

2007-2013 m. Žmogiškųjų
išteklų plėtros veiksmų
programos 1 prioriteto
„Kokybiškas užimtumas ir
socialinė aprėptis“ priemonių,
skirtų skatinti jaunimo užimtumą
poveikio ir efektyvumo vertinimo
galutinė ataskaita

2016 m. rugpjūčio 1 d.

Skirta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo
ministerijai pagal 2015 m. lapkričio 17 d. pasirašytą sutartį
Nr. D4-221/2015/11-29/ADV

EY
Building a better
working world

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
A. Vivulskio g. 11, LT- 03610 Vilnius

2016 m. rugpjūčio 1 d.
Nr. ADV02054

Dėl projekto 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinimo (toliau - Projekto) galutinės ataskaitos (toliau - Galutinė Vertinimo ataskaita arba Ataskaita) pateikimo

Vadovaudamasi 2015 m. lapkričio 17 d. Vertinimo paslaugų sutarties Nr. D4-221/2015/11-29/ADV (toliau - Sutartis) 1 priede nurodytomis nuostatomis UAB „Ernst & Young Baltic“ teikia Galutinę Vertinimo ataskaitą.

Priedama:

- ▶ Galutinė Vertinimo ataskaita

Nesutikdamas su UAB „Ernst & Young Baltic“ Ataskaitoje išdėstyta nuomone, manydamas, kad UAB „Ernst & Young Baltic“ išdėstyti argumentai ir pozicija yra nepakankama, pilnai ar iš dalies nepagrįsta ar kitaip netinkama, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija neturėtų vadovautis Ataskaita. UAB „Ernst & Young Baltic“ neatsako už tolimesnį Projekto rezultatų atnaujinimą, atsižvelgiant į po jų pateikimo atsiradusius įstatymų, teisės aktų, vidinių Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos dokumentų ar poreikių pakeitimus, išskyrus atvejus, numatytus Sutartyje.

Šioje Ataskaitoje pateikta informacija yra konfidenciali ir negali būti atskleista trečiosioms šalims.

Pagarbiai,

Linas Dičpetris

UAB „Ernst & Young Baltic“

Partneris

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksnių programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Dokumento versijos

Data	Versija	Aprašymas
2016 m. birželio 29 d.	1.00	Parengta ir pateikta Galutinė Vertinimo ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.	2.00	Pakoreguota Galutinė Vertinimo ataskaita pagal įvykdyto Galutinės Vertinimo ataskaitos rezultatų pristatymo renginio (aptarimo - diskusijos) metu pateiktus pastebėjimus

Turinys

Dokumento versijos	3
Sąvokos ir sutrumpinimai	6
Įvadas	8
Jaunimo užimtumo situacijos ir priemonių konteksto aprašymas	10
1. Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ vertinimo rezultatai	14
1.1 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ aprašymas	15
1.2 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ Vertinimo metodika	22
1.3 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ intervencijos logika, taikytų veiklos modelių tinkamumas, efektyvumas, suderinamumas	28
1.4 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų dalyvių atitikimas intervencijos logikai ir priemonės finansavimo sąlygų apraše pateiktoms charakteristikoms	40
1.5 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų partnerių dalyvavimo projektuose atrankos sistemos tinkamumas ir partnerių veiklos efektyvumas	52
1.6 Atsakymai į priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ Vertinimo klausimus ...	58
2. Priemonės „Parama pirmajam darbui“ vertinimo rezultatai	67
2.1 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ aprašymas	68
2.2 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ Vertinimo metodika	70
2.3 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ tikslų pasiekimas (rezultatų) pasiekimas ir poveikis, priemonės skatinamasis pobūdis	76
2.4 Pagal priemonę „Parama pirmajam darbui“ finansavimą gavusių darbdavių ir darbuotojų charakteristikos, rekomendacijos dėl tikslinės grupės ir darbdavių tinkamumo	89
2.5 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ sankirtos (sąsajos) su kitomis iš ES lėšų ar valstybės biudžeto programų lėšų finansuojamomis priemonėmis	94
2.6 Atsakymai į priemonės „Parama pirmajam darbui“ Vertinimo klausimus	96
3. Priemonės „Verslumo skatinimas“ vertinimo rezultatai	99
3.1 Priemonės „Verslumo skatinimas“ aprašymas	100
3.2 Priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo metodika	105
3.3 Priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinime dalyvaujančio jaunimo motyvai / tikslai ir rekomendacijos aktyviam dalyvavimui užtikrinti analogiškose priemonėse	109
3.4 Atsakymai į priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo klausimus	118
4. Vertintų priemonių įgyvendinimo tęstinumo ir tobulinimo vertinimo rekomendacijos	120
4.1 Vertintų priemonių įgyvendinimo tęstinumas ir tobulinimas	121
4.2 Atsakymai į su vertintų priemonių įgyvendinimo tęstinumu ir tobulinimu susijusius Vertinimo klausimus	126
5. Vertinimo išvados ir rekomendacijos	128
5.1 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ Vertinimo išvados ir rekomendacijos	129
5.2 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ Vertinimo išvados ir rekomendacijos	133
5.3 Priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo išvados ir rekomendacijos	137
6. Šaltiniai	140
1 priedas. Vykdytų giluminių interviu pašnekovų sąrašas ir kita susijusi informacija	143
2 priedas. JUMS dalyvių (apklausos respondentų) socialinės-demografinės charakteristikos	145
3 priedas. Dalyvavusių „Verslumo skatinimas“ priemonėje (apklausos respondentų) socialinės - demografinės charakteristikos	147

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Galutinė Vertinimo ataskaita patikrinta lietuvių kalbos redaktorės Lijanos Puzinienės.

(parašas)

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Sąvokos ir sutrumpinimai

Lentelėje pateikiami šiame dokumente vartojamų sąvokų ir sutrumpinimų paaiškinimai.

1 lentelė. Sąvokos, sutrumpinimai ir jų paaiškinimai

Sąvoka, sutrumpinimas	Paaiškinimas
DU	Darbo užmokestis
EBPO	Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ES	Europos Sąjunga
Eurostatas	ES statistikos tarnyba
Galutinė Vertinimo ataskaita arba Ataskaita	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinimo Galutinė ataskaita
IDAIJDR	VP1-1.2-SADM-01-V priemonė „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“
INVEGA	UAB „Investicijų ir verslo garantijos“
JRD	Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
JST	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektas „Jaunimo savanoriška tarnyba“
JUMS	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonė „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“
LDB	Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
LiJOT	Lietuvos jaunimo organizacijų taryba
NEET	Nedirbantis, nesimokantis ir mokymuose nedalyvaujantis jaunimas
NVO	Nevyriausybinių organizacijų arba nevyriausybinių organizacijų
„Pasitikėk savimi“	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektas „Pasitikėk savimi“
PFSA	Priemonės finansavimo sąlygų aprašas
PPD	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonė „Parama pirmajam darbui“
Priemonės	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonės, skirtos skatinti jaunimo užimtumą. Kiekviename skyriuje „priemonė“ vadinama tame skyriuje vertinama priemonė.
SFMIS	ES struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema
SODRA	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
Statistikos departamentas	Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos vyriausybės
TDB	Teritorinė darbo birža

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Sąvoka, sutrumpinimas	Paaiškinimas
SADM	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
Vertinimo techninė specifikacija	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo detalūs reikalavimai paslaugoms
„Verslumo skatinimas“, VS	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonė „Verslumo skatinimas“
Vertinimas	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ poveikio ir efektyvumo vertinimas
VSF	Verslumo skatinimo fondas
ŽIPVP	2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa

Įvadas

Pagrindinis 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos (toliau - ŽIPVP) 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinimo (toliau - Vertinimas) tikslas - nustatyti jaunimo užimtumo skatinimo priemonių efektyvumą, rezultatyvumą ir poveikį, taip pat patobulinti intervencijas 2014-2020 m.

Vertinime analizuojamos trys 2007-2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonės:

1. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - SADM) administruojama priemonė „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ (toliau - JUMS);
2. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau - INVEGA) administruojama priemonė „Parama pirmajam darbui“ (toliau - PPD);
3. INVEGOS administruojama priemonė „Verslumo skatinimas“ (toliau - „Verslumo skatinimas“ arba VS).

Ši Ataskaita parengta remiantis Vertinimo techninėje specifikacijoje nurodytomis nuostatomis.

Ataskaitoje pateikiami Vertinimo rezultatai apima atsakymus į Vertinimo techninėje specifikacijoje nurodytas vertinimo užduotis, įvardintas šios Ataskaitos skyriuose pagal vertinamas priemones.

Vertinimo rezultatams parengti taikyti metodai:

- ▶ Pirminių ir antrinių šaltinių analizė:
  - projektų ir priemonių administratorių ((SADM, INVEGA) bei vykdytojų (Jaunimo reikalų departamento prie SADM (toliau - JRD), Lietuvos darbo biržos prie SADM (toliau - LDB)) pateikta informacija ir duomenys;
  - priemonių ir projektų aprašai;
  - priemonių finansavimo sąlygų aprašai (toliau - PFSA);
  - vertinamų programų bei projektų įgyvendinimo ataskaitos;
  - LDB ataskaitos ir statistika;
  - Europos Sąjungos (toliau - ES) struktūrinės paramos kompiuterinės informacinės valdymo ir priežiūros sistemos (SFMS) duomenų bazės, Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos vyriausybės (toliau - Statistikos departamentas) bei ES statistikos tarnybos (toliau - Eurostatas) statistiniai duomenys;
  - atlikti kiti programų vertinimai ir kitos su jaunimo užimtumui didinti skirtomis priemonėmis susijusios analizės;
  - užsienio institucijų šaltiniai ir tyrimai, nagrinėjantys jaunimo užimtumo didinimo iniciatyvas (sąrašas pateikiamas 6 skyriuje „Šaltiniai“).

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ JUMS priemonės projektų dalyvių apklausa:
  - projekto „Jaunimo savanoriška tarnyba“ (toliau - JST) dalyvių apklausa (252 respondentai (apklausos generalinę visumą sudaro 689 jaunuoliai), ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą, kai pasiklovimo tikimybė yra 95 proc.);
  - projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių apklausa (355 respondentai (apklausos generalinę visumą sudaro 3997 jaunuoliai), ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą, kai pasiklovimo tikimybė yra 95 proc.).
- ▶ Priemonės PPD darbdavių apklausa (393 respondentai (apklausos generalinę visumą sudaro 2744 įmonės), ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą, kai pasiklovimo tikimybė yra 95 proc.).
- ▶ Priemonės „Verslumo skatinimas“ dalyvių apklausa (357 respondentai) (apklausos generalinę visumą sudaro 2377 mokymuose dalyvavę jaunuoliai iki 29 metų), ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą, kai pasiklovimo tikimybė yra 95 proc.).
- ▶ Giluminiai interviu su priemonių ir projektų vykdytojais (3 interviu su visais vykdytojais - JRD, LDB ir INVEGA) ir partneriais (8 interviu, 4 su projekto „Pasitikėk savimi“ ir 4 su projekto JST partneriais). Vykdytų giluminių interviu pašnekovų sąrašas ir kita susijusi informacija pateikiama 1 priede.
- ▶ Statistinė su priemonėmis susijusių Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie SADM (toliau - SODRA) duomenų (2009-2016 m. I ketv.) analizė.
- ▶ Statistinė Valstybinės ligonių kasos prie SADM duomenų (2013-2016 m. I ketv.) analizė.

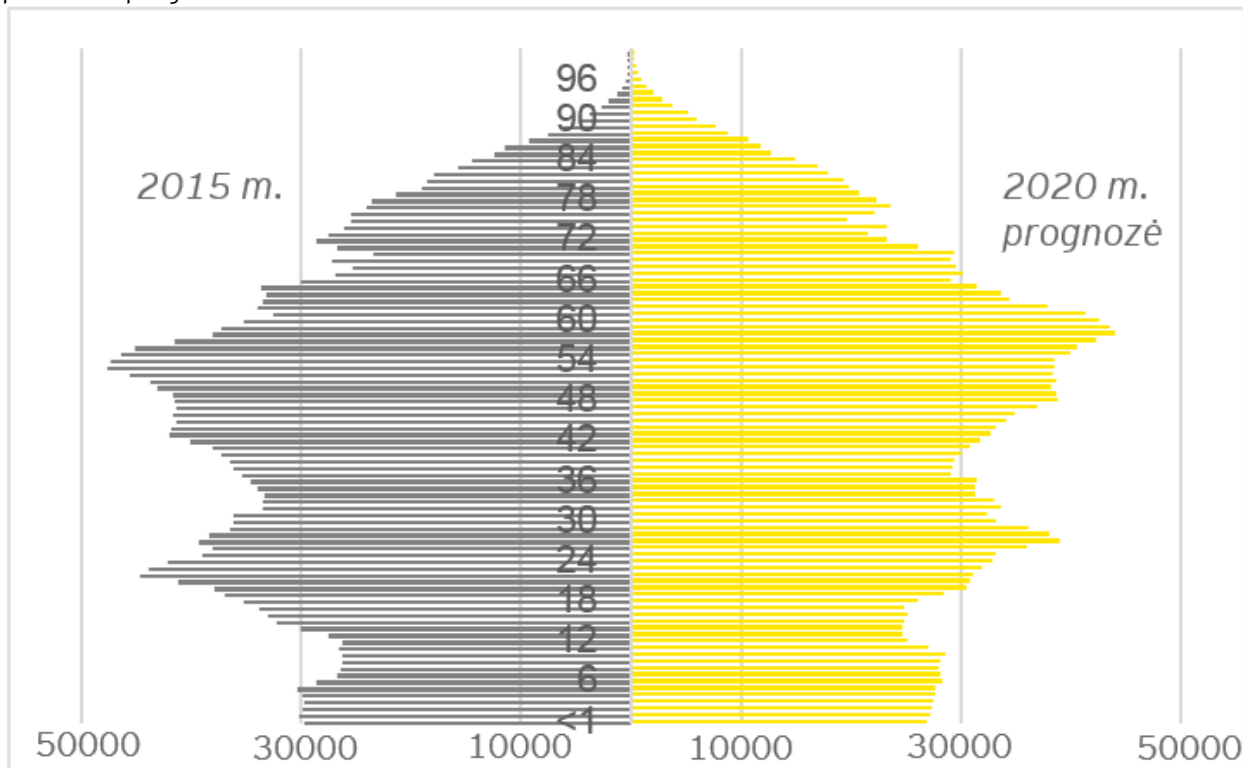
Metodų pasirinkimo argumentai išsamiai aprašyti Vertinimo įvadinėje ataskaitoje.

Jaunimo užimtumo situacijos ir priemonių konteksto aprašymas

Sėkmingas jaunimo įsitraukimas į darbo rinką yra ypač svarbus ne tik pačiam jaunuoliui (siekiančiam užsitikrinti siekiamą ekonominę ir finansinę padėtį bei asmeninę gerovę), jaunimo užimtumu yra suinteresuota kiekviena pažangi valstybė, siekianti užtikrinti bendrą ekonomikos gyvybingumą ir visuomenės socialinę darną. Todėl investicijos į jaunimą, koordinuotais veiksmais plėtojant efektyviai veikiančią švietimo sistemą, darbo rinką ir, svarbiausia, veiksnias sąsajas tarp jų, yra daugelio pažangiausių valstybių politikos prioritetas.

Jaunimo užimtumo problemos sprendimas yra ypač aktualus Lietuvai, atsižvelgiant į Lietuvos demografines tendencijas ir numatomą ženklų jaunimo dalies sumažėjimą tarp visų darbingo amžiaus asmenų Lietuvoje. Remiantis Eurostato Lietuvos gyventojų skaičiaus prognozės pagrindiniu scenarijumi¹, 2020 m. šalyje bus 18 proc. mažiau 15-29 m. amžiaus jaunuolių, nei jų buvo 2015 m.

1 pav. Lietuvos gyventojai pagal amžiaus grupes: gyventojų amžiaus piramidė 2015 m. ir 2020 m. piramidės prognozė

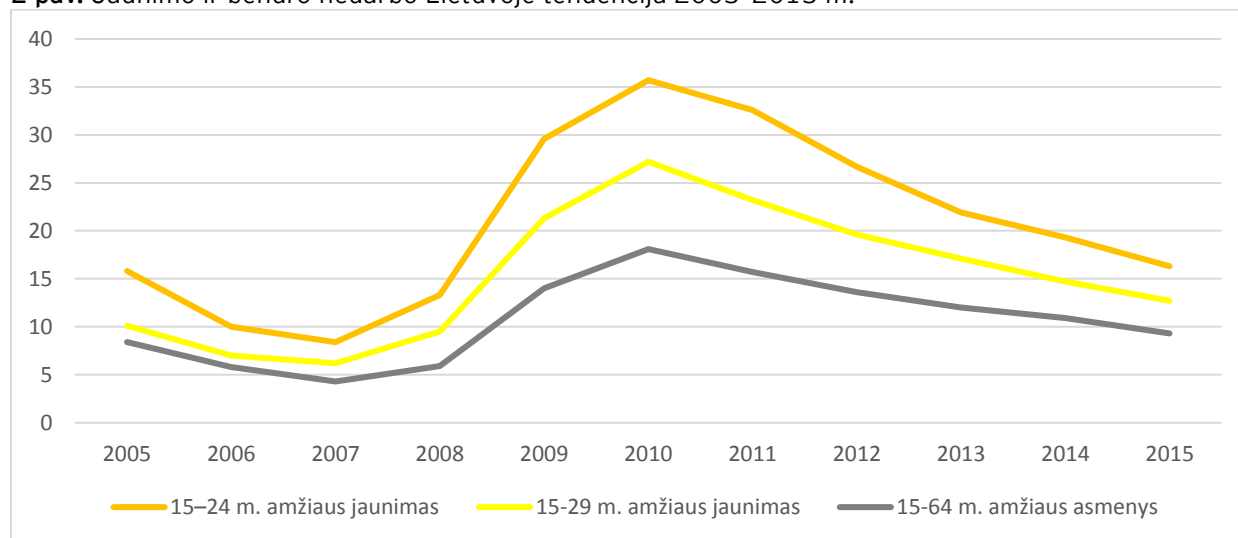
Šaltinis: EY skaičiavimai remiantis Eurostato duomenimis

Jaunimo užimtumo situaciją Lietuvoje labai pablogino 2008 m. prasidėjusi pasaulinė finansų krizė - 2010 m. jaunimo nedarbo lygis pasiekė aukščiausią lygį ir viršijo 35 proc. Nepaisant nuo 2010 m. gerėjančios ekonominės situacijos ir sparčiai gerėjančios jaunimo nedarbo situacijos, jaunimo nedarbo lygis išlieka aukštesnis, nei buvo prieš visuotinę finansų krizę.

¹ Population projections data - main scenario for Lithuania. 2015 - 2020 year data by age group, Eurostat

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksnių programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

2 pav. Jaunimo ir bendro nedarbo Lietuvoje tendencija 2005-2015 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas

Sprendžiant jaunimo užimtumo problemas Lietuvoje pagrindinis prioritetas turėtų būti skiriamas ilgalaikėms su jaunimo užimtumu susijusioms problemoms, kurios pasireiškia prastesnės kokybės (žemesnės kvalifikacijos reikalaujančiu) darbu jaunimui – daug jaunų asmenų dirba prastai apmokamus, neformalius darbus, kas užkerta kelią jaunimo tobulėjimui, jų įgūdžių, gebėjimų ir potencialo išnaudojimui. Ši tendencija yra vienas iš veiksnių, skatinančių Lietuvos jaunimą ieškoti įsidarbinimo galimybių užsienyje bei emigruoti.

Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO) išskiria² šias pagrindines su Lietuvos jaunimo užimtumu susijusias tendencijas:

- ▶ **Sparčiai mažėjanti jaunų asmenų (15–24 metų amžiaus) dalis tarp visų darbingo amžiaus (15–64 metų amžiaus) asmenų.** Nors 2014 m. daugiau nei vienas iš penkių darbingo amžiaus asmenų Lietuvoje buvo jaunas (15–24 metų amžiaus), jaunimo dalis tarp visų darbingo amžiaus asmenų sparčiai mažėja. EBPO prognozėmis, 2020 m. šis rodiklis sieks tik 15 proc.;
- ▶ **Jaunų talentų nepakankamas panaudojimas.** 27,9 proc. (2015 m. II ketvirčio duomenimis) jaunų (15–24 metų amžiaus) lietuvių yra įsidarbinę. Tai ypač žemas rodiklis palyginus jį su 40 proc. EBPO šalyse ir 32,9 proc. ES;
- ▶ **Auganti niekur nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (toliau - NEET) dalis.** 2014 m. tarp 15–29 metų amžiaus jaunimo NEET dalis siekė 12,9 proc., kai 2005 m. ši dalis buvo 10,7 proc. NEET Lietuvoje gali būti charakterizuojami labai žema kvalifikacija, augę mažas pajamas gavusiuose namų ūkiuose, augę migrantų šeimose arba patys esantys migrantai;
- ▶ **Ypač aukštas jaunimo nedarbo lygis atskiruose Lietuvos regionuose.** Jaunimo užimtumo situacija labai skiriasi tarp regionų (pvz., 2014 m. jaunimo nedarbo lygis Alytaus apskrityje siekė 41,6 proc., kai Klaipėdos regione fiksuotas 12,3 proc. jaunimo nedarbas);
- ▶ **Profesinio rengimo ir mokymo aplinka Lietuvoje EBPO charakterizuojama kaip turinti prastą reputaciją ir nepakankamą patrauklumą.** Tai lemia, kad profesinį rengimą ir mokymą įgijus pagrindinį išsilavinimą renkasi tik 26,7 proc. jaunuolių, 28,7 proc. (2013 m. duomenys) vidurinį išsilavinimą

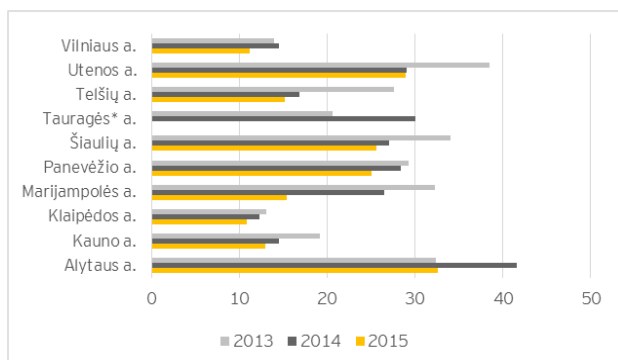
² Investing in youth: Lithuania, EBPO, 2016

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

siekiančių įgyti jaunuolių dalyvauja profesiskai orientuotose mokymo programose, kai atitinkamas ES vidurkis vidutiniškai siekia 50,4 proc.;

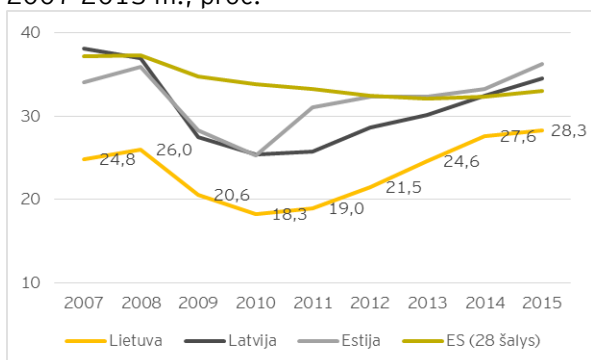
- ▶ **Jaunuolių gebėjimų ir darbo rinkos poreikių neatitiktis.** Remiantis 2013 m. Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko ir Pasaulio banko atlikta apklausa³ išsiaiškinta, kad didelė dalis Lietuvoje veikiančių įmonių nepakankamai išsilavinusių darbo jėgą įvardijo kaip reikšmingą trūkumą jų veiklai. O 40 proc. 2015 m. II ketvirtį Lietuvos investuotojų pasitikėjimo indekso apklausoje⁴ apklaustų įmonių akcentavo nepakankamą kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlą šalyje.

3 pav. Jaunimo (15-24 m.) nedarbo lygis Lietuvoje pagal apskritis 2013-2015 m., proc.

*Tauragės a. duomenys 2015 m. nepateikiami
Šaltinis: Statistikos departamentas

4 pav. Lietuvos, Latvijos, Estijos ir ES (28 šalių) 15-24 m. įsidarbinusių jaunuolių dalies dinamika 2007-2015 m., proc.

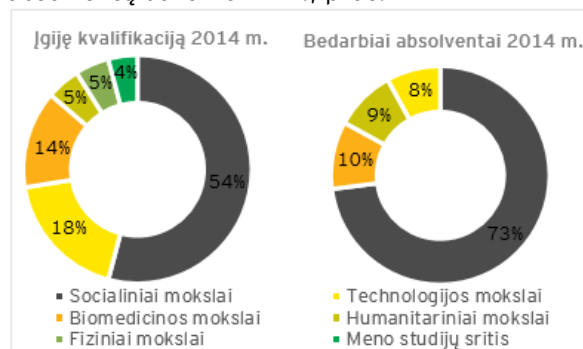
Šaltinis: Eurostatas

5 pav. Jaunuolių gebėjimų ir darbo rinkos poreikių neatitiktis

Šaltinis: *Spinter tyrimai, Public opinion survey regarding regulation of employment relations in practice, 2014; **Investuotojų Forumas, Lietuvos investuotojų pasitikėjimo indeksas, 2014 IV ketv.

6 pav. Įgytos kvalifikacijos ir bedarbių absolventų dalis 2014 m., proc.

Šaltinis: Švietimo informacinė sistema, 2015; Lietuvos darbo birža, 2015

Švietimo kokybė, kokybiškų darbo vietų pasiūla bei efektyvi jaunimo užimtumo skatinimo sistema (tiems, kuriems dėl švietimo sistemos trūkumų nepavyksta natūraliai integruotis į darbo rinką) yra esminiai sėkmingą jaunimo užimtumą garantuojantys elementai. Ir nors, lyginant su kitomis valstybėmis, Lietuvos švietimo sistema bei darbo rinka ir darbo sąlygos turi akivaizdžių trūkumų, tiesiogiai veikiančių tiek

³ The Business Environment and Enterprise Performance Survey, Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas ir Pasaulio bankas, 2013

⁴ OECD Economic Survey: Lithuania, EBPO, 2016

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

jaunimo nedarbo lygį, tiek jaunimo migraciją bei kitus socialinius reiškinius, tačiau tikslingai suplanuota ir efektyviai veikianti jaunimo užimtumo skatinimo sistema (priemonių visuma ir sąveika) gali labai gerinti užimtumo situaciją bei sąveikoje su švietimo ir darbo rinkos priemonėmis kompensuoti pirminius sisteminius trūkumus, atsirandančius dėl švietimo sistemos rezultatų neatitikties darbo rinkos ir laiko poreikiams.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

1. Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ vertinimo rezultatai

Šiame skyriuje pateikiamas priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ (toliau - JUMS) aprašymas, taikyta Vertinimo metodika, atsakoma į priemonės Vertinimo klausimus lentelėse pateikiant pagrindinius atsakymo argumentus ir detalizuojant klausimo atsakymą po lentelę.

Skyriaus pabaigoje pateikiama apibendrinta visų atsakymų į priemonės JUMS Vertinimo klausimus lentelė.

1.1 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ aprašymas

Priemonė JUMS buvo įgyvendinta pagal ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 2 uždavinį „Skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje“. Priemonei įgyvendinti skirta 2,339 mln. EUR, priemonės įgyvendinimui panaudota 99 proc. (2,322 mln. EUR) numatyto biudžeto.

Priemonei įgyvendinti keltas tikslas - motyvuoti socialiai pažeidžiamus jaunus žmones integruotis į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą - suteikti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų ir sudaryti sąlygas plėtoti jų socialinį užimtumą ir profesinį aktyvumą. Buvo įgyvendinami du priemonės projektai:

- ▶ Projektas JST (už jo įgyvendinimą buvo atsakingas JRD). Projekto metu vykdytas niekur nedirbančio jaunimo savanoriškos veiklos organizavimas ir vykdymas;
- ▶ Projektas „Pasitikėk savimi“ (už jo įgyvendinimą buvo atsakinga LDB). Projekto metu, pasitelkus nevyriausybinių organizacijų pagalbą, skatinta jaunimo integracija į darbo rinką ar švietimo sistemą teikiant socialinės reabilitacijos ir paruošimo užimtumui darbo rinkoje paslaugas.

Socialiai pažeidžiamais asmenimis⁵ šioje Ataskaitoje vadinami asmenys, kurie yra jautresni socialiniams ir ekonominiams iššūkiams bei rizikai ir turi mažiau išteklių su jais sėkmingai susidoroti, pavyzdžiui:

- ▶ neįgalieji;
- ▶ vienišos mamos;
- ▶ nekvalifikuoti jaunuoliai;
- ▶ tautinių mažumų atstovai;
- ▶ prievartą patyrę asmenys;
- ▶ kt.

Projektas JST

Projekto JST tikslas - remiantis ES programos „Veiklus jaunimas“ Europos savanorių tarnybos modeliu, sukurti analogišką jaunimo savanoriškos veiklos modelį Lietuvoje. Jaunimas, savanoriaudamas savanorius priimančiose organizacijose (nevyriausybiniuose organizacijose, pelno nesiekiančiose ir (arba) viešąsias paslaugas teikiančiose įstaigose ar institucijose (pvz., bibliotekose, kultūros centruose ir pan.)), galėjo įgyti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų, patirties, susipažinti su profesijomis ir taip lengviau pasirengti įsilieti į darbo rinką.

Projektas vykdytas nuo 2013 m. spalio 1 d. iki 2015 m. spalio 30 d. visoje Lietuvos teritorijoje pasitelkus projekto partnerius ir savanorius priimančias organizacijas.

Projekte JST dalyvavo keturių tipų projekto partneriai, kurių atsakomybė projekte priklausė nuo jų sukauptos patirties ir numatytų veiklų:

1. Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, atsakinga už jaunimo savanoriškos veiklos organizavimo koordinavimą, mokymus savanorius priimančiųjų organizacijų kuratoriams.
2. Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, atsakinga už jaunimo įsitraukimo į savanorišką veiklą skatinimą (informacinius ir motyvacinius renginius) ir projekto dalyvių pritraukimą.
3. 4 nevyriausybinių organizacijos, atsakingos už savanorius priimančių organizacijų akreditavimą (pagal JRD patvirtintą Savanorius priimančių organizacijų akreditavimo tvarkos aprašą) ir savanoriškos veiklos koordinavimą (organizavimą).

⁵ Naudojama sąvoka pasirinkta bendru SADM ir UAB „Ernst & Young Baltic“ susitarimu

4. 8 nevyriausybinių organizacijų, atsakingos už savanoriškos veiklos koordinavimą (organizavimą).

Nevyriausybinių organizacijų, atsakingos už savanoriškas priimančių organizacijų akreditavimą, buvo atsakingos už savanoriškas priimančių organizacijų, gebančių profesionaliai koordinuoti savanorių veiklą, tinklo plėtrą. Akredituojant savanoriškas priimančias organizacijas buvo ieškoma projekto savanorių galimybių priimti organizacijų, jos skatintos (pvz., pristatant projektą) dalyvauti projekte. Organizacijai pareiškus norą dalyvauti projekte, buvo susipažįstama su organizacija, apibrėžiamos galimos savanoriškos veiklos ir pan. Organizacija, pareiškusi norą dalyvauti akreditacijos procese, teikė paraišką dalyvauti projekte. Paraiška buvo vertinama (pvz., organizacijos pajėgumas ir galimybės), esant poreikiui - koreguojama. Akredituotos organizacijos bus įvedamos į savanoriškas priimančių organizacijų duomenų bazę.

Nevyriausybinių organizacijų, atsakingos už savanoriškos veiklos koordinavimą (organizavimą), buvo atsakingos už individualių konsultacijų teikimą savanoriškas priimančių organizacijų atstovams, kuruojantiems jaunimo savanorišką veiklą, taip pat mentorystės paslaugų savanoriškas priimančioms organizacijoms teikimą. Nevyriausybinių organizacijų, atsakingos už savanoriškos veiklos koordinavimą (organizavimą), organizuodavo mokymus savanorišką veiklą vykdančiam jaunimui, jį informavo ir konsultavo, vykdė jaunų savanoriavusių žmonių įgytų kompetencijų j(si)vertinimą.

Projekto tikslinė grupė - niekur nedirbantis ir nesimokantis 16-29 metų jaunimas. Tikslinės grupės charakteristikas atitinkantys jaunuoliai savanoriavo pagal veiklos sritį ir pobūdį pasirinktoje akredituotoje priimančioje organizacijoje savo arba kitoje gyvenamojoje teritorijoje. Savanoris, pasirašydamas trišalę savanoriškos veiklos sutartį su priimančiąja organizacija ir organizacija, atsakinga už savanoriškos veiklos koordinavimą, įsipareigojo savanoriuoti ne mažiau kaip 20 valandų per savaitę. Savanoriška veikla, priklausomai nuo jaunuolio pasirinkimo, trukdavo 3 arba 6 mėnesius. Savanoriaudamas jaunuolis prisidėdavo prie priėmusios organizacijos einamųjų funkcijų atlikimo.

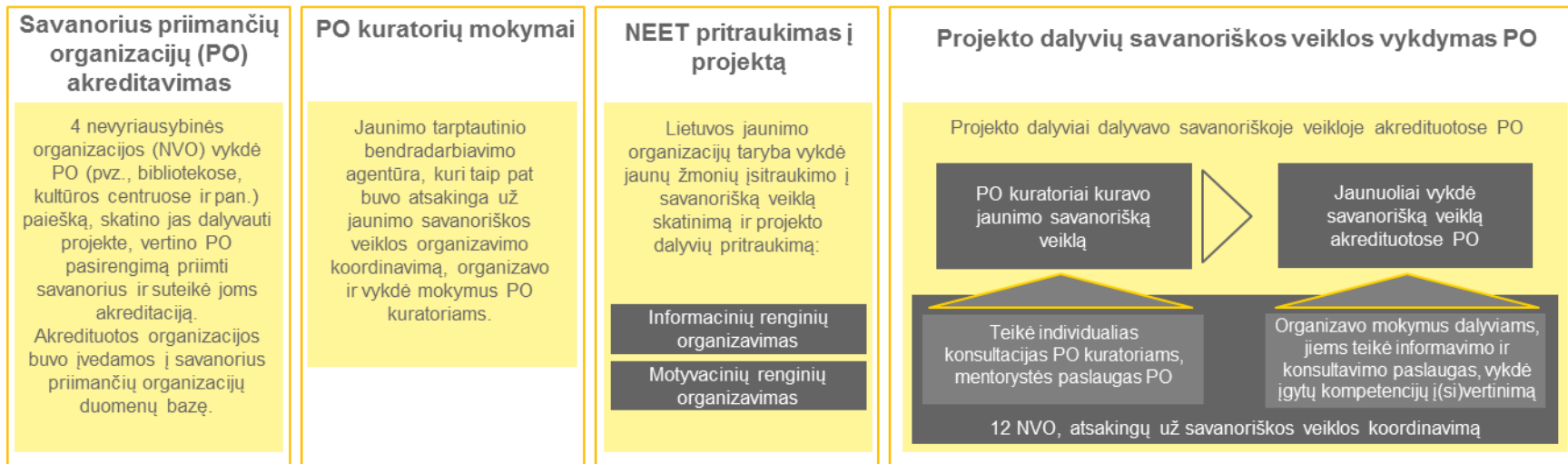
Savanoriaujantys projekto dalyviai įgydavo darbo rinkai reikalingų ir socialinių kompetencijų, didino motyvaciją ir pasitikėjimą savimi. Kiekvieno projekto dalyvio savanorišką veiklą prižiūrėjo koordinatorius iš nevyriausybinių organizacijų, atsakingos už savanoriškos veiklos koordinavimą (organizavimą). Jaunuolis, pabaigęs savanoriuoti jį priėmusioje organizacijoje, gaudavo tai liudijantį pažymėjimą.

Principinė JST projekto vykdymo schema pateikiama paveikslėlyje žemiau.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
 2016 m. rugpjūčio 1 d.

7 pav. Principinė JUMS priemonės projekto „Jaunimo savanoriška tarnyba“ vykdymo schema

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Projektas „Jaunimo savanoriška tarnyba“ pasiekė šiuos rezultatus:

2 lentelė. JUMS priemonės projekto „Jaunimo savanoriška tarnyba“ pasiekti rezultatai

Rodiklis	Matavimo vienetas	Suplanuotas rezultatas ⁶	Pasiekimas
Jauni žmonės, dalyvavę savanoriškoje veikloje	Skaičius	650 (750)	689
Akredituotos organizacijos, kurios priėmė jaunus žmones atlikti savanoriškos veiklos	Skaičius	150 (250)	225
Organizacijų, kurios įtvirtino savanoriškos veiklos taikymą organizacijos veikloje, dalis (iš visų savanorius priėmusių organizacijų)	Procentas	40 proc.	56,9 proc.
Jaunų žmonių, kurie įgijo (patobulino) kompetencijų, dalis (iš visų programoje dalyvavusių jaunų žmonių)	Procentas	85 proc.	91,9 proc.

Projektas „Pasitikėk savimi“

Projekto „Pasitikėk savimi“ tikslas - pasitelkus nevyriausybinių organizacijų patirtį skatinti jaunimo integraciją į darbo rinką ar švietimo sistemą teikiant socialinės reabilitacijos ir paruošimo užimtumui darbo rinkoje paslaugas. Šios paslaugos teiktos pagal projektą įgyvendinant Socialinės reabilitacijos ir paruošimo užimtumui darbo rinkoje programą, kurią rengiant panaudota anksčiau įgyvendinto projekto „Lietuvos jaunimo užimtumo tobulinimo vystymo bendrija“ patirtis ir programa „Gali pasitikėti savimi“, kuri buvo pritaikyta projekto tikslinės grupės poreikiams.

Projektas vykdytas nuo 2013 m. rugsėjo 1 d. iki 2015 m. spalio 30 d. Projekto veiklos vykdytos 16-oje Lietuvos miestų: Alytuje, Anykščiuose, Jonavoje, Marijampolėje, Mažeikiuose, Panevėžyje, Šalčininkuose, Šiauliuose, Šilutėje, Tauragėje, Telšiuose, Ukmergėje, Utenoje, Vilniuje, Visagine ir Zarasuose. Šios teritorijos pasirinktos atsižvelgiant į teritorinėse darbo biržose įregistruotų nemotyvuotų ir nepasirengusių darbo rinkai jaunų asmenų skaičių. Projektas įgyvendintas pasitelkiant projekto partnerius - 10 teritorinių darbo biržų, JRD (atsakingas už nevyriausybinių organizacijų pritraukimą) ir 11 nevyriausybinių organizacijų (projekto eigoje jų skaičius didėjo).

Projekto tikslinė grupė - 16-25 metų jaunuoliai, kurie nedirba, nesimoko ir nedalyvauja aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse. Tikslinė grupė apėmė tiek darbo biržoje registruotus, tiek neregistruotus jaunuolius. Projektu siekta šios tikslinės grupės jaunuoliams suteikti intensyvią ilgalaikę pagalbą siekiant kelti jų savivertę, atsakomybę, juos motyvuoti. Per jaunuolių veiklą nevyriausybiniuose organizacijose siekta padėti jaunuoliams atkurti arba išugdyti socialinius ir savarankiškumo įgūdžius.

Projekte vykdytos dvi skirtingos trukmės - 3 ir 6 mėnesių - programos

Dauguma projekto dalyvių dalyvavo 3 mėnesių trukmės programoje. Taikant neformalaus ugdymo metodus, grupinių ir individualių konsultacijų metu projekto dalyviai įgydavo trūkstantį socialinių įgūdžių, buvo stiprinama jų motyvacija įsidarbinti arba grįžti į formaliojo švietimo sistemą. Projekto dalyvių veiklos vykdytos teritorinėse darbo biržose (33 proc. viso programos laiko) ir nevyriausybiniuose organizacijose (67 proc. viso dalyvavimo projekte laiko). Projekto metu tiesiogiai su jaunimu dirbo sudarytos specialistų (koordinatorių) grupės, šiems specialistams buvo suteiktos dirbti su jaunimu reikalingos kompetencijos, techninės ir veiklos priemonės, užtikrintos jų mobilumo galimybės.

⁶ „Jaunimo savanoriška tarnyba“ projekto vykdymo eigoje dalis numatytų projekto rodiklių buvo pakoreguoti, dėl to skliaustuose pateikiama ir pakoreguota projekto rodiklio reikšmė

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Programos metu individualiai dirbta su kiekvienu jaunuoliu, išanalizuota jo situacija, nustatytos jo stiprybės, silpnybės, grėsmės ir galimybės, jie buvo informuoti, konsultuoti, profesiskai orientuoti, formuojami jų darbo paieškos įgūdžiai, ugdomos socialinės ir asmeninės kompetencijos, buvo taikyti neformaliojo ugdymo metodai. Jaunuoliai dalyvavo karjeros kompetencijų ugdymo - savęs pažinimo, profesijos rinkimosi, socialinės aplinkos, darbo rinkos poreikių ir savo galimybių suvokimo - užsiėmimuose.

Programose dalyvavusiam ir ją baigusiam jaunimui buvo užtikrinamas adaptacijos laikotarpis ir tolesnės pagalbos teikimas (pvz., galimybė įgytus įgūdžius realizuoti pas darbdavį ar mokymo įstaigoje). Dalis baigusių projekto veiklas teritorinėse darbo biržose ir nevyriausybinėse organizacijose projekto dalyvių buvo nusiųsti į aktyvias darbo rinkos politikos priemones.

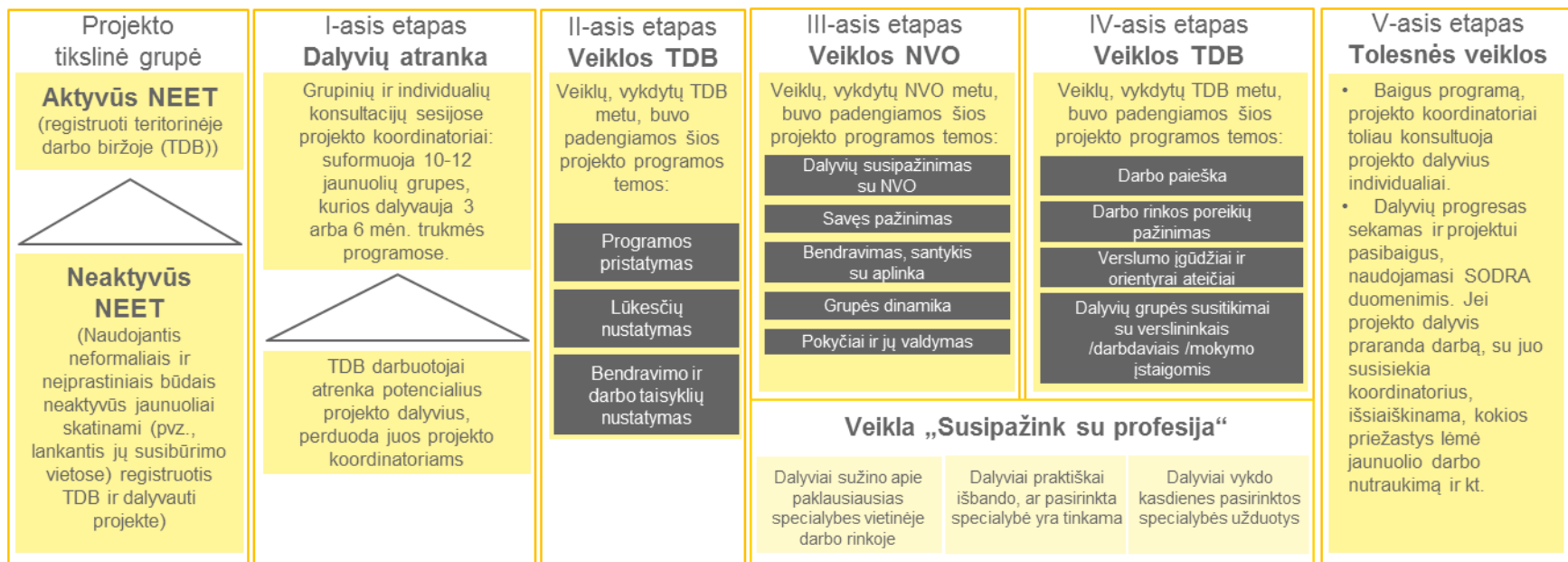
6 mėnesių trukmės programoje dalyvavo socialiai pažeidžiami jaunuoliai (jaunuolio atrinkimo į 6 mėnesių trukmės programą kriterijai buvo jaunuolio buvimas ilgalaičiu bedarbiu (ilgiau nei 6 mėnesius) ir vidurinis, pagrindinis arba žemesnis išsilavinimas). Kadangi socialiai pažeidžiami jaunuoliai turi specifiskesnių ir labiau kompleksinių poreikių, šiai grupei reikia tikslingesnės pagalbos nei daugeliui niekur nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių. Dėl šios priežasties 6 mėnesių programoje vykdyta daugiau užsiėmimų, skirta daugiau laiko individualiam darbui su jaunimu, šioje programoje dalyvaujantį jaunimą konsultavo psichologas.

Dalis programą baigusių dalyvių buvo nusiųsti į darbo biržos finansuojamas aktyvios darbo rinkos politikos priemones.

Principinė projekto „Pasitikėk savimi“ vykdymo schema pateikiama paveikslėlyje žemiau.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

8 pav. Principinė JUMS priemonės projekto „Pasitikėk savimi“ vykdymo schema

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Projektas „Pasitikėk savimi“ pasiekė šiuos rezultatus:

3 lentelė. JUMS priemonės projekto „Pasitikėk savimi“ pasiekti rezultatai

Rodiklis	Matavimo vienetas	Suplanuotas rezultatas	Pasiekimas
Jauni žmonės, dalyvavę intensyvios pagalbos programoje	Skaičius	3440	3977
Jauni žmonės, sėkmingai baigę intensyvios pagalbos programą	Procentas	50 proc.	87,5 proc.
Jaunų žmonių, dalyvaujančių aktyviose darbo rinkos priemonėse, dalis (iš visų, baigusią intensyvios pagalbos programą)	Procentas	35 proc.	35,2 proc.

1.2 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ Vertinimo metodika

Pagrindinis 2007-2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ JUMS priemonės, skirtos motyvuoti socialiai pažeidžiamus jaunus žmones integruotis į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą - suteikti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų ir sudaryti sąlygas plėtoti jų socialinį užimtumą ir profesinį aktyvumą, Vertinimo tikslas - nustatyti priemonės efektyvumą, rezultatyvumą ir poveikį, bei patobulinti intervencijas 2014-2020 m. laikotarpiu.

Vertinant priemonę, siekta įgyvendinti su priemone susijusias Vertinimo užduotis:

- ▶ Įvertinti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ intervencijos logiką, įvertinti projektų metu taikytų veiklos modelių tinkamumą, efektyvumą, suderinamumą su kitomis intervencijomis;
- ▶ Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų dalyvius, pateikti išvadas dėl jų atitikties intervencijos logikai ir PFSA pateiktoms charakteristikoms, pateikti rekomendacijas dėl intervencijos efektyvumo;
- ▶ Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų partnerių (nevyriausybinių organizacijų) dalyvavimo projektuose atrankos sistemos tinkamumą ir partnerių veiklos efektyvumą.

Žemiau pateikiamoje lentelėje pateikiami JUMS priemonei įvertinti skirtų užduočių Vertinimo klausimai, kurie buvo detalizuoti siekiant parengti tikslesnius atsakymus į su priemone susijusias Vertinimo klausimus.

4 lentelė. Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ Vertinimo klausimai ir detalūs klausimai

Vertinimo klausimai	Detalūs (padedantys atsakyti į Vertinimo klausimą) klausimai
8.1.1. Įvertinti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ intervencijos logiką, projektų metu taikytų veiklos modelių tinkamumą, efektyvumą, suderinamumą su kitomis intervencijomis.	
▶ Ar projektų intervencijos logika buvo tinkama numatytam tikslui, uždaviniams, rodikliams ir poveikiui pasiekti?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar priemonės projektai prisidėjo prie problemų, kurios turėjo įtakos priemonės planavimui, sprendimo? ▶ Ar priemonės įgyvendinimo rodikliai leidžia tinkamai įvertinti poveikį? ▶ Ar buvo pasiekti suplanuoti priemonės įgyvendinimo rodikliai? ▶ Kokios pagrindinės rodiklių neįgyvendinimo priežastys?

Vertinimo klausimai	Detalūs (padedantys atsakyti į Vertinimo klausimą) klausimai
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar projektuose naudojami darbo su jaunuoliais modeliai yra tinkami ir efektyvūs? Ar kažkurios veiklos/veiklų grupės davė geresnį rezultatą nei kitos? Kurios iš veiklų davė mažiausią efektą arba jo visai nedavė? Kokių veiklų trūko ar buvo per daug? Kodėl? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar priemonės projektai ir tų projektų veiklos buvo tinkamos problemoms spręsti? ▶ Ar įgyvendinami priemonės projektai prisidėjo prie suplanuotų rodiklių įgyvendinimo? ▶ Koks buvo kiekvieno projekto veiklų rezultatyvumas? <ul style="list-style-type: none"> ▶ Projekto „Jaunimo savanoriška tarnyba“: <ul style="list-style-type: none"> ▶ 3 ir 6 mėnesių savanoriavimo programos; ▶ NVO akreditavimas; ▶ Informacinių renginių organizavimas. ▶ Projekto „Pasitikėk savimi“: <ul style="list-style-type: none"> ▶ 3 mėnesių intensyvios pagalbos programa; ▶ 6 mėnesių intensyvios pagalbos programa.
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Koks priemonės ryšys su kitomis intervencijomis, finansuojamomis tiek įgyvendinant Socialinės apsaugos ir darbo, tiek kitų ministerijų įgyvendinamas ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas priemonės (sinergija/dubliavimas/papildomumas ir kt.). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kaip priemonės projektai prisideda prie bendrų jaunimo užimtumo problemų sprendimų? ▶ Kokią poveikį priemonės projektų rezultatai turi kitoms sritims (pvz. švietimui) ir intervencijoms? ▶ Ar nėra dubliuojamos pastangos siekiant gerinti jaunimo užimtumo situaciją?
<p>8.1.2. Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų dalyvius, pateikti išvadas dėl jų atitikimo intervencijos logikai ir priemonės finansavimo sąlygų apraše pateiktoms charakteristikoms, pateikti rekomendacijas dėl intervencijos efektyvumo.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Iš kur projekto dalyviai sužinojo apie projektą (internetas, spauda, per draugus, buvo informuotas projekto darbuotojų ir pan.)? Koku būdu dalyviai pateko į projektų veiklas (kreipėsi patys, buvo surasti projekto darbuotojų, buvo surasti juos priėmusios savanorius priimančios organizacijos)? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kuris informavimo būdas buvo patraukliausias (rezultatyviausias)? ▶ Koks yra efektyviausias būdas pritraukti jaunus žmones į konkrečius (-ias) projektus (veiklas)? ▶ Kokie pakeitimai (tobulinimai) turėtų būti atlikti vykdant analogiškus projektus?
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokie dalyviai dalyvavo projektų veiklose pagal šias charakteristikas: amžius, išsilavinimas, kvalifikacija, darbo patirtis, padėtis darbo rinkoje, pažeidžiamumas, priklausymas socialinės atskirties grupėms, motyvacija, lytis ir kt.? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokios pagrindinės kiekvieno iš projektų dalyvių grupės, atsižvelgiant į projektų dalyvių charakteristikas? ▶ Kokių charakteristikų jaunimas dažniausiai kreipėsi dėl projektų ar dalyvavo projektuose? ▶ Ar dalyvių charakteristikos atitinka iškeltus tikslus ir planuotą tikslinę grupę?
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokių charakteristikų tikslinės grupės atstovų dalyvavimas projektuose buvo rezultatyviausias ir tvariausias? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar skyrėsi projektų rezultatai, pasiekti pagal skirtingas charakteristikas (išsilavinimas, registracijos LDB trukmė, lytis, amžius)? ▶ Kokių charakteristikų tikslinės grupės atstovai gavo daugiausiai ilgalaikės naudos?

Vertinimo klausimai	Detalūs (padedantys atsakyti į Vertinimo klausimą) klausimai
▶ Ar intervencijos atliepė individualius jaunuolių poreikius?	▶ Ar projektų veiklos atitiko projektų dalyvių poreikius? ▶ Ar buvo atsižvelgiama į projektų dalyvių lūkesčius ir besikeičiančius poreikius projektų vykdymo metu?
▶ Išanalizuoti, kodėl projektų dalyviai nutraukė dalyvavimą veiklose jų nepabaigę. Kokios pagrindinės priežastys? Ką reikėtų keisti, kad projektų dalyvių „nubyrėjimas“ būtų mažesnis?	▶ Ar projektų dalyviai nutraukė dalyvavimą dėl: ▶ jų poreikių neatitinkančių projektų veiklų; ▶ įsidarbinimo; ▶ grįžimo į švietimo sistemą; ▶ motyvacijos stokos; ▶ kitų priežasčių. ▶ Kokie pokyčiai projektų veiklose būtų turėję įtakos projektų dalyvių sprendimui?
▶ Kiek jaunuolių po intervencijos įsidarbino ir (ar) grįžo į švietimo sistemą? Koks priemonės poveikis praėjus 6-12 mėnesių nuo dalyvavimo pabaigos?	▶ Ar projektų rezultatai yra tvarūs? ▶ Ar projektų rezultatai sukūrė ilgalaikį poveikį ir prisidėjo prie jaunimo užimtumo problemų sprendimo?
▶ Koks yra priemonės rezultatams pasiekti skirtų kaštų efektyvumas?	▶ Ar projektams įgyvendinti skirti ištekliai buvo paskirstyti efektyviai? ▶ Ar projektams įgyvendinti skirti ištekliai turėjo tiesioginę įtaką projektų rezultatams? ▶ Ar skirtingų projektų rezultatų pasiekimo kaštai yra palyginami ir pagrįsti?
▶ Ar būtų pagrįstas didesnis tikslinės grupės prioritizavimas? Jei taip - koks?	▶ Ar labiau prioritizuoiant tikslinę grupę pagerėtų projektų rezultatai ir jie turėtų didesnį poveikį? ▶ Ar labiau prioritizuoiant tikslinę grupę būtų sudarytos prielaidos efektyviau panaudoti išteklius?
8.1.3. Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų partnerių (nevyriausybinių organizacijų) dalyvavimo projektuose atrankos sistemos tinkamumą ir partnerių veiklos efektyvumą.	
▶ Ar pasirinktas partnerių atrankos mechanizmas yra tinkamas, nediskriminuojantis kitų organizacijų?	▶ Ar numatyti atrankos kriterijai ir mechanizmas nesukuria dirbtinių barjerų organizacijoms įsitraukti į projektus? ▶ Ar numatyti atrankos kriterijai ir mechanizmas atitinka projektų tikslus ir siektinus rezultatus?
▶ Ar partnerių įvairovė padeda užtikrinti geresnį rezultatų pasiekimą? Kaip?	▶ Kokiomis savybėmis pasižymėjo skirtingi projektų partneriai? ▶ Kokį vaidmenį projekto įgyvendinimo metu užėmė kiekvienas partneris?
▶ Kokią įtaką partnerio organizacijos veiklos pobūdis turėjo rezultatų pasiekimui?	▶ Už kokius rezultatus buvo atsakingi skirtingi partneriai? Kodėl? ▶ Ar buvo galimi alternatyvūs atsakomybių pasiskirstymo scenarijai?

Vertinimo klausimai	Detalūs (padedantys atsakyti į Vertinimo klausimą) klausimai
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar buvo užtikrinamas projekto partnerių veiklos efektyvumas? Kaip? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokiomis priemonėmis buvo užtikrinama, kad partneris pasieks jam priskirtus rezultatus ar prisidės prie bendrų rezultatų įgyvendinimo? ▶ Kaip buvo vykdoma partnerių veiklos stebėseną?

Vertinimo pagrindas

Nagrinėjant pirmiau įvardintą JUMS priemonės Vertinimo uždavinį „Įvertinti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ intervencijos logiką, įvertinti projektų metu taikytų veiklos modelių tinkamumą, efektyvumą, suderinamumą su kitomis intervencijomis“, priemonės analizė prasidėjo nuo priemonės ir projektų „Jaunimo savanoriška tarnyba“, už kurio įgyvendinimą buvo atsakingas JRD, ir projekto „Pasitikėk savimi“, už kurio įgyvendinimą buvo atsakinga LDB, planavimo dokumentų apžvalgos ir bendrųjų klausimų vertinimo. Nagrinėjant šios užduoties klausimus buvo vertinamos šios pagrindinės temos:

- ▶ priemonės planavimo, rengimo ir įgyvendinimo prielaidos, kontekstas ir pagrindiniai tikslai;
- ▶ priemonės įgyvendinimo eiga;
- ▶ priemonės įgyvendinimo metu pasiekti rezultatai;
- ▶ priemonės sąsaja su kitomis jaunimo užimtumo ir motyvacijai skatinti bei įsidarbinti reikalingų kompetencijų suteikimui skirtomis iniciatyvomis.

Rengiant atsakymus į priemonės Vertinimo uždavinį „Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų dalyvius, pateikti išvadas dėl jų atitikimo intervencijos logikai ir PFSA pateiktoms charakteristikoms, pateikti rekomendacijas dėl intervencijos efektyvumo“, daugiausiai dėmesio skirta priemonės projektų veiklose dalyvavusiam jaunimui. Vertintas ir projektų vykdytojų vaidmuo bei indėlis projektų įgyvendinimo metu. Nagrinėjant šios užduoties klausimus buvo vertinamos šios pagrindinės temos:

- ▶ priemonės projektų įgyvendinimo eiga;
- ▶ priemonės projektų dalyvių charakteristikos, jų poreikiai dėl priemonės projektų ir projektų metu vykdytos veiklos;
- ▶ reikalingi pokyčiai formuojant tikslinę grupę;
- ▶ projektams įgyvendinti skirtų išteklių efektyvumas.

Rengiant atsakymus į priemonės Vertinimo uždavinį „Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų partnerių (nevyriausybinų organizacijų) dalyvavimo projektuose atrankos sistemos tinkamumą ir partnerių veiklos efektyvumą“ orientuotasi į projektų partnerių veiklų vertinimą. Nagrinėjant šios užduoties klausimus buvo vertinamos šios pagrindinės temos:

- ▶ projektų partnerių atrankos kriterijai ir mechanizmai;
- ▶ projektų partnerių įtaka projektų rezultatams;
- ▶ projektų partnerių veiklos kontrolė ir vertinimas projektų įgyvendinimo metu.

Vertinimo eiga ir taikyti metodai

1. Pirminių ir antrinių šaltinių analizė.

- ▶ Vertinimo metu buvo surinkta esama su priemonės ir projektų vykdymu susijusi informacija ir duomenys, kuriais remiantis atlikta ši analizė:
  - ▶ įvertinti pagrindiniai priemonės ir projektų tikslai, uždaviniai ir rodikliai, įvertinamas nustatytų rodiklių pasiekimo lygis (2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

programa, JUMS priemonės aprašas, pirmasis ir antrasis finansavimo sąlygų aprašai, projektų paraiškos dėl finansavimo ir kt.);

- ▶ išanalizuota priemonės vykdymo eiga (Vertinimo metu surinkta pirminė informacija, JRD ir LDB pateikta informacija ir duomenys, SFMIS duomenų bazė);
- ▶ įvertinta, kurios veiklos reikšmingiausiai prisidėjo prie rodiklių įgyvendinimo (projektų dalyvių apklausos duomenys, giluminių interviu su projektų partneriais rezultatai);
- ▶ išanalizuota sąsaja su kitomis intervencijomis (www.esparama.lt portalas, kt.);
- ▶ atlikta projektų partnerių atrankos aprašų analizė, nustatyti pagrindiniai partnerių atrankos kriterijai, įvertintas atrankos mechanizmo tinkamumas, kriterijų objektyvumas (projektų paraiškos dėl priemonės finansavimo ir kt.);
- ▶ įvertinti pagrindiniai reikalavimai priemonės dalyviams (priemonės aprašas, pirmasis ir antrasis finansavimo sąlygų aprašas, projektų paraiškos dėl priemonės finansavimo ir kt.);
- ▶ nustatytas priemonės rezultatyvumas (SFMIS duomenų bazė, JRD ir LDB pateikta informacija ir duomenys, statistinė SODRA pateiktų duomenų apie projektų dalyvius analizė);
- ▶ įvertintas skirtingų charakteristikų projektų partnerių indėlis, organizacijų veiklos pobūdžio tam įtaka rezultatams pasiekti (projektų dalyvių apklausų rezultatai, giluminių interviu su projektų partneriais rezultatai);
- ▶ įvertintos taikytos projekto partnerių veiklos kontrolės priemonės, projekto partnerių veiklos efektyvumo užtikrinamo mechanizmai (giluminių interviu su projektų partneriais rezultatai, JRD ir LDB pateikta informacija).

Visas vertinimo metu nagrinėtų šaltinių sąrašas pateikiamas 6 skyriuje.

2. Apklausos.

- ▶ Vykdamas Vertinimą organizuotos JUMS priemonės projektų dalyvių apklausos:
  - ▶ į JST projekto dalyvių apklausos klausimyną atsakė 252 respondentai (JST projekto dalyviai) (apklausos generalinę visumą sudaro 689 jaunuoliai), ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą, kai pasiklovimo tikimybė yra 95 proc.;
  - ▶ į projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių apklausos klausimyną atsakė 355 respondentai (projekto „Pasitikėk savimi“ dalyviai) (apklausos generalinę visumą sudaro 3997 jaunuoliai), ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą, kai pasiklovimo tikimybė yra 95 proc.;
  - ▶ tyrimų atrankai taikytas sisteminės tikimybės atrankos metodas;
  - ▶ respondentai apklausti taikant metodų trianguliaciją - derinami CAWI (*Computer Assisted Web Interview*) ir CATI (*Computer Assisted Telephone Interview*) metodai;
  - ▶ duomenų analizė buvo atliekama naudojant SPSS / PC programinę įrangą.
- ▶ Atlikus apklausą buvo išsiaiškinta:
  - ▶ kaip dalyviai sužinojo apie projektus ir koku būdu pateko į projektų veiklas;
  - ▶ kokie dalyvių lūkesčiai ir poreikiai prieš prasidedant priemonės veikloms;
  - ▶ kaip įvardinti poreikiai buvo išpildyti priemonei pasibaigus;
  - ▶ dalyvavimo nutraukimo priežastis;
  - ▶ priemonės projektų poveikį numatytoms tikslinėms grupėms;
  - ▶ kitą Vertinimo klausimams nagrinėti reikalingą informaciją.

Apklausų rezultatai pateikiami kartu su ataskaita pateikiamoje elektroninėje laikmenoje.

3. Interviu vykdymas

- ▶ Vertinimo metu buvo atlikti giluminiai interviu, kurių metu aptarti šių projektų vertinimo klausimai:

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ su priemonės projektų vykdytojais JRD ir LDB atstovais;
- ▶ su priemonės projektų partneriais (giluminiai interviu su 4 projekto „Pasitikėk savimi“ ir 4 JST projekto partneriais).
- ▶ Vykdyta Vertinimo analizė buvo papildyta (patikslinta) giluminių interviu metu gauta informacija.

4. Fokusuota diskusija

Atsakius į Vertinimo klausimus ir parengus išvadas bei rekomendacijas buvo atlikta fokusuota diskusija, kurioje dalyvavo:

- ▶ SADM atstovai;
- ▶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos atstovai;
- ▶ Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovai;
- ▶ EY atstovai.

Nors fokusuotos diskusijos metu taip pat siekta patvirtinti ir pagilinti Vertinimo išvadas, pagrindinis šios diskusijos tikslas buvo suderinti Vertinimo rekomendacijas, susijusias su kitų institucijų koordinuojamomis sritimis. Aptarus šis rekomendacijas buvo atliktos galutinės Vertinimo išvadų ir rekomendacijų korekcijos.

Pasinaudojant šiame poskyryje įvardintais Vertinimo metodais, buvo parengti atsakymai į JUMS priemonės Vertinimo klausimus, kurie yra pateikiami 1.3, 1.4 ir 1.5 poskyriuose, atskirai pagal kiekvieną uždavinį.

1.3 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ intervencijos logika, taikytų veiklos modelių tinkamumas, efektyvumas, suderinamumas

Šiame poskyryje atsakoma į užduoties „8.1.1. Įvertinti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ intervencijos logiką, įvertinti projektų metu taikytų veiklos modelių tinkamumą, efektyvumą, suderinamumą su kitomis intervencijomis“ vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.1 Ar projektų intervencijos logika buvo tinkama numatytam tikslui, uždaviniams, rodikliams ir poveikiui pasiekti?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonės projektų intervencijos logika buvo iš dalies tinkama numatytam tikslui, uždaviniams, rodikliams ir poveikiui pasiekti, kadangi: <ul style="list-style-type: none"> ▶ tik iš dalies leido pasiekti priemonės tikslą - motyvuoti socialiai pažeidžiamus jaunos žmones integruotis į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą - suteikti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų ir sudaryti sąlygas plėtoti jų socialinį užimtumą ir profesinį aktyvumą - priemonės tikslinė grupė buvo pasiekta tik iš dalies (JST projekte socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolių buvo 19 proc., dar 15 proc. jaunuolių turėjo tik vidurinį arba žemesnį išsilavinimą (atsižvelgiant į tai, kad socialiai pažeidžiamo jaunimo sąvoka apima ir kvalifikacijos neturinčius asmenis), iš viso 34 proc.; projekte „Pasitikėk savimi“ buvo 16 proc. socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolių, dar 38 proc. jaunuolių turėjo tik vidurinį arba žemesnį išsilavinimą). Projektai socialiai pažeidžiamo jaunimo atskirai neprioritetizavo, toks reikalavimas rodikliams nebuvo numatytas priemonės finansavimo sąlygų apraše; ▶ prisididėjo prie uždavinio - skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje - įgyvendinimo (2016 m. I ketv. aktyvūs darbo rinkoje buvo 50 proc. JST ir 40 proc. projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių, į formaliojo švietimo sistemą grįžo 6,4 proc. JST ir 11,2 proc. projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių); ▶ leido pasiekti visus numatytus priemonės rodiklius (rodikliai pateikiami 4 ir 5 lentelėse); ▶ leido pasiekti numatytą priemonės poveikį - jaunimo užimtumo ir motyvacijos paskatinimą, suteikiant socialiai pažeidžiamiems jauniems žmonėms darbo rinkoje vertinamų žinių, praktinių įgūdžių, paskatinant jų motyvaciją dirbti - priemonės tikslinė grupė buvo pasiekta tik iš dalies (JST projekte buvo 19 proc. socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolių, dar 15 proc. jaunuolių turėjo tik

	<p>vidurinį arba žemesnį išsilavinimą; projekte „Pasitikėk savimi“ buvo 16 proc. socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolių, dar 38 proc. jaunuolių turėjo tik vidurinį arba žemesnį išsilavinimą).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekto metu jauniems žmonėms, tarp jų ir socialiai pažeidžiamiems, per savanoriškos veiklos vykdymą buvo suteikti trūkstami socialiniai, asmeniniai ir profesiniai įgūdžiai, šios veiklos prisidėjo prie jų integravimosi į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą. ▶ Projekto „Pasitikėk savimi“ metu jauniems žmonėms, tarp jų ir socialiai pažeidžiamiems, neformaliu ugdymu (vykdant grupines ir individualias konsultacijas) buvo suteikti trūkstami socialiniai, asmeniniai ir profesiniai įgūdžiai, šios veiklos prisidėjo prie jų integravimosi į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą.
--	--

- ▶ **Ar priemonės projektai prisidėjo prie problemų, kurios turėjo įtakos priemonės planavimui, sprendimo?**

Pagrindinės priemonės planavimo laikotarpiu egzistavusios problemos, kurioms spręsti skirta priemonė, buvo:

- ▶ aukštas jaunų žmonių nedarbo lygis (Statistikos departamento duomenimis, jaunų žmonių (iki 25 metų) nedarbas 2013 m. siekė 22,4 proc.), kuris beveik du kartus viršijo bendrą nedarbo šalyje vidurkį (13 proc.);
- ▶ jaunų žmonių turimų įgūdžių ir kompetencijų neatitiktis rinkos poreikiams (nagrinėjamu laikotarpiu didėjo nekvalifikuoto ir net pagrindinio išsilavinimo neturinčio jaunimo nedarbas), paskatų eiti į darbo rinką ar išsilaikyti joje trūkumas.

Priemonės projektai - JST ir „Pasitikėk savimi“ - tiesiogiai prisidėjo prie pirmiau įvardintų pagrindinių problemų sprendimo. Projektų metu vykdytos veiklos prisidėjo prie jaunuolių įgūdžių ir kompetencijų tobulinimo ir paskatino juos susirasti darbą arba grįžti į formaliojo švietimo sistemą:

- ▶ 50 proc. (263) JST projekto dalyvių 2016 m. I ketvirtį⁷ dirbo, 6,4 proc. (33) grįžo į formaliojo švietimo sistemą;
- ▶ 40 proc. (1314) projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių 2016 m. I ketvirtį dirba, 11,2 proc. (449) grįžo į formaliojo švietimo sistemą.

- ▶ **Ar priemonės įgyvendinimo rodikliai leidžia tinkamai įvertinti poveikį?**

Priemonės įgyvendinimas įvertintas dviejų lygių rodiklių (produkto ir rezultato) sistema. Produkto rodikliai vertino tiesiogiai priemonės įgyvendinimo metu sukurtus produktus (pvz., akredituotų organizacijų skaičių; projekte dalyvavusių jaunų žmonių skaičių), rezultato rodikliai leido įvertinti pasiektą pažangą sprendžiant problemas, turėjusias įtakos priemonės planavimui (pvz., jauni žmonės, kurie dalyvavo savanoriškoje veikloje ir įgijo (patobulino) kompetencijas; jauni žmonės, sėkmingai baigę

⁷ Įvertinti, ar priemonės projektų dalyviai įsidarbino arba grįžo į formaliojo švietimo sistemą praėjus 6 ar 12 mėn. po dalyvavimo projekte, nebuvo galimybės - iš SODROS buvo gauti nuasmeninti projektų dalyvių duomenys. Dėl to projektų pasiektas rezultatas buvo vertinamas analizuojant naujausius prieinamus duomenis, t.y. praėjus 4 mėn. nuo projektų pabaigos.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

intensyvios pagalbos programą). Dėl to galima teigti, kad priemonės įgyvendinimo rodikliai leidžia kiekybiškai įvertinti suplanuotų rezultatų pasiekimą.

Priemonės poveikio įvertinimui numatyti rodikliai nebuvo pakankami, kadangi jais negalima pamatuoti, kaip priemonė prisidėjo prie jaunuolių įsidarbinimo arba grįžimo į formaliojo švietimo sistemą. O bendros poveikio stebėsenos sistemos nebuvimas abiejuose projektuose nesuteikia galimybės įvertinti, palyginti su kitomis panašias problemas sprendžiančiomis priemonėmis poveikio jaunų žmonių karjerai ir (arba) darbo rinkai.

- ▶ **Ar buvo pasiekti suplanuoti priemonės įgyvendinimo rodikliai? Kokios pagrindinės rodiklių neįgyvendinimo priežastys?**

Priemonės įgyvendinimo rodikliai turėjo būti pasiekti įgyvendinus priemonės projektus - JST ir „Pasitikėk savimi“. Suplanuoti priemonės rodikliai buvo perkelti ir toliau nagrinėjami pagal kiekvieną projektą atskirai.

Visi priemonės rodikliai, kurie turėjo būti pasiekti įgyvendinant JST projektą, buvo pasiekti, tačiau projekto rodikliai, kurie buvo pakoreguoti (padidinti) projekto įgyvendinimo metu, pasiekti tik iš dalies.

Vykdam JST projektą, dalis numatytų rodiklių reikšmių projekto įgyvendinimo metu buvo koreguojamos:

- ▶ Padidinant projekto pradžioje numatytą jaunų žmonių, dalyvavusių savanoriškoje veikloje, skaičių iki 750;
- ▶ Padidinant akredituotų organizacijų, kurios priėmė jaunus žmones atlikti savanorišką veiklą, skaičių iki 250.

JST projekte buvo sėkmingai įgyvendinti santykiniai projekto rodikliai. Pakoreguoti projekto rodikliai, kurie yra susiję su jaunų žmonių, dalyvavusių savanoriškoje veikloje, skaičiumi, nebuvo pasiekti.

Rodiklis „Jauni žmonės, dalyvavę savanoriškoje veikloje“ buvo padidintas nuo 650 iki 750. Savanoriškoje veikloje iš viso dalyvavo 689 jauni žmonės. Giluminių interviu metu išsiaiškintos šios pagrindinės nepasiekto koreguoto rodiklio priežastys:

- ▶ Savanoriška veikla, kaip būdas įgyti darbo rinkai vertingos patirties ir žinių, nebuvo plačiai žinoma projekto tikslinei grupei, šią priežastį giluminių interviu vykdymo metu įvardijo tiek projekto vykdytojas JRD, tiek projekto partneriai - nevyriausybinės organizacijos (toliau - NVO). Niekur nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių mažą susidomėjimą savanoriška veikla pagrindžia JRD 2011-2012 m. atliktas jaunimo problematikos tyrimas savivaldybėse. Tyrimą atlikus paaiškėjo, kad savanoriškoje veikloje dažniau dalyvauja politiškai ir pilietiškai aktyvūs jaunuoliai, gyvenantys politiškai ir pilietiškai aktyvioje aplinkoje, o 47,2 proc. apklaustų jaunuolių nurodė, kad niekada nedalyvavo savanoriškoje veikloje.
- ▶ Projekto viešinimo veiklos nebuvo suplanuotos tinkamai. Projekto pradžioje nebuvo numatytos lėšos viešinimo veikloms, o pirmosios aktyvaus viešinimo kampanijos priemonės pradėtos naudoti tik 2015 m. gegužės mėn. antroje pusėje, t. y. praėjus daugiau nei metams nuo pirmųjų projekto dalyvių savanoriškos veiklos pradžios 2014 m. vasario mėn. Aktyvaus viešinimo kampanija prisidėjo prie didesnio dalyvių skaičiaus pritraukimo į projektą ir savanoriškos veiklos, kaip būdo įgyti darbo rinkai vertingos patirties ir žinių, populiarinimo. Per pirmus 6 savanoriškos veiklos vykdymo mėnesius, kada nebuvo vykdyta aktyvaus viešinimo kampanija, savanorišką veiklą pradėjo vykdyti 194 (28 proc. visų projekto dalyvių) jaunuoliai, kai per pastaruosius 6 projekto įgyvendinimo mėnesius, kai kampanija buvo vykdoma, savanorišką veiklą pradėjo vykdyti 221 (32 proc. visų projekto dalyvių) jaunuolis. Aktyvi, tačiau vėlyva aktyvaus viešinimo kampanija lėmė tai, kad dėl galimybės vykdyti savanorišką veiklą jaunuoliai kreipėsi ir baigus vykdyti projektą. Tai parodo, kad viešinimo veiklos turėtų būti vykdomos projekto pradžioje, tam turėtų būti numatytas

pakankamas lėšų kiekis, tai leistų pasiekti tolygų jaunuolių pritraukimą į projektą ir efektyvesnį lėšų panaudojimą.

- Už projekto dalyvių suradimą atsakingas projekto partneris Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau - LiJOT) nepritraukė numatyto jaunuolių skaičiaus. Nors LiJOT turėjo užtikrinti, kad į JST projekto savanorystę įsitrauktų ne mažiau nei 650 nedarbingų asmenų nuo 16 iki 29 metų, LiJOT tiesiogiai į projektą pritraukė 151 jaunuolį, nors kiti suplanuoti rezultatai (informacinių ir motyvacinių renginių kiekis) buvo pasiekti. Tokį rezultatą iš dalies lėmė tai, kad projekto vykdymo metu šalyje nebuvo tinkamo įrankio nustatyti tikslinei grupei priklausančius asmenis, kurie nėra registruoti darbo biržoje, ir juos pasiekti (su teritorinėmis darbo biržomis (toliau - TDB) projekto vykdymo metu buvo bendradarbiaujama).

Rodiklis „Akredituotos organizacijos, kurios priėmė jaunus žmones atlikti savanoriškos veiklos“ buvo padidintas nuo 150 iki 250. Jaunus žmones atlikti savanoriškos veiklos priėmė 225 akredituotos organizacijos (iš viso projekto metu akredituotos 324 NVO ir viešąsias paslaugas teikiančios įstaigos). Pagrindinė nepasiekto rodiklio priežastis - nepasiektas suplanuotas projekto dalyvių skaičius. Dalis akredituotų organizacijų neturėjo savanorių dėl jų veiklos specifikos (jaunuoliai jose nenorėjo atlikti savanoriškos veiklos) arba geografiškai sunkiau pasiekiamos vietos (jaunuoliams būtų buvę sunku pasiekti organizaciją (pvz., jaunuolis neturėjo automobilio, o susisiekimas viešuoju transportu buvo nepatogus)).

5 lentelė. Priemonės rodikliai, įgyvendinti vykdant JST projektą

Projekto trukmė		Nuo 2013-10-01 iki 2015-11-30		
Projekto biudžetas ir jo panaudojimas		Skirta lėšų	Deklaruota išlaidų	Biudžeto panaudojimo procentinė išraiška
		1 158 480 Eur	1 158 480 Eur	100 proc.
Rodikliai	Ar pasiektas priemonės rodiklis?	Priemonės (projekto ⁸) planas	Faktas	Rodiklio pasiekimo procentinė išraiška
Produkto: jauni žmonės, dalyvavę savanoriškoje veikloje	Taip	650 (750)	689	106 proc.
Rezultato: akredituotos organizacijos, kurios priėmė jaunus žmones atlikti savanoriškos veiklos	Taip	150 (250)	225	150 proc.
Rezultato: organizacijų, kurios įtvirtino savanoriškos veiklos taikymą organizacijos veikloje, dalis (iš visų savanorių priėmusių organizacijų)	Taip	40 proc., arba 90 org.	56,9 proc., arba 128 org.	142 proc.
Rezultato: jaunų žmonių, kurie įgijo (patobulino) kompetencijų, dalis (iš visų programoje dalyvavusių jaunų žmonių)	Taip	85 proc., arba 586 j. žm.	91,9 proc., arba 633 j. žm.	108 proc.

Šaltinis: JRD, Europos socialinio fondo agentūros, www.esparama.lt portalų duomenys

⁸ JST projekto vykdymo eigoje dalis numatytų projekto rodiklių buvo pakoreguoti, dėl to skliaustuose pateikiama ir pakoreguota projekto rodiklio reikšmė

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Visi priemonės rodikliai, kurie turėjo būti pasiekti įgyvendinant projektą „Pasitikėk savimi“, buvo pasiekti.

Projekte „Pasitikėk savimi“ sėkmingai įgyvendinti rodikliai, susiję su jaunuolių dalyvavimu (16 proc. daugiau, nei planuota), sėkmingu dalyvavimo intensyvios pagalbos programoje užbaigimu (75 proc. daugiau, nei planuota) ir jaunų žmonių, dalyvaujančių aktyviose darbo rinkos priemonėse, dalimi (0,5 proc. daugiau, nei planuota).

6 lentelė. Priemonės rodikliai, įgyvendinti vykdant projektą „Pasitikėk savimi“

Projekto trukmė		Nuo 2013-09-01 iki 2015-11-30		
Projekto biudžetas ir jo panaudojimas, Eur		Skirta lėšų	Deklaruota išlaidų	Biudžeto panaudojimo procentinė išraiška
		1 158 480 Eur	1 163 645 Eur	99 proc.
Rodikliai	Ar pasiektas priemonės rodiklis?	Planas	Faktas	Rodiklio pasiekimo procentinė išraiška
Produkto: jauni žmonės, dalyvavę intensyvios pagalbos programoje	Taip	3440	3977	116 proc.
Rezultato: jauni žmonės, sėkmingai baigę intensyvios pagalbos programą	Taip	50 proc. (1988)	87,5 proc. (3481)	175 proc.
Rezultato: jaunų žmonių, dalyvaujančių aktyviose darbo rinkos priemonėse, dalis (iš visų, baigusią intensyvios pagalbos programą)	Taip	35 proc. (1218)	35,2 proc. (1226)	100,5 proc.

Šaltinis: LDB, Europos socialinio fondo agentūros, www.esparama.lt portalo duomenys

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.2 Ar projektuose naudojami darbo su jaunuoliais modeliai yra tinkami ir efektyvūs? Ar kažkurios veiklos / veiklų grupės davė geresnį rezultatą nei kitos? Kurios iš veiklų davė mažiausią efektą arba jo visai nedavė? Kokių veiklų trūko ar buvo per daug? Kodėl?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Projektuose taikyti darbo su jaunuoliais modeliai iš esmės yra tinkami ir efektyvūs siekiant projektų dalyviams suteikti darbo rinkai vertingos patirties ir žinių arba motyvuoti juos grįžti į formaliojo švietimo sistemą: <ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekte, vadovaujantis ES programos „Veiklus jaunimas“ Europos savanorių tarnybos modeliu, projekto dalyviai įgydavo darbo rinkai vertingos patirties ir žinių savanoriaujant įvairaus profilio nevyriausybinėse organizacijose. Projekto dalyviai savanorišką veiklą 3 arba 6 mėnesius vykdė akredituotose NVO, kurių kuratoriai (su savanoriais dirbantys NVO darbuotojai) turėjo galimybę dalyvauti mokymuose, jiems projekto vykdymo metu teiktos individualios konsultacijos, mentorystės paslaugos, tuo siekta užtikrinti, kad projekto dalyviui bus suteiktos galimybės įgyti patirties ir žinių. Projekto dalyviai turėjo galimybę dalyvauti mokymuose, jiems teiktos informavimo ir konsultavimo paslaugos, projekte pabaigoje buvo įvertinamos dalyvio įgytos kompetencijos. ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“, taikant neformalaus ugdymo metodus, grupinių ir individualių konsultacijų metu, projekto dalyviai įgydavo trūkstamų socialinių įgūdžių, buvo stiprinama jų motyvacija įsidarbinti arba grįžti į formaliojo švietimo sistemą. 3 arba 6 mėnesių trukmės programoje projekto dalyvių veiklos vykdytos TDB (33 proc. viso programos laiko) ir NVO (67 proc. viso dalyvavimo projekte laiko). Baigus projekto veiklas TDB ir NVO, dalis projekto dalyvių buvo nusiųsti į aktyvias darbo rinkos politikos priemones. ▶ JST projekte geresnis rezultatas pasiektas 6 mėnesių trukmės programoje. ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ 6 mėnesių trukmės programa, kurioje dalyvavo socialiai pažeidžiami jaunuoliai, davė prastesnį rezultatą. Socialiai pažeidžiami jaunuoliai turi labai specifinių ir kompleksinių poreikių, šiai grupei reikia tikslingesnės pagalbos nei daugeliui niekur nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių⁹. Dėl to galėtų būti svarstoma šiai specifinių poreikių turinčiai jaunuolių grupei taikyti kitokio pobūdžio (skiriant daugiau laiko individualiam darbui su jaunuoliu, pritaikant ir individualizuojant projekto temas jo poreikiams, dar daugiau konsultacijų su psichologu ir pan.) programą, geresniam jų integravimui reikalingos papildomos jų užimtumo rėmimo priemonės. ▶ JST projekte perteklinių ar trūkstamų veiklų nenustatyta. Projekte „Pasitikėk savimi“ nustatytas poreikis koreguoti kompiuterinio raštingumo mokymų veiklas (reikalingas jų pritaikymas jaunimo poreikiams), būtų naudinga įtraukti daugiau su profesijų pažinimu susijusių veiklų (išvykų pas darbdavius ar mokymo įstaigas, kurių metu jaunuoliai supažindinami su profesija, apsilanko darbo ar mokymo vietoje, turi progą pamatyti, kaip organizuojama tokios profesijos darbo diena ir pan.).

- ▶ Ar priemonės projektai ir tų projektų veiklos buvo tinkamos problemoms spręsti?

Priemonės projektai buvo tinkami ir prisidėjo prie problemų, susijusių su nepakankamu jaunimo užimtumo lygiu, jų motyvacijos įsidarbinti arba grįžti į švietimo sistemą stokos, sprendimo. Detalesnis priemonės projektų tinkamumo paaiškinimas pateikiamas atsakant į 1.1. Vertinimo klausimą.

Giluminių interviu metu nustatyta, kad dalis projektų dalyvių turėjo nepakankamas asmenines ir socialines kompetencijas, kurias būtina kelti siekiant integruoti jaunuolius į darbo rinką. Savanoriškos veiklos vykdymas JST projekte, grupinės ir individualios konsultacijos, panaudojant neformalaus ugdymo metodus projekte „Pasitikėk savimi“, prisidėjo prie šių kompetencijų kėlimo. Išvažiuojamieji seminarai apilankant įmones, mokymo įstaigas, susipažinimas su nevyriausybinų organizacijų veikla leido jaunuoliams artimiau susipažinti su profesine veikla taip didinant jaunuolių motyvaciją įsidarbinti arba grįžti į formaliojo švietimo sistemą. Jaunuolių motyvacijos (įsidarbinti arba grįžti į formaliojo švietimo sistemą) kėlimui didelę įtaką turėjo tiesioginis priemonės projektų partnerių darbuotojų darbas su jaunuoliais.

Papildoma problema, kurią sprendė JST projekte vykdytos NVO akreditacijos, NVO gebėjimų stiprinimo (mokymų ir konsultacijų metu) ir viešinimo veiklos - nepakankamas savanoriškos veiklos, kaip būdo įgyti darbo rinkai vertingos patirties ir žinių, žinomumas. Lietuvoje savanoriškos veiklos pagrindu sukuriama iki 1 % BVP (pvz.: Austrijoje, Nyderlanduose ir Švedijoje nuo 3 iki 5 %¹⁰), NVO infrastruktūros ir tinklo plėtra bei savanorystės populiarinimas ilgalaikėje perspektyvoje įtrauktų didesnę jaunimo dalį į savanorystės veiklas ir suteiktų papildomą galimybę jaunimui įgyti aktyviam dalyvavimui darbo rinkoje reikalingas kompetencijas.

- ▶ **Ar įgyvendinami priemonės projektai prisidėjo prie suplanuotų rodiklių įgyvendinimo? Koks buvo kiekvieno projekto veiklų rezultatyvumas?**
  - ▶ JST projekto:
    - ▶ 3 ir 6 mėnesių trukmės savanoriavimo programos;
    - ▶ NVO akreditavimas;
    - ▶ informacinių renginių organizavimas.

---

⁹ Experience required: a demos and V report on capability building and workreadiness, Matt Grist and Phillida Cheetham, 2011

¹⁰ 2012 m. duomenys; Jaunimo situacija darbo rinkoje, LDB, 2012

7 lentelė. JST projekto veiklų sąsaja su JUMS rodikliais

JST projekto veikla	Veiklos įtaka suplanuotam JUMS rodiklio	Paaiškinimas
3 ir 6 mėnesių trukmės savanoriavimo programos	Prisidėjo prie JUMS rodiklio „Jauni žmonės, dalyvavę savanoriškoje veikloje“ ir „Jaunų žmonių, kurie įgijo (patobulino) kompetencijų, dalis (iš visų programoje dalyvavusių jaunų žmonių)“ įgyvendinimo	Veikla tiesiogiai prisidėjo prie suplanuotų JUMS rodiklių. Iš visų JST dalyvių dauguma (63 proc.) dalyvavo 3 mėnesių, 37 proc. dalyvavo 6 mėnesių trukmės programoje. Giluminių interviu su projekto partneriais metu respondentai įvardijo, kad geresnis kompetencijų įgijimo rezultatas pasiektas 6 mėnesių trukmės programoje.
NVO akreditavimas	Prisidėjo prie JUMS rodiklio „Akredituotos organizacijos, kurios priėmė jaunus žmones atlikti savanoriškos veiklos“ ir „Organizacijų, kurios įtvirtino savanoriškos veiklos taikymą organizacijos veikloje, dalis (iš visų savanorius priėmusių organizacijų)“ įgyvendinimo	Veikla tiesiogiai prisidėjo prie suplanuotų JUMS rodiklių. Projekto metu akredituotos 324 organizacijos, 225 iš jų savanorišką veiklą atliko bent vienas savanoris. Projekte dalyvavo ne tik nevyriausybines organizacijos, bet ir viešąsias paslaugas teikiančios įstaigos (pvz., bibliotekos, kultūros centrai ir pan.). Dalis savanorius priėmusių organizacijų iki įsitraukimo į projektą savo veikloms įgyvendinti nebuvo naudojusios savanoriškos veiklos principo, dėl to neturėjo su tuo susijusios patirties, žinių, procedūrų. Projekto metu tokioms organizacijoms teikti mokymai, konsultacijos, kita pagalba, tokių organizacijų įsitraukimas prisidėjo prie plečiamo savanorius priimančių organizacijų tinklo. Rodikliu įvertinamas organizacijų, kurių veiklos dokumentuose numatyta savanoriška veikla, dalis iš akredituotų organizacijų, priėmusių jaunus žmones atlikti savanorišką veiklą. Savanoriškos veiklos taikymą organizacijos veikloje įtvirtino 128 organizacijos, kurios iki tol nenaudojo savanoriškos veiklos principo savo veikloms įgyvendinti.
Informacinių renginių organizavimas	Prisidėjo prie JUMS rodiklio „Jauni žmonės, dalyvavę savanoriškoje veikloje“ įgyvendinimo	Informacinių ir motyvacinių renginių organizavimo veikla, už kurią buvo atsakingas JST projekto partneris LiJOT, netiesiogiai prisidėjo prie suplanuoto JUMS priemonės rodiklio „Jauni žmonės, dalyvavę savanoriškoje veikloje“ pasiekimo - LiJOT buvo atsakingas už dalyvių pritraukimą į projektą. LiJOT tiesiogiai į projektą pritraukė 151 jaunuolį. Dauguma jaunuolių į projektą pritraukta projekto partnerių (mentorių) ir savanorius priėmusių organizacijų (kuratorių) iniciatyva.

Šaltinis: EY analizė

- Projekto „Pasitikėk savimi“:

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ 3 mėnesių trukmės intensyvios pagalbos programa;
- ▶ 6 mėnesių trukmės intensyvios pagalbos programa.

8 lentelė. Projekto „Pasitikėk savimi“ veiklų sąsaja su JUMS rodikliais

Projekto „Pasitikėk savimi“ veikla	Veiklos įtaka suplanuotam JUMS rodikliui	Paaiškinimas
3 mėnesių trukmės intensyvios pagalbos programa	Prisidėjo prie JUMS rodiklių „Jauni žmonės, dalyvavę intensyvios pagalbos programoje“, „Jauni žmonės, sėkmingai baigę intensyvios pagalbos programą“, „Jaunų žmonių, dalyvaujančių aktyviose darbo rinkos priemonėse, dalis (iš visų, baigusių intensyvios pagalbos programą)“ įgyvendinimo	Veikla tiesiogiai prisidėjo prie suplanuotų JUMS rodiklių. 3 mėn. trukmės programoje dalyvavo 3691 asmuo iš 3997 visų projekto dalyvių, 1035 projekto dalyviai dalyvavo aktyviose darbo rinkos priemonėse.
6 mėnesių trukmės intensyvios pagalbos programa	Prisidėjo prie JUMS rodiklių „Jauni žmonės, dalyvavę intensyvios pagalbos programoje“, „Jauni žmonės, sėkmingai baigę intensyvios pagalbos programą“ ir „Jaunų žmonių, dalyvaujančių aktyviose darbo rinkos priemonėse, dalis (iš visų, baigusių intensyvios pagalbos programą)“ įgyvendinimo	Veikla tiesiogiai prisidėjo prie suplanuotų JUMS rodiklių. Programoje dalyvavo 268 asmenys iš 3997 visų projekto dalyvių, 94 projekto dalyviai dalyvavo aktyviose darbo rinkos priemonėse. Dalyvavimas programoje priklausė nuo jaunuolių poreikių (jaunuolių atrinkimo į 6 mėn. trukmės programą kriterijai buvo jaunuolio buvimas ilgalaikiu bedarbiu (daugiau nei 6 mėn.) ir vidurinis, pagrindinis arba žemesnis išsilavinimas). Šios grupės dalyviai mažiau prisidėjo prie rodiklio, vertinančio programos sėkmingą pabaigimą - 60 proc. dalyvių nebaigė šios programos. Jie taip pat pasiekė prastesnius į(si)vertinimo rezultatus.

Šaltinis: EY analizė

Vertinimo klausimas	Atsakymas
1.3 Koks priemonės ryšys su kitomis intervencijomis, finansuojamomis tiek įgyvendinant Socialinės apsaugos ir darbo, tiek kitų ministerijų įgyvendinamas ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas priemonės (sinergija / dubliavimasis / papildomumas ir kt.).	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonė papildo arba veikia išvien (sinergijos efektas) su kitomis ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamomis priemonėmis. ▶ Priemonė, lyginant ją su „Parama pirmajam darbui“ ar „Verslumo skatinimas“ priemonėmis, yra orientuota į kitą jaunimo tikslinę grupę (niekur nedirbantis, socialiai pažeidžiamas jaunimas), nei pastarųjų priemonių. Nei PPD, nei „Verslumo skatinimas“ neprioritetizuoja socialiai pažeidžiamo jaunimo. ▶ JUMS priemonė ir dalinai ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojama priemonė „leškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ (toliau - IDAIJDR) (pvz., iš dalies į jaunimą orientuotas projektas „Pagalba įsidarbinant“) gali būti vertinamos kaip sinergiją turinčios priemonės. Dalis projekto „Pasitikėk

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	<p>savimi“ dalyvių (35,2 proc. iš visų, baigusių intensyvios pagalbos programą), baigę projekto „Pasitikėk savimi“ programą, dalyvavo aktyviose darbo rinkos priemonėse, tarp kurių ir „Pagalba įsidarbinant“ projekto priemonės „Įdarbinimas subsidijuojant“ ir „Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas“.</p> <p>Priemonių ryšys vertinamas kaip sinergija, kadangi projekto „Pasitikėk savimi“ metu jaunuolis galėjo nuspręsti, kokią darbinę veiklą jaunuolis nori vykdyti, o pirmiau įvardintos aktyvios darbo rinkos priemonės suteikė galimybę įgyti tai darbinei veiklai reikiamų įgūdžių.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Būta atvejų, kai įdarbinęs projekto dalyvį, darbdavys pasinaudodavo PPD priemone. Tokie atvejai gali būti vertinami kaip priemonių papildomumas, nes remiamasis įdarbinimas prisidėjo prie projekto rezultatų pasiekimo. ▶ Priemonės projektai papildo kitų ministerijų (pvz., Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Atviroje informavimo konsultavimo orientavimo sistemoje pateikiama daugelis neformaliojo mokymosi programų, paremtų savanoriškos veiklos principu ir orientuotų tiek į suaugusiųjų, tiek į jaunų žmonių ugdymą; priemonės „Neformaliojo švietimo paslaugų plėtra“ projektas „Savanorystės bendruomenės kūrimas ir vystymas“, kurio metu vykdyta aktyvi savanorystės skatinimo kampanija, niekur nedirbantis ir nesimokantis jaunimas savanoriškos veiklos ir mokymų metu tobulino socialinius ir profesinius įgūdžius, įgyvendinamas savanorystės skatinimo ir (arba) populiarinimo priemonės - JUMS aktyvi viešinimo kampanija prisidėjo prie savanorystės, kaip būdo įgyti darbo rinkai vertingų kompetencijų, ugdymo.

▶ **Kaip priemonės projektai prisideda prie bendrų jaunimo užimtumo problemų sprendimų?**

Viena didžiausių jaunimo užimtumo problemų yra rizika NEET tapti ilgalaikiais bedarbiais. Nors dalis jaunuolių NEET grupės charakteristikas atitinka trumpą laiką, šiek tiek daugiau nei pusė j NEET grupę patekusių jaunuolių NEET išlieka ilgiau nei 12 mėnesių¹¹. Pagrindinis būdas to išvengti yra atotrūkio tarp žinių, kurios suteikiamos švietimo jaunuoliams švietimo sistemoje, ir įgūdžių, kurių siekia pritraukti darbdaviai¹².

¹¹ Lost in transition? The changing labour market and young people not in employment, education or training, The work foundation (part of Lancaster university), 2012

¹² Matching Skills and Labour Market Needs Building Social Partnerships for Better Skills and Better Jobs, World Economic Forum, 2014

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Bedarbio jaunimo gretas papildo ne tik netekusieji darbo, bet ir baigę mokyklas bei universitetus. Jaunuoliai, ieškantys darbo pirmą kartą, turi gerokai daugiau problemų negu tie, kurie prarado darbą. Jaunas žmogus dažnai tampa bedarbiu dar nepradėjęs darbinės veiklos. Darbdaviai nepatikliai žiūri į jokios darbo patirties neturinčius pretendentes. Jie dažnai iš jauno žmogaus vienu metu reikalauja ir gero išsilavinimo, ir patirties. Nesėkmingas integravimasis į darbo rinką bei užimtumo stoka yra vieni svarbiausių neigiamų veiksnių, sąlygojančių daugelį kitų jaunimo problemų atsiradimą - socialinę atskirtį, žalingų įpročių plitimą, negalėjimą susimokėti už mokslus bei įsigyti būstą.

Sėkmingai baigti mokslus, įgyti profesiją ir įsitvirtinti darbo rinkoje kai kuriems jaunuoliams trukdo įvairios priežastys: ankstyvas iškritimas iš švietimo sistemos, sudėtingas perėjimas nuo mokymosi prie darbo, darbo patirties stoka, nepakankamas profesinis pasirengimas ar įgyto profesinio pasirengimo neatitiktis darbo rinkos reikmėms, įvairios socialinės, ekonominės sąlygos. Įtakos turi ir motyvacija, iniciatyvumas, gebėjimas save vertinti ir tinkamai prisistatyti¹³.

Eurostato duomenimis, 2013-2014 m. Lietuvoje NEET sudarė atitinkamai 13,7 ir 12,7 proc. visų 15-29 metų amžiaus jaunuolių¹⁴. Šias charakteristikas atitinkantis jaunimas dažnai yra nepasirengęs ir nemotyvuotas dalyvauti darbo rinkoje.

Priemonės projektai suteikia galimybę jaunimui įgyti asmeninių ir socialinių įgūdžių, susipažinti su profesija, įgyti įsidarbinimui naudingų įgūdžių. Tiesioginio projektų partnerių darbo su jaunuoliais metu siekiama motyvuoti jaunuolius integruotis į darbo rinką arba grįžti į formaliojo švietimo sistemą.

Įvertinus SODROS pateiktus duomenis apie priemonės dalyvius, dauguma baigusį projektą jaunuolių įsidarbino: 50 proc. „Jaunimo savanoriška tarnyba“ ir 40 proc. „Pasitikėk savimi“ dalyvių 2016 m. I ketvirtį dirba.

► **Kokį poveikį priemonės projektų rezultatai turi kitoms sritims (pvz., švietimui) ir intervencijoms?**

Priemonės projektų rezultatai darė įtaką švietimo (abu projektai) ir savanoriškos veiklos modelio kūrimo (JST) sritims.

Įgyvendintais priemonės projektais buvo siekiama ne tik padėti jaunimui įsidarbinti, tačiau ir motyvuoti jį grįžti į švietimo sistemą. Valstybinės ligonių kasos (VLK) duomenimis, į formaliojo švietimo sistemą grįžo 6,4 proc. JST 11,2 proc. priemonės projektuose dalyvavusių jaunuolių.

Jaunimo įsitraukimas į savanorišką veiklą, viešinimo renginiai ir veiklos (reklama internete, radijuje, socialiniuose tinkluose, vietinėje spaudoje ir pan.) prisideda prie savanoriškos veiklos, kaip būdo tobulinti asmenines ir socialines kompetencijas bei įgyti darbinės patirties populiarinimo. Priemonės projektai taip pat populiarina savanorišką veiklą, kaip neformalaus ugdymo būdą, nevyriausybinėse organizacijose.

► **Ar nėra dubliuojamos pastangos siekiant gerinti jaunimo užimtumo situaciją?**

JUMS projektai tarpusavyje vienas kito iš esmės nedubliuoja, nors konkuruojama tarpusavyje dėl tos pačios tikslinės grupės. JUMS ir dalinai ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojama priemonė IDAĮDR gali būti vertinamos kaip turinčios sinergiją. PPD priemonė gali būti vertinama kaip JUMS priemonę papildanti priemonė. Priemonės projektas JST, kurio metu vykdyta aktyvi savanoriškos veiklos viešinimo

---

¹³ Neet atvejo NEET atvejo analizė (gerosios patirties analizė apie NEET soc. įtraukimą ir integraciją darbo rinkoje), APRC, 2015

¹⁴ Eurostat, Young people neither in employment nor in education and training (NEET rates), 2016

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

kampanija, papildoma kitų ministerijų (pvz., Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos) iniciatyvas, susijusias su savanoriškos veiklos modelio populiarinimu Lietuvoje.

Vykdamas giluminius interviu su JUMS priemonės projektų vykdytojais ir partneriais nustatyta, jog priemonės projektai tarpusavyje galimai konkuravo dėl tos pačios tikslinės grupės, ką ypač pabrėžė JST projekto partneriai. Analizuojant JST potencialių (dalyvavusių informaciniuose ir motyvaciniuose renginiuose) dalyvių sąrašus ir palyginus jį su jaunuolių, dalyvavusių projekte „Pasitikėk savimi“, sąrašu, nustatyta, kad tik 16 jaunuolių, dalyvavusių JST renginiuose, vėliau prisijungė prie projekto „Pasitikėk savimi“. Dėl to negalima teigti, kad viešinimo renginių veikla projektuose dubliavosi.

Giluminių interviu metu taip pat akcentuota, jog abu projektai skiriasi savo veiklomis ir principais - JST projekte jaunuoliai įgydavo įsidarbinimui reikalingus įgūdžius vykdydami savanorišką veiklą NVO, kai projekto „Pasitikėk savimi“ programa buvo paremta neformaliu ugdymu, vykdamas individualias ir grupines konsultacijas-užsiėmimus. Dėl to susidomėję jaunuoliai galėjo rinktis vieną iš projektų pagal savo individualius poreikius. Dėl šių priežasčių galima teigti, jog projektai ne dubliavo, o iš dalies papildė vienas kitą, suteikdami jaunuoliams galimybę rinktis jiems aktualesnes veiklas.

Siekiant išvengti konkuravimo dėl tikslinių grupių ateityje, rekomenduojame planuoti didesnės apimties priemones, kurios apimtų tiek JST, tiek „Pasitikėk savimi“ projektų veiklų elementus ir kurių dalyviams būtų sudaryta galimybė rinktis veiklų pobūdį jau dalyvaujant priemonėje.

Vertinant situaciją, kad dalis projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių, baigusią programą, buvo įdarbinami subsidijuojant, arba atvejus, kai įdarbinęs projekto dalyvį darbdavys pasinaudodavo PPD priemone, galima teigti, kad tai yra papildomumo, o ne dubliavimosi atvejai, kadangi toks įdarbinimas prisideda prie projekto „Pasitikėk savimi“ rezultato pasiekimo.

1.4 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų dalyvių atitikimas intervencijos logikai ir priemonės finansavimo sąlygų apraše pateiktoms charakteristikoms

Šiame poskyryje atsakoma į užduoties „8.1.2. Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų dalyvius, pateikti išvadas dėl jų atitikties intervencijos logikai ir PFSA pateiktoms charakteristikoms, pateikti rekomendacijas dėl intervencijos efektyvumo“ vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
1.4 Iš kur projekto dalyviai sužinojo apie projektą (internetas, spauda, per draugus, buvo informuotas projekto darbuotojų ir pan.)? Koku būdu dalyviai pateko į projektų veiklas (kreipėsi patys, buvo surasti projekto darbuotojų, buvo surasti juos priėmusios savanorių priimančios organizacijos)?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Remiantis projekto dalyvių apklausos duomenimis, dauguma abiejų projektų dalyvių (JST - 29 proc. (pvz., JRD tinklapyje, naujienų portaluose ir pan.), „Pasitikėk savimi“ - 44 proc. (pvz., savivaldybės, darbo biržos tinklapyje ir pan.) informaciją apie projektus rado interneto svetainėse. ▶ Efektyviausias būdas pritraukti jaunus žmones į konkrečius projektus / veiklas JST projekte buvo efektyvi viešinimo veikla, kuri lėmė pačių jaunuolių kreipimąsi dėl dalyvavimo projekte (45 proc.), ir tiesioginis savanorį priėmusios organizacijos bendravimas su jaunuoliais (27 proc.). ▶ LDB turima išsami informacija apie jaunuolius ir teritorinių darbo biržų geografinis pasiskirstymas suteikė galimybę į projektą „Pasitikėk savimi“ pritraukti suplanuotą skaičių tikslinės grupės dalyvių.

▶ Kuris informavimo būdas buvo patraukliausias (rezultatyviausias)?

Patraukliausias bei rezultatyviausias projektų tikslinės grupės informavimo būdas yra informacijos sklaida interneto tinklalapiuose pvz., JRD tinklalapyje, naujienų portaluose, savivaldybės, darbo biržos tinklalapyje ir pan.

Įvertinus dalyvių apklausos rezultatus, dažniausiai apie JST projektą sužinota iš draugų (29 proc.) bei interneto tinklalapiuose (29 proc., pvz., JRD tinklapyje, naujienų portaluose ir pan.). 15 proc. dalyvių apie projektą sužinojo viešinamojo renginio metu, 8 proc. - socialiniuose tinkluose, po 5 proc. dalyvių - iš radijo bei lauko reklamų, 4 proc. - iš tėvų, 3 proc. - spaudoje.

Apie projektą „Pasitikėk savimi“ 44 proc. dalyvių sužinojo interneto tinklalapiuose (pvz., savivaldybės, darbo biržos tinklalapyje ir pan.), 42 proc. buvo informuojami darbo biržoje, 9 proc. - viešinamojo renginio metu, 7 proc. - iš draugų, 3 proc. - socialiniuose tinkluose. Po 1 proc. apie projektą sužinojo iš tėvų, spaudoje bei radijuje, 0,3 proc. - televizijoje.

▶ Koks yra efektyviausias būdas pritraukti jaunus žmones į konkrečius (-as) projektus (veiklas)?

Efektyviausias būdas pritraukti jaunus žmones į konkrečius (-ias) projektus (veiklas) JST projekte buvo efektyvi viešinimo veikla (įskaitant informacinius ir motyvacinius renginius), kuri lėmė pačių jaunuolių kreipimąsi dėl dalyvavimo projekte, ir tiesioginis savanorį priėmusios organizacijos bendravimas su

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

jaunuoliais. Projekte „Pasitikėk savimi“ informacijos apie tikslinę projekto grupę turėjimas leido efektyviai pritraukti jaunimą.

45 proc. JST projekto dalyvių patys kreipėsi į projekto atstovus, 27 proc. dalyvauti projekte pakvietė organizacija, kurioje jie dalyvavo savanoriškoje veikloje; 14 proc. nukreipė teritorinių darbo biržų darbuotojai., 11 proc. - projekto partnerių koordinatoriai, po 0,4 proc. nukreipė Jaunimo reikalų departamentas ir socialiniai darbuotojai.

Į projektą „Pasitikėk savimi“ jaunuolius pritraukė teritorinės darbo biržos, pasinaudodamos turimais darbo biržoje registruotų jaunuolių duomenimis. Siekiant į projektą pritraukti teritorinėse darbo biržose neregistruotą jaunimą buvo organizuoti išvažiuojamieji informaciniai susirinkimai, tačiau detali informacija (ataskaita) apie projekto viešinimo veiklų rezultatus nebuvo rengta.

► **Kokie pakeitimai (tobulinimai) turėtų būti atlikti vykdant analogiškus projektus?**

JST projekte informacinių ir motyvacinių renginių organizavimo veiklą, kuria siekta pritraukti jaunuolius į projektą, vykdė LiJOT, o šis projekto partneris tolesnėse jaunuolių veiklose nedalyvavo. LiJOT taip pat galėjo neturėti pakankamų žinių apie tikslinės grupės jaunimą vietovėje, kurioje vykdyti informaciniai ir motyvaciniai renginiai. Tai prisidėjo prie to, kad LiJOT tiesiogiai į projektą pritraukė 151 jaunuolį, nors planuota, kad jis bus atsakingas už visų projekto dalyvių pritraukimą. Atsižvelgiant į pasiektus pritrauktų jaunuolių rezultatus, kai pačios savanorius priėmusios organizacijos sėkmingai pritraukdavo jaunuolius, ir siekiant didinti analogiškų projektų dalyvių pritraukimo į projektą efektyvumą, jaunuolio supažindinimas su savanoriškos veiklos galimybėmis, jo pakvietimas į projektą ir koordinavimas savanoriškos veiklos metu turėtų būti atliekamas vienos organizacijos (projekto partnerio).

Lėšos tokios priemonės viešinimo veikloms turėtų būti numatytos ir viešinimo veiklos vykdomos projekto pradžioje. Siūlomi pakeitimai (patobulinimai) detalčiai aprašyti atsakant į 1.4. Vertinimo klausimą.

Informavimo ir projekto tikslinės grupės pritraukimo į „Pasitikėk savimi“ veiklas nereikalauja pakeitimų ar patobulinimų.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.5 Kokie dalyviai dalyvavo projektų veiklose pagal šias charakteristikas: amžius, išsilavinimas, kvalifikacija, darbo patirtis, padėtis darbo rinkoje, pažeidžiamumas, priklausymas socialinės atskirties grupėms, motyvacija, lytis ir kt.?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ► JST projekte dalyvavo daugiau moterų (78 proc.), daugiausiai (48 proc.) dalyvių buvo 22-25 metų amžiaus, turinčių aukštąjį išsilavinimą ir nepriklausančių socialiai pažeidžiamų asmenų grupei. Remiantis dalyvių apklausos duomenimis, dauguma dalyvių siekė patobulinti savo turimus įgūdžius (35 proc.), susirasti darbą (24 proc.). ► Projekte „Pasitikėk savimi“ dalyvavusių vyrų ir moterų skaičius buvo panašus, daugiausiai (51 proc.) dalyvių buvo 22-25 metų amžiaus, turinčių vidurinį išsilavinimą arba profesinę kvalifikaciją ir nepriklausančių socialiai pažeidžiamų asmenų grupei. Remiantis dalyvių apklausos duomenimis, dauguma dalyvių tikėjosi susirasti darbą (25 proc.), labiau pasitikėti savimi (21 proc.).

► **Kokios pagrindinės kiekvieno iš projektų dalyvių grupės, atsižvelgiant į projektų dalyvių charakteristikas? Kokių charakteristikų jaunimas dažniausiai kreipėsi dėl projektų ar dalyvavo projektuose?**

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Dauguma JST projekto dalyvių buvo 22-25 metų amžiaus moterys, įgijusios aukštąjį išsilavinimą ir nepriklausančios socialiai pažeidžiamų asmenų grupei.

Vertinant visų JST projekto dalyvių charakteristikas, projekte dalyvavo 78 proc. moterų ir 22 proc. vyrų. 1 proc. dalyvių buvo 16-17, 21 proc. - 18-21, 48 proc. - 22-25, 30 proc. - 26-29 metų amžiaus. 50 proc. projekto dalyvių buvo įgiję aukštąjį išsilavinimą, 40 proc. - vidurinį išsilavinimą arba vidurinį išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją. 10 proc. dalyvių buvo įgiję žemesnį išsimokslinimą. Remiantis dalyvių apklausos duomenimis, 19 proc. dalyvių įvardijo, kad priklauso socialiai pažeidžiamų asmenų grupei.

Atsižvelgus į tai, kad Vertinime vartojama sąvoka „socialiai pažeidžiamas jaunimas“ apima ir kvalifikacijos neturintį jaunimą, galima JST projekto dalyvių priklausymą socialiai pažeidžiamų asmenų grupei apibrėžti taip:

- ▶ 19 proc. JST projekto dalyvių, apklausoje įvardiję, kad priklauso socialiai pažeidžiamų asmenų grupei;
- ▶ 15 proc. JST dalyvių, įgijusių žemesnį nei vidurinį išsimokslinimą (neskaičiuojant priklausymą socialiai pažeidžiamų asmenų grupei nurodžiusių jaunuolių, įgijusių žemesnį nei vidurinį išsimokslinimą (jų yra 4 proc., iš viso įgijusių žemesnį nei vidurinį išsimokslinimą - 19 proc.)).

Moterų dominavimas tokio pobūdžio, kaip JST, projektuose priklauso nuo trijų pagrindinių priežasčių:

1. Vykdomų veiklų specifikos (soc. orientuotos veiklos);
2. Moterų aukštesnio soc. aktyvumo;
3. Organizuojamų priemonių formos specifikos (neapmokama savanoriška veikla, tik kompensuojamos išlaidos).

Siekiant didinti vyriškos lyties jaunuolių dalyvavimą, būtina atsižvelgti į pirmiau įvardintas priemones (pvz., pritraukti vyriškosios lyties dominuojamas profesijas (krašto apsauga, sienos apsaugos tarnyba ir pan.)).

Dauguma „Pasitikėk savimi“ projekto dalyvių buvo 22-25 m. amžiaus vyrai ir moterys, turintys vidurinį išsilavinimą arba vidurinį išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją ir nepriklausantys socialiai pažeidžiamų asmenų grupei.

Vertinant visų projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių charakteristikas, projekte dalyvavo 53 proc. moterų ir 47 proc. vyrų. 3 proc. dalyvių buvo 16-17, 46 proc. - 18-21, 51 proc. - 22-25 metų amžiaus. Remiantis dalyvių apklausos duomenimis, 21 proc. dalyvių buvo įgiję aukštąjį išsilavinimą, 64 proc. - vidurinį išsilavinimą arba vidurinį išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją. 15 proc. dalyvių buvo įgiję žemesnį išsimokslinimą. 16 proc. dalyvių įvardijo, kad priklauso socialiai pažeidžiamai asmenų grupei.

Atsižvelgus į tai, kad Vertinime vartojama sąvoka „socialiai pažeidžiamas jaunimas“ apima ir kvalifikacijos neturintį jaunimą, galima projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių priklausymą socialiai pažeidžiamų asmenų grupei apibrėžti taip:

- ▶ 16 proc. projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių, apklausoje įvardiję, kad priklauso socialiai pažeidžiamų asmenų grupei;
- ▶ 38 proc. projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių, įgijusių žemesnį nei vidurinį išsimokslinimą (neskaičiuojant priklausymą socialiai pažeidžiamų asmenų grupei nurodžiusių jaunuolių, įgijusių žemesnį nei vidurinį išsimokslinimą (jų yra 9 proc., iš viso įgijusių žemesnį nei vidurinį išsimokslinimą - 47 proc.)).

Detali informacija apie projektų dalyvių (apklausos respondentų) socialines ir demografines charakteristikas pateikiama 2 priede.

► **Ar dalyvių charakteristikos atitinka iškeltus tikslus ir planuotą tikslinę grupę?**

Dalyvių charakteristikos neatitinka pagrindinio priemonės tikslo - motyvuoti socialiai pažeidžiamus jaunus žmones (socialiai pažeidžiami asmenys - neįgalieji, vienišos mamos, kvalifikacijos neturintys jaunuoliai, tautinių mažumų atstovai, prievartą patyrę asmenys, kt.) integruotis į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą - suteikti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų ir sudaryti sąlygas plėtoti jų socialinį užimtumą ir profesinį aktyvumą. Nors priemonės tikslinė grupė nebuvo pasiekta, projektų paraiškose įvardintos tikslinės grupės buvo pasiektos.

JST projekto veiklos iš dalies prisidėjo prie priemonės tikslo - socialiai pažeidžiamų jaunų žmonių motyvavimo integruotis į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą. Tikslinė JST projekto grupė pasiekta iš dalies.

JST projekto tikslinė grupė - nedirbantys jauni (16-29 metų) žmonės, prioritetą teikiant neįgijusiems pagrindinio išsilavinimo, įgijusiems pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą, registruotiems darbo biržoje, baigusiems profesinio mokymo programą, įgijusiems aukštąjį išsilavinimą. Nors prioritetas turėjo būti teikiamas socialiai pažeidžiamoms jaunimo grupėms, tik maža dalyvių dalis atitiko šią charakteristiką (19 proc. apklausos respondentų įvardijo, kad priklauso socialiai pažeidžiamų asmenų grupei). Projekto dalyvių charakteristikos atitinka planuotą amžiaus kriterijų (3 dalyviai nepatenka į nustatytą amžiaus rėžį). Planuotas prioriteto teikimas žemesnį išsilavinimą turintiems jaunuoliams įgyvendintas tik iš dalies - 43 proc. projekto dalyvių turi aukštąjį universitetinį arba neuniversitetinį išsilavinimą.

Projekto „Pasitikėk savimi“ veiklos iš dalies prisidėjo prie priemonės tikslo - socialiai pažeidžiamų jaunų žmonių motyvavimo integruotis į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą. Tikslinė projekto „Pasitikėk savimi“ grupė buvo pasiekta.

Projekto „Pasitikėk savimi“ tikslinė grupė - 16-25 metų asmenys, kurie nedirba, nesimoko ir nedalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse. Projekto aprašyme prioriteto teikimas socialiai pažeidžiamų jaunų žmonių motyvavimui nenumatytas. Projekto dalyvių charakteristikos atitinka suplanuotus užimtumo amžiaus kriterijus (6 dalyviai nepatenka į nustatytą amžiaus rėžį).

Detali informacija apie projektų dalyvių (apklausos respondentų) socialines-demografines charakteristikas pateikiama 2 priede.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.6 Kokių charakteristikų tikslinės grupės atstovų dalyvavimas projektuose buvo rezultatyviausias ir tvariausias?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ► 24-25 metų amžiaus jaunuolių, gyvenančių didmiesčiuose, turinčių aukštąjį išsilavinimą, nepriklausančių socialiai pažeidžiamų asmenų grupei dalyvavimas JST projekte yra rezultatyviausias (daugiausiai šių charakteristikų jaunuolių įsidarbino). ► Jaunuolių iš mažesnių miestų (rajonų) centrų ir kaimų, kurie yra baigę mokslus (turintys profesinį arba neuniversitetinį (koleginį) išsimokslinimą) ir nepriklauso socialiai pažeidžiamų asmenų grupei, dalyvavimas projekte „Pasitikėk savimi“ yra rezultatyviausias (daugiausiai šių charakteristikų jaunuolių įsidarbino).

- ▶ **Ar skyrėsi projektų rezultatai, pasiekti skirtingų charakteristikų dalyvių (išsilavinimas, registracijos LDB trukmė, lytis, amžius)? Kokių charakteristikų tikslinės grupės atstovai gavo daugiausiai ilgalaikės naudos?**

Skirtingų charakteristikų jaunuoliai pasiekė skirtingus rezultatus. Geriausi įsidarbinimo rezultatai pasiekti 24-25 metų JST projekto dalyvių, kurie buvo didmiesčių gyventojai, turėjo aukštąjį išsilavinimą, nepriklausė socialiai pažeidžiamų asmenų grupei. Šių charakteristikų jaunuoliai po dalyvavimo projekte įsidarbino dažniausiai.

Projekte „Pasitikėk savimi“ geriausi įsidarbinimo rezultatai pasiekti dalyvių iš mažesnių miestų (rajonų) centrų ir kaimų, baigusių mokslus (turinčių profesinį arba neuniversitetinį (koleginį) išsimokslinimą) ir nepriklausančių socialiai pažeidžiamų asmenų grupei.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
1.7 Ar intervencijos atliepė individualius jaunuolių poreikius?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ 97 proc. JST projekto dalyvių lūkesčiai buvo visiškai arba iš dalies patenkinti. JST projekto dalyvių dalyvavimo projekte lūkesčiai - patobulinti savo turimus įgūdžius (35 proc.), 24 proc. dalyvių vylėsi susirasti darbą, 22 proc. tiesiog norėjo savanoriauti, 10 proc. tikėjosi sustiprinti pasitikėjimą savimi, 6 proc. pripažino projekte dalyvavę neturėdami jokių konkrečių lūkesčių. ▶ 86 proc. projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių lūkesčiai buvo patenkinti visiškai arba iš dalies patenkinti. „Pasitikėk savimi“ dalyvių dalyvavimo projekte lūkesčiai - susirasti darbą (25 proc.), 21 proc. dalyvių vylėsi sustiprinti pasitikėjimą savimi, 19 proc. tikėjosi patobulinti savo turimus įgūdžius, 17 proc. siekė tiesiog užsiimti kokia nors veikla, 16 proc. teigė projekte dalyvavę neturėdami jokių konkrečių lūkesčių.

- ▶ **Ar projektų veiklos atitiko projektų dalyvių poreikius?**

Projektų veiklos atitiko projektų dalyvių įvardintus poreikius.

Pagrindinis JST projekto dalyvių dalyvavimo projekte tikslas - patobulinti savo turimus įgūdžius (35 proc.), 24 proc. dalyvių vylėsi susirasti darbą, 22 proc. tiesiog norėjo savanoriauti, 10 proc. tikėjosi sustiprinti pasitikėjimą savimi, 6 proc. pripažino projekte dalyvavę neturėdami jokių konkrečių lūkesčių.

Patobulinti savo turimus įgūdžius JST projekte dažniau tikėjosi nepriklausantys socialiai pažeidžiamai asmenų grupei respondentai, susirasti darbą - vyriausi (26-29 m.) tyrimo dalyviai, dirbantys jaunuoliai ir priklausantys socialiai pažeidžiamai asmenų grupei, tiesiog savanoriauti - 24-25 metų respondentai bei vilniečiai.

42 proc. apklaustųjų teigė po dalyvavimo JST projekte susiradę darbą, 19 proc. toliau kelia savo kompetencijas, 18 proc. tęsia savanorišką veiklą, 11 proc. nurodė po dalyvavimo projekte pradėję mokytis, 8 proc. tęsia mokslus (grįžo į formaliojo švietimo sistemą), 23 proc. teigimu, po dalyvavimo šiame projekte niekas nepasikeitė.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Pagrindinis projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių dalyvavimo projekte tikslas - susirasti darbą (25 proc.), 21 proc. dalyvių vylėsi sustiprinti pasitikėjimą savimi, 19 proc. tikėjosi patobulinti savo turimus įgūdžius, 17 proc. siekė tiesiog užsiimti kokia nors veikla, 16 proc. teigė projekte dalyvavę neturėdami jokių konkrečių lūkesčių.

Susirasti darbą dažniau tikėjosi merginos, vyriausi (25-29 metų) projekto „Pasitikėk savimi“ dalyviai, mažų miestelių, kaimų gyventojai. Labiau pasitikėti savimi - merginos, 23-24 metų tyrimo dalyviai, priklausantys socialiai pažeidžiamų asmenų grupei respondentai. Patobulinti savo turimus įgūdžius - merginos, 24 metų ir vyresni respondentai, mažesnių miestų ir rajonų centrų ir kaimo vietovių gyventojai. Tiesiog užsiimti kokia nors veikla dažniau siekė vyrai, jauniausi projekto dalyviai, didmiesčių gyventojai ir nepriklausantys socialiai pažeidžiamų asmenų grupei.

48 proc. apklaustųjų teigė po dalyvavimo projekte „Pasitikėk savimi“ susiradę darbą, 14 proc. nurodė po dalyvavimo projekte pradėję mokytis, 10 proc. tęsia mokslus, 9 proc. toliau kelia savo kompetencijas (pvz., pradėjo stažuotis, atlieka praktiką, dalyvauja kompetencijos kėlimo kursuose), 6 proc. tęsia savanorišką veiklą, 26 proc. teigimu, po dalyvavimo šiame projekte niekas nepasikeitė.

- ▶ **Ar buvo atsižvelgiama į projektų dalyvių lūkesčius ir besikeičiančius poreikius projektų vykdymo metu?**

Projektų metu individualūs dalyvių lūkesčiai nebuvo sistemingai analizuojami. Dėl to atsižvelgimas į dalyvių lūkesčius priklausė nuo individualaus projekto partnerio arba NVO sprendimo ir iniciatyvos.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.8 Išanalizuoti, kodėl projektų dalyviai nutraukė dalyvavimą veiklose jų nepabaigę. Kokios pagrindinės priežastys? Ką reikėtų keisti, kad projektų dalyvių „nubyrėjimas“ būtų mažesnis?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Pagrindinė dalyvavimo abiejų projektų veiklose nutraukimo priežastis - jaunuoliai susirado darbą (52 proc. nutraukusiųjų JST ir 53 proc. „Pasitikėk savimi“ projektuose). ▶ „Nubyrėjimą“ JST projekte sumažintų nuodugnesnis jaunuolių supažindinimas su organizacijos veiklos sritimi ir specifika prieš pradėdant savanorystę bei veiklą ir atsakomybių priskyrimas jaunuoliams atsižvelgiant į jų poreikius ir gebėjimus. ▶ „Nubyrėjimą“ projekte „Pasitikėk savimi“ sumažintų kompiuterinio raštingumo didinimo veiklą pritaikymas jaunimo poreikiams, didesnis individualių veiklų kiekis, mažesnių projekto dalyvių grupių formavimas. ▶ Numatyti galimybę nenutraukti dalyvavimo projektuose (ypač JST projekte), jaunuoliui susiradus darbą (pvz., jei jaunuolis dirba ne visą darbo dieną), tokiems jaunuoliams turėtų būti keliami mažesni savanorystės (projekto veiklų) reikalavimai, pvz., kiek laiko turi trukti dirbančio jaunuolio veiklos.

- ▶ **Ar projektų dalyviai nutraukė dalyvavimą dėl: jų poreikių neatitinkančių projektų veiklų; įsidarbinimo; grįžimo į švietimo sistemą; motyvacijos stokos; kitų priežasčių.**

JST projekto dalyviai dalyvavimą projekte dažniausiai nutraukė (remiantis dalyvių apklausos duomenimis, iš viso nutraukusių - 27 proc.) dėl su projekto veiklomis nesusijusių priežasčių: nes susirado darbą (52

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

proc. dalyvių), grįžo į mokymo įstaigą arba pradėjo mokytis (16 proc.) arba dėl asmeninių priežasčių (ligos ar šeimyniniai įsipareigojimai, 12 proc.).

Likusieji savanorystę nutraukė dėl su projektu susijusių priežasčių, 7 proc. veiklą nutraukė, nes negalėjo joje atsiskleisti, 2 proc. dalyvių tiesiog buvo neįdomu, nes suprato, kad savanoriška veikla ne jiems, 2 proc. nematė veikloje naudos sau.

Projekto „Pasitikėk savimi“ dalyviai dalyvavimą projekte dažniausiai nutraukė (remiantis dalyvių apklausos duomenimis, iš viso nutraukusių – 33 proc.) dėl su projektu veiklomis nesusijusių priežasčių: nes susirado darbą (53 proc.), dėl asmeninių priežasčių (ligos ar šeimyniniai įsipareigojimai, 11 proc.), grįžo į mokymo įstaigą arba pradėjo mokytis (10 proc.).

Likusieji projekto „Pasitikėk savimi“ dalyviai dalyvavimą projekte nutraukė dėl su projektu susijusių priežasčių, 20 proc. dalyvių buvo tiesiog neįdomu, nes suprato, kad savanoriška veikla ne jiems, 12 proc. veiklą nutraukė, nes negalėjo joje atsiskleisti; 5 proc. nematė veikloje naudos sau.

► **Kokie pokyčiai projektų veiklose būtų turėję įtakos projektų dalyvių sprendimui?**

Nors JST projekto dalyvių nubyrėjimas dėl su savanoryste susijusių veiklų nėra ženklus (11 proc.), nuodugnesnis jaunuolio supažindinimas su priimančios organizacijos veiklos sritimi ir specifika prieš jam pasirenkant organizaciją bei veiklą ir atsakomybių paskyrimas savanoriui labiau atsižvelgiant į jo poreikius ir gebėjimus leistų sumažinti projekto dalyvių nubyrėjimą.

Projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių nubyrėjimas buvo ženklesnis. 20 proc. dalyvių nutraukė dalyvavimą projekte dėl to, kad jiems nebuvo įdomu (negalėjo atsiskleisti).

Giluminių interviu su projekto „Pasitikėk savimi“ partneriais metu nustatyta, kad keletas veiklų galėtų būti koreguojamos – dalis veiklų turėtų būti labiau individualizuotos, o ne vykdomos grupėje; projekto dalyvių grupių dydis neturėtų būti didesnis nei 10 jaunuolių; NVO vykdyti daugiau veiklų, galinčių suteikti praktinių darbo įgūdžių; kompiuterinio raštingumo didinimo veiklos turėtų būti pritaikytos jaunimui (mokymai susiję su pradiniais darbo kompiuteriu įgūdžiais, kuriuos dauguma jaunuolių jau turėjo).

Vertinimo klausimas	Atsakymas
1.9 Kiek jaunuolių po intervencijos įsidarbino ir (ar) grįžo į švietimo sistemą? Koks priemonės poveikis praėjus 6-12 mėn. nuo dalyvavimo pabaigos?	<ul style="list-style-type: none"> ► 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 50 proc. visų JST projekto dalyvių (iš jų 38 proc. įsidarbino 2015 m. arba anksčiau ir dirba iki šiol), 6,4 proc. projekto dalyvių grįžo į švietimo sistemą¹⁵. ► 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 40 proc. visų projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių (iš jų 30 proc. įsidarbino 2015 m. arba anksčiau ir dirba iki šiol), 11,2 proc. projekto dalyvių grįžo į švietimo sistemą. ► JST projekto rezultatai yra tvaresni – daugiau dalyvių įsidarbino, didesnė jų dalis dirba visą darbo dieną. Jie vidutiniškai įsidarbina ilgesnį laikotarpį. Geresnį JST projekto rezultatą galėjo lemti projekto dalyvių charakteristikos – JST projekto dalyviai turėjo

¹⁵ Suskaičiuota panaudojant VLK duomenis apie draudimo privalomuoju sveikatos draudimu valstybės lėšomis atvejus pasibaigus, jaunuoliui baigus dalyvavimą projekte

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	geresnį išsilavinimą, nei projekto „Pasitikėk savimi“ dalyviai. JST projekte dalyvavo santykinai vyresni projekto dalyviai nei projekte „Pasitikėk savimi“. Dėl to nėra įmanoma įvertinti, ar geresnius rezultatus lėmė projekto veiklų specifika, kokybiškesnis darbas su jaunuoliais, ar projekto dalyvių charakteristikų skirtumai.

► **Ar projektų rezultatai yra tvarūs? Ar projektų rezultatai sukūrė ilgalaikį poveikį ir prisidėjo prie jaunimo užimtumo problemų sprendimo?**

JST projekto rezultatai, susiję su integravimusi į darbo rinką, yra iš dalies tvarūs. 50 proc. visų JST projekto dalyvių 2016 m. I ketvirtį¹⁶ dirbo, iš jų 38 proc. įsidarbino 2015 m. arba anksčiau ir dirba iki 2016 m. I ketvirčio pabaigos, šių jaunuolių vidutinė darbo trukmė yra lygi 293 dienoms. 31 proc. visų 2016 m. I ketvirtį dirbančių JST projekto dalyvių dirba ne visą darbo dieną.

Rezultatai, susiję su projekto dalyvių grįžimu į švietimo sistemą, yra mažiau tvarūs, nei „Pasitikėk savimi“, 6,4 proc. JST projekto dalyvių grįžo į švietimo sistemą. Vertinant JST projekto poveikį jaunuolių grįžimui į formaliojo švietimo sistemą, turi būti atkreipiamas dėmesys, kad 50 proc. projekto dalyvių turi aukštąjį išsilavinimą.

Projekto „Pasitikėk savimi“ rezultatai, susiję su integravimusi į darbo rinką, yra iš dalies tvarūs. 40 proc. visų projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių 2016 m. I ketvirtį dirbo (iš jų 30 proc. įsidarbino praėjusiais metais ir dirba iki 2016 m. I ketvirčio pabaigos, šių jaunuolių vidutinė darbo trukmė yra 290 dienų). 34 proc. visų 2016 m. I ketvirtį dirbančių projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių dirba ne visą darbo dieną.

Rezultatai, susiję su projekto dalyvių grįžimu į švietimo sistemą, yra labiau tvarūs nei „JST“ projekte. Tik 11,2 proc. projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių grįžo į švietimo sistemą (tik 21 proc. dalyvių turi aukštąjį išsilavinimą).

Vertinimo klausimas	Atsakymas
1.10 Koks yra priemonės rezultatams pasiekti skirtų kaštų efektyvumas?	<ul style="list-style-type: none"> ► Priemonės rezultatams pasiekti skirti kaštai buvo panaudoti efektyviai - dauguma suplanuotų priemonės rezultatų buvo pasiekti arba viršyti. ► Priemonės kaštai, tenkantys vienam priemonės projektų dalyviui (496 Eur), lyginant juos su PPD priemonės, siekusios skatinti jaunimo užimtumą, kaštais dalyviui (376 Eur), yra palyginami. ► Priemonės projektų rezultatams pasiekti skirti kaštai, tenkantys vienam projekto dalyviui, negali būti

¹⁶ Kadangi buvo prieinami tik nuasmeninti projektų dalyvių duomenys iš SODROS, nebuvo galimybės įvertinti priemonės poveikio praėjus 6-12 mėn. nuo projektų dalyvių dalyvavimo projektuose pabaigos. Dėl to vertinti naujausi prieinami duomenys, t.y. 2016 m. I-asis ketvirtis. Atitinkamai, mažiausias vertinamas laikotarpis yra 4 mėn. (2015.11.30 - 2016. I ketv.)

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	<p>tiksliai palyginami tarpusavyje tarp projektų, dėl skirtingų projektų veiklų, veiklos organizavimo modelio, skirtingų charakteristikų projektų dalyvių.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Lyginant priemonės projektų kaštus vienam dalyviui tarpusavyje, galima teigti kad projekto „Pasitikėk savimi“ lėšos davė geresnį rezultatą, nei JST: <ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekto vienam dalyviui tenkantys kaštai, vertinant visas projekte panaudotas lėšas, lygūs 1681 Eur. Vienam projekto dalyviui, 2016 m. I ketvirtį buvusiam aktyviam darbo rinkoje (įsidarbinusiam) arba grįžusiam į švietimo sistemą, tenka 2958 Eur. ▶ Eliminavus organizacijų akreditavimo ir susijusių veiklų kaštus JST projekte (177 802,69 Eur), skaičiuojant vienam projekto dalyviui tenkančias panaudotas lėšas, lygūs 1423 Eur. Vienam projekto dalyviui, 2016 m. I ketvirtį buvusiam aktyviam darbo rinkoje arba grįžusiam į švietimo sistemą, tenka 3194 Eur. ▶ Vienam projekto „Pasitikėk savimi“ dalyviui tenkantys kaštai lygūs 291 Eur. Vienam projekto dalyviui, 2016 m. I ketvirtį buvusiam aktyviam darbo rinkoje arba grįžusiam į švietimo sistemą, tenka 674 Eur.

- ▶ **Ar projektams įgyvendinti skirti išteklių buvo paskirstyti efektyviai? Ar projektams įgyvendinti skirti išteklių turėjo tiesioginės įtakos projektų rezultatams?**

Projektams įgyvendinti skirtų išteklių paskirstymo efektyvumą galima vertinti teigiamai.

Projektams įgyvendinti skirtų finansinių išteklių kiekis turėjo dalinę tiesioginę įtaką projektų rezultatams, kadangi projekto išlaidos buvo tiesiogiai susijusios su projekto dalyvių (JST projekte ir akredituojamų organizacijų) kiekiu.

JST projekte projekto rezultatų pasiekimui tiesioginę įtaką darė nepakankamas susidomėjusių dalyvių kiekis, o ne numatytų lėšų trūkumas. JST projekte panaudota 100 proc. viso projekto biudžeto.

Projekte „Pasitikėk savimi“ buvo pasiekti visi numatyti rodikliai. Projekte buvo panaudotos visos numatytos lėšos („Pasitikėk savimi“ panaudota 99 proc. viso projekto biudžeto).

- ▶ **Ar skirtingų projektų rezultatų pasiekimo kaštai yra palyginami ir pagrįsti?**

Priemonės projektų rezultatams pasiekti skirtų kaštų efektyvumas negali būti tiksliai palyginamas tarpusavyje, dėl skirtingų projektų veiklų, veiklos organizavimo modelio, skirtingų charakteristikų projektų dalyvių.

JST projekto rezultatyvumas, skaičiuojant vienam dalyviui tenkančias panaudotas visas lėšas, yra lygus 1681 Eur. Vienam projekto dalyviui, 2016 m. I ketvirtį buvusiam aktyviam darbo rinkoje (įsidarbinusiam) arba grįžusiam į švietimo sistemą, tenka 2958 Eur.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita

2016 m. rugpjūčio 1 d.

Eliminavus organizacijų akreditavimo ir susijusių veiklų kaštus JST projekte (177802,69 Eur), skaičiuojant vienam projekto dalyviui tenkančias panaudotas lėšas, rezultatų pasiekimo kaštai yra lygūs 1423 Eur. Vienam projekto dalyviui, 2016 m. I ketvirtį buvusiam aktyviam darbo rinkoje arba grįžusiam į švietimo sistemą, tenka 3194 Eur.

Projekto „Pasitikėk savimi“ rezultatyvumas, skaičiuojant vienam dalyviui tenkančias panaudotas lėšas, yra lygus 291 Eur. Vienam projekto dalyviui, 2016 m. I ketvirtį buvusiam aktyviam darbo rinkoje arba grįžusiam į švietimo sistemą, tenka 674 Eur.

Tiesiogiai lyginti JST ir „Pasitikėk savimi“ projektų išteklių panaudojimo efektyvumą neįmanoma, būtina atsižvelgti į skirtingus projektų organizavimo modelius, veiklas, skirtingų charakteristikų projekto tikslines grupes. Eliminavus su projekto partnerių akreditavimu susijusias veiklas, projektų lėšų rezultatyvumas galėtų būti lyginamas bent iš dalies.

Vienam JST projekto dalyviui teko 1423 Eur, „Pasitikėk savimi“ - 291 Eur. Šis skirtumas gali būti paaiškinamas projekto „Pasitikėk savimi“ turėta „masto ekonomija“ dėl didelio dalyvių kiekio, dalyvių veiklos grupėse, mažiau agresyvios viešinimo kampanijos.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.11 Ar būtų pagrįstas didesnis tikslinės grupės prioritizavimas? Jei taip - koks?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Didesnis tikslinės grupės prioritizavimas nebūtų pagrįstas. Prioritizuojant tik socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolius galėtų būti pasiekiamas geresnis rezultatas trumpuoju laikotarpiu, tačiau kiltų rizika, kad kiti jaunuoliai, jei jų užimtumas nebūtų skatinamas, ilguoju laikotarpiu galėtų tapti ilgalaikiais bedarbiais. ▶ Tokią nuomonę išreiškė absoliuti dauguma priemonių vykdytojų ir partnerių. Specifinių ir kompleksinių poreikių turinti NEET grupė turėtų būti pasiekiamą užimtumo skatinimo priemonių, tačiau užimtumo skatinimas yra reikalingas ir platesnei grupei NEET, kitu atveju ilguoju laikotarpiu rizikuojama šią grupę taip pat padaryti NEET. ▶ Prastesnių rezultatų pasiekimas gali būti grindžiamas projekto „Pasitikėk savimi“ 6 mėnesių trukmės programa, kurios dalyviai buvo atrinkti prioritizuojant socialiai pažeidžiamą jaunimą - 60 % programos dalyvių nebaigė programos, jų įsivertinimo rezultatai buvo prastesni nei mažiau prioritizuotos, tačiau trumpesnės trukmės 3 mėnesių trukmės programos dalyvių. Tai siejasi su pirmiau pateiktais argumentais, kad specifinių ir kompleksinių poreikių turinčiam jaunimui yra reikalinga tikslingesnė pagalba, teikiama arba kaip atskiras projektas, arba drauge su kitais NEET, tačiau šiems jaunuoliams skiriant daugiau individualaus dėmesio, jų poreikiams labiau pritaikant programos veiklas, pritraukiant labiau patyrusius specialistus. ▶ Atsižvelgiant į ribotus finansinius išteklius, tam tikras didesnis, nei projektuose taikytas, socialiai pažeidžiamo jaunimo prioritizavimas galėtų turėti prasmę - didesnis prioritetas turėtų būti teikiamas aukščiausios socialiai pažeidžiamo jaunimo rizikos grupėms (pvz., neįgaliesiems, priklausomybę turintiems ir pan.).

- ▶ **Ar labiau prioritizuoiant tikslinę grupę pagerėtų projektų rezultatai ir jie turėtų didesnį poveikį? Ar labiau prioritizuoiant tikslinę grupę būtų sudarytos prielaidos efektyviau panaudoti išteklius?**

Didesnis projektų tikslinės grupės prioritizavimas, nutraukiant kitų NEET užimtumą ir motyvaciją įsidarbinti arba grįžti į švietimo sistemą skatinančias iniciatyvas, trumpuoju laikotarpiu galėtų pagerinti projekto rezultatus, tačiau ilguoju laikotarpiu galėtų lemti dar daugiau socialiai pažeidžiamų asmenų grupei priklausančių jaunuolių.

Skirtingos NEET grupės skiriasi savo charakteristikomis ir poreikiais. Grist ir Cheetham (2011) studijoje išskiriama, jog tik maža dalis jaunuolių turi labai specifinius ir kompleksinius poreikius, šiai grupei reikalinga tikslingesnė pagalba nei daugeliui NEET. Visgi didžiajai daugumai NEET reikia įgyti pagrindinių darbinių ir gyvenimiškų įgūdžių, įgauti pasitikėjimo, tai lemia jų vėlesnį įsidarbinimą ir darbo vietos išlaikymą. Taigi ir platesniajai NEET grupei panašus pobūdžio projektai yra naudingi ir prasmingi.

Nors didesnis tikslinės grupės prioritizavimas galėtų spręsti labai specifinius ir kompleksinius poreikius turinčių jaunuolių užimtumo problemą, priemonių likusiai NEET grupei nebuvimas galėtų lemti jų tapimą socialinės rizikos grupės jaunuoliais - nesėkmingas integravimasis į darbo rinką gali tapti veiksniumi, lemiančiu kitų su jaunimu susijusių problemų atsiradimą - socialinę atskirtį, žalingų įpročių plitimą ir pan.

Giluminių interviu su projektų vykdytojais ir partneriais metu išsiaiškinta, kad:

- ▶ Turima bendra nuomonė, kad didesnis tikslinės projektų grupės prioritizavimas nesuteiktų galimybės nemotyvuotiems ir mažiau aktyviems savanoriams mokytis ir semtis motyvacijos iš kitų, labiau motyvuotų jaunuolių (pvz., iš studijuojančių aukštosiose mokyklose).
- ▶ Dėl psichologinių ir darbo su socialiai pažeidžiamomis grupėmis kompetencijų stokos jau šiuose projektuose nustatytas prioritizavimas atgrasė dalį priimančiųjų organizacijų ir mažino jų pasiryžimą priimti savanorius, kadangi projektuose nebuvo numatyti instrumentai, padedantys organizacijoms panaudoti ir (ar) įgyti tokias kompetencijas.
- ▶ Projektų tikslinės grupės siaurinimas galėtų būti taikomas nebent formuojant specifinių įgūdžių komandas atskirose NVO, joms priskiriant didesnes socialiai pažeidžiamų asmenų grupes.

Negalėjimas patenkinti labai specifinių ir kompleksinių poreikių turinčių NEET grupės poreikių, kuriai reikia tikslingesnės pagalbos nei daugeliui NEET, gali būti grindžiama projekto „Pasitikėk savimi“, kuriame dalyvauti 6 mėnesių trukmės programoje buvo atrenkami ilgalaikiai bedarbiai (ilgiau nei 6 mėnesius), turintys vidurinį, pagrindinį arba žemesnį išsilavinimą. Dirbant su šiais jaunuoliais susidurta su iššūkiais: sudėtinga šiuos jaunuolius pritraukti į programą ir užtikrinti, jog jie sudalyvaus vykdomose veiklose, mokymuose, dėl ko 60 proc. jų nebaigė programos. Šių jaunuolių į(si)vertinimo rezultatai buvo prastesni nei 3 mėnesių trukmės programos dalyvių, nors jie užsiėmimuose ir mokymuose praleido dvigubai daugiau laiko.

Dėl įvardintų priežasčių, svarstant dar didesnį projektų tikslinių grupių prioritizavimą, turėtų būti:

- ▶ Įvertinta, kad nutraukiant platesnės, mažiau specifinių poreikių turinčios, NEET grupės užimtumą ir motyvaciją įsidarbinti arba grįžti į švietimo sistemą skatinančias iniciatyvas, ilguoju laikotarpiu galėtų didėti socialiai pažeidžiamų asmenų grupei priklausančių jaunuolių. Dėl to vien didesnis projekto tikslinės grupės prioritizavimas nebūtų pagrįstas;
- ▶ Užtikrinta, kad yra pritraukiami specifinių ir kompleksinių poreikių turintys NEET grupės jaunuoliai, jiems yra suteikiama jų labai specifinius ir kompleksinius poreikius atitinkanti tikslinė pagalba;
- ▶ Taip pat turėtų būti svarstoma galimybė tokioms specifinių poreikių turinčioms NEET grupėms taikyti kitokio pobūdžio programos elementus (pvz., individualus ir tęstinis psichologo ir (arba) koordinatoriaus darbas su jaunuoliais visos programos metu) arba atskirą programą.

1.5 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų partnerių dalyvavimo projektuose atrankos sistemos tinkamumas ir partnerių veiklos efektyvumas

Šiame poskyryje atsakoma į užduoties „8.1.3. Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų partnerių (nevyriausybinių organizacijų) dalyvavimo projektuose atrankos sistemos tinkamumą ir partnerių veiklos efektyvumą“ vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
1.12 Ar pasirinktas partnerių atrankos mechanizmas yra tinkamas, nediskriminuojantis kitų organizacijų?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Partnerių atrankos mechanizmas abiejuose priemonės projektuose yra pagrįstas, nediskriminuojantis kitų organizacijų. ▶ JST projekte vadovautasi aiškiais, NVO patirtimi savanoriškos veiklos organizavime pagrįstais kriterijais, atrinktos didelę patirtį šioje veikloje turinčios organizacijos. ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ partneriai - teritorinės darbo biržos atrinktos vadovaujantis teritorijoje įregistruotų nemotyvuotų ir nepasirengusių darbo rinkai jaunų asmenų skaičiumi. Partneriai - NVO atrinkti atviro kvietimo būdu, vadovaujantis jų patirtimi ir žiniomis programos temose ir motyvacija prisijungti prie projekto.

- ▶ Ar numatyti atrankos kriterijai ir mechanizmas nesukuria dirbtinių barjerų organizacijoms įsitraukti į projektus?

Numatyti atrankos kriterijai ir mechanizmas nesukuria dirbtinių barjerų organizacijoms įsitraukti į projektus.

JST projekte partnerių atranka buvo pagrįsta galimų partnerių (remiantis Europos savanoriškos tarnybos akredituotų organizacijų Lietuvoje sąrašu) analize, projekto paraiškoje įvardinti partneriai atrinkti pagal numatytas atsakomybes projekte ir atrankos kriterijus - organizacijos turimas kompetencijas ir patirtį organizuojant ir vykdant savanorišką veiklą. Pagrindiniai kriterijai - Europos savanoriškos tarnybos projektų koordinavimo patirtis (metais), įgyvendintų projektų vertės (litalais, 2012 m.), savivaldybių, kuriose dirbama, skaičius, organizacijų, su kuriomis bendradarbiaujama, skaičius, nuo 2007 m. iki 2012 m. koordinuotų Europos savanoriškos tarnybos savanorių skaičius, ar vykdo veiklą su mažiau galimybių turinčiais jaunuoliais.

Įvertinus atskirus projekto partnerių kriterijus, galima teigti, kad buvo pasirinktos ilgai veikiančios, patyrusios, turinčios patirties veiklos su mažiau galimybių turinčiais jaunuoliais vykdyme organizacijos. Kadangi projekto aprašyme tikslinė grupė nebuvo išimtinai socialiai pažeidžiami asmenys, galima teigti, kad atrinkti projekto partneriai atitiko charakteristikas, kurios prisidėjo prie projekto tikslų pasiekimo.

Projekte „Pasitikėk savimi“ pagrindiniai kriterijai atrenkant projekto partnerius buvo:

- ▶ Atrenkant TDB vadovautasi TDB atstovaujamoje teritorijoje įregistruotų nemotyvuotų ir nepasirengusių darbo rinkai jaunų asmenų skaičiumi.
- ▶ Atrenkant NVO vadovautasi organizacijų motyvacija dalyvauti projekte ir programos žinių turėjimu programos padengiamose temose. Už projekto partnerių - NVO atranką - buvo atsakingas projekto

partneris JRD. Projekto eigoje nustatyta, kad atrinktas NVO skaičius nebus įvykdyti projekto programą visiems dalyviams, dėl to NVO buvo papildomai pritrauktos atviro kvietimo būdu. Dėl šių priežasčių galima teigti, kad dirbtiniai barjerai organizacijoms nebuvo sukurti.

► **Ar numatyti atrankos ir kriterijai bei mechanizmas atitinka projektų tikslus ir siektinus rezultatus?**

Taip, numatyti atrankos kriterijai ir mechanizmas atitinka projektų tikslus ir siektinus rezultatus.

JST projekte naudoti kriterijai ir partnerių atrankos mechanizmas leido atrinkti projekto partnerius, turinčius pakankamą patirtį ir suinteresuotumą organizuojant savanorišką veiklą. Tai prisidėjo prie tinkamų projekto partnerių atrinkimo ir efektyvaus įgūdžių ir motyvacijos suteikimo jaunuoliams modelio sukūrimo. JST projekte atviro kvietimo būdu atrinktos įvairių veiklos sričių savanorius priimančios organizacijos, kurių pasirengimas priimti savanorius patikrintas akredituojant, suteikė jaunuoliams galimybę rinktis jų poreikius atitinkančią organizaciją, baigti projekto programą ir įgyti trūkstamų įgūdžių bei padidinti motyvaciją integruojantis į darbo rinką arba grįžtant į švietimo sistemą. Įvairios veiklos organizacijų akreditacija prisidėjo prie savanoriškos veiklos modelio Lietuvoje kūrimo.

Projekte „Pasitikėk savimi“ projekto partneriai - TDB pasirinktos pagal jų atstovaujamos teritorijose esantį jaunų bedarbių skaičių.

Partnerių - NVO atrankos kriterijai - NVO praktikos turėjimas projekto programoje įvardintose temose, ir NVO motyvacija (rengiant motyvacinius laiškus) dalyvauti projekte. NVO projekto pradžioje padėjo atrinkti projekto „Pasitikėk savimi“ partneris JRD, organizacijos pritrauktos vykdant atvirą kvietimą. Projekto eigoje buvo pritraukti papildomi projekto partneriai - NVO. Šis pritraukimas vykdytas TDB iniciatyva.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.13 Ar partnerių įvairovė padeda užtikrinti geresnį rezultatų pasiekimą? Kaip?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ► JST projekte dalyvavo keturių skirtingų charakteristikų (patirties) partneriai. Šie partneriai buvo atsakingi už skirtingas projekto veiklas, taip pat patirtį turinčių partnerių žinios ir patirtis galėjo būti išnaudota efektyviausiai. Pavyzdžiui, patirtį koordinuojant Europos Sąjungos programos jaunimui finansinės paramos skyrimą tarptautinio jaunimo bendradarbiavimo projektams turintis partneris buvo atsakingas už jaunimo savanoriškos veiklos organizavimo koordinavimą, mokymus savanorius priimančiųjų organizacijų kuratoriams. JST projekte partnerių įvairovė ir skirtingas atsakomybių pasiskirstymas tarp jų galimai prisidėjo prie sėkmingo savanorius priimančių organizacijų tinklo sukūrimo ir atitinkamai geresnio rezultatų pasiekimo. ► JST projekte savanorius ketinusios priimti akredituotos organizacijos pasižymėjo veiklą ir geografijos įvairovę. Tai leido jaunuoliams pasirinkti jų interesus labiausiai atitinkančią organizaciją. ► Projekte „Pasitikėk savimi“ dėl gana tikslaus vykdytų veiklų apibrėžtumo partnerių įvairovės įtaka geresnių rezultatų pasiekimui nenustatyta. TDB skaičius leido geografiškai padengti teritorijas, kuriose buvo didesnis įregistruotų nemotyvuotų ir nepasirengusių darbo rinkai jaunų asmenų skaičius. NVO veiklos įvairovė

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	leido užtikrinti, kad visi projekto dalyviai vykdo veiklą NVO, ir projekto programoje numatytos temos yra padengiamos šiose temose patirties turinčių organizacijų.

► **Kokiomis savybėmis pasižymėjo skirtingi projektų partneriai? Kokį vaidmenį projekto įgyvendinimo metu užėmė kiekvienas partneris?**

JST projekto partneriai, priklausomai nuo jų sukauptos patirties ir numatytų veiklų, gali būti skirstomi į 4 grupes pagal skirtingas jų savybes:

5. Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, turinti ilgametę patirtį koordinuojant Europos Sąjungos programos jaunimui finansinės paramos skyrimą tarptautinio jaunimo bendradarbiavimo projektams. Organizacija projekte buvo atsakinga už jaunimo savanoriškos veiklos organizavimo koordinavimą, mokymus savanorius priimančiųjų organizacijų kuratoriams.
6. Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, vienijanti nacionalines jaunimo organizacijas ir regionines jaunimo organizacijų sąjungas, turinti platų kontaktų tinklą ir galimybes pasiekti tikslingą projekto grupę. Organizacija projekte buvo atsakinga už jaunų žmonių įsitraukimo į savanorišką veiklą skatinimą (informacinius ir motyvacinius renginius) ir projekto dalyvių pritraukimą.
7. Savanorius priimančias NVO akredituojančios ir savanorišką veiklą koordinuojančios organizacijos, turinčios patirties įgyvendinant Europos savanorių tarnybos programą, pajėgios koordinuoti jaunų žmonių grupių savanorišką veiklą, laiku ir tvarkingai vykdančios įsipareigojimus ir turinčios savanorius priimančių organizacijų tinklą. Organizacijos projekte buvo atsakingos už savanorius priimančių organizacijų akreditavimą, jaunimo savanoriškos veiklos organizavimą. Akreditavimo veiklos rezultatai, įvertinus savanorius faktiškai priėmusias organizacijas, iš esmės nesiskiria, kad būtų galima vertinti organizacijos efektyvumą. Savanorius akreditavę projekto partneriai išsiskyrė didesniu koordinuotų savanorių skaičiumi, nei kiti projekto partneriai. Pagrindinė to priežastis - didesnis koordinatorių skaičius, aktyvesnė organizacijos veikla savanoriškoje veikloje.
8. Savanorišką veiklą koordinuojančios organizacijos, turinčios patirties dirbant su savanoriais (prisijungę prie projekto jam prasidėjus). Organizacijos projekte buvo atsakingos už jaunimo savanoriškos veiklos organizavimą.

9 lentelė. JST projekto partnerių pasiekti rezultatai

Projekto partneris	Akredituota savanorius priimančių organizacijų (iš jų turėjo bent vieną savanorį)	Koordinuota savanorių
VšĮ Jaunimo mainų agentūra	68 (45)	56
VšĮ „Socialinis veiksmas“	75 (61)	91
VšĮ „Actio Catholica Patria“	104 (63)	109
„Deineta“	76 (56)	162
Asociacija „Mes Šeima“	-	81
Kalvarijos vaikų ir jaunimo klubas „Arka“	-	16
KTU Panevėžio technologijų ir verslo fakultetas	-	40
Radvilų bendruomenė	-	27
Švenčionių verslo ir turizmo informacijos centras	-	34
VšĮ „Laiptai į viltį“ (sustabdęs aktyvų dalyvavimą projekte)	-	2

Projekto partneris	Akredituota savanorių priimančių organizacijų (iš jų turėjo bent vieną savanorį)	Koordinuota savanorių
VšĮ „Tėviškės namai“	-	62
VšĮ Joniškio turizmo ir informacijos centras	-	9

Projekto „Pasitikėk savimi“ partneriai gali būti skirstomi į dvi grupes pagal skirtingas jų savybes ir vykdytas veiklas projekte:

1. Teritorinės darbo biržos, turinčios priėjimą prie informacijos apie tikslinę projekto grupę ir turinčios patirties sprendžiant su nedarbu (įskaitant jaunimo nedarbu) susijusius klausimus. Jos pasirinktos, jei jų atstovaujamas regionas išsiskiria didesniu įregistruotų nemotyvuotų ir nepasirengusių darbo rinkai jaunų asmenų skaičiumi. Projekte atsakingos už projekto dalyvių suradimą, projekto partnerių - savanorių priimančių NVO - priežiūrą ir veiklą su projekto dalyviais vykdymą. Visos TDB su nedideliu viršijimu pasiekė numatytus rezultatus. Skirtumų tarp atskirų TDB pasiektų rezultatų nepastebėta.
2. NVO, turinčios patirties projekte apraše įvardintose temose ir motyvuotos dalyvauti projekte, galinčios priimti jaunimą grupelėmis ir turinčios patirties projekto programoje įvardintose mokymų temose. Projekte atsakingos už veiklą su projekto dalyviais vykdymą.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
1.14 Kokią įtaką partnerio organizacijos veiklos pobūdis turėjo rezultatų pasiekimui?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekte partnerio organizacijos veiklos pobūdis iš esmės neturėjo esminės įtakos partnerio pasiektiems rezultatams. Pavyzdžiui, sutartyse numatytas organizacijų, kurias partneris turėjo akredituoti, skaičius 4 partneriams, atsakingiems už akreditaciją, buvo beveik vienodas, pasiekti rezultatai buvo gana panašūs (45-63 akredituotos NVO). Kiek galiausiai organizacijų buvo akredituota, priklausė ne tik nuo organizacijos iniciatyvumo ar kompetencijų, bet ir kitų aplinkybių (pvz., aktyvių NVO skaičius atstovaujamoje teritorijoje), ▶ JST projekte savanorių priimančių organizacijų veiklos pobūdis darė įtaką jaunuolių sprendimui pasirinkti ar ne konkrečią organizaciją (jaunuoliai rečiau rinkosi siauros srities, socialines problemas sprendžiančias organizacijas). ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ partnerio organizacijos veiklos pobūdis neturėjo įtakos pasiektiems rezultatams, nes jaunuoliai darbiui, susijusiam su organizacijos veikla, skyrė tik mažą viso projekte praleisto laiko dalį. O organizacijos sukaupta darbo su socialiai pažeidžiamu jaunimu kompetencija yra ypač svarbi. Giluminių interviu metu projektų partnerių buvo teirujamasi dėl kompetencijų darbiui su jaunimu pakankamumo. Projekto partneriai dažnai teigėdavo, kad papildoma pagalba šioje srityje būtų reikalinga, kai projekto „Pasitikėk savimi“ partneris Raudonojo kryžiaus bendrija paaiškino, kad jiems tai nėra reikalinga dėl organizacijoje sukauptos pakankamos patirties.

► **Už kokius rezultatus buvo atsakingi skirtingi partneriai? Kodėl?**

Projekto partneriai įsipareigojo pasiekti su jų vykdomomis veiklomis susijusius rezultatus (žr. 1.1 ir 1.13 p.).

JST projekte dėl skirtingų projekto partnerių atsakomybių skirtingas veiklas vykdančiams partneriams buvo nustatomi skirtingi rezultato rodikliai. Pavyzdžiui, LIJOT buvo atsakingas už suorganizuotų viešinimo ir motyvavimo renginių rodiklį, 4 projekto partneriai, atsakingi už NVO akreditavimą, buvo atsakingi už akredituotų NVO rodiklio įgyvendinimą, numatyti beveik tapatūs rodikliai kiekvienam akredituojančiam partneriui. Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra, turinti ilgametę Europos Sąjungos programos jaunimui finansinės paramos skyrimo tarptautinio jaunimo bendradarbiavimo projektams koordinavimo patirtį, buvo atsakinga už rodiklius, susijusius su jaunimo savanoriškos veiklos organizavimo koordinavimu, mokymais savanorius priimančiųjų organizacijų kuratoriams.

Projekto „Pasitikėk savimi“ Partneriai, įsitraukdami į projektą, įsipareigojo pasiekti konkrečius su projekto dalyvių skaičiumi susijusius rodiklius, kurie buvo įvardinti sutartyse. Teritorinės darbo biržos įsipareigojo pasiekti projekte dalyvaujančių jaunuolių skaičių, rodiklis skyrėsi priklausomai nuo atstovaujamo regiono. Susitarimai dėl priimamų jaunuolių skaičiaus sudaryti su projekto partneriais - NVO. Konkrečių veiklų pasiskirstymas tarp teritorinės darbo biržos ir NVO buvo aprašytas projekto programoje, tačiau už galutinį rezultato pasiekimą buvo atsakingos teritorinės darbo biržos. Kadangi projekto dalyviai programą atliko tiek pas TDB, tiek pas NVO, su jaunuolių dalyvavimu programoje susijusių tikslų pasiekimas priklausė nuo abiejų partnerių. TDB buvo atsakinga už projekto dalyvių dalyvavimą aktyvaus darbo rinkos priemonėse.

► **Ar buvo galimi alternatyvūs atsakomybių pasiskirstymo scenarijai?**

JST projekte svarstytinas savanorių pritraukimo į projektą veiklos perkėlimas akredituojančioms organizacijoms, kadangi jos viso projekto metu išlaiko kontaktą su projekto dalyviais.

Projekte „Pasitikėk savimi“ nebuvo nustatyta poreikio alternatyviems veiklų pasiskirstymo tarp teritorinės darbo biržos ir NVO modeliams.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
1.15 Ar buvo užtikrinamas projekto partnerių veiklos efektyvumas? Kaip?	<ul style="list-style-type: none"> ► Efektyvia partnerių veikla laikomas jiems nustatytų rodiklių pasiekimas projektų metu. ► Kadangi JST projektas nepasiekė dalies nustatytų rodiklių, galima teigti kad projekto partnerių veiklos efektyvumo projekto vykdytojas JRD neužtikrino, nors projekto eigoje imtasi priemonių projekto rezultatams gerinti (į projektą pritraukti nauji partneriai, mažinta administracinė našta pakoreguojant savanorių išlaidų už maitinimą apmokėjimo tvarką). ► JST projekte vykdyta projekto partnerių veiklų stebėseną, periodiškai vertinti partnerių pasiekti rezultatai, esant pasiekto rezultato ir plano neatitikimų buvo komunikuojama siekiant išsiaiškinti priežastis ir rasti priemones susidariusioms problemoms spręsti. Fiksuotos ir analizuotos partnerių mentorijų laiko

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	<p>sąnaudos (ir įgyvendinti susiję patobulinimai), periodiškai vykdyti mokymai.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kadangi projektas „Pasitikėk savimi“ iš esmės įgyvendino visus nustatytus rodiklius, tiek bendrai, tiek pagal atskirą TDB, galima teigti, kad projekto partnerių veiklos efektyvumas buvo užtikrinamas. ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ stebėtos projekto partnerių veiklos, kas mėnesį vertinti partnerių pasiekti rezultatai pildant stebėsenos lenteles. Jei projekto partneriai atsilikdavo nuo plano, buvo komunikuojama ir teiraujamasi, kokios atsilikimo nuo rezultatų priežastys, teikiamos konsultacijos. LDB koordinatoriai dalyvavo NVO vykdytose veiklose, periodiškai buvo vykdomi NVO darbuotojų mokymai.

- ▶ **Kokiomis priemonėmis buvo užtikrinama, kad partneris pasieks jam priskirtus rezultatus ar prisidės prie bendrų rezultatų įgyvendinimo?**

JST projekte vykdytuose ketvirtiniuose mokymuose projekto partnerių mentoriai dalydavosi įžvalgomis, sukaupta patirtimi. Vykdyti projekto partnerių darbuotojų, tiesiogiai dirbančių su savanoriais, kompetencijos kėlimo kursai.

Projekte „Pasitikėk savimi“ teritorinių darbo biržų koordinatoriai jiems vykdytų mokymų metu tarpusavyje dalijosi projekto veiklų patirtimi ir susijusiomis įžvalgomis. Šie mokymai pasiskirstė ganėtinais tolygiai per visą projekto laikotarpį. Įžvalgomis tarp koordinatorių taip pat dalytasi bendrame virtualiame pokalbių kambaryje (angl. *chat*) internete. Koordinatorių sukaupta patirtimi taip pat dalijosi koordinatorių vadovas, kuris lankydavosi projekte dalyvaujančiose TDB.

- ▶ **Kaip buvo vykdoma partnerių veiklos stebėseną?**

JST projekto partnerių pasiekti rezultatai buvo vertinami periodiškai, analizuojant jų pateiktus mokėjimų aprašymus. Vertintos partnerių darbuotojų - mentorių, atsakingų už projekto veiklų vykdymą - veiklos, rezultatai ir laiko sąnaudos. Analizuojant šią stebėsenos informaciją, JRD realiu laiku galėjo inicijuoti atitinkamus pakeitimus, galinčius prisidėti prie geresnio projekto rezultatų pasiekimo (pvz., tai lėmė administracinės naštos optimizavimą savanorių išlaidų kompensavimo sistemoje, kuris leido taupyti mentorių laiką ir jį skirti tiesioginiam darbui su jaunuoliais).

Projekto „Pasitikėk savimi“ partnerių pasiekti rezultatai buvo vertinami kas mėnesį, analizuojant partnerių pateiktas mėnesio ataskaitas. Projekto partnerius - NVO - nuolat stebėjo teritorinių darbo biržų koordinatoriai. Koordinatoriai taip pat fiziškai dalyvavo NVO vykdomose veiklose (pvz., mokymuose, kituose užsiėmimuose). Buvo vykdomi planiniai ir neplaniniai projekto partnerių - NVO - patikrinimai.

1.6 Atsakymai į priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ Vertinimo klausimus

Žemiau esančioje apibendrinančioje lentelėje pateikiami atsakymai į priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ Vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
8.1.1. Įvertinti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ intervencijos logiką, įvertinti projektų metu taikytų veiklos modelių tinkamumą, efektyvumą, suderinamumą su kitomis intervencijomis	
<p>1.1 Ar projektų intervencijos logika buvo tinkama numatytam tikslui, uždaviniams, rodikliams ir poveikiui pasiekti?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonės projektų intervencijos logika buvo iš dalies tinkama numatytam tikslui, uždaviniams, rodikliams ir poveikiui pasiekti, kadangi: <ul style="list-style-type: none"> ▶ tik iš dalies leido pasiekti priemonės tikslą - motyvuoti socialiai pažeidžiamus jaunos žmones integruotis į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą - suteikti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų ir sudaryti sąlygas plėtoti jų socialinį užimtumą ir profesinį aktyvumą - priemonės tikslinė grupė buvo pasiekta tik iš dalies (JST projekte socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolių buvo 19 proc., dar 15 proc. jaunuolių turėjo tik vidurinį arba žemesnį išsilavinimą (atsižvelgiant į tai, kad socialiai pažeidžiamo jaunimo sąvoka apima ir kvalifikacijos neturinčius asmenis), iš viso 34 proc.; projekte „Pasitikėk savimi“ buvo 16 proc. socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolių, dar 38 proc. jaunuolių turėjo tik vidurinį arba žemesnį išsilavinimą). Projektai socialiai pažeidžiamo jaunimo atskirai neprioritetizavo, toks reikalavimas rodikliams nebuvo numatytas PFSA; ▶ prisididėjo prie uždavinio - skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje - įgyvendinimo (2016 m. I ketv. aktyvūs darbo rinkoje buvo 50 proc. JST ir 40 proc. „Pasitikėk savimi“ dalyvių, į formaliojo švietimo sistemą grįžo 6,4 proc. JST ir 11,2 proc. „Pasitikėk savimi“ dalyvių); ▶ leido pasiekti visus numatytus priemonės rodiklius (rodikliai pateikiami 4 ir 5 lentelėse); ▶ leido pasiekti numatytą priemonės poveikį - jaunimo užimtumo ir motyvacijos paskatinimą, suteikiant socialiai pažeidžiamiems jauniems žmonėms darbo rinkoje vertinamų žinių, praktinių įgūdžių, paskatinant jų motyvaciją dirbti - priemonės tikslinė grupė buvo pasiekta tik iš dalies (JST projekte buvo 19 proc. socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolių, dar 15 proc. jaunuolių turėjo tik vidurinį arba žemesnį išsilavinimą; projekte „Pasitikėk savimi“ buvo 16 proc. socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolių, dar 38 proc. jaunuolių turėjo tik vidurinį arba žemesnį išsilavinimą).

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekto metu jauniems žmonėms, tarp jų ir socialiai pažeidžiamiems, per savanoriškos veiklos vykdymą buvo suteikti trūkstami socialiniai, asmeniniai ir profesiniai įgūdžiai, šios veiklos prisidėjo prie jų integravimosi į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą. ▶ Projekto „Pasitikėk savimi“ metu jauniems žmonėms, tarp jų ir socialiai pažeidžiamiems, neformaliu ugdymu (vykdant grupines ir individualias konsultacijas) buvo suteikti trūkstami socialiniai, asmeniniai ir profesiniai įgūdžiai, šios veiklos prisidėjo prie jų integravimosi į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą.
<p>1.2 Ar projektuose naudojami darbo su jaunuoliais modeliai yra tinkami ir efektyvūs? Ar kažkurios veiklos/veiklų grupės davė geresnį rezultatą nei kitos? Kurios iš veiklų davė mažiausią efektą arba jo visai nedavė? Kokių veiklų trūko ar buvo per daug? Kodėl?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Projektuose taikyti darbo su jaunuoliais modeliai iš esmės yra tinkami ir efektyvūs siekiant projektų dalyviams suteikti darbo rinkai vertingos patirties ir žinių arba motyvuoti juos grįžti į formaliojo švietimo sistemą: <ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekte, vadovaujantis ES programos „Veiklus jaunimas“ Europos savanorių tarnybos modeliu, projekto dalyviai įgydavo darbo rinkai vertingos patirties ir žinių savanoriaujant įvairaus profilio nevyriausybinėse organizacijose. Projekto dalyviai savanorišką veiklą 3 arba 6 mėnesius vykdė akredituotose NVO, kurių kuratoriai (su savanoriais dirbantys NVO darbuotojai) turėjo galimybę dalyvauti mokymuose, jiems projekto vykdymo metu teiktos individualios konsultacijos, mentorystės paslaugos, tuo siekta užtikrinti, kad projekto dalyviui bus suteiktos galimybės įgyti patirties ir žinių. Projekto dalyviai turėjo galimybę dalyvauti mokymuose, jiems teiktos informavimo ir konsultavimo paslaugas, projekte pabaigoje buvo įvertinamos dalyvio įgytos kompetencijos. ▶ „Pasitikėk savimi“ projekte, taikant neformalaus ugdymo metodus, grupinių ir individualių konsultacijų metu, projekto dalyviai įgydavo trūkstamų socialinių įgūdžių, buvo stiprinama jų motyvacija įsidarbinti arba grįžti į formaliojo švietimo sistemą. 3 arba 6 mėnesių trukmės programoje projekto dalyvių veiklos vykdytos TDB (33 proc. viso programos laiko) ir NVO (67 proc. viso dalyvavimo projekte laiko). Baigus projekto veiklas TDB ir NVO, dalis projekto dalyvių buvo nusiųsti į aktyvias darbo rinkos politikos priemones. ▶ JST projekte geresnis rezultatas pasiektas 6 mėnesių trukmės programoje. ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ 6 mėnesių trukmės programa, kurioje dalyvavo socialiai pažeidžiami jaunuoliai, davė prastesnį rezultatą. Socialiai pažeidžiami jaunuoliai turi labai specifinių ir kompleksinių poreikių, šiai grupei reikia tikslingesnės pagalbos nei daugeliui niekur nedirbančių ir

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	<p>nesimokančių jaunuolių¹⁷. Dėl to galėtų būti svarstoma šiai specifinių poreikių turinčiai jaunuolių grupei taikyti kitokio pobūdžio (skiriant daugiau laiko individualiam darbui su jaunuoliu, pritaikant ir individualizuojant projekto temas jo poreikiams, dar daugiau konsultacijų su psichologu ir pan.) programą, geresniam jų integravimui reikalingos papildomos jų užimtumo rėmimo priemonės.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekte perteklinių ar trūkstančių veiklų nenustatyta. Projekte „Pasitikėk savimi“ nustatytas poreikis koreguoti kompiuterinio raštingumo mokymų veiklas (reikalingas jų pritaikymas jaunimo poreikiams), būtų naudinga įtraukti daugiau su profesijų pažinimu susijusių veiklų (išvykų pas darbdavius ar mokymo įstaigas, kurių metu jaunuoliai supažindinami su profesija, apsilanko darbo ar mokymo vietoje, turi progą pamatyti, kaip organizuojama tokios profesijos darbo diena ir pan.).
<p>1.3 Koks priemonės ryšys su kitomis intervencijomis, finansuojamomis tiek įgyvendinant SADM, tiek kitų ministerijų įgyvendinamas ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas priemonės (sinergija /dubliavimasis / papildomumas ir kt.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonė papildo arba veikia išvien (sinergijos efektas) su kitomis ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamomis priemonėmis. ▶ Priemonė, lyginant ją su „Parama pirmajam darbui“ ar „Verslumo skatinimas“ priemonėmis, yra orientuota į kitą jaunimo tikslinę grupę (niekur nedirbantis, socialiai pažeidžiamas jaunimas), nei pastarųjų priemonių. Nei PPD, nei „Verslumo skatinimas“ neprioritetizuoja socialiai pažeidžiamo jaunimo. ▶ JUMS priemonė ir dalinai ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojama priemonė IDAIJDR (pvz., iš dalies į jaunimą orientuotas projektas „Pagalba įsidarbinant“) gali būti vertinamos kaip sinergiją turinčios priemonės. Dalis „Pasitikėk savimi“ dalyvių (35,2 proc. iš visų, baigusių intensyvios pagalbos programą), baigę „Pasitikėk savimi“ programą, dalyvavo aktyviose darbo rinkos priemonėse, tarp kurių ir „Pagalba įsidarbinant“ projekto priemonės „Įdarbinimas subsidijuojant“ ir „Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas“. Priemonių ryšys vertinamas kaip sinergija, kadangi „Pasitikėk savimi“ projekto metu jaunuolis galėjo nuspręsti, kokią darbinę veiklą jaunuolis nori vykdyti, o pirmiau įvardintos aktyvios darbo rinkos priemonės suteikė galimybę įgyti tai darbinei veiklai reikiamų įgūdžių. ▶ Būta atvejų, kai įdarbinęs projekto dalyvį, darbdavys pasinaudodavo PPD priemone. Tokie atvejai gali būti vertinami kaip priemonių papildomumas, nes remiamasis įdarbinimas prisidėjo prie projekto rezultatų pasiekimo.

¹⁷ Experience required: a demos and V report on capability building and workreadiness, Matt Grist and Phillida Cheetham, 2011

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonės projektai papildo kitų ministerijų (pvz., Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Atviroje informavimo konsultavimo orientavimo sistemoje pateikiama daugelis neformaliojo mokymosi programų, paremtų savanoriškos veiklos principu ir orientuotų tiek į suaugusiųjų, tiek į jaunų žmonių ugdymą; priemonės „Neformaliojo švietimo paslaugų plėtra“ projektas „Savanorystės bendruomenės kūrimas ir vystymas“, kurio metu vykdyta aktyvi savanorystės skatinimo kampanija, niekur nedirbantis ir nesimokantis jaunimas savanoriškos veiklos ir mokymų metu tobulino socialinius ir profesinius įgūdžius, įgyvendinamas savanorystės skatinimo ir (arba) populiarinimo priemonės - JUMS aktyvi viešinimo kampanija prisidėjo prie savanorystės, kaip būdo įgyti darbo rinkai vertingų kompetencijų, ugdymo.
8.1.2. Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų dalyvius, pateikti išvadas dėl jų atitikimo intervencijos logikai ir PFSA pateiktoms charakteristikoms, pateikti rekomendacijas dėl intervencijos efektyvumo	
<p>1.4 Iš kur projekto dalyviai sužinojo apie projektą (internetas, spauda, per draugus, buvo informuotas projekto darbuotojų ir pan.)? Koku būdu dalyviai pateko į projektų veiklas (kreipėsi patys, buvo surasti projekto darbuotojų, buvo surasti juos priėmusios savanorius priimančios organizacijos)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Remiantis projekto dalyvių apklausos duomenimis, dauguma abiejų projektų dalyvių (JST - 29 proc. (pvz., JRD tinklapyje, naujienų portaluose ir pan.), „Pasitikėk savimi“ - 44 proc. (pvz., savivaldybės, darbo biržos tinklapyje ir pan.) informaciją apie projektus rado interneto svetainėse. ▶ Efektyviausias būdas pritraukti jaunus žmones į konkrečius projektus / veiklas JST projekte buvo efektyvi viešinimo veikla, kuri lėmė pačių jaunuolių kreipimąsi dėl dalyvavimo projekte (45 proc.), ir tiesioginis savanorį priėmusios organizacijos bendravimas su jaunuoliais (27 proc.) ▶ LDB turima išsami informacija apie jaunuolius ir teritorinių darbo biržų geografinis pasiskirstymas suteikė galimybę į „Pasitikėk savimi“ projektą pritraukti suplanuotą skaičių tikslinės grupės dalyvių.
<p>1.5 Kokie dalyviai dalyvavo projektų veiklose pagal šias charakteristikas: amžius, išsilavinimas, kvalifikacija, darbo patirtis, padėtis darbo rinkoje, pažeidžiamumas, priklausymas socialinės atskirties grupėms, motyvacija, lytis, ir kt.?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekte dalyvavo daugiau moterų (78 proc.), daugiausiai (48 proc.) dalyvių buvo 22-25 metų amžiaus, turinčių aukštąjį išsilavinimą ir nepriklausančių socialiai pažeidžiamų asmenų grupei. Remiantis dalyvių apklausos duomenimis, dauguma dalyvių siekė patobulinti savo turimus įgūdžius (35 proc.), susirasti darbą (24 proc.). ▶ „Pasitikėk savimi“ projekte dalyvavusių vyrų ir moterų skaičius buvo panašus, daugiausiai (51 proc.) dalyvių buvo 22-25 metų amžiaus, turinčių vidurinį išsilavinimą arba profesinę kvalifikaciją ir nepriklausančių socialiai pažeidžiamų asmenų grupei. Remiantis dalyvių apklausos duomenimis, dauguma dalyvių tikėjosi susirasti darbą (25 proc.), labiau pasitikėti savimi (21 proc.).

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.6 Kokių charakteristikų tikslinės grupės atstovų dalyvavimas projektuose buvo rezultatyviausias ir tvariausias?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ 24-25 metų amžiaus jaunuolių, gyvenančių didmiesčiuose, turinčių aukštąjį išsilavinimą, nepriklausančių socialiai pažeidžiamų asmenų grupei dalyvavimas JST projekte yra rezultatyviausias (daugiausiai šių charakteristikų jaunuolių įsidarbino). ▶ Jaunuolių iš mažesnių miestų (rajonų) centrų ir kaimų, kurie yra baigę mokslus (turintys profesinį arba neuniversitetinį (koleginį) išsimokslinimą) ir nepriklauso socialiai pažeidžiamų asmenų grupei, dalyvavimas „Pasitikėk savimi“ projekte yra rezultatyviausias (daugiausiai šių charakteristikų jaunuolių įsidarbino).
<p>1.7 Ar intervencijos atliepė individualius jaunuolių poreikius?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ 97 proc. JST projekto dalyvių lūkesčiai buvo visiškai arba iš dalies patenkinti. JST projekto dalyvių dalyvavimo projekte lūkesčiai - patobulinti savo turimus įgūdžius (35 proc.), 24 proc. dalyvių vylėsi susirasti darbą, 22 proc. tiesiog norėjo savanoriauti, 10 proc. tikėjosi sustiprinti pasitikėjimą savimi, 6 proc. pripažino projekte dalyvavę neturėdami jokių konkrečių lūkesčių. ▶ 86 proc. projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių lūkesčiai buvo patenkinti visiškai arba iš dalies patenkinti. „Pasitikėk savimi“ dalyvių dalyvavimo projekte lūkesčiai - susirasti darbą (25 proc.), 21 proc. dalyvių vylėsi sustiprinti pasitikėjimą savimi, 19 proc. tikėjosi patobulinti savo turimus įgūdžius, 17 proc. siekė tiesiog užsiimti kokia nors veikla, 16 proc. teigė projekte dalyvavę neturėdami jokių konkrečių lūkesčių.
<p>1.8 Išanalizuoti, kodėl projektų dalyviai nutraukė dalyvavimą veiklose jų nepabaigę. Kokios pagrindinės priežastys? Ką reikėtų keisti, kad projektų dalyvių „nubyrėjimas“ būtų mažesnis?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Pagrindinė dalyvavimo abiejų projektų veiklose nutraukimo priežastis - jaunuoliai susirado darbą (52 proc. nutraukusiųjų JST projekte ir 53 proc. „Pasitikėk savimi“ projekte). ▶ „Nubyrėjimą“ JST projekte sumažintų nuodugnesnis jaunuolių supažindinimas su organizacijos veiklos sritimi ir specifika prieš pradėdant savanorystę bei veiklą ir atsakomybių priskyrimas jaunuoliams atsižvelgiant į jų poreikius ir gebėjimus. ▶ „Nubyrėjimą“ „Pasitikėk savimi“ projekte sumažintų kompiuterinio raštingumo didinimo veiklų pritaikymas jaunimo poreikiams, didesnis individualių veiklų kiekis, mažesnių projekto dalyvių grupių formavimas. ▶ Numatyti galimybę nenutraukti dalyvavimo projektuose (ypač JST projekte), jaunuoliui susiradus darbą (pvz., jei jaunuolis dirba ne visą darbo dieną), tokiems jaunuoliams turėtų būti keliami mažesni savanorystės (projekto veiklų) reikalavimai, pvz., kiek laiko turi trukti dirbančio jaunuolio veiklos.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.9 Kiek jaunuolių po intervencijos įsidarbino ir (ar) grįžo į švietimo sistemą? Koks priemonės poveikis praėjus 6-12 mėn. nuo dalyvavimo pabaigos?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 50 proc. visų JST projekto dalyvių (iš jų 38 proc. įsidarbino 2015 m. arba anksčiau ir dirba iki šiol), 6,4 proc. projekto dalyvių grįžo į švietimo sistemą . ▶ 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 40 proc. visų projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių (iš jų 30 proc. įsidarbino 2015 m. arba anksčiau ir dirba iki šiol), 11,2 proc. projekto dalyvių grįžo į švietimo sistemą. ▶ JST projekto rezultatai yra tvaresni - daugiau dalyvių įsidarbino, didesnė jų dalis dirba visą darbo dieną. Jie vidutiniškai įsidarbinę ilgesnį laikotarpį. Geresnį JST projekto rezultatą galėjo lemti projekto dalyvių charakteristikos - JST projekto dalyviai turėjo geresnį išsilavinimą, nei projekto „Pasitikėk savimi“ dalyviai. JST projekte dalyvavo santykinai vyresni projekto dalyviai nei „Pasitikėk savimi“ projekte. Dėl to nėra įmanoma įvertinti, ar geresnius rezultatus lėmė projekto veiklų specifika, kokybiškesnis darbas su jaunuoliais, ar projekto dalyvių charakteristikų skirtumai.
<p>1.10 Koks yra priemonės rezultatams pasiekti skirtų kaštų efektyvumas?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonės rezultatams pasiekti skirti kaštai buvo panaudoti efektyviai - dauguma suplanuotų priemonės rezultatų buvo pasiekti arba viršyti. ▶ Priemonės kaštai, tenkantys vienam priemonės projektų dalyviui (496 Eur), lyginant juos su PPD priemonės, siekusios skatinti jaunimo užimtumą, kaštais dalyviui (376 Eur), yra palyginami. ▶ Priemonės projektų rezultatams pasiekti skirti kaštai, tenkantys vienam projekto dalyviui, negali būti tiksliai palyginami tarpusavyje tarp projektų, dėl skirtingų projektų veiklų, veiklos organizavimo modelio, skirtingų charakteristikų projektų dalyvių. ▶ Lyginant priemonės projektų kaštus vienam dalyviui tarpusavyje, galima teigti kad „Pasitikėk savimi“ lėšos davė geresnį rezultatą, nei JST: ▶ JST projekto vienam dalyviui tenkantys kaštai, vertinant visas projekte panaudotas lėšas, lygūs 1681 Eur. Vienam projekto dalyviui, 2016 m. I ketvirtį buvusiam aktyviam darbo rinkoje (įsidarbinusiam) arba grįžusiam į švietimo sistemą, tenka 2958 Eur. ▶ Eliminavus organizacijų akreditavimo ir susijusių veiklų kaštus JST projekte (177 802,69 Eur), skaičiuojant vienam projekto dalyviui tenkančias panaudotas lėšas, lygūs 1423 Eur. Vienam projekto dalyviui, 2016 m. I ketvirtį buvusiam aktyviam darbo rinkoje arba grįžusiam į švietimo sistemą, tenka 3194 Eur. ▶ Vienam projekto „Pasitikėk savimi“ dalyviui tenkantys kaštai lygūs 291 Eur. Vienam projekto dalyviui, 2016 m. I ketvirtį buvusiam aktyviam darbo rinkoje arba grįžusiam į švietimo sistemą, tenka 674 Eur.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.11 Ar būtų pagrįstas didesnis tikslinės grupės prioritetizavimas? Jei taip - koks?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Didesnis tikslinės grupės prioritetizavimas nebūtų pagrįstas. Prioritetizuojant tik socialiai pažeidžiamos grupės jaunuolius galėtų būti pasiekiamas geresnis rezultatas trumpuoju laikotarpiu, tačiau kiltų rizika, kad kiti jaunuoliai, jei jų užimtumas nebūtų skatinamas, ilguoju laikotarpiu galėtų tapti ilgalaikiais bedarbiais. ▶ Tokią nuomonę išreiškė absoliuti dauguma priemonių vykdytojų ir partnerių. Specifinių ir kompleksinių poreikių turinti NEET grupė turėtų būti pasiekiamą užimtumo skatinimo priemonių, tačiau užimtumo skatinimas yra reikalingas ir platesnei grupei NEET, kitu atveju ilguoju laikotarpiu rizikuojama šią grupę taip pat padaryti NEET. ▶ Prastesnių rezultatų pasiekimas gali būti grindžiamas projekto „Pasitikėk savimi“ 6 mėnesių trukmės programa, kurios dalyviai buvo atrinkti prioritetizuojant socialiai pažeidžiamą jaunimą - 60 % programos dalyvių nebaigė programos, jų įsivertinimo rezultatai buvo prastesni nei mažiau prioritetizuotos, tačiau trumpesnės trukmės 3 mėnesių trukmės programos dalyvių. Tai siejasi su pirmiau pateiktais argumentais, kad specifinių ir kompleksinių poreikių turinčiam jaunimui yra reikalinga tikslingesnė pagalba, teikiama arba kaip atskiras projektas, arba drauge su kitais NEET, tačiau šiems jaunuoliams skiriant daugiau individualaus dėmesio, jų poreikiams labiau pritaikant programos veiklas, pritraukiant labiau patyrusius specialistus. <p>Atsižvelgiant į ribotus finansinius išteklius, tam tikras didesnis, nei projektuose taikytas, socialiai pažeidžiamo jaunimo prioritetizavimas galėtų turėti prasmę - didesnis prioritetas turėtų būti teikiamas aukščiausios socialiai pažeidžiamo jaunimo rizikos grupėms (pvz., neįgaliesiems, priklausomybę turintiems ir pan.).</p>
<p>8.1.3. Išanalizuoti priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų partnerių (nevyriausybinių organizacijų) dalyvavimo projektuose atrankos sistemos tinkamumą ir partnerių veiklos efektyvumą</p>	
<p>1.12 Ar pasirinktas partnerių atrankos mechanizmas yra tinkamas, nediskriminuojantis kitų organizacijų?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Partnerių atrankos mechanizmas abiejuose priemonės projektuose yra pagrįstas, nediskriminuojantis kitų organizacijų. ▶ JST projekte vadovautasi aiškiais, NVO patirtimi savanoriškos veiklos organizavime pagrįstais kriterijais, atrinktos didelę patirtį šioje veikloje turinčios organizacijos. ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ partneriai - teritorinės darbo biržos atrinktos vadovaujantis teritorijoje įregistruotų nemotyvuotų ir nepasirengusių darbo rinkai jaunų asmenų skaičiumi. Partneriai - NVO atrinkti atviro kvietimo būdu, vadovaujantis jų patirtimi ir žiniomis programos temose ir motyvacija prisijungti prie projekto.
<p>1.13 Ar partnerių įvairovė padeda užtikrinti geresnį rezultatų pasiekimą? Kaip?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekte dalyvavo keturių skirtingų charakteristikų (patirties) partneriai. Šie partneriai buvo atsakingi už skirtingas projekto veiklas, taip pat patirtį turinčių partnerių

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	<p>žinios ir patirtis galėjo būti išnaudota efektyviausiai. Pavyzdžiui, patirtį koordinuojant Europos Sąjungos programos jaunimui finansinės paramos skyrimą tarptautinio jaunimo bendradarbiavimo projektams turintis partneris buvo atsakingas už jaunimo savanoriškos veiklos organizavimo koordinavimą, mokymus savanorius priimančiųjų organizacijų kuratoriams. JST projekte partnerių įvairovė ir skirtingas atsakomybių pasiskirstymas tarp jų galimai prisidėjo prie sėkmingo savanorius priimančiųjų organizacijų tinklo sukūrimo ir atitinkamai geresnio rezultatų pasiekimo.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekte savanorius ketinusios priimti akredituotos organizacijos pasižymėjo veiklą ir geografijos įvairove. Tai leido jaunuoliams pasirinkti jų interesus labiausiai atitinkančią organizaciją. ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ dėl gana tikslaus vykdytų veiklų apibrėžtumo partnerių įvairovės įtaka geresnių rezultatų pasiekimui nenustatyta. TDB skaičius leido geografiškai padengti teritorijas, kuriose buvo didesnis įregistruotų nemotyvuotų ir nepasirengusių darbo rinkai jaunų asmenų skaičius. NVO veiklos įvairovė leido užtikrinti, kad visi projekto dalyviai vykdo veiklą NVO, ir projekto programoje numatytos temos yra padengiamos šiose temose patirties turinčių organizacijų.
<p>1.14 Kokią įtaką partnerio organizacijos veiklos pobūdis turėjo rezultatų pasiekimui?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JST projekte partnerio organizacijos veiklos pobūdis iš esmės neturėjo esminės įtakos partnerio pasiekiamiems rezultatams. Pavyzdžiui, sutartyse numatytas organizacijų, kurias partneris turėjo akredituoti, skaičius 4 partneriams, atsakingiems už akreditaciją, buvo beveik vienodas, pasiekti rezultatai buvo gana panašūs (45–63 akredituotos NVO). Kiek galiausiai organizacijų buvo akredituota, priklausė ne tik nuo organizacijos iniciatyvumo ar kompetencijų, bet ir kitų aplinkybių (pvz., aktyvių NVO skaičius atstovaujamoje teritorijoje), ▶ JST projekte savanorius priimančiųjų organizacijų veiklos pobūdis darė įtaką jaunuolių sprendimui pasirinkti ar ne konkrečią organizaciją (jaunuoliai rečiau rinkosi siauros srities, socialines problemas sprendžiančias organizacijas). ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ partnerio organizacijos veiklos pobūdis neturėjo įtakos pasiekiamiems rezultatams, nes jaunuoliai darbui, susijusiam su organizacijos veikla, skyrė tik mažą viso projekte praleisto laiko dalį. O organizacijos sukaupta darbo su socialiai pažeidžiamu jaunimu kompetencija yra ypač svarbi. Giluminių interviu metu projektų partnerių buvo teirujamasi dėl kompetencijų darbui su jaunimu pakankamumo. Projekto partneriai dažnai teigėdavo, kad papildoma pagalba šioje srityje būtų reikalinga, kai projekto „Pasitikėk savimi“ partneris Raudonojo kryžiaus bendrija paaiškino, kad jiems tai nėra reikalinga dėl organizacijoje sukauptos pakankamos patirties.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>1.15 Ar buvo užtikrinamas projekto partnerių veiklos efektyvumas? Kaip?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Efektyvia partnerių veikla laikomas jiems nustatytų rodiklių pasiekimas projektų metu. ▶ Kadangi JST projektas nepasiekė dalies nustatytų rodiklių, galima teigti kad projekto partnerių veiklos efektyvumo projekto vykdytojas JRD neužtikrino, nors projekto eigoje imtasi priemonių projekto rezultatams gerinti (į projektą pritraukti nauji partneriai, mažinta administracinė našta pakoreguojant savanorių išlaidų už maitinimą apmokėjimo tvarką). ▶ JST projekte vykdyta projekto partnerių veiklų stebėseną, periodiškai vertinti partnerių pasiekti rezultatai, esant pasiekto rezultato ir plano neatitikimų buvo komunikuojama siekiant išsiaiškinti priežastis ir rasti priemones susidariusioms problemoms spręsti. Fiksuotos ir analizuotos partnerių mentorių laiko sąnaudos (ir įgyvendinti susiję patobulinimai), periodiškai vykdyti mokymai. ▶ Kadangi projektas „Pasitikėk savimi“ iš esmės įgyvendino visus nustatytus rodiklius, tiek bendrai, tiek pagal atskirą TDB, galima teigti, kad projekto partnerių veiklos efektyvumas buvo užtikrinamas. ▶ Projekte „Pasitikėk savimi“ stebėtos projekto partnerių veiklos, kas mėnesį vertinti partnerių pasiekti rezultatai pildant stebėsenos lenteles. Jei projekto partneriai atsilikdavo nuo plano, buvo komunikuojama ir teiraujama, kokios atsilikimo nuo rezultatų priežastys, teikiamos konsultacijos. LDB koordinatoriai dalyvavo NVO vykdytose veiklose, periodiškai buvo vykdomi NVO darbuotojų mokymai.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

2. Priemonės „Parama pirmajam darbui“ vertinimo rezultatai

Šiame skyriuje pateikiamas priemonės „Parama pirmajam darbui“ aprašymas, naudota Vertinimo metodika, atsakoma į priemonės Vertinimo klausimus lentelėse pateikiant pagrindinius atsakymo argumentus ir detalizuojant klausimo atsakymą po lentelę.

Skyriaus pabaigoje pateikiama apibendrinta visų atsakymų į priemonės „Parama pirmajam darbui“ Vertinimo klausimus lentelė.

2.1 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ aprašymas

Priemonė PPD buvo įgyvendinta pagal ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 2 uždavinį „Skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje“.

Priemonei įgyvendinti keliamas tikslas – didinti jaunimo užimtumą, sudarant darbdaviams papildomas finansines paskatas įdarbinti jaunimą. Priemone siekiama suteikti galimybę darbinės patirties neturintiems jaunuoliams įgyti darbinės patirties, o darbdavius finansiškai paskatinti priimti į darbą patirties neturinčius jaunos žmones, kurių mokymui pirmais darbo mėnesiais reikia skirti daugiau išteklių (pvz., laiko), nei įdarbinant darbuotojus su darbine patirtimi.

Priemonė, kurios vykdytojas yra INVEGA, vykdyta nuo 2012 m. rugpjūčio 1 d. iki 2015 m. rugsėjo 30 d. Priemonei įgyvendinti skirta 9,27 mln. Eur, priemonei įgyvendinti panaudota 86 proc. (7,99 mln. Eur) numatyto biudžeto.

Priemonės įgyvendinimo metu darbdaviams kompensuota dalis darbo užmokesčio, sumokėto pirmą kartą įsidarbinusiems (dar nedirbusiems pagal darbo sutartį) asmenims nuo 16 iki 29 metų. Dalies darbo užmokesčio kompensacija darbdaviui teikiama kompensacijos laikotarpiu, t. y. ne ilgiau kaip 12 mėnesių nuo pirmą kartą įsidarbinusio asmens pirmos darbo dienos, jei ji sutampa su kalendorinio mėnesio pirma diena, arba nuo kito (kalendorinio) mėnesio pirmos dienos¹⁸.

Dėl dalies darbo užmokesčio kompensavimo galėjo kreiptis šie asmenys (toliau šiame skyriuje – pareiškėjai):

- ▶ Privatieji ir viešieji juridiniai asmenys (išskyrus biudžetines įstaigas);
- ▶ Užsienio įmonių filialai ir atstovybės;
- ▶ Fiziniai asmenys.

Pareiškėjai turėjo atitikti už priemonės įgyvendinimą atsakingos institucijos nustatytas paramos teikimo sąlygas:

- ▶ Parama (dalies darbo užmokesčio kompensavimas) neteikiama pareiškėjams, kuriems darbo užmokestis kompensuojamas pagal kitas veiksmų programų priemones, pavyzdžiui, VP1-1.2-SADM-01-V priemonę IDAIJDR, VP1-1.1-SADM-12-V priemonę „Subsidijos verslumui skatinti“, VP2-2.1-ŪM-05-V priemonę „Invest LT+“, VP2-2.1-ŪM-06-K priemonę „Invest LT-2“ ir kitas priemones, pagal kurias teikiamos subsidijos darbo užmokesčiui iš dalies ar visiškai kompensuoti;
- ▶ Pareiškėjas sprendimo kompensuoti darbo užmokesčio dalį priėmimo momentu nėra įgijęs bankrutuojančios, bankrutavusios, restruktūrizuojamos, likviduojamos įmonės statuso arba nėra pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl ūkinės ir komercinės veiklos;

---

¹⁸ Kompensacijos laikotarpis asmenims, pirmą kartą įsidarbinusiems iki 17 metų ir nuo 18 metų, galėjo būti nustatomas du kartus. Pirmą kartą įsidarbinusiu asmeniu laikomas asmuo:

1) nuo 16 iki 17 metų imtinai, anksčiau nedirbęs pagal darbo sutartį Lietuvoje. Neatsižvelgiant į darbinę veiklą iki 16 metų, sulaukęs 16 metų asmuo atitinka pirmą kartą įsidarbinusio asmens sąvoką;

2) nuo 18 iki 29 metų imtinai, anksčiau nedirbęs pagal darbo sutartį ar valstybės tarnyboje Lietuvoje. Neatsižvelgiant į darbinę veiklą iki 18 metų, sulaukęs 18 metų asmuo atitinka pirmą kartą įsidarbinusio asmens sąvoką.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ Dalies darbo užmokesčio kompensavimas neteikiamas pareiškėjams, įsiskolinusiems SODRAI¹⁹.

Paramos (dalies darbo užmokesčio kompensavimo) dydis priklausė nuo fiksuotosios darbuotojui mokamos atlyginimo dalies, kuri siekė 23,3 proc. nuo apskaičiuoto darbo užmokesčio už pirmą kartą įsidarbinusį jauną asmenį nuo 16 iki 29 metų. Pareiškėjas pirmą kartą įsidarbinusiam darbuotojui moka nustatytą darbo užmokestį ir visas su juo susijusias įmokas.

Pareiškėjui pateikus prašymą INVEGAI kompensuoti dalį darbo užmokesčio, dalis išmokėtos sumos darbdaviui kompensuojama iš PPD priemonės lėšų. Jei darbuotojui apskaičiuotas darbo užmokestis viršija 492,35 Eur per mėnesį, kompensacija skaičiuojama pagal 492,35 Eur sumą, t. y. maksimalus kompensacijos dydis darbdaviui už vieną darbuotoją per mėnesį gali siekti 114,72 Eur.

PPD priemonė pasiekė šiuos rezultatus:

10 lentelė. PPD priemonės pasiekti rezultatai

Rodiklis	Matavimo vienetas	Suplanuotas rezultatas	Pasiekimas
Pirmą kartą įsidarbinę asmenys nuo 16 iki 29 metų	Skaičius	20 000	22 270
Įmonės, gavusios paramą pirmajam darbui	Skaičius	10 000	2744

¹⁹ Jei dėl paramos besikreipiantis pareiškėjas ataskaitinio kalendorinio ketvirčio paskutinę kalendorinę dieną turi įsiskolinimų SODRAI, kompensacija besikreipiančiam pareiškėjui nėra pervedama, išskyrus, jei pareiškėjas yra sudaręs sutartį su SODROS teritoriniu skyriumi dėl mokėjimo atidėjimo. Tokiu atveju, norėdamas gauti dalies darbo užmokesčio kompensaciją, pareiškėjas iki pirmojo mėnesio, einančio po ataskaitinio (kalendorinio) ketvirčio, paskutinės darbo dienos privalo INVEGAI pateikti SODROS teritorinio skyriaus išduotą pažymą, kad ataskaitinio kalendorinio ketvirčio paskutinę kalendorinę dieną skola nedidėja, einamosios ir atidėtos įmokos yra mokamos laiku. Kito ataskaitinio kalendorinio ketvirčio paskutinę kalendorinę dieną neturint įsiskolinimų, kompensacija išmokama ir už praėjusį, ir už einamąjį ataskaitinį kalendorinį ketvirtį.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

2.2 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ Vertinimo metodika

Pagrindinis 2007-2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ PPD priemonės, skirtos jaunimo užimtumui didinti, sudarant darbdaviams papildomas finansines paskatas įdarbinti darbinės patirties neturintį 16-29 metų amžiaus jaunimą, Vertinimo tikslas - nustatyti priemonės efektyvumą, rezultatyvumą ir poveikį, taip pat patobulinti intervencijas 2014-2020 m.

Vertinant priemonę, siekta įgyvendinti su priemone susijusias Vertinimo užduotis:

- ▶ Išanalizuoti priemonės „Parama pirmajam darbui“ tikslų (rezultatų) pasiekimą ir poveikį. Įvertinti priemonės skatinamąjį pobūdį, ištiriant, ar jaunuoliai būtų susiradę darbą, o darbdaviai, priėmę į darbą darbo patirties neturinčius jaunos asmenis, be šios intervencijos;
- ▶ Išanalizuoti pagal 2007-2013 m. ŽIPVP priemonę „Parama pirmajam darbui“ finansavimą gavusius darbdavius ir darbuotojus, kurių darbo užmokestis buvo subsidijuojamas, pateikti apibendrintas darbdavių ir darbuotojų charakteristikas bei rekomendacijas dėl tikslinės grupės ir darbdavių tinkamumo;
- ▶ Įvertinti priemonės „Parama pirmajam darbui“ sankirtas (sąsajas) su kitomis iš ES lėšų ar valstybės biudžeto programų lėšų finansuojamomis priemonėmis.

Žemiau pateikiamoje lentelėje pateikiami PPD priemonei įvertinti skirtų užduočių Vertinimo klausimai, kurie buvo detalizuoti siekiant parengti tikslesnius atsakymus į su priemone susijusias Vertinimo klausimus.

11 lentelė. Priemonės „Parama pirmajam darbui“ Vertinimo klausimai ir detalūs klausimai

Vertinimo klausimai	Detalūs (padedantys atsakyti į Vertinimo klausimą) klausimai
8.1.4. Išanalizuoti priemonės „Parama pirmajam darbui“ tikslų pasiekimą / rezultatų pasiekimą ir poveikį. Įvertinti priemonės skatinamąjį pobūdį, ištiriant ar jaunuoliai būtų susiradę darbą, o darbdaviai priėmę į darbą darbo patirties neturinčius jaunos asmenis be šios intervencijos.	
▶ Išanalizuoti, kieno iniciatyva (darbdavio ar darbuotojo) pasinaudota priemonės parama.	▶ Iš kur darbdavys gavo informaciją apie galimybę pasinaudoti priemone? ▶ Kokia dalis priemonėje dalyvavusių darbdavių prašymus dėl dalies darbo užmokesčio kompensavimo pateikė asmeniui išdirbus ilgiau nei 3 mėn.?
▶ Ar darbuotojas būtų dirbęs pas konkretų darbdavį be intervencijos?	▶ Ar jaunuolis įdarbintas pagal priemonės sąlygas, turėjo tinkamas kompetencijas dirbti pas darbdavį?
▶ Ar konkretus darbdavys būtų įdarbinęs darbuotoją be intervencijos?	▶ Ar be priemonės darbdavys būtų priėmęs konkretų žmogų į darbą?
▶ Ar asmuo įsidarbino pagal įgytą specialybę?	▶ Koks įsidarbinusių asmenų pasiskirstymas pagal įgytą specialybę ir darbdavių veiklos pobūdį?
▶ Ar asmuo įsidarbino nuolatiniam darbui ar pagal terminuotą sutartį?	▶ Kokia dalis asmenų buvo įdarbinti nuolatiniam darbui? ▶ Ar priemonė turėjo įtakos terminuoto sutarties sudarymui?
▶ Ar darbo vietas įdarbinant darbuotojus sukurtos naujai?	▶ Kokia dalis priimtų į darbą asmenų buvo įdarbinti į naujas darbo vietas?
▶ Ar intervencija neturėjo „išstūmimo“ efekto, kai iš darbo vietos atleidžiamas darbuotojas, siekiant į ją priimti pagal priemonę subsidijuojamą asmenį?	▶ Kokia darbuotojų kaita buvo pas darbdavius, kurie priėmė asmenis pagal priemonę?
▶ Ar nustatytas subsidijavimo laikotarpis tinkamas?	▶ Ar ilgesnis laikotarpis nebūtų pagerinęs priemonės rezultatų? ▶ Koks vidutinis DU kompensaciją gavusio asmens darbo stažas priemonės įgyvendinimo metu?
▶ Ar nustatytas subsidijos dydis tinkamas? Kokie būtų tikėtini priemonės rezultatai nustačius didesnį ar mažesnį subsidijos dydį? Kodėl?	▶ Ar didesnis subsidijos dydis būtų prisidėjęs prie geresnių priemonės rezultatų? ▶ Ar didesnis subsidijos dydis būtų paskatinęs darbdavius jaunuolius įdarbinti ilgesniam laikui?
▶ Ar įdarbinimas intervencijos pagalba buvo tvarus?	▶ Ar būtų pasiektas įdarbinimo lygis, jei būtų neskirta DU kompensacija? ▶ Kokia dalis asmenų po kompensacijos skyrimo pabaigos vis dar dirbo?
▶ Kokią įtaką priemonė turėjo jaunuolių tolesnei darbinei ir (ar) profesinei veiklai?	▶ Kokia dalis kompensaciją DU gavusių asmenų dirbo po 6 mėn. nuo paramos gavimo?
8.1.5. Išanalizuoti pagal 2007-2013 m. ŽIPVP priemonę „Parama pirmajam darbui“ finansavimą gavusius darbdavius ir darbuotojus, kurių darbo užmokestis buvo subsidijuojamas, pateikti apibendrintas darbdavių ir darbuotojų charakteristikas bei rekomendacijas dėl tikslinės grupės ir darbdavių tinkamumo.	

Vertinimo klausimai	Detalūs (padedantys atsakyti į Vertinimo klausimą) klausimai
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar būtų reikalinga priemonėje dalyvaujantiems darbdaviams nustatyti papildomus reikalavimus. Jei taip - kokius ir kodėl? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokie pagrindiniai reikalavimai buvo nustatyti darbdaviams norintiems dalyvauti priemonėje? ▶ Kokia dalis priemonės pagalba įdarbinamų jaunuolių yra iš pažeidžiamų socialinių grupių (pvz., neįgalūs asmenys, žemo išsilavinimo)? ▶ Kokie papildomi reikalavimai ar įrankiai (pvz., didesnės darbo užmokesčio dalies finansavimas įdarbinant žemo išsilavinimo asmenis) galėtų padėti skatinant darbdavius įdarbinti asmenis iš pažeidžiamų socialinių grupių? ▶ Kokią įtaką tokie papildomi reikalavimai galėtų turėti darbdaviams (pvz., atsisakymas naudotis priemone, kt.) ir priemonės rezultatams?
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar efektyvus visos tikslinės grupės darbo užmokesčio kompensavimas? Ar būtų tikslinga tikslinę grupę papildomai prioritetizuoti (išskiriant asmenis, susiduriančius su didesnėmis integracijos į darbo rinką problemomis)? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokios pagrindinės tikslinės grupės charakteristikos? ▶ Kokią įtaką kompensacija DU turėjo darbdavio sprendimui priimti asmenį į darbą pagal skirtingas charakteristikas?
8.1.6. Įvertinti priemonės „Parama pirmajam darbui“ sankirtas / sąsajas su kitomis iš ES lėšų ar valstybės biudžeto programų lėšų finansuojamomis priemonėmis.	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar priemonė nedubliuoja kitų jaunimo užimtumą skatinančių priemonių (pavyzdžiui, remiamojo įdarbinimo priemonių, kurias organizuoja Lietuvos darbo birža)? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kaip priemonės rezultatai yra susiję su kitų jaunimo užimtumo didinimo iniciatyvų rezultatais? ▶ Ar priemonės įgyvendinimo principai nedubliuoja kitų įdarbinimo rėmimą vykdančių priemonių?

Pradėjus įgyvendinti Vertinimui reikalingų duomenų rinkimo ir analizės etapo veiklas, atliktos pirminių ir antrinių šaltinių analizės metu buvo identifikuota, kad neegzistuoja prieinami ir kokybiški PPD priemonės stebėsenos duomenys, būtini kontrafaktinei analizei atlikti ir su tuo susijusiems Vertinimo klausimams atsakyti:

- ▶ Buvo vykdoma nepakankamo lygio PPD priemonės stebėseną - buvo rinktos tik bendrosios dalyvių charakteristikos (amžius, išsilavinimo lygis, jaunuolio priklausymas pažeidžiamoms grupėms, gyvenamoji vieta). Šių duomenų kokybiškai kontrafaktinei analizei atlikti nepakanka, nes nebūtų galima identifikuoti patikimos ir palyginamos kontrolinės jaunuolių grupės;
- ▶ PPD priemone labai aktyviai naudojosi didelės (kuriose dirba daugiau kaip 250 darbuotojų), žemesnės kvalifikacijos darbo jėgą įdarbinančios Lietuvos įmonės: 10 aktyviausiai priemone pasinaudojusių įmonių įdarbino 38,6 proc. visų jaunų darbuotojų, kurių įdarbinimui buvo pasinaudota priemone. Atitinkamai, patikimos ir palyginamos kontrolinės jaunuolių grupės identifikavimą labai apsunkina tai, kad panašių charakteristikų ir veiklos specifikos įmonių tikslinės darbuotojų grupės darbuotojų neįmanoma identifikuoti arba tai pareikalautų neproporcingai didelių išteklių.

Dėl šių priežasčių, nors Vertinimo pirkimo dokumentuose ir buvo numatyta atlikti kontrafaktinę analizę, duomenų analizės etapo metu buvo identifikuota rizika, kad kontrafaktinei analizei reikalingų duomenų surinkimas kitais būdais užtruktų pernelyg ilgai (atsižvelgiant į Vertinimo paslaugų sutartyje nustatytus terminus), o surinkti duomenys būtų nepakankamai kokybiški. Kita vertus, kiti prieinami ir pakankamos

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

kokybės duomenys bei galimi pritaikyti įvairūs vertinimo metodai leido parengti atsakymus į visus Vertinimo klausimus.

Atsižvelgus į susidariusią situaciją, bendru EY ir SADM sutarimu buvo nuspręsta atsisakyti kontrafaktinės analizės vykdymo, didesnį dėmesį sutelkiant į kitų Vertinimo metodų taikymą atsakant į Vertinimo klausimus. Taip pat buvo nuspręsta praplėsti susijusios analizės apimtį, pridendant papildomus Vertinimo klausimus, kurių dalis pateikiama lentelėje žemiau. Kartu buvo papildytas ir priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo klausimų sąrašas (žr. 3.2 poskyrį).

12 lentelė. Priemonės „Parama pirmajam darbui“ papildomi Vertinimo klausimai

<i>Papildomi Vertinimo klausimai</i>	
8.1.4. Išanalizuoti priemonės „Parama pirmajam darbui“ tikslų pasiekimą / rezultatų pasiekimą ir poveikį. Įvertinti priemonės skatinamąjį pobūdį, ištiriant ar jaunuoliai būtų susiradę darbą, o darbdaviai priėmę į darbą darbo patirties neturinčius jaunos asmenis be šios intervencijos.	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar parama sukuria geriau apmokamas darbo vietas? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar užsienio šalyse vykdytos panašios priemonės, kuriomis finansuojama dalis darbo užmokesčio, turėjo įtaką darbuotojų atlyginimų dydžiui? ▶ Koks vidutinis atlyginimas mokamas darbo vietose, sukurtose pasinaudojant priemone? Koks bendras vidutinio atlyginimo, mokamo jaunimui, lygis Lietuvoje? ▶ Kiek skiriasi šių dviejų grupių vidutinis darbo užmokesčiai?
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar priemonės administravimas nesukuria neproporcingai didelės administracinės naštos mažoms įmonėms? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar, įmonių atstovų teigimu, priemonės administravimas nesukuria per didelės administracinės naštos? ▶ Ar mažos įmonės dažniau administracinių veiklų krūvį įvertino kaip per didelį, lyginant su didesnėmis įmonėmis? <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar priemonė nėra palankesnė didesnėms nei mažos įmonėms, turinčioms pakankamus administracinius išteklius?

Vertinimo pagrindas

Nagrinėjant pirmiau įvardytą PPD priemonės Vertinimo uždavinį „Išanalizuoti priemonės „Parama pirmajam darbui“ tikslų (rezultatų) pasiekimą ir poveikį. Įvertinti priemonės skatinamąjį pobūdį, ištiriant ar jaunuoliai būtų susiradę darbą, o darbdaviai priėmę į darbą darbo patirties neturinčius jaunos asmenis be šios intervencijos“, priemonės analizė pradėta nuo planavimo dokumentų apžvalgos ir bendrųjų klausimų vertinimo. Kadangi priemonės esmė - kompensuoti dalį darbo užmokesčio darbdaviams, nebuvo vykdoma atskirų priemonės projektų. Nagrinėjant šios užduoties klausimus buvo vertinamos šios pagrindinės temos:

- ▶ priemonės planavimo, rengimo ir įgyvendinimo prielaidos, kontekstas ir pagrindiniai tikslai;
- ▶ priemonės įgyvendinimo principai, sąlygos ir pagrindiniai reikalavimai;
- ▶ priemonės įgyvendinimo metu pasiekti rezultatai;
- ▶ priemonės rezultatų tvarumas.

Rengiant atsakymus į priemonės Vertinimo uždavinį „Išanalizuoti pagal 2007-2013 m. ŽIPVP priemonę „Parama pirmajam darbui“ finansavimą gavusius darbdavius ir darbuotojus, kurių darbo užmokestis buvo subsidijuojamas, pateikti apibendrintas darbdavių ir darbuotojų charakteristikas bei rekomendacijas dėl tikslinės grupės ir darbdavių tinkamumo“, remtasi pirmos užduoties metu taikytų metodų duomenimis ir surinkta informacija. Nagrinėjant šios užduoties klausimus buvo vertinamos šios pagrindinės temos:

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ reikalavimai darbdaviams ir priemone faktiškai pasinaudojusių darbdavių charakteristikų atitiktis jiems;
- ▶ tikslinės grupės charakteristikos.

Rengiant atsakymus į priemonės Vertinimo uždavinį „Įvertinti priemonės „Parama pirmajam darbui“ sankirtas (sąsajas) su kitomis iš ES lėšų ar valstybės biudžeto programų lėšų finansuojamomis priemonėmis“ vertinta, kaip Priemonės rezultatai prisideda prie bendro jaunimo užimtumo didinimo ir ar nedubliuoja kitų įgyvendinamų priemonių.

Vertinimo eiga ir panaudoti metodai

1. Pirminių ir antrinių šaltinių analizė.

- ▶ Vertinimo metu buvo surinkta esama su priemonės vykdymu susijusi informacija ir duomenys, kurių pagrindu atlikta ši analizė:
  - ▶ įvertinti pagrindiniai priemonės tikslai, uždaviniai ir rodikliai (2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, PPD priemonės aprašas ir PFSA, priemonės paraiška dėl priemonės finansavimo, kt.);
  - ▶ išanalizuota priemonės vykdymo eiga (Vertinimo metu surinkta pirminė informacija, INVEGOS pateikta informacija ir duomenys, SFMIS duomenų bazė);
  - ▶ įvertinti pagrindiniai reikalavimai priemonės dalyviams (PPD priemonės aprašas ir PFSA, priemonės paraiška dėl priemonės finansavimo, kt.);
  - ▶ nustatytas priemonės rezultatyvumas (SFMIS duomenų bazė, INVEGOS pateikta informacija ir duomenys, statistinė SODRA pateiktų duomenų apie darbuotojus, kurių įdarbinimui buvo pasinaudota priemone, analizė);
  - ▶ įvertintas pasiektų rezultatų tvarumas (statistinė SODROS pateiktų duomenų apie darbuotojus, kuriems įdarbinti buvo pasinaudota priemone, analizė);
  - ▶ įvertinta darbuotojų kaita dalyvavimo priemonėje metu; išsiaiškinta, ar priemonė sukūrė išstūmimo efektą (statistinė SODROS pateiktų duomenų apie darbuotojus, kuriems įdarbinti buvo pasinaudota priemone, ir priemone pasinaudojusias įmones, analizė);
  - ▶ įvardinti nagrinėtose užsienio šalyse (Estijoje ir Slovėnijoje) naudotos ar naudojamos jaunų asmenų įdarbinimo rėmimo priemonės, nustatyti pagrindiniai PPD priemonės ir identifikuotų užsienio šalyse naudotų ar naudojamų priemonių panašumai ir skirtumai, pritaikytini jų veiklos principai.

Visas vertinimo metu nagrinėtų šaltinių sąrašas pateikiamas 6 skyriuje.

2. Apklausa.

- ▶ Vykdamas Vertinimą organizuota PPD priemonėje dalyvavusių darbdavių apklausa:
  - ▶ į apklausos klausimą atsakė 393 respondentai (darbdavių atstovai) (apklausos generalinę visumą sudaro 2744 priemonėje dalyvę darbdaviai), ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą, kai pasikliovimo tikimybė yra 95 proc.;
  - ▶ tyrimo atrankai naudotas sisteminės tikimybės atrankos metodas;
  - ▶ respondentai apklausti taikant metodų trianguliaciją - derinami CAWI (*Computer Assisted Web Interview*) ir CATI (*Computer Assisted Telephone Interview*) metodai;
  - ▶ duomenų analizė buvo atliekama naudojant SPSS / PC programinę įrangą.
- ▶ Atlikus apklausą buvo išsiaiškinta apie:
  - ▶ bendrąją informaciją apie įmonę (darbuotojų skaičius, įmonės veiklos vieta, veiklos sritis);
  - ▶ ar asmuo buvo įdarbintas pagal specialybę;

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ ar asmuo buvo įdarbintas nuolatiniam ar terminuotam darbui;
- ▶ ar paramos gavimas buvo kritinis faktorius, lėmęs darbuotojo įdarbinimą;
- ▶ ar subsidijos dydis ir trukmė buvo tinkami;
- ▶ ar darbo vietos buvo sukurtos naujai;
- ▶ koks vidutinis atlyginimas mokamas įdarbintam darbuotojui.

Apklausų rezultatai pateikiami kartu su ataskaita pateikiamoje elektroninėje laikmenoje.

3. Interviu atlikimas

- ▶ Vertinimo metu buvo atliktas giluminis interviu su priemonės vykdytojo INVEGOS atstovu. Jo metu buvo aptarti šios priemonės vertinimo klausimai.
- ▶ Vykdyta Vertinimo analizė buvo papildyta (patikslinama) giluminio interviu metu gauta informacija.

4. Fokusuota diskusija

Atsakius į Vertinimo klausimus ir parengus išvadas bei rekomendacijas buvo atlikta fokusuota diskusija, kurioje dalyvavo:

- ▶ SADM atstovai;
- ▶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos atstovai;
- ▶ Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovai;
- ▶ EY atstovai.

Nors fokusuotos diskusijos metu taip pat siekta patvirtinti ir pagilinti Vertinimo išvadas, pagrindinis šios diskusijos tikslas buvo suderinti Vertinimo rekomendacijas, susijusias su kitų institucijų koordinuojamomis sritimis. Aptarus šias rekomendacijas buvo atliktos galutinės Vertinimo išvadų ir rekomendacijų korekcijos.

Pasinaudojant šiame poskyryje įvardytais Vertinimo metodais, buvo parengti atsakymai į PPD priemonės Vertinimo klausimus, kurie yra pateikiami 2.3, 2.4 ir 2.5 poskyriuose, atskirai pagal kiekvieną uždavinį.

2.3 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ tikslų pasiekimas (rezultatų) pasiekimas ir poveikis, priemonės skatinamasis pobūdis

Šiame poskyryje atsakoma į užduoties „8.1.4. Išanalizuoti priemonės „Parama pirmajam darbui“ tikslų (rezultatų) pasiekimą ir poveikį. Įvertinti priemonės skatinamąjį pobūdį, ištiriant, ar jaunuoliai būtų susiradę darbą, o darbdaviai priėmę į darbą darbo patirties neturinčius jaunos asmenis be šios intervencijos“ vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.1 Išanalizuoti, kieno iniciatyva (darbdavio, ar darbuotojo) pasinaudota priemonės parama.	▶ 94 proc. atvejų priemone pasinaudota darbdavio iniciatyva, apie priemonę dažniausiai sužinoma specializuotose interneto svetainėse.

Įvertinus darbdavių nuomonės tyrimo duomenis, nustatyta, jog beveik visi (94 proc.) tyrimo dalyviai PPD priemone pasinaudojo savo iniciatyva. 6 proc. teigimu, iniciatyvą parodė įsidarbinęs asmuo.

▶ Iš kur darbdavys gavo informaciją apie galimybę pasinaudoti priemone?

Dažniausiai (36 proc.) apie PPD priemonę sužinota specializuotuose interneto puslapiuose (pvz., INVEGA, finansininkų portaluose ir pan.). 17 proc. apklaustųjų teigė apie priemonę sužinoję iš centralizuotos SODROS sistemos, 15 proc. - iš draugų ir pažįstamų, po 14 proc. nurodė interneto portalus (pvz., vz.lt, delfi.lt ir pan.) ir Lietuvos darbo biržą, 13 proc. apie priemonę sužinojo iš kitų darbdavių (įmonių). Iš ketinančio įsidarbinti asmens apie priemonę sužinojo 7 proc. apklaustųjų. Specializuotoje spaudoje tokią informaciją rado 6 proc., bendro pobūdžio spaudoje - 4 proc. respondentų. 1 proc. apie PPD priemonę sužinojo per socialinius tinklus.

Internete informaciją dažniau rado mažesniuose miestuose ir kaimo vietovėse įsikūrę darbdaviai. Informacija iš centralizuotos SODROS sistemos dažniau pasiekė ne Vilniuje įsikūrusias įmones. Vilniečiai apie priemonę dažniau sužinojo iš draugų ir pažįstamų.

▶ Dėl kokios dalies darbuotojų priemonėje dalyvavę darbdaviai prašymus dėl dalies darbo užmokesčio kompensavimo pateikė asmeniui išdirbus ilgiau nei 3 mėnesius?

Įvertinus INVEGOS pateiktus priemonės įgyvendinimo duomenis nustatyta, jog, praėjus daugiau nei 3 mėnesiams nuo asmens įdarbinimo faktinės datos, darbdaviai prašymus dėl dalies DU kompensavimo pateikė 7665 kartus, t. y. dėl 31,5 proc. visų priemonės metu įdarbintų asmenų. Bent kartą dėl dalies DU kompensavimo vėliau nei po 3 mėnesių nuo darbuotojo įdarbinimo kreipėsi 1645 įmonės, arba 58,3 proc. visų priemone pasinaudojusių įmonių. Galimybė pasinaudoti PPD priemone įdarbinant jaunuolius dar iki priemonės pradžios (iki 2012 m. rugpjūčio 1 d.) panaudota 1794 kartus, t. y. 7,38 proc. visų įdarbinimo atvejų.

Atkreiptinas dėmesys, kad senaties terminas prašymams dėl dalies darbo užmokesčio kompensavimo pateikti nustatytas nebuvo, todėl tai, tikėtina, paskatino darbdavius įvertinti jau esamų darbuotojų galimybes atitikti priemonės keliamus reikalavimus DU kompensacijai gauti, o ne samdyti naujus asmenis.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.2 Ar darbuotojas būtų dirbęs pas konkretų darbdavį be intervencijos?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonė neturėjo įtakos darbuotojų sprendimui dirbti pas konkrečius darbdavius. ▶ 52 proc. darbdavių anksčiau įgyta specialybė nebuvo svarbiausias kriterijus darbinant asmenį, dar 21 proc. - specialybė nebuvo itin svarbus kriterijus.

▶ **Ar jaunuolis įdarbintas pagal priemonės sąlygas, turėjo tinkamas kompetencijas dirbti pas darbdavį?**

Beveik pusė (48 proc.) tyrimo dalyvių nurodė priėmę jaunuolius dirbti pagal specialybę: 27 proc. teigimu, jų anksčiau įgyta specialybė buvo pagrindinis atrankos kriterijus, 21 proc. atvejų į specialybę buvo atsižvelgta, tačiau tai nebuvo itin svarbus kriterijus. 52 proc. apklaustųjų teigė jaunuolio specialybei neteikę didelės reikšmės: 28 proc. nurodė, jog jaunuolio potencialas buvo svarbesnis nei specialybė, 24 proc. teigimu, specialybė įsidarbinant apskritai neturėjo jokios reikšmės.

Daugiau nei 20 darbuotojų turinčių įmonių atstovai dažniau paminėjo, kad įdarbinant jaunuolį (-ius) į anksčiau įgytą specialybę buvo atsižvelgta, tačiau tai nebuvo itin svarbus kriterijus. Ne Vilniuje įsikūrusių įmonių atstovai dažniau teigė, kad turima specialybė neturėjo jokios reikšmės.

Atsižvelgiant į tai, jog daugumai darbdavių asmens įgyta specialybė nebuvo svarbiausias kriterijus darbinant asmenį bei tai, jog 94 proc. atvejų priemone pasinaudota darbdavių iniciatyva, galima teigti, jog priemonė neturėjo įtakos darbuotojų sprendimams aplikuoti dėl darbo pas konkrečius darbdavius.

Planuojant panašaus pobūdžio priemones ateityje galima svarstyti galimybę profesinę ir aukštojo mokslo kvalifikaciją turinčių jaunuolių dalyvavimą priemonėje sieti su jų įgyta specialybe, taip plečiant šių jaunuolių tikslinę profesinę patirtį ir didinant jų konkurencingumą darbo rinkoje, išskyrus atvejus, kai jaunuolių įgyta kvalifikacija nėra perspektyvi ir jų perkvalifikavimas darbo vietoje būtų tikslingesnis.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.3 Ar konkretus darbdavys būtų įdarbinęs darbuotoją be intervencijos?	▶ 84 proc. priemonėje dalyvavusių darbdavių jaunuolį (-ius) būtų įdarbinę ir be intervencijos.

▶ **Ar be priemonės darbdavys būtų priėmęs konkretų žmogų į darbą?**

Siekiant atsakyti į šį vertinimo klausimą pasitelkta priemonėje dalyvavusių darbdavių apklausa. Dauguma (84 proc.) pagal priemonę vieną jaunuolį įdarbinusių darbdavių nurodė, jog būtų jį įdarbinę bet kokiame atveju, jei parama ir nebūtų suteikta. 16 proc. nebūtų to padarę. Daugiau nei 20 darbuotojų turinčios įmonės dažniau paminėjo, kad jaunuolį būtų įdarbinusios net tada, jei parama nebūtų suteikta.

Pusė (49 proc.) pagal priemonę įdarbinusių daugiau nei vieną jaunuolį darbdavių nurodė, jog visus jaunuolius būtų įdarbinę net tada, jei parama nebūtų suteikta. Dar trečdalis (33 proc.) darbdavių būtų įdarbinę daugumą jaunuolių. 11 proc. pripažino, jog negavę paramos nebūtų įdarbinę daugumos jaunuolių. 7 proc. apskritai nebūtų įdarbinę nė vieno, jeigu nebūtų suteikta parama. Jaunuolius, net ir negavus paramos, dažniau būtų įdarbinę mažesniuose miestuose, kaimo vietovėse įsikūrę darbdaviai bei didžiosios įmonės (50 ir daugiau darbuotojų).

Įvertinus pirmiau minėtus darbdavių apklausos rezultatus galima teigti, jog PPD priemonės metu teikta subsidija iš esmės neturėjo įtakos jaunuolių įdarbinimui, todėl, siekiant užtikrinti tokio pobūdžio priemonių

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

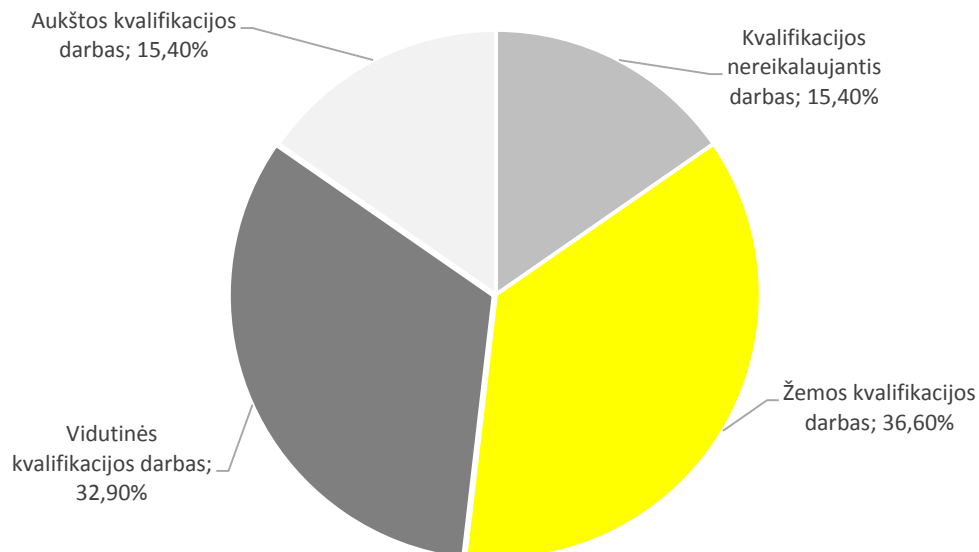
tvarumą ir tikslingumą ateityje, būtina numatyti papildomus svertus (galimi pavyzdžiai nagrinėjami atsakant į 2.8, 2.9 ir 2.14 klausimus), kurie didintų ne bendrą priimamų jaunų darbuotojų skaičių, o skatintų investuoti į jų kompetencijas ir išlaikyti juos darbo vietose.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>2.4 Ar asmuo įsidarbino pagal įgytą specialybę?</p>	<p>▶ Lyginant einamų pareigų ir įgytų kvalifikacijų atitiktį, dauguma jaunuolių buvo įdarbinti į aukštesnes pareigas, nei jų įgytas kvalifikacijos lygis: 81 proc. jaunuolių išsilavinimas buvo vidurinis arba žemesnis, o kvalifikacijos reikalaujančiose darbo vietose įdarbinta 84 proc. dalyvių.</p>

▶ **Koks įsidarbinusių asmenų pasiskirstymas pagal įgytą specialybę ir darbdavių veiklos pobūdį?**

Įgyvendinant priemonę duomenys apie jaunuolių įgytą specialybę nebuvo renkami, tačiau įgūdžių atitiktį darbo vietai galima vertinti lyginant einamų pareigų ir įgytų kvalifikacijų atitiktį. Nors didžioji dalis priemonės dalyvių buvo įgiję vidurinį ir žemesnį išsilavinimo lygį (INVEGOS duomenimis, 19 proc. visų dalyvių buvo įgiję aukštesnį nei vidurinį išsilavinimą - atitinkamai 11 proc. aukštąjį ir 8 proc. profesinį), dauguma jaunuolių (84 proc.) buvo įdarbinti į aukštesnes pareigas nei jų įgytas kvalifikacijos lygis. Tokia darbdavių elgsena gali reikšti, jog arba darbo patirties neturėjimas nėra pagrindinė kliūtis įdarbinant jaunas asmenis, arba subsidija buvo naudojama tik siekiant sumažinti darbuotojų išlaikymo kaštus neatsižvelgiant į akivaizdžias kvalifikacijos neatitiktis. Pastarąjį teiginį iš dalies pagrindžia toliau nagrinėjami vertinimo metu išryškėję duomenys: vos 19,5 proc. jaunuolių dirbo pas tą patį darbdavį pasibaigus subsidijavimo laikotarpiui, o vidutinis pagal priemonę įdarbintų jaunuolių subsidijuojamo darbo laikotarpis truko 7 mėnesius vietoj priemonės plane numatytų 12 mėnesių.

9 pav. Pagal priemonę įdarbintų jaunuolių pareigos²⁰

Šaltinis: Priemonės „Parama pirmajam darbui“ darbdavių apklausa (393 respondentai).

15 proc. PPD priemonėje dalyvavusių darbdavių teigė jaunuolius įdarbinę į aukštos kvalifikacijos reikalaujančias pareigas, 33 proc. suteikė vidutinės kvalifikacijos reikalaujančias pareigas, 36 proc. įdarbino žemos kvalifikacijos pareigose, 16 proc. suteikė kvalifikacijos nereikalaujantį darbą (9 pav.). Vidutinės ar aukštos kvalifikacijos darbams jaunuolį dažniau įdarbino mažesnės įmonės.

Atkreiptinas dėmesys, kad 38 proc. visų įdarbinimų, pasinaudojant priemone, įvykdyta pas 10 aktyviausių darbdavių²¹.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.5 Ar asmuo įsidarbino nuolatiniam darbui ar pagal terminuotą sutartį?	▶ 85 proc. darbdavių teigia jaunuolius įdarbinę nuolatiniam darbui.

▶ Kokia dalis asmenų buvo įdarbinti nuolatiniam darbui?

Daugumos (85 proc.) darbdavių teigimu, jaunuoliai buvo įdarbinti pagal nuolatinės darbo sutartis, 15 proc. darbdavių su jaunuoliais pasirašė terminuotas darbo sutartis.

²⁰ Kvalifikacijos nereikalaujančio darbo pavyzdžiai: pagalbiniai darbai statybose, valymo darbai, kt.
Žemos kvalifikacijos darbo pavyzdžiai: kasininkai, pardavėjai, pirminės pareigos biuruose, kt.
Vidutinės kvalifikacijos darbas - reikalaujantis kvalifikacinio laipsnio veiklos srityje.
Aukštos kvalifikacijos darbas - reikalaujantis aukšto lygio kvalifikacijos ir specializacijos konkrečioje srityje.

²¹ UAB „Biuro“, UAB „Maxima LT“, UAB „Amber food“, UAB „Delano“, UAB „Ekskomisarų biuras“, UAB „Lintel“, UAB „Palink“, UAB „Telemarketing professionals“, UAB „Sportland LT“, AB „Lietuvos paštas“

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Nuolatinės darbo sutartis su jaunuoliais dažniau pasirašė didžiuosiuose miestuose veikiančios įmonės bei mažesnės (iki 20 darbuotojų) bendrovės, terminuotas – mažesnių miestų, kaimų įmonės bei didžiausios (daugiau nei 50 darbuotojų) įstaigos.

► **Ar priemonės metu terminuotos sutartys buvo sudaromos dažniau nei įprastai?**

Lyginant oficialiąją LDB statistiką, kai 12,1 proc. visų 2015 m. įdarbintų iki 29 metų amžiaus jaunuolių buvo įdarbinti pagal terminuotas darbo sutartis, su Priemonėje dalyvavusių darbdavių įvardintu 15 proc. atitinkamu rodikliu, nustatyta, jog priemonės metu terminuotų sutarčių proporcija iš esmės atitinka šalies terminuotų darbo sutarčių sudarymo darbinant jaunus asmenis tendenciją.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.6 Ar darbo vietas įdarbinant darbuotojus sukurtos naujai?	► 62 proc. darbdavių darbuotojus priėmė į naujai sukurtas darbo vietas.

► **Kokia dalis priimtų į darbą asmenų buvo įdarbinti į naujas darbo vietas?**

Siekiant atsakyti į šį vertinimo klausimą pasitelkta darbuotojų apklausa, kadangi priemonėje dalyvavusių įmonių darbuotojų įdarbinimo istorija nuo pat šių įmonių įsteigimo nėra prieinama. Apklausus priemonėje dalyvavusius darbdavius, daugiau nei pusė (62 proc.) jų teigė priėmę darbuotoją į naujai sukurtą darbo vietą. Tikėtina, kad toks atsakymas reiškia, jog įmonės vykdė planinę plėtrą ir iš tiesų darbinio jaunus žmones į naujai sukurtas darbo vietas, subsidijomis iš dalies kompensuodamos personalo išlaikymo išlaidas. Tačiau dėl duomenų stokos ši prielaida negali būti patikrinta.

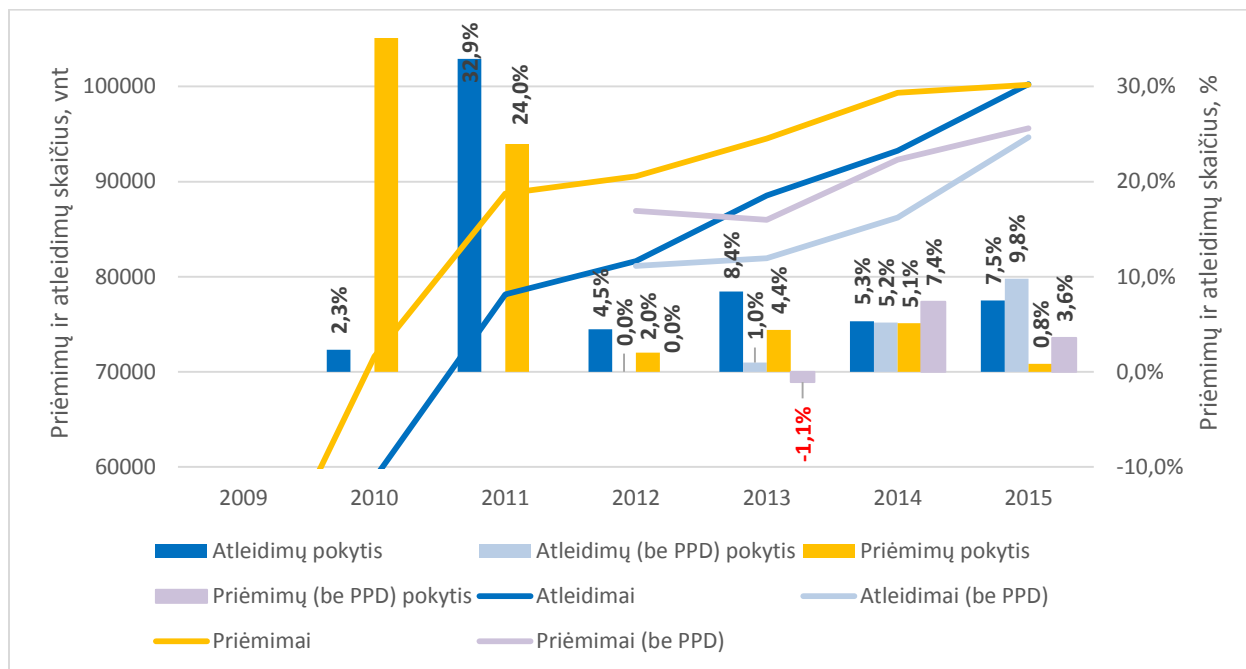
Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.7 Ar intervencija neturėjo „išstūmimo“ efekto, kai iš darbo vietos atleidžiamas darbuotojas, siekiant jį priimti pagal priemonę subsidijuojamą asmenį?	► Vertinant priemone pasinaudojusį įmonių darbuotojų kaitos duomenis, 2013 m. užfiksuotas 1,1 proc. galimas darbuotojų išstūmimo efektas (2013 m. padaugėjo atleidimų ir sumažėjo įdarbinimų ne pagal priemonę).

► **Kokia darbuotojų kaita buvo pas darbdavius, kurie priėmė asmenis pagal priemonę?**

Įvertinus SODROS pateiktus darbuotojų kaitos priemonėje dalyvavusiose įmonėse duomenis (2011-2015 m. priimtų ir atleistų darbuotojų skaičių), nustatyta, jog pasinaudojusiose priemone įmonėse 2013 m. buvo pakitusios darbuotojų kaitos tendencijos.

10 pav. Darbuotojų kaita priemonėje „Parama pirmajam darbui“ dalyvavusiose įmonėse 2011–2015 m.²²

Šaltinis: EY skaičiavimai remiantis SODRA pateiktais duomenimis

2013 m. užfiksuotas 1,1 proc. (arba 941 atvejis) galimas darbuotojų „išstūmimo“ efektas, kadangi tais metais padidėjo bendras atleidimų iš darbo vietos skaičius ir sumažėjo ne pagal priemonę įdarbinamų darbuotojų skaičius, lyginant jį tiek su didesniu 2012 m. rodikliu, tiek su bendru įdarbinimų skaičiaus augimu. Šis įvertinimas grindžiamas prielaida, kad priemonėje dalyvavusios įmonės, įdarbindamos priemonės tikslinės grupės charakteristikas atitinkančius jaunuolius, nusprendė nesamdyti dalies (941) kity, priemonės tikslinės grupės charakteristikų neatitinkančių darbuotojų ir, pasinaudodamos priemone, įdarbindavo jaunuolius vietoj atleistų darbuotojų.

²² Darbuotojų kaitai 2011 m. priemonė įtakos neturėjo

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.8 Ar nustatytas subsidijavimo laikotarpis tinkamas?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Atsižvelgiant į įgyvendintos priemonės sandarą ir sąlygas, subsidijavimo laikotarpis laikytinas tinkamu greitam integravimui į darbo rinką. ▶ Tačiau nustačius papildomus reikalavimus ir paskatas įmonėms, ilgesnis subsidijos laikotarpis, tikėtina, paskatintų daugiau investuoti į jaunuolių kompetencijas ir užtikrintų tvaresnį jų įdarbinimą.

▶ **Ar ilgesnis laikotarpis nebūtų pagerinęs priemonės rezultatų?**

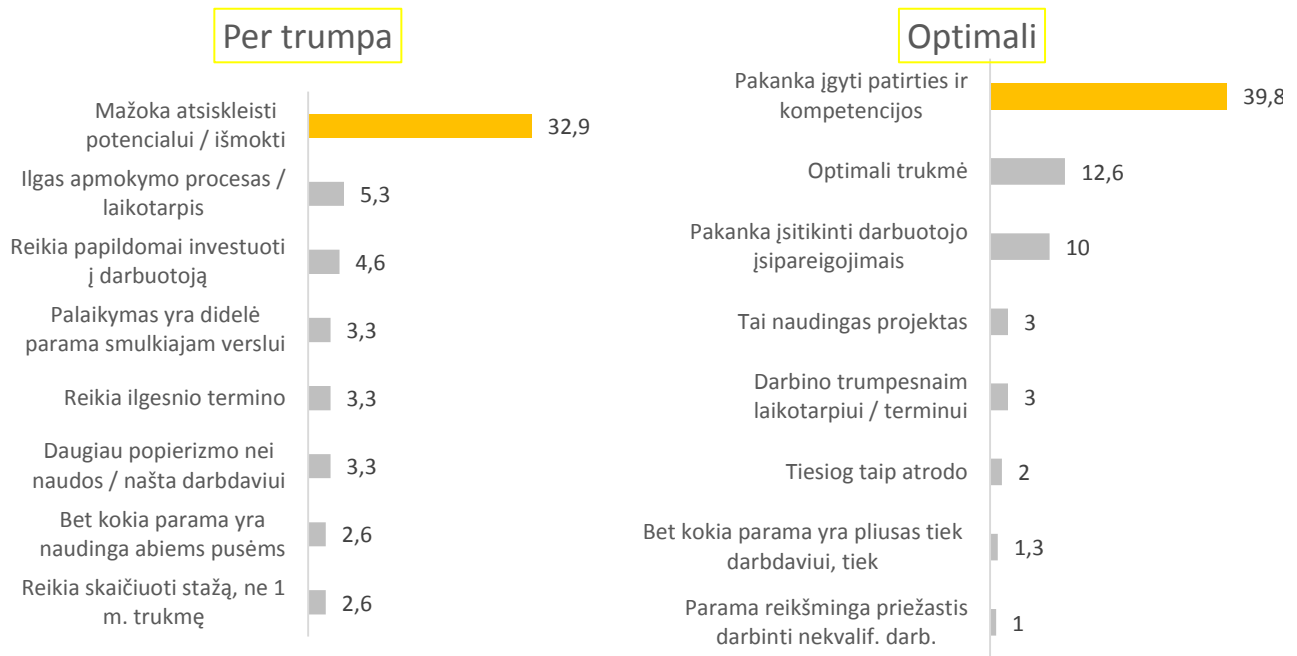
Įvertinus nagrinėjamą Estijos įdarbinimo subsidijuojant pavyzdį (išsamiau - 2.14 Vertinimo klausimo atsakyme), ilgesnis subsidijos laikotarpis, tikėtina, paskatintų darbdavius daugiau investuoti į jaunuolių kompetencijas ir užtikrintų tvaresnį jų įdarbinimą. Ši prielaida iš dalies gali būti patvirtinta ir įvertinus priemonėje dalyvavusių darbdavių apklausos duomenis: ilgesnis subsidijos laikotarpis galėtų būtų patrauklesnis mažesnių miestų ir kaimų bei mažiausioms įmonėms, t. y. vietovėse, kur dėl vidinės migracijos trūksta kompetentingos darbo jėgos. Tačiau subsidijos laikotarpio didinimo atveju rekomenduojame nustatyti ir atitinkamus papildomus reikalavimus darbdaviams, pavyzdžiui: įsipareigojimą ilgiau išlaikyti asmenį darbo vietoje, mokėti vidutinį einamoms pareigoms atlyginimą, investuoti į asmens kompetencijų kėlimą ir kt. Nors subsidijos trukmės ilginimas didintų projekto išlaidas, tvaresnis jaunuolių įdarbinimas teiktų didesnę grąžą šalies ekonomikai per sumokamus mokesčius ir mažesnes išlaidas bedarbių paramai.

Vertinant darbdavių apklausos duomenis, pastebima, jog už ilgesnį subsidijavimo laikotarpį pasisako iš esmės tomis pačiomis charakteristikomis pasižyminčios įmonės (mažesnių miestų, kaimų įmonių atstovai bei mažiausios įmonės), kaip ir dažniau teigiančios, jog turima jaunuolių specialybė neturėjo jokios reikšmės įdarbinimui. Atsižvelgiant į šiuos duomenis galima teigti, jog labiau darbuotojų kompetenciją vertinančioms ir ilgesniam laikui įdarbinti jaunuolius planavusioms įmonėms subsidijavimo trukmė buvo pakankama įvertinti darbuotojų potencialui. Todėl, atsižvelgiant į vykdytos priemonės sandarą ir sąlygas, nustatytas subsidijavimo laikotarpis laikytinas teigiamu.

Darbdavių apklausos rezultatų apibendrinimas:

- ▶ Dauguma (60 proc.) apklausoje dalyvavusių darbdavių mano, kad jaunuolio subsidijavimo trukmė yra optimali, 40 proc. teigimu - ji per trumpa. Nuomonės, kad subsidijavimo trukmė yra per trumpa, dažniau laikosi mažesnių miestų, kaimų įmonių atstovai bei mažiausios įmonės (iki 10 darbuotojų). Vilniuje įregistruotos bendrovės ir didžiausios bendrovės dažniau mano, kad trukmė yra optimali.
- ▶ Manantieji, kad subsidijavimo trukmė yra per trumpa, dažniausiai savo nuomonę motyvuoja tuo, kad per šį laikotarpį nespėja atsiskleisti darbuotojo potencialas, nespėjama visko išmokti (33 proc.). 5 proc. teigimu, mokymo procesas yra ilgas. Taip pat 5 proc. savo vertinimą argumentavo tuo, kad nekvalifikuotas darbuotojas reikalauja papildomų investicijų, ilgesnio mokymo (11 pav.).
- ▶ Respondentai, subsidijavimo trukmę vertinantys kaip optimalią, dažniausiai mano, kad jos pakanka įgyti patirties ir kompetencijos (39 proc.). 13 proc. teigimu, trukmė yra tiesiog optimali, 10 proc. teigimu, šio laikotarpio pakanka įsitikinti darbuotojo sugebėjimais (11 pav.).

11 pav. Nuomonės dėl subsidijavimo trukmės motyvai, proc.²³

Šaltinis: Priemonės „Parama pirmajam darbui“ darbdavių apklausa (152, manantys, kad trukmė yra per trumpa; 231, manantis, kad trukmė yra optimali)

Įvertinus minėtą Estijos priemonės pavyzdį, darbdavių apklausos rezultatus ir bendrą jaunimo užimtumo Lietuvoje situaciją galima teigti, jog efektyviausias sprendimas, siekiant užtikrinti efektyvesnį tikslinių grupių integravimą į darbo rinką, gerinti bendrą jaunimo užimtumo situaciją ir didinti tikslinių grupių srautų paskirstymo dalyvavimo priemonėje metu efektyvumą, ateityje formuojant panašaus pobūdžio intervenciją rekomenduotina rinktis dviejų pakopų (vienoje arba atskirose, tačiau tarpusavyje suderintose, priemonėse) logiką:

- ▶ I - trumpesnio laikotarpio (6-9 mėnesių, atsižvelgiant į biudžeto galimybes) priemonė, skirta greitam tikslinių grupių integravimui į darbo rinką;
- ▶ II - ilgesnio laikotarpio (18 mėnesių) priemonė, skirta tvariam įdarbinimui ir profesinių kompetencijų kėlimui skatinti.

Visgi, atsižvelgiant į tai, kad 2014-2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos prioritetai Vertinimo vykdymo metu jau buvo suplanuoti, šią rekomendaciją pateikiame kaip siekiamybę, į kurią turėtų būti atsižvelgiama planuojant panašaus tipo priemones ateityje.

▶ **Koks vidutinis DU kompensaciją gavusio asmens darbo stažas priemonės įgyvendinimo metu?**

Įvertinus INVEGOS pateiktą projekto įgyvendinimo informaciją nustatyta, jog vidutinis DU kompensaciją gavusio asmens darbo stažas priemonės įgyvendinimo metu buvo 7 mėnesiai.

²³ Galimi keli atsakymai, dėl to suma gali viršyti 100%

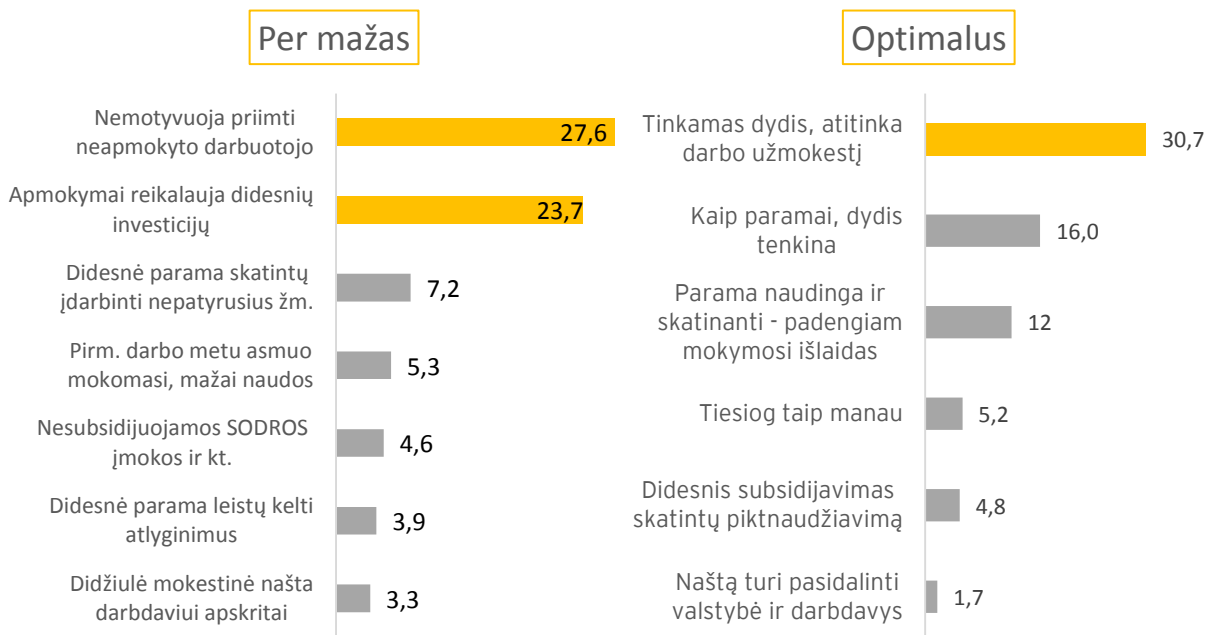
Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.9 Ar nustatytas subsidijos dydis tinkamas? Kokie būtų tikėtini priemonės rezultatai nustačius didesnį ar mažesnį subsidijos dydį? Kodėl?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Atsižvelgiant į įgyvendintos priemonės sandarą ir sąlygas, nustatytas subsidijos dydis yra tinkamas. ▶ Subsidijos dydžio didinimas konkrečiuose priemonės etapuose paskatintų socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių integraciją į darbo rinką ir didintų priemonės patrauklumą darbdaviams.

▶ **Ar didesnis subsidijos dydis būtų prisidėjęs prie geresnių priemonės rezultatų?**

Įvertinus tiek pačių darbdavių nuomonę, tiek realiai jaunuoliams mokėtų atlyginimų dydžius bei kitus šiame Vertinime nagrinėjamus faktorius (įdarbinimo pagal priemonę laikotarpis, geroji užsienio praktika), galima teigti, jog didesnis subsidijos dydis PPD priemonės rezultatus veiktų teigiamai tada, jei jis būtų taikomas įmonėms, dirbinančioms socialiai pažeidžiamus asmenis, paskatinti ir skiriant papildomas išmokas įdarbinamų asmenų kompetencijoms kelti, derinant šiuos pokyčius su skirtingais subsidijavimo laikotarpiais dviejų etapų intervencijoje.

Poreikį daugiau investuoti į įdarbinamų jaunuolių kompetencijas pagrindžia ir darbdavių nuomonė: kad subsidijavimo sumos dydis yra per mažas, dažniausiai argumentuojama tuo, kad jis nemotyvuoja priimti nekvalifikuoto darbuotojo (28 proc.) ir kad jų mokymas reikalauja didesnių investicijų (24 proc.) (12 pav.).²⁴

12 pav. Nuomonės dėl subsidijavimo dydžio motyvai, proc.²⁴

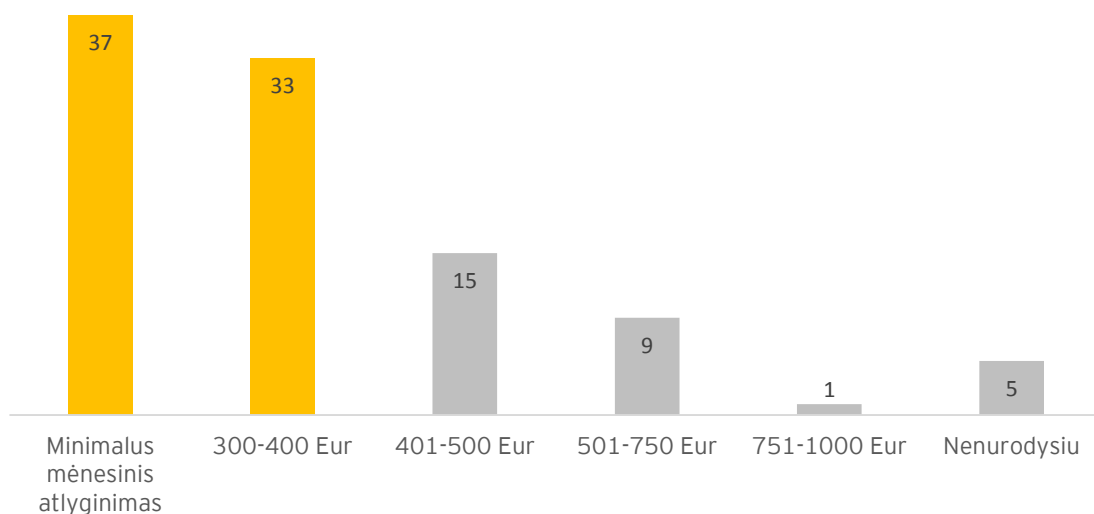
Šaltinis: Priemonės „Parama pirmajam darbui“ darbdavių apklausa (152, manantys, kad dydis yra per mažas; 231 manantis, kad dydis yra optimalus)

²⁴ Galimi keli atsakymai, dėl to suma gali viršyti 100%

Respondentai, subsidijavimo sumos dydį vertinantys kaip optimalų, dažniausiai mano, kad jis atitinka darbo užmokestį (31 proc.), 16 proc. teigimu, kaip paramai, sumos dydis yra tinkamas, 12 proc. manymu, parama yra naudinga ir skatinanti – padengia mokymosi išlaidas (12 pav.).

Vertinant subsidijos dydžio tinkamumą būtina įvertinti ir įdarbintiems jaunuoliams mokėto atlyginimo vidurkį. Darbdavių apklausos duomenimis, 37 proc. respondentų teigė pagal priemonę įdarbintiems jaunuoliams mokėję minimalų mėnesinį atlyginimą, 33 proc. mokėjo 300-400 Eur atlyginimą, 15 proc. – 401-500 Eur atlyginimą. Didesnę algą mokėjo 10 proc. apklaustųjų (13 pav.). Didesnį nei 400 Eur mėnesinį atlyginimą jaunuoliams dažniau mokėjo Vilniaus įmonės bei didesnės (daugiau nei 50 darbuotojų) bendrovės.

13 pav. Pagal priemonę įdarbinto (-ų) jaunuolio (-ių) mėnesinis atlyginimas, proc.

Šaltinis: Priemonės „Parama pirmajam darbui“ darbdavių apklausa (383 respondentai)

Vertinant darbdavių apklausos duomenis pastebėta, jog už didesnį subsidijos dydį pasisako panašiomis charakteristikomis pasižymintios įmonės (mažesnių miestų, kaimų įmonių atstovai bei mažiausios įmonės), kaip ir mažesnius atlyginimus įdarbintiems jaunuoliams mokančios įmonės.

► **Ar didesnis subsidijos dydis būtų paskatinęs darbdavius jaunuolius įdarbinti ilgesniam laikui?**

Atsižvelgiant į darbdavių nuomonės apklausos rezultatus galima daryti išvadą, jog subsidijos dydžio didinimas galėtų tapti skatinamuoju veiksniu įdarbinti daugiau tikslinių grupių asmenų ir paskatinti tvaresnį jų įdarbinimą bei investicijas į kompetencijų kėlimą.

Subsidijos dydžio kėlimas turėtų teigiamą skatinamąjį poveikį darbdaviams ir dar labiau veiktų priemonės rezultatus, jei būtų skirtos papildomos išmokos įdarbinamų asmenų kompetencijoms kelti, derinant tokių išmokų skyrimą su ilgesniu subsidijavimo laikotarpiu, kadangi taip darbdaviai būtų skatinami daugiau investuoti į jaunuolių kompetencijas. Tokiu atveju rekomenduojame nustatyti papildomus reikalavimus darbdaviams, pvz., įsipareigojimą ilgiau išlaikyti asmenį darbo vietoje, mokėti vidutinį einamoms pareigoms atlyginimą ir kt.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.10 Ar įdarbinimas intervencijos pagalba buvo tvarus?	▶ Įdarbinimas pasitelkus intervenciją laikytinas tvariu tik iš dalies, kadangi, nors 84 proc. darbdavių jaunuolius būtų įdarbinę ir be intervencijos, tačiau ilgiau nei truko DU kompensacijos laikotarpis, pas darbdavį dirbo tik 19,5 proc. įdarbintų asmenų.

▶ **Ar būtų pasiektas įdarbinimo lygis, jei nebūtų skirta DU kompensacija?**

Intervencijos metu pasiektą įdarbinimo lygį (t. y. priemonės metu įdarbintų asmenų skaičių) didžiąja dalimi būtų įmanoma pasiekti ir neskiriant DU kompensacijos, kadangi 84 proc. pagal priemonę jaunuolius įdarbinusių darbdavių juos būtų įdarbinę ir nesant darbo užmokesčio kompensavimui (išsamiau - 2.3. Vertinimo klausimo atsakyme).

▶ **Kokia dalis asmenų po kompensacijos skyrimo pabaigos vis dar dirbo?**

Atsakant į šį vertinimo klausimą vertinamas asmenų užimtumas iš karto po jų DU kompensacijos laikotarpio pabaigos. Įvertinus SODROS pateiktus duomenis, iš 21843, kurių DU buvo kompensuojamas, 4269 jaunuoliai (19,5 proc. visų dalyvių) pas darbdavį dirbo ilgiau (vidutiniškai 206 dienomis) nei jų DU kompensacijos laikotarpis, iš kurių 96,4 proc. (4117, arba 18,8 proc., visų dalyvių) vis dar dirba pas tą patį darbdavį. Likę 80,5 proc. jaunuolių nebuvo aktyvūs darbo rinkoje iš karto po dalyvavimo priemonėje, tačiau dalis jų įsidarbino vėliau (išsamiau - 2.11. Vertinimo klausimo atsakyme).

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.11 Kokią įtaką priemonė turėjo jaunuolių tolesnei darbinei ir (ar) profesinei veiklai?	▶ 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 59 proc. priemonėje dalyvavusių jaunuolių, todėl bendra priemonės įtaka jaunuolių užimtumui yra teigiama.

▶ **Kokia dalis kompensaciją DU gavusių asmenų dirbo praėjus 6 mėnesiams nuo priemonės pabaigos?**

Kadangi dėl duomenų trūkumo nėra galimybės įvertinti asmenų užimtumo lygio praėjus 6 ir 12 mėnesių nuo dalyvavimo priemonėje pabaigos, atsakant į šį vertinimo klausimą vertinamas bendras asmenų užimtumas praėjus 6 mėnesiams nuo priemonės pabaigos. SODROS duomenimis, iš 21 843 priemonėje dalyvavusių jaunuolių 2016 m. I ketvirtį (praėjus 6 mėnesiams po priemonės pabaigos) darbo rinkoje aktyvūs buvo 12 968 asmenys, arba 59 proc. visų dalyvių, kurių bendras aktyvumo darbo rinkoje trukmės vidurkis sudaro 435 dienas.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.12 Ar parama sukuria geriau apmokamas darbo vietas?	▶ Parama kuria geriau apmokamas darbo vietas, kadangi vidutinės priemonėje dalyvavusių asmenų pajamos sudarė 335 Eur per mėnesį ir buvo didesnės nei vidutinės pirmą kartą įsidarbinančių 15-30 metų amžiaus grupės pajamos Lietuvoje.

▶ **Koks vidutinis atlyginimas mokamas darbo vietose, sukurtose pasinaudojant priemone? Koks bendras vidutinio atlyginimo, mokamo jaunimui, lygis Lietuvoje? Kiek skiriasi šių dviejų grupių vidutiniai darbo užmokesčiai?**

Vertinant SODROS Statistinių duomenų portale pateikiamą vidutinių apdraustųjų pajamų analizę²⁵, 2012-2015 m. vidutines 15-20, 20-25 ir 25-30 metų amžiaus pirmą kartą pagal darbo sutartis įsidarbinusių apdraustųjų socialiniu draudimu draudžiamąsias pajamas sudarė atitinkamai 190,2 Eur, 240,4 Eur ir 256,4 Eur per mėnesį. O priemonėje dalyvavusių 16-29 metų amžiaus jaunuolių vidutinės draudžiamosios pajamos sudarė 335 Eur, t. y. gerokai daugiau nei pirmą kartą įsidarbinančių jaunuolių pajamų Lietuvoje statistinis vidurkis. Šiuo atveju priemonės poveikis yra vertinamas teigiamai, kadangi darbuotojų dalies darbo užmokesčio kompensavimas sudarė sąlygas mokėti didesnius nei rinkos vidurkis atlyginimus.

- ▶ **Ar užsienio šalyse vykdytos panašios priemonės, kuriomis finansuojama dalis darbo užmokesčio, turėjo įtaką darbuotojų atlyginimų dydžiui?**

Analizuojant Estijoje 2008-2011 m. vykdytos darbo užmokesčio subsidijavimo priemonės rezultatus (Anspal, 2012²⁶), nustatyta, jog DU subsidijos sudarė sąlygas darbdaviams susimąžinti su darbuotojų atlyginimais susijusias sąnaudas ir dėl to mokėti didesnius atlyginimus tiek esamiems darbuotojams, tiek naujai įdarbinamiems. Estijos priemonės vertinime skaičiuota ir tiesioginė ekonominė nauda: 1 Eur investicijų subsidijų forma virsta 7 Eur grąža ekonomikai, iš kurių 2,8 Eur grįžta tiesiogiai valstybei mokesčiais.

JAV subsidijų priemonių („Work Opportunity Tax Credit“ ir „Welfare-to-Work Tax Credit“) poveikio darbo sąlygoms vertinimo duomenimis²⁷, pažeidžiamiausių tikslinių grupių (socialiai remtinų asmenų, jaunimo ir neįgaliųjų) darbo užmokestis didėjo vidutiniškai 10 proc. daugiau, nei didėtų nesinaudojant šiomis subsidijų priemonėmis.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.13 Ar priemonės administravimas nesukuria neproporcingai didelės administracinės naštos mažoms įmonėms?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonė nesukuria papildomos administracinės naštos mažoms įmonėms. ▶ Administracinė našta daugiausiai didėjo daugiau nei 50 darbuotojų turinčioms įmonėms.

- ▶ **Ar įmonių atstovų teigimu, priemonės administravimas nesukuria per didelės administracinės naštos?**

53 proc. apklausoje dalyvavusių įmonių atstovų teigia, kad su priemonės administravimu susijusių veiklų krūvis yra tinkamas. 38 proc. teigimu, administracinių veiklų krūvis galėtų būti ir mažesnis. 9 proc. laikosi nuomonės, kad šis krūvis yra per didelis ir gali tapti (tampa) argumentu nesinaudoti priemone ir nepriimti naujų darbuotojų.

- ▶ **Ar mažos įmonės dažniau administracinių veiklų krūvį įvertino kaip per didelį, lyginant su didesnėmis įmonėmis? Ar priemonė nėra palankesnė didesnėms nei mažos įmonėms, turinčioms pakankamų administracinių išteklių?**

²⁵ SODRA Statistinių duomenų portalas, 2016

²⁶ „Stimulating job demand: the design of effective hiring subsidies in Europe“, European Employment Policy Observatory, 2014

²⁷ „The Effects of an Employer Subsidy on Employment Outcomes: A Study of the Work Opportunity and Welfare-to-Work Tax Credits“, Institute for Research on Poverty Discussion Paper no. 1303-05, University of Florida, 2005

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Tinkamu administracinių veiklų krūvį dažniau įvardijo mažiausios įmonės (iki 10 darbuotojų). Didžiausios bendrovės (daugiau nei 50 darbuotojų) dažniau teigė, kad administracinių veiklų krūvis galėtų būti mažesnis.

Tokius požiūrio skirtumus galima pagrįsti vertinant gana nesudėtingų administracinių procesų (kartą kas kalendorinį ketvirtį darbdavys teikia paraišką dėl DU kompensacijos) praktiškai nesukuriamą administracinę naštą mažoms įmonėms, kurios pagal priemonę įdarbino vieną ar kelis darbuotojus, tačiau ta pati administracinė procedūra galėjo pareikalauti gerokai didesnių išteklių didelėse įmonėse, kuriose paraiškų skaičius buvo gerokai didesnis (10 aktyviausių įmonių atliko 38 proc. visų įdarbinimų pasinaudodamos priemone).

2.4 Pagal priemonę „Parama pirmajam darbui“ finansavimą gavusių darbdavių ir darbuotojų charakteristikos, rekomendacijos dėl tikslinės grupės ir darbdavių tinkamumo

Šiame poskyryje atsakoma į užduoties „8.1.5. Išanalizuoti pagal 2007-2013 m. ŽIPVP priemonę „Parama pirmajam darbui“ finansavimą gavusius darbdavius ir darbuotojus, kurių darbo užmokestis buvo subsidijuojamas, pateikti apibendrintas darbdavių ir darbuotojų charakteristikas bei rekomendacijas dėl tikslinės grupės ir darbdavių tinkamumo“ vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.14 Ar būtų reikalinga priemonėje dalyvaujantiems darbdaviams nustatyti papildomus reikalavimus. Jei taip - kokius ir kodėl?	▶ Siekiant užtikrinti tikslingesnį darbdavių dalyvavimą priemonėje, gali būti svarstomi nustatyti papildomi reikalavimai darbdaviams, pvz., neturėti pastabų iš darbo inspekcijos (ypač dėl nelegalaus darbo), personalo kaita įmonėse neturėtų viršyti numatyto procento (pvz., 10 proc. per metus), vidutinis darbo užmokestis įmonėje būtų numatytu procentu (pvz., bent 20 proc.) didesnis nei minimalaus atlyginimo dydis šalyje, ir derinti šiuos reikalavimus su papildomomis paskatomis (pvz., ilgesnis subsidijos laikotarpis, papildomos kompetencijų kėlimo išlaidos).

▶ Kokie pagrindiniai reikalavimai buvo nustatyti darbdaviams, norintiems dalyvauti priemonėje?

Norintiems dalyvauti priemonėje darbdaviams nebuvo nustatyti jokie reikalavimai, išskyrus apribojimą, jog teikdama prašymą įmonė negali būti įsiskolinusi SODRAI (šiai nuostatai taikoma išimtis, kai projekto vykdytojas yra sudaręs sutartį su SODROS teritoriniu skyriumi dėl mokėjimo atidėjimo²⁸), ji atitinka numatytą juridinio asmens formą (privatusis ar viešasis juridinis asmuo (išskyrus biudžetines įstaigas), užsienio įmonių filialas ir atstovybė, fizinis asmuo), o parama negali būti teikiama už tuos jaunuolius, kuriems darbo užmokestis kompensuojamas pagal kitas veiksmų programų priemones, pagal kurias teikiamos subsidijos darbo užmokesčiui iš dalies ar visiškai kompensuoti.

▶ Kokia dalis pagal priemonę įdarbinamų jaunuolių yra iš pažeidžiamų socialinių grupių (pvz., neįgalūs asmenys, žemo išsilavinimo)?

INVEGOS duomenimis, 13 proc. pagal priemonę įdarbinamų asmenų priklauso socialiai pažeidžiamų²⁹ jaunuolių grupei: 1 proc. jų priklauso tautinėms, etninėms, religinėms mažumoms, yra migrantai, neįgalieji ar priklausantys kitoms pažeidžiamoms grupėms; 12 proc. jų neturi aukštojo universitetinio (koleginio), vidurinio išsilavinimo ir profesinės kvalifikacijos arba vidurinio išsilavinimo).

²⁸ Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. Lapkričio 22 d. įsakymo nr. A1-527 „Dėl 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.2-SADM-04-V visuotinės dotacijos priemonės „Parama pirmajam darbui“ aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“

²⁹ Socialiai pažeidžiamais asmenimis šioje Vertinimo ataskaitoje, vadovaujantis 2011 m. Viešosios Politikos ir Vadybos Instituto atliktu vertinimu, vadinami asmenys, kurie yra jautresni socialiniams ir ekonominiams iššūkiams ir rizikoms bei turi mažiau resursų su jais sėkmingai susidoroti. Tai neįgalieji, vienišos mamos, priešpensinio amžiaus žmonės ar kvalifikacijos neturintys jaunuoliai, tautinių mažumų atstovai, prievartą patyrę asmenys ir kt.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Dar 69 proc. jaunuolių turi tik vidurinį išsilavinimą. Visgi jaunuoliai su viduriniu išsilavinimu PPD priemonėje nepriskiriami kvalifikacijos neturintiems jaunuoliams, kadangi jie gali būti studijuojantys ar kitaip aktyvūs (užimti).

Vertinant pateikiamą socialiai pažeidžiamų jaunuolių rodiklį PPD priemonėje būtina atsižvelgti į tai, jog priemone galėjo būti kompensuojama dalis darbo užmokesčio jaunuoliams nuo 16 metų. Dauguma šių jaunuolių dar neturi vidurinio išsilavinimo, tačiau nebūtinai yra jautresni socialiniams ir ekonominiams iššūkiams bei rizikoms ir turi mažiau išteklių su jais sėkmingai susidoroti. Taigi jaunuolių priklausymą socialiai pažeidžiamų jaunuolių grupei tiksliai įvertinti PPD priemonėje yra ypač sudėtinga.

- ▶ **Kokie papildomi reikalavimai ar įrankiai (pvz., didesnės darbo užmokesčio dalies finansavimas įdarbinant žemo išsilavinimo asmenis) galėtų padėti skatinti darbdavius įdarbinti asmenis iš pažeidžiamų socialinių grupių?**

Vertinant priemonėje dalyvavusių darbdavių apklausos duomenis, trečdalis (31 proc.) jų būtų linkę pasinaudoti priemone, kuri remtų tik socialiai pažeidžiamų asmenų grupių įdarbinimą. 69 proc. nebūtų linkę pasinaudoti tokia priemone. Priemone, kuri remtų tik socialiai pažeidžiamų asmenų įdarbinimą, dažniau naudotųsi ne Vilniuje įsikūrusios įmonės.

Dažniausiai darbdaviai būtų linkę įdarbinti socialiai remtinus asmenis (83 proc.), ilgalaikius bedarbius (76 proc.) ir psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą šeimoje patyrusius asmenis (73 proc.). 38 proc. darbdavių sutiktų įdarbinti nuolatinės gyvenamosios vietos neturinčius asmenis, 28 proc. – atskirtį patiriančių tautinių mažumų atstovus, 22 proc. priimtų į darbą besigydžiusius nuo alkoholizmo, narkotinių medžiagų, psichotropinių ar toksinių medžiagų vartojimo, 20 proc. – priklausomus nuo azartinių lošimų, 14 proc. – grįžusius iš įkalinimo įstaigos (9 pav.).

Ilgalaikius bedarbius dažniau linkusios įdarbinti mažesniuose miestuose ir kaimuose veikiančios įmonės, patyrusius psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, smurtą šeimoje – dažniau didmiesčių įmonės ir mažiausios (iki 10 darbuotojų) bendrovės.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita 2016 m. rugpjūčio 1 d.

14 pav. Priimtinos įdarbinti socialiai pažeidžiamų asmenų grupės, proc.³⁰

Šaltinis: Priemonės „Parama pirmajam darbui“ darbdavių apklausa (119, ketinančių pasinaudoti socialiai pažeidžiamų asmenų grupės įdarbinimą remiančia priemone)

Didžiausia paskata įdarbinti daugiau socialiai pažeidžiamų asmenų grupėms priklausančius jaunuolius: ilgesnis subsidijos laikotarpis (67 proc.) bei didesnė subsidijos suma (66 proc.). 53 proc. tai padaryti paskatintų papildoma parama tokių asmenų kompetencijai kelti. Ilgesnį subsidijos laikotarpį dažniau paminėjo ne Vilniuje įsikūrusių įmonių atstovai. Darbdavių nuomonės tyrimo rezultatai pagrindžia toliau nagrinėjamą prielaidą, jog ilgindami subsidijos laikotarpį ir skirdami papildomas lėšas darbuotojų kompetencijai kelti darbdaviai būtų labiau linkę prisiimti dalį rizikos įdarbindami socialiai pažeidžiamų grupių asmenis. Atitinkamai, siekiant užtikrinti tikslingesnį darbdavių dalyvavimą priemonėje, galėtų būti svarstomi nustatyti papildomi reikalavimai darbdaviams, pvz., neturėti pastabų iš darbo inspekcijos (ypač dėl nelegalaus darbo), personalo kaita įmonėse neturėtų viršyti numatyto rodiklio (pvz., 10 proc. per metus), vidutinis darbo užmokestis įmonėje siektų numatytą reikšmę (pvz., būtų bent 20 proc. didesnis nei minimalaus atlyginimo dydis šalyje).

► Kokią įtaką tokie papildomi reikalavimai galėtų turėti darbdaviams (pvz., atsisakymas naudotis priemone, kt.) ir priemonės rezultatams?

Nustačius papildomus reikalavimus, tikėtina, šiek tiek sumažėtų priemonėje dalyvaujančių įmonių skaičius, tačiau, įvertinus apklaustų priemonėje dalyvavusių darbdavių nuomonę ir žemiau pateikiamą gerąją užsienio patirtį, galima teigti, jog nustačius ilgesnį subsidijos laikotarpį ir skyrus papildomų lėšų darbuotojų kompetencijai ugdyti, darbdaviai būtų labiau motyvuojami dalyvauti priemonėje atsakingai ir būtų labiau linkę įdarbinti asmenis, priklausančius socialiai pažeidžiamų asmenų grupėms.

Nagrinėjant Estijos subsidijuojamų darbo vietų priemonės pavyzdį aiškėja esminiai Estijos priemonės skirtumai: iki 50 proc. atlyginimo dydžio subsidija pirmiesiems 12 mėnesių ir darbdavio patirtų išlaidų darbuotojo kompetencijoms kelti pirmisiais 2 metais kompensavimas yra skiriami įmonėms, įsipareigojusioms asmenį išlaikyti darbo vietoje ne mažiau nei 2 metus. Estijos priemonė remia visų amžiaus grupių darbuotojus, tačiau prioritetizuojamos jaunimo iki 29 metų bei vyresniųjų nuo 50 metų

³⁰ Galimi keli atsakymai, dėl to suma gali viršyti 100%

amžiaus tikslinės grupės. Atkreiptinas dėmesys į Estijoje nustatytą priemonės kokybinį rezultatų pasiekimo rodiklį³¹ (70 proc. dalyvių yra dirbantys praėjus 6 mėnesiams nuo dalyvavimo priemonėje pabaigos) – PPD priemonėje tokio pobūdžio rodiklis apskritai nebuvo nustatytas, o, skaičiuojant pasiektą atitinkamą rezultatą, SODROS duomenimis, pasibaigus subsidijavimui toje pačioje darbo vietoje dirbančių dalyvių buvo 19,5 proc., t. y. daugiau nei 70 proc. mažesnis rezultatas nei Estijos priemonėje nustatytas kokybinis rezultato rodiklis.

Taikant Estijos priemonės pavyzdį Lietuvoje galima būtų pasiekti didesnę priemonės tvarumą, kadangi darbdaviai būtų labiau orientuoti į darbuotojo ilgalaikį įdarbinimą bei jo kompetencijų tobulinimą, tai galėtų užtikrinti tvaresnę bedarbių integraciją darbo rinkoje ir didesnius atlyginimus (augant kompetencijoms didėtų ir asmens pajamos, kadangi tokį asmenį darbdaviai siektų išlaikyti darbo vietoje pasibaigus intervencijai).

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.15 Ar efektyvus visos tikslinės grupės darbo užmokesčio kompensavimas? Ar būtų tikslinga tikslinę grupę papildomai prioritetizuoti (išskiriant asmenis, susiduriančius su didesnėmis integracijos į darbo rinką problemomis)?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Atsižvelgiant į įgyvendintos priemonės sandarą ir sąlygas, visos tikslinės grupės DU kompensavimas laikytinas efektyviu, kadangi kompensacija neturėjo įtakos darbdavių sprendimams įdarbinti jaunuolius pagal skirtingas charakteristikas. ▶ Labiau prioritetizuoti tikslines grupes tikslinga siekiant užtikrinti greitesnę šių grupių integravimą į darbo rinką, tačiau tam būtina užtikrinti ilgesnę subsidijos trukmę, didesnę sumą ir skirti papildomų lėšų darbuotojų kompetencijoms ugdyti.

▶ **Kokios pagrindinės tikslinės grupės charakteristikos?**

INVEGOS duomenimis, 52 proc. dalyvių buvo moterys, 48 proc. – vyrai, 87 proc. dalyvių priklausė socialiai pažeidžiamų asmenų grupėms (1 proc. jų priklauso tautinėms, etninėms, religinėms mažumoms, yra migrantai, neįgalieji ar priklausantys kitoms pažeidžiamoms grupėms; 12 proc. jų neturi aukštojo universitetinio (koleginio), vidurinio išsilavinimo ir profesinės kvalifikacijos arba vidurinio išsilavinimo).

65 proc. dalyvių buvo įdarbinti Vilniaus apskrityje veikiančiose įmonėse, Kauno ir Klaipėdos apskrityje dirbo atitinkamai 17 ir 5 proc. dalyvių. Kitose apskrityse veikiančios įmonės, kuriose buvo įdarbinti priemonės dalyviai, sudarė 1–3 proc. visų priemonėje dalyvavusių įmonių.

Aukštąjį išsilavinimą įgijusių buvo 11 proc. dalyvių, profesinę kvalifikaciją turinčių – 8 proc., vidurinį išsilavinimą įgijusių – 69 proc., pradinį arba pagrindinį išsilavinimą įgijusių – 10 proc., dalyvaujančių arba baigusią ikimokyklinio arba priešmokyklinio ugdymo programą – 1 proc., neraštingų asmenų – 1 proc.

▶ **Kokią įtaką kompensacija DU turėjo darbdavio sprendimui priimti asmenį į darbą pagal skirtingas charakteristikas?**

Įvertinus, kad buvo nustatyta vienoda procentinė DU kompensacijos dalis, priklausomai nuo darbuotojui mokamo atlyginimo dydžio, kuri nekito dėl skirtingų asmenų charakteristikų, taip pat, kad daugiau nei pusė (52 proc.) apklaustų įmonių teigė jaunuolio turimai specialybei neteikę didelės reikšmės, bei tai, jog 84 proc. darbdavių būtų įdarbinę jaunuolius ir be DU kompensavimo subsidijos, galima teigti, jog

³¹ Youth Guarantee Implementation Plan, Ministry of Social Affairs and Ministry of Education and Research of Estonia, 2014

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

kompensacija DU neturėjo įtakos darbdavių sprendimams įdarbinti asmenis pagal skirtingas charakteristikas.

Atsižvelgiant į tai, kad priemonė nepanaudojo viso numatyto biudžeto, savalaikiai pakeitimai priemonės įgyvendinimo metu, pvz., numatant didesnį finansavimo intensyvumą ar ilgesnį kompensacijos periodą įdarbinusiems socialiai pažeidžiamus asmenis, įdarbinusiems asmenis regionuose, galėjo padidinti jaunuolių įdarbinimo tvarumo bei tikslinių grupių įtraukimo rezultatų pasiekimą (tik 19,5 proc. įdarbintų asmenų dirbo pas darbdavį ilgiau nei truko DU kompensacijos laikotarpis).

2.5 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ sankirtos (sąsajos) su kitomis iš ES lėšų ar valstybės biudžeto programų lėšų finansuojamomis priemonėmis

Šiame poskyryje atsakoma į užduoties „8.1.6. Įvertinti priemonės „Parama pirmajam darbui“ sankirtas (sąsajas) su kitomis iš ES lėšų ar valstybės biudžeto programų lėšų finansuojamomis priemonėmis“ vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
2.16 Ar priemonė nedubliuoja kitų jaunimo užimtumą skatinančių priemonių (pavyzdžiui, remiamojo įdarbinimo priemonių, kurias organizuoja Lietuvos darbo birža)?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonė savo intervencijos logika ir tiksline grupe yra iš dalies panaši į priemonę IDAIJDR. ▶ Palyginus šių intervencijų logikas ir tikslinių grupių charakteristikas nustatyta, kad priemonės yra iš dalies panašios, tačiau viena kitos nedubliuoja.

▶ Kaip priemonės rezultatai yra susiję su kitų jaunimo užimtumo didinimo iniciatyvų rezultatais?

PPD priemonė savo sandara yra panaši priemonę IDAIJDR (priemonei įgyvendinti panaudota 240,49 mln. Eur), kurios projektus įgyvendino LDB.

Nors priemonės yra iš dalies panašios (priemonių panašumai aprašyti žemiau), jas įgyvendinant pasiektų rodiklių tarpusavyje lyginti nėra tikslinga - IDAIJDR įgyvendinimo stebėsenos rodikliuose su išskirtinai jaunimo užimtumu susijusių rodiklių nenumatyta.

▶ Ar priemonės įgyvendinimo principai nedubliuoja kitų įdarbinimo rėmimą vykdančių priemonių?

Palyginus PPD ir IDAIJDR priemones buvo nustatyta, kad abi priemonės iš dalies taiko panašią intervencijos logiką ir sprendžia jaunimo iki 29 metų nepakankamo užimtumo problemą.

Priemonės IDAIJDR tikslas - siekti suderinti darbo pasiūlą ir paklausą - skatinti bedarbius ir ekonomiškai neaktyvius asmenis, tarp kurių jaunimas iki 29 metų amžiaus, įsitraukti ar sugrįžti į darbo rinką, didinti bedarbių (ypač ilgalaikių bedarbių) motyvaciją, užimtumo gebėjimus ir galimybes įsidarbinti, stiprinti už šios politikos įgyvendinimą atsakingos institucijos - LDB - administracinius gebėjimus, didinti jos teikiamų paslaugų veiksmingumą, remti socialines įmones, skatinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje. Šia priemone buvo remiamos veiklos, kurių dvi - pirmojo darbo pagal įgytą specialybę ar profesiją rėmimas ir remiamasis įdarbinimas (įdarbinimas subsidijuojant, parama darbo įgūdžiams įgyti, viešieji darbai) ir darbo rotacija - savo intervencijos logika yra panaši į PPD priemonės logiką, kadangi abiejų intervencijų logika paremta tuo, kad vertingos patirties asmuo geriausiai įgyja tiesiogiai, dirbdamas darbo vietoje (pvz., IDAIJDR atveju buvo sudaromos galimybės įtvirtinti trūkstamus darbo įgūdžius tiesiogiai darbo vietoje, o įdarbintiems subsidijuojant buvo suteikta parama įsitvirtinti darbo rinkoje), o darbdavys yra papildomai paskatinamas finansiškai - taikomas dalies darbo užmokesčio kompensavimas.

Visgi, nors intervencijos yra panašios, jos turi tam tikrų esminių skirtumų, dėl kurių priemonės viena kitos nedubliuoja (PPD tikslinė grupė - darbinės patirties neturintis 16-29 metų jaunimas, kai IDAIJDR - bedarbiai ir asmenys, kuriems gresia nedarbas; PPD intervencijos logika paremta papildomos finansinės paskatos teikimu darbdaviams, siekiant juos paskatinti į darbą priimti ir taip suteikti pirmąją darbinę patirtį jaunuoliams, kai IDAIJDR tikslinė grupė, tarp kurių jaunimas iki 29 metų, jau susidūrė su problemomis darbo rinkoje (pvz., remtas pirmą kartą pradedančių darbinę veiklą pagal įgytą kvalifikaciją jaunuolių įdarbinimas).

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

2.6 Atsakymai į priemonės „Parama pirmajam darbui“ Vertinimo klausimus

Žemiau esančioje apibendrinančioje lentelėje pateikiami atsakymai į PPD priemonės Vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
8.1.4. Išanalizuoti priemonės „Parama pirmajam darbui“ tikslų pasiekimą / rezultatų pasiekimą ir poveikį. Įvertinti priemonės skatinamąjį pobūdį, ištiriant ar jaunuoliai būtų susiradę darbą, o darbdaviai priėmę į darbą darbo patirties neturinčius jaunos asmenis be šios intervencijos	
2.1 Išanalizuoti, kieno iniciatyva (darbdavio, ar darbuotojo) pasinaudota priemonės parama.	▶ 94 proc. atvejų priemonės parama pasinaudota darbdavio iniciatyva.
2.2 Ar darbuotojas būtų dirbęs pas konkretų darbdavį be intervencijos?	▶ Priemonė neturėjo įtakos darbuotojų sprendimui dirbti pas konkrečius darbdavius. ▶ 52 proc. darbdavių anksčiau įgyta specialybė nebuvo svarbiausias kriterijus dirbinant asmenį, dar 21 proc. - specialybė nebuvo itin svarbus kriterijus.
2.3 Ar konkretus darbdavys būtų įdarbinęs darbuotoją be intervencijos?	▶ 84 proc. priemonėje dalyvavusių darbdavių jaunuolį (-ius) būtų įdarbinę ir be intervencijos.
2.4 Ar asmuo įsidarbino pagal įgytą specialybę?	▶ Lyginant einamų pareigų ir įgytų kvalifikacijų atitiktį, dauguma jaunuolių buvo įdarbinti į aukštesnes pareigas, nei jų įgytas kvalifikacijos lygis: 81 proc. jaunuolių išsilavinimas buvo vidurinis arba žemesnis, o kvalifikacijos reikalaujančiose darbo vietose įdarbinta 84 proc. dalyvių.
2.5 Ar asmuo įsidarbino nuolatiniam darbui ar pagal terminuotą sutartį?	▶ 85 proc. atvejų asmenys įdarbinti nuolatiniam darbui.
2.6 Ar darbo vietos įdarbinant darbuotojus sukurtos naujai?	▶ 62 proc. darbdavių darbuotojus priėmė į naujai sukurtas darbo vietas.
2.7 Ar intervencija neturėjo „išstūmimo“ efekto, kai iš darbo vietos atleidžiamas darbuotojas, siekiant į ją priimti pagal priemonę subsidijuojamą asmenį?	▶ Vertinant priemone pasinaudojusį įmonių darbuotojų kaitos duomenis, 2013 m. užfiksuotas 1,1 proc. galimas darbuotojų išstūmimo efektas, arba 941 atleidimo atvejų galimai pagal priemonę priimamų subsidijuojamų asmenų sąskaita.
2.8 Ar nustatytas subsidijavimo laikotarpis tinkamas?	▶ Atsižvelgiant į įgyvendintos priemonės sandarą ir sąlygas, subsidijavimo laikotarpis laikytinas tinkamu greitam integravimui į darbo rinką. ▶ Tačiau nustačius papildomus reikalavimus ir paskatas įmonėms, ilgesnis subsidijos laikotarpis, tikėtina, paskatintų daugiau investuoti į jaunuolių kompetencijas ir užtikrintų tvaresnį jų įdarbinimą.
2.9 Ar nustatytas subsidijos dydis tinkamas? Kokie būtų tikėtini priemonės rezultatai nustačius didesnį ar mažesnį subsidijos dydį? Kodėl?	▶ Atsižvelgiant į įgyvendintos priemonės sandarą ir sąlygas, nustatytas subsidijos dydis yra tinkamas. ▶ Subsidijos dydžio didinimas konkrečiuose priemonės etapuose paskatintų socialiai pažeidžiamiausių

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	jaunuolių integraciją į darbo rinką ir didintų priemonės patrauklumą darbdaviams.
2.10 Ar įdarbinimas intervencijos pagalba buvo tvarus?	▶ Įdarbinimas pasitelkus intervenciją laikytinas tvariu tik iš dalies, kadangi, nors 84 proc. darbdavių jaunuolius būtų įdarbinę ir be intervencijos, tačiau ilgiau nei truko DU kompensacijos laikotarpis, pas darbdavį dirbo tik 19,5 proc. įdarbintų asmenų.
2.11 Kokią įtaką priemonė turėjo jaunuolių tolesnei darbinei ir (ar) profesinei veiklai?	▶ 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 59 proc. priemonėje dalyvavusių jaunuolių, todėl bendra priemonės įtaka jaunuolių užimtumui yra teigiama.
2.12 Ar parama sukuria geriau apmokamas darbo vietas?	▶ Parama kuria geriau apmokamas darbo vietas, kadangi vidutinės priemonėje dalyvavusių asmenų pajamos sudarė 335 Eur per mėnesį ir buvo didesnės nei vidutinės pirmą kartą įsidarbinančių 15-30 metų amžiaus grupės pajamos Lietuvoje.
2.13 Ar priemonės administravimas nesukuria neproporcingai didelės administracinės naštos mažoms įmonėms?	▶ Priemonė nesukuria papildomos administracinės naštos mažoms įmonėms. ▶ Administracinė našta daugiausiai didėjo daugiau nei 50 darbuotojų turinčioms įmonėms.
8.1.5. Išanalizuoti pagal 2007-2013 m. ŽIPVP priemonę „Parama pirmajam darbui“ finansavimą gavusius darbdavius ir darbuotojus, kurių darbo užmokestis buvo subsidijuojamas, pateikti apibendrintas darbdavių ir darbuotojų charakteristikas bei rekomendacijas dėl tikslinės grupės ir darbdavių tinkamumo	
2.14 Ar būtų reikalinga priemonėje dalyvaujantiems darbdaviams nustatyti papildomus reikalavimus. Jei taip - kokius ir kodėl?	▶ Siekiant užtikrinti tikslingesnį darbdavių dalyvavimą priemonėje, gali būti svarstomi nustatyti papildomi reikalavimai darbdaviams, pvz., neturėti pastabų iš darbo inspekcijos (ypač dėl nelegalaus darbo), personalo kaita įmonėse neturėtų viršyti numatyto procento (pvz., 10 proc. per metus), vidutinis darbo užmokestis įmonėje būtų numatytu procentu (pvz., bent 20 proc.) didesnis nei minimalaus atlyginimo dydis šalyje, ir derinti šiuos reikalavimus su papildomomis paskatomis (pvz., ilgesnis subsidijos laikotarpis, papildomos kompetencijų kėlimo išlaidos).
2.15 Ar efektyvus visos tikslinės grupės darbo užmokesčio kompensavimas? Ar būtų tikslinga tikslinę grupę papildomai prioritetizuoti (išskiriant asmenis, susiduriančius su didesnėmis integracijos į darbo rinką problemomis)?	▶ Atsižvelgiant į įgyvendintos priemonės sandarą ir sąlygas, visos tikslinės grupės DU kompensavimas laikytinas efektyviu, kadangi kompensacija neturėjo įtakos darbdavių sprendimams įdarbinti jaunuolius pagal skirtingas charakteristikas. ▶ Labiau prioritetizuoti tikslingas grupes tikslinga siekiant užtikrinti greitesnį šių grupių integravimą į darbo rinką, tačiau tam būtina užtikrinti ilgesnę subsidijos trukmę, didesnę sumą ir skirti papildomų lėšų darbuotojų kompetencijoms ugdyti.
8.1.6. Įvertinti priemonės „Parama pirmajam darbui“ sankirtas / sąsajas su kitomis iš ES lėšų ar valstybės biudžeto programų lėšų finansuojamomis priemonėmis	

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>2.16 Ar priemonė nedubliuoja kitų jaunimo užimtumą skatinančių priemonių (pavyzdžiui, remiamojo įdarbinimo priemonių, kurias organizuoja Lietuvos darbo birža)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonė savo intervencijos logika ir tikslinė grupė yra iš dalies panaši į priemonę IDAIJDR. ▶ Palyginus šių intervencijų logikas ir tikslinių grupių charakteristikas nustatyta, kad priemonės yra iš dalies panašios, tačiau viena kitos nedubliuoja.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

3. Priemonės „Verslumo skatinimas“ vertinimo rezultatai

Šiame skyriuje pateikiamas priemonės „Verslumo skatinimas“ aprašymas, taikyta Vertinimo metodika, atsakoma į priemonės Vertinimo klausimus lentelėse pateikiant pagrindinius atsakymo argumentus ir detalizuojant klausimo atsakymą po lentelę.

Skyriaus pabaigoje pateikiama apibendrinta visų atsakymų į priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo klausimus lentelė.

3.1 Priemonės „Verslumo skatinimas“ aprašymas

Priemonė „Verslumo skatinimas“ yra įgyvendinama pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ 1 uždavinį „Didinti darbuotojų ir įmonių prisitaikymą prie rinkos poreikių“.

Priemonei įgyvendinti keliami tikslai: sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, naudojantis finansų inžinerijos priemonėmis skatinti verslumą ir savarankišką užimtumą, teikiant finansinę paramą paskolų forma ir konsultuojant bei mokant (taip pat ir verslo plano rengimo klausimais) pradedančiuosius verslo pagrindų.

Priemonė, kurios vykdytojas yra INVEGA, vykdoma nuo 2009 m. gruodžio 30 d. iki 2016 m. birželio 30 d. Priemonei įgyvendinti skirta 14,64 mln. Eur, ji įgyvendinama per INVEGOS valdomą Verslumo skatinimo fondą (toliau - VSF, arba fondas). Priemone siekiama užtikrinti finansų inžinerijos priemonės ilgalaikiškumą, daugkartinį lėšų panaudojimą, padidinti ilgalaikį ES struktūrinių fondų paramos poveikį rinkai. Į fondą grįžtančios lėšos (lengvatinių paskolų gavėjams jas grąžinus) yra reinvestuojamos.

Atrinktas finansų inžinerijos priemonės įgyvendintojas, t.y. 57 kredito unijų konsorciumas, atstovaujamas Lietuvos centrinės kredito unijos (toliau - kredito unija (-os)), VSF lėšas lengvatinių paskolų pavidalu savo rizika perskolina paskolų gavėjams - teikia mikrokreditus labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims, norintiems pradėti savo verslą, bei socialinėms įmonėms. Kredito unijos, teikdamos lengvatines paskolas, prie VSF lėšų prideda ne mažiau kaip 10 proc. nuosavų lėšų.

Paskolų teikimas pirmiau minėtiems subjektams yra derinamas su mokymų ir konsultavimo paslaugų teikimu. Priemonė prisideda prie įvairių socialinių grupių verslumo skatinimo ir užimtumo didinimo, kartu ir prie esamų darbo rinkos problemų sprendimo bei Ekonomikos skatinimo plano įgyvendinimo.

Paskolų teikimas

Lengvatinės paskolos išduodamos suteikiant prioritetą (tačiau neapsiribojant) šioms tikslinėms grupėms:

- ▶ bedarbiams (asmenims, apibrėžtiems LR užimtumo rėmimo įstatymo pakeitimo įstatyme, per pastaruosius 12 mėnesių iki kreditavimo sutarties sudarymo ne mažiau kaip 6 mėnesius registruotiems teritorinėje darbo biržoje);
- ▶ neįgaliesiems (pateikusiems Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos išduotą Neįgaliojo pažymėjimą);
- ▶ jaunimui iki 29 metų (amžius fiksuojamas kreditavimo sutarties sudarymo metu);
- ▶ vyresniems nei 50 metų asmenims (amžius fiksuojamas kreditavimo sutarties sudarymo metu).

Lengvatinės paskolos iš Verslumo skatinimo fondo paskolų gavėjams suteikiamos investicijoms ar apyvartinėms lėšoms finansuoti (tik ilgalaikio ar trumpalaikio kredito forma). Paskolą siekiančios gauti įmonės arba asmenys turi pateikti verslo planą. Iš fondo teikiamos lengvatinės nedidelės apimties paskolos - didžiausia teikiama paskolos suma sudaro 24 907,32 Eur. Paskolos palūkanos - nuo 5,5 iki 9,5 proc., priklausomai nuo kintamos palūkanų EURIBOR³² dalies.

Paskolos panaudojimo ir grąžinimo terminą bei grąžinimo grafiką, paskolos grąžinimo užtikrinimo priemones ir kitas paskolos suteikimo sąlygas nustato paskolos gavėjas ir kredito unija abipusiu sutarimu, sudarydami paskolos sutartį. Paskolos išduodamos bendra kredito unijose patvirtinta tvarka, paskolos

³² Europos bankų federacijos skaičiuojama ir skelbiama euro tarpbankinės rinkos palūkanų norma

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

išdavimą svarsto kredito unijos paskolų komitetas ir valdyba. Paskoloms skirtos lėšos negali būti naudojamos paskolos gavėjo ar kitų verslo subjektų turimiems finansiniams įsipareigojimams padengti, t. y. refinansuoti finansinius įsipareigojimus finansų įstaigoms ar kitiems ūkio subjektams.

Pasinaudodami galimybe gauti paskolą iš Verslumo skatinimo fondo įmonės ar fiziniai asmenys galėjo (vykdomo Vertinimo metu kreipiantis dėl lengvatinės paskolos iš žemiau įvardintų papildomų lengvatinių priemonių buvo galima pasinaudoti tik INVEGOS garantija) kreiptis dėl papildomų lengvatinių priemonių:

- ▶ Darbo užmokesčio išlaidų dalies kompensavimas už kiekvieną pagal darbo sutartį dirbantį darbuotoją įmonėje - VSF paskolos gavėjai iki 2014 m. gegužės 31 d. galėjo pretenduoti ES struktūrinei paramai gauti pagal 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonę VP1-1.1-SADM-12-V „Subsidijos verslumui skatinti“. Didžiausia leistina finansuoti išlaidų suma vienam pareiškėjui - 7 240,5 Eur, jei pareiškėjas priklauso priemonės prioritetinei grupei (jaunimas iki 29 metų, bedarbiai, neįgalieji, vyresni nei 50 metų), arba 5 792,4 Eur, jei pareiškėjas nepriklauso prioritetinei grupei. Darbuotojo darbo užmokesčio dalies išlaidoms kompensuoti buvo nustatytas 1 mėnesio nekintantis fiksuotas įkainis - 379,9 Eur. Tinkamų finansuoti išlaidų suma vienam darbuotojui apskaičiuojama fiksuotą įkainį (379,9 Eur) padauginus iš kalendorinių mėnesių, už kuriuos darbuotojui apskaičiuota darbo užmokesčio suma iki mokesčių (bruto) buvo ne mažesnė už tuo metu galiojusią minimaliąją mėnesinę algą, skaičiaus ir padauginus iš 75 proc. finansavimo intensyvumo (pavyzdžiui, jei pagal darbo sutartį dirbančiam darbuotojui buvo mokamas 300 Eur mėnesinis atlyginimas, pareiškėjui yra mokama 284,94 Eur (379,9 Eur * 75 proc.) kompensacija);
- ▶ 95 proc. paskolos palūkanų kompensavimas: smulkaus ir vidutinio verslo subjektams, gavusiems Verslumo skatinimo fondo paskolas, kurie nuo 2010 m. lapkričio 1 d. iki 2015 m. rugsėjo 30 d. mokėjo palūkanas, galėjo būti kompensuojama 95 proc. sumokėtų palūkanų, bet ne daugiau kaip 30 proc. paskolos sumos. Paskolų palūkanos kompensuotos iš ES struktūrinių fondų įgyvendinant Ekonomikos augimo veiksmų programos 2 prioriteto „Verslo produktyvumo didinimas ir aplinkos verslui gerinimas“ priemonę VP2-2.3-ŪM-02-V „Dalinis palūkanų kompensavimas“;
- ▶ Iki 80 proc. paskolos sumos grąžinimo užtikrinimo garantija: INVEGOS teikiama garantija smulkaus ir vidutinio verslo subjektams, kurie kreipiasi dėl paskolos gavimo iš Verslumo skatinimo fondo. INVEGOS garantijos teikiamos pagal priemonę „Garantijų fondas“, įgyvendinant Ekonomikos augimo veiksmų programos 2 prioriteto „Verslo produktyvumo didinimas ir aplinkos verslui gerinimas“ priemonę VP2-2.3-ŪM-03-V „Garantijų fondas“. Kadangi INVEGOS garantija galėjo būti užtikrinama iki 80 proc. paskolos sumos, likusi dalis paskolos turėjo būti užtikrinama (pvz., užstatant savo turtą arba pasitelkiant laiduotoją) paties paskolos gavėjo.

Mokymų ir konsultavimo paslaugų teikimas

Vykdamt priemonę greta lengvatinių mažos apimties paskolų teikimo buvo vykdoma pradedančiųjų (arba ketinančių pradėti) verslą mokymo ir konsultavimo veikla. Už veiklos įgyvendinimą buvo atsakingas kredito unijų konsorciumas. Vykdamt mokymo ir konsultavimo veiklas vadovautasi šiais principais:

- ▶ paskolų teikimo ir mokymų, konsultavimo derinimo veiksmai: aiškūs mokymų ir konsultavimo tikslai, etapai ir rezultatai; konkretūs informavimo, viešinimo veiksmai bendruose verslo mokymuose dalyvaujančių asmenų įtraukimui; aiškūs skatinimo pradėti savo verslą konsultavimo ir motyvavimo elementai; užtikrinama mokymų pradedantiems verslą kokybė;
- ▶ mokymo poreikių identifikavimo sistema: apibrėžta pradedančiųjų verslą mokymų poreikių nustatymo forma ir instrumentai (testai, individualūs pokalbiai, pokalbiai grupėse ar kt.), numatytas mokymosi plano parengimas (mokymosi tikslai, rezultatai) ir tikslingas mokymo kursų parinkimas konkrečiam asmeniui;

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ užtikrintas konsultavimo prieinamumas viso projekto įgyvendinimo metu: užtikrinti žmogiškieji ištekliai; aiškūs reikalavimai konsultantų kvalifikacijai ir darbo kokybei; aiškūs mokymo ir konsultavimo schemas elementai įgyvendinant atskirą projektą (konsultacijų vieta, laikas, trukmė, periodiškumas, turinys, kaina ir kt.).

Mokymų ir konsultavimo paslaugų teikimo metu teiktos šios paslaugos:

- ▶ Asmens verslumo gebėjimų įvertinimas (neturintiems verslumo žinių ir patirties organizuojami bendrieji mokymai):
  - ▶ „Verslo plano rengimas“;
  - ▶ „Būhalterinės apskaitos tvarkymo ir mokesčių pagrindai“;
  - ▶ „Verslo ir darbo teisės pagrindai“;
  - ▶ „Verslo vadybos pagrindai“;
  - ▶ „Marketingo pagrindai“;
  - ▶ „Personalo vadyba versle“.
- ▶ Konsultacijos dėl verslo planų rengimo.
- ▶ Konsultacijos gavusiems paskolą ir pradedantiems verslą.

Paskolas gavusių asmenų ar įmonių atstovų dalyvavimas mokymuose ir konsultacijose nebuvo privalomas nustačius, kad asmuo turi verslumo žinių ir patirties, savo jėgomis parengęs verslo planą jis gali iš karto prašyti paskolos. Kreipimasis dėl paskolos gavimo iš Verslumo skatinimo fondo nebuvo būtinas kriterijus dalyvauti mokymuose ir konsultacijose. Juose galėjo dalyvauti ir kiti, šiuo metu neketinantys kreiptis dėl paskolos, asmenys.

Principinė priemonės „Verslumo skatinimas“ vykdymo schema pateikiama paveikslėlyje žemiau.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

15 pav. Principinė priemonės „Verslumo skatinimas“ vykdymo schema

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Priemonė „Verslumo skatinimas“ pasiekė šiuos rezultatus:

13 lentelė. Priemonės „Verslumo skatinimas“ pasiekti rezultatai (2016 m. balandžio 30 d.)

Rodiklis	Matavimo vienetas	Suplanuotas rezultatas	Pasiekimas nuo priemonės įgyvendinimo pradžios
Sukurta naujų darbo vietų	Skaičius	1000	3580
Sėkmingai baigusieji mokymą	Skaičius	4500	4890
Asmenys ir įmonės, pasinaudoję finansų inžinerijos priemone	Skaičius	1200	1292, iš jų: <ul style="list-style-type: none"> ▶ jaunimas iki 29 metų - 475 ▶ vyresni nei 50 metų - 102 ▶ bedarbiai - 29 ▶ neįgalieji - 17
Mokyme dalyvavę asmenys	Skaičius	5000	5002

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

3.2 Priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo metodika

Pagrindinis 2007-2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonės „Verslumo skatinimas“, skirtos priemonės tikslinės grupės, įskaitant ir jaunimą iki 29 metų, užimtumui skatinti, Vertinimo tikslas - nustatyti priemonės efektyvumą, rezultatyvumą bei poveikį ir patobulinti intervencijas 2014-2020 m.

Vertinant priemonę, siekta įgyvendinti su priemone susijusią Vertinimo užduotį, įvertinant priemonę „Verslumo skatinimas“ įgyvendinant dalyvaujančio jaunimo iki 29 metų dalyvavimo priemonėje motyvus (tikslus) ir pateikti rekomendacijas dėl jaunų asmenų aktyvaus dalyvavimo užtikrinimo analogiškose ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamose priemonėse 2014-2020 m.

Žemiau pateikiamoje lentelėje pateikiami priemonei įvertinti skirtos užduoties Vertinimo klausimai, kurie buvo detalizuoti siekiant parengti tikslesnius atsakymus į su priemone susijusius Vertinimo klausimus.

14 lentelė. Priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo klausimai ir detalūs klausimai

Vertinimo klausimai	Detalūs (padedantys atsakyti į Vertinimo klausimą) klausimai
8.1.7. Įvertinti priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinime dalyvaujančio jaunimo iki 29 m. dalyvavimo priemonėje motyvus / tikslus ir pateikti rekomendacijas dėl jaunų asmenų aktyvaus dalyvavimo užtikrinimo analogiškose ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamose priemonėse 2014-2020 m. laikotarpyje	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar Verslumo skatinimo fondas paskatino jaunuolius pradėti verslą? Ar jaunuoliai būtų pradėję verslą, jei šio instrumento nebūtų? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokią įtaką VSF turėjo jaunuolių sprendimui pradėti verslą? ▶ Su kokiais iššūkiais jauni žmonės susiduria norėdami steigti verslą?
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokios pagrindinės charakteristikos būdingos jaunuoliams paėmusiems paskolas iš VSF (išsilavinimas, amžius, specialybė, veiklos sritis, asmens savybės ir kt.)? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kurios tikslinės grupės dalyvavimas priemonėje buvo rezultatyviausias? ▶ Kokiomis charakteristikomis pasižymi didžiausia paskolas paėmusių jaunuolių grupė?
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokios prielaidos yra svarbiausios jaunuoliams iki 29 m. pradėti verslą ir imant paskolą iš VSF (pradinio kapitalo turėjimas, patirtis, papildomos paskatos/lengvatos siūlomos VSF paskolų gavėjams, mokymai, konsultacijos ir kt.)? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kurie veiksniai turėjo didžiausią įtaką jaunuoliams apsispręsti pradėti verslą bei imti paskolą iš VSF? ▶ Ar jaunuoliai būtų pradėję verslą be VSF paskolos, t.y. ar tos pačios priežastys nulėmė jaunuolių apsisprendimą verslą pradėti VSF paskolos pagalba?
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar mokymai, kurie buvo organizuoti tiems, kurie ketino imti paskolas iš VSF, buvo rezultatyvūs (kiek jaunuolių, iš gavusių paskolas iš VSF, dalyvavo mokymuose, koks jų įvertinimas, kokie mokymai nebuvo organizuoti, tačiau yra svarbūs ir kt.)? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokia dalis jaunų asmenų, dalyvavusių mokymuose, planavo imti paskolą? ▶ Kokia gavusių priemonės paskolas jaunuolių dalis sudalyvavo mokymuose? ▶ Koks mokymuose dalyvavusių jaunuolių įvertinimas dėl mokymų kokybės, temų aktualumo, profesionalumo ir kt.? ▶ Kiek priemonės dalyvių nebaigė / nedalyvavo mokymuose? Kokios nedalyvavimo / mokymų nebaigimo priežastys?
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kokią papildomą pridėtinę vertę priemonė sukuria, lyginant su kitomis iš ES struktūrinių fondų lėšų ar kitų lėšų šaltinių finansuojamomis priemonėmis? T.y. ar to paties efekto nebūtų pasiekta kitų egzistuojančių verslo finansavimo šaltinių pagalba? Kodėl? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar priemonė nedubliuoja kitų ES finansuojamų jaunimo užimtumą skatinančių programų? ▶ Kaip priemonės veiklos derinamos su kitomis jaunimo verslumą skatinančiomis programomis? ▶ Koks priemonės finansavimas lyginant su kitomis jaunimo užimtumą skatinančiomis priemonėmis? ▶ Kaip priemonė prisideda prie bendrų jaunimo užimtumo problemų sprendimo?

Priemonei „Verslumo skatinimas“ geriau įvertinti buvo pridėti du papildomi Vertinimo klausimai, kurie yra pateikiami lentelėje žemiau. Papildomi Vertinimo klausimai priemonėms „Parama pirmajam darbui“ ir „Verslumo skatinimas“ pridėti atsisakius kontrafaktinės analizės atlikimo (paaiškinimą žr. 2.2. poskyryje).

15 lentelė. Priemonės „Verslumo skatinimas“ papildomi Vertinimo klausimai

<i>Papildomi Vertinimo klausimai</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar priemonės apraše buvo numatyti tikslinių grupių prioritizavimas? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar tikslinės grupės neturėjo sunkumų pasinaudodamos priemone? ▶ Ar pradiniai reikalavimai gauti paskolą neribojo paskolų prieinamumo tikslinėms grupėms?
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kaip būtų galima tobulinti priemonę, siekiant didesnio tikslinių grupių įtraukimo? 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ar nagrinėjamosiose užsienio šalyse (Estijoje ir Slovėnijoje) veikia verslumą skatinantys fondai, orientuoti į socialiai pažeidžiamą jaunimą? <ul style="list-style-type: none"> ▶ Jei taip, ar jie yra veiksmingi (daro teigiamą poveikį socialiai pažeidžiamo jaunimo užimtumui)? ▶ Jei taip, kokiais instrumentais šią praktiką galima pritaikyti priemonėje?

Vertinimo pagrindas

Nagrinėjant pirmiau nurodytus priemonės Vertinimo klausimus buvo vertinama priemonė ir jos efektyvumas. Vertinimo klausimai iš esmės apima visus pagrindinius klausimus, susijusius su priemonės tikslais, įgyvendinimo eiga ir rezultatyvumu. Nagrinėjant šiuos klausimus buvo vertinamos šios pagrindinės temos:

- ▶ priemonė pasinaudojusių asmenų charakteristikos ir poreikiai;
- ▶ priemonės rezultatyvumas ir sukurta ilgalaikė nauda.

Vertinimo eiga ir panaudoti metodai

1. Pirminių ir antrinių šaltinių analizė.

- ▶ Vertinimo metu buvo surinkta esama su priemonės vykdymu susijusi informacija ir duomenys, kurių pagrindu atlikta ši analizė:
  - ▶ įvertinti pagrindiniai priemonės tikslai, uždaviniai ir rodikliai (2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa, priemonės „Verslumo skatinimas“ aprašas ir PFSA, priemonės paraiška dėl priemonės finansavimo, kt.);
  - ▶ išanalizuota priemonės vykdymo eiga (Vertinimo metu surinkta pirminė informacija, INVEGOS pateikta informacija ir duomenys, SFMIS duomenų bazė);
  - ▶ įvertinti pagrindiniai reikalavimai priemonės dalyviams (priemonės „Verslumo skatinimas“ aprašas ir PFSA, priemonės paraiška dėl priemonės finansavimo, kt.);
  - ▶ nustatytas priemonės rezultatyvumas (SFMIS duomenų bazė, INVEGOS pateikta informacija ir duomenys);
  - ▶ atlikta kitų verslo finansavimo šaltinių analizė pagal priemonių bei projektų aprašus bei kitą viešai prieinamą informaciją (Jaunimo verslumą skatinančių priemonių vertinimas (Lietuvos Respublikos finansų ministerija), www.esparama.lt portalas, kt.);
  - ▶ įvardinti nagrinėtose užsienio šalyse (Estijoje ir Slovėnijoje bei papildomai Nyderlanduose) veikiantys verslumą skatinantys fondai, nustatyti pagrindiniai VSF ir šių fondų panašumai ir skirtumai, pritaikytini jų veiklos principai (Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ataskaitos, nagrinėtų užsienio šalių su priemonėmis susiję portalai, kt.).

▶ Visas vertinimo metu nagrinėtų šaltinių sąrašas pateikiamas 6 skyriuje.

2. Apklausos.

- ▶ Vykdydama Vertinimą organizuota priemonėje „Verslumo skatinimas“ dalyvavusio jaunimo apklausa:

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ į apklausos klausimyną atsakė 357 respondentai (apklausos generalinę visumą sudaro 2377 mokymuose dalyvavę jaunuoliai iki 29 metų), ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą, kai pasiklovimo tikimybė yra 95 proc.;
  - ▶ tyrimo atrankai naudotas sisteminės tikimybės atrankos metodas;
  - ▶ respondentai apklausti taikant metodų trianguliaciją - derinami CAWI (*Computer Assisted Web Interview*) ir CATI (*Computer Assisted Telephone Interview*) metodai;
  - ▶ duomenų analizė buvo atliekama naudojant SPSS / PC programinę įrangą.
- ▶ Atlikus apklausą buvo išsiaiškinta apie:
- ▶ dalyvių motyvaciją pradėti verslą bei VSF paramos svarbą verslo pradžiai;
  - ▶ svarbiausias prielaidas dalyviams pradėdant verslą ir imant paskolas iš VSF;
  - ▶ mokymų rezultatyvumą;
  - ▶ dalyvių charakteristikas (dalyvių amžių, išsilavinimą, užimtumą ir kt.).

Apklausų rezultatai pateikiami kartu su ataskaita pateikiamoje elektroninėje laikmenoje.

3. Interviu vykdymas

- ▶ Vertinimo metu buvo vykdytas giluminis interviu su priemonės vykdytojo INVEGOS atstovu, kurio metu aptarti šios priemonės vertinimo klausimai.
- ▶ Vykdyta Vertinimo analizė buvo papildyta (patikslinama) giluminio interviu metu gauta informacija.

4. Fokusuota diskusija

Atsakius į Vertinimo klausimus ir parengus išvadas bei rekomendacijas buvo atlikta fokusuota diskusija, kurioje dalyvavo:

- ▶ SADM atstovai;
- ▶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos atstovai;
- ▶ Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovai;
- ▶ EY atstovai.

Nors fokusuotos diskusijos metu taip pat siekta patvirtinti ir pagilinti Vertinimo išvadas, pagrindinis šios diskusijos tikslas buvo suderinti Vertinimo rekomendacijas, susijusias su kitų institucijų koordinuojamomis sritimis. Aptarus šis rekomendacijas buvo atliktos galutinės Vertinimo išvadų ir rekomendacijų korekcijos.

Pasinaudojant šiame poskyryje įvardintais Vertinimo metodais, buvo parengti atsakymai į priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo klausimus, kurie yra pateikiami 3.3 poskyryje.

3.3 Priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinime dalyvaujančio jaunimo motyvai / tikslai ir rekomendacijos aktyviam dalyvavimui užtikrinti analogiškose priemonėse

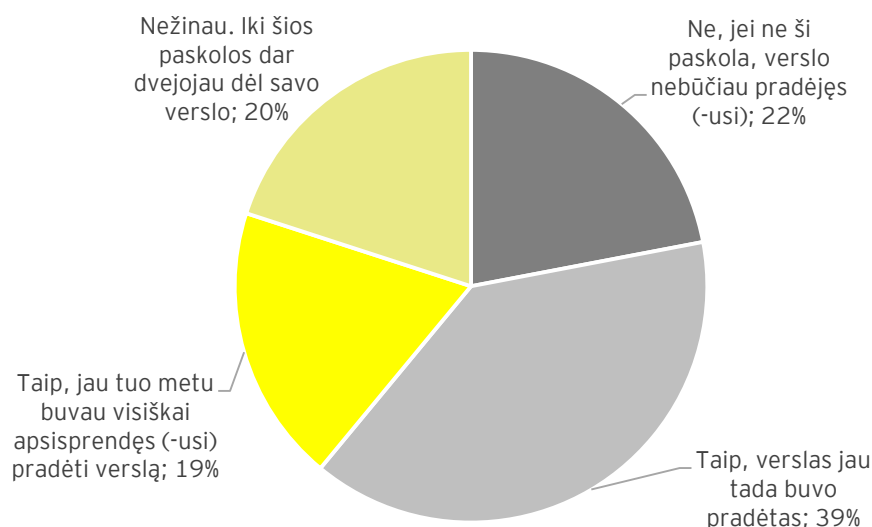
Šiame poskyryje atsakoma į užduoties „8.1.7. Įvertinti priemonę „Verslumo skatinimas“ įgyvendinant dalyvaujančio jaunimo iki 29 metų dalyvavimo priemonėje motyvus bei tikslus ir pateikti rekomendacijas dėl jaunų asmenų aktyvaus dalyvavimo užtikrinimo analogiškose ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamose priemonėse 2014-2020 m.“ vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>3.1 Ar Verslumo skatinimo fondas (toliau - VSF) paskatino jaunuolius pradėti verslą? Ar jaunuoliai būtų pradėję ir (arba) vystę verslą, jei šio instrumento nebūtų?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Nors dauguma (58 proc.) gavusiųjų lengvatines paskolas jaunuolių verslą būtų vystę, nors ir nebūtų gavę paskolos, 22 proc. neketino pradėti verslo, jei būtų negavę paskolos, dar 20 proc. lengvatinės paskolos gavimas padėjo apsispręsti pradėti verslą. ▶ Priemonė prisidėjo prie jaunuolių verslumo skatinimo, kadangi paskolų gavėjams siūlomos papildomos lengvatės (iki 80 proc. paskolos sumos užtikrinimas INVEGOS garantija ir 95 proc. paskolos palūkanų kompensavimas) sudarė unikalias sąlygas verslo pradžiai ir jo vystymui. ▶ „Verslumo skatinimas“ buvo vienintelė nedidelės (iki 24907,32 Eur) apimties lengvatinių paskolų verslui pradėti ir vystyti priemonė šalyje.

▶ **Kokią įtaką VSF turėjo jaunuolių sprendimui pradėti verslą?**

Vertinant priemonės dalyvių apklausos duomenis, dauguma (58 proc.) gavusių lengvatines paskolas verslą būtų vystę, nors ir nebūtų gavę paskolos: 39 proc. atvejų verslas jau buvo pradėtas anksčiau, 19 proc. buvo tvirtai apsisprendę jį pradėti. 20 proc. teigė iki paskolos gavimo dar dvejoję, ar pradėti verslą, paskolos iš VSF gavimas padėjo jiems apsispręsti. 22 proc. tvirtai nurodė neketinę pradėti verslo, jei būtų negavę paskolos (16 pav.). Vyrų dažniau minėjo, kad būtų verslą pradėję ar jį tęsę toliau ir negavę paskolos iš VSF.

16 pav. Ketinimai pradėti savo verslą, negavus paskolos iš Verslumo skatinimo fondo

Šaltinis: Priemonės „Verslumo skatinimas“ darbdavių apklausa (223, gavusieji lengvatines paskolas)

Atsižvelgiant į tai, kad 98 proc. apklausos dalyvių nurodė, jog svarbiausia prielaida apsisprendžiant imti paskolą iš VSF - fondo paskolų gavėjams siūlomos papildomos lengvatos (valstybės garantija 80 proc. paskolos sumai, palūkanų dalies kompensavimas), ir įvertinus tai, jog priemonė „Verslumo skatinimas“ yra vienintelė nedidelės apimties (iki 24 907,32 Eur) lengvatinių paskolų verslui pradėti ir vystyti priemonė šalyje, galima teigti, jog priemonė prisidėjo prie pradedančiojo verslo vystymo Lietuvoje.

► **Su kokiais iššūkiais jauni žmonės susiduria norėdami steigti verslą?**

52 proc. nutraukusių savo verslą apklaustų priemonės dalyvių nurodė, jog jų verslas gyvavo 1-3 metus. 39 proc. veiklą vykdė nuo 6 mėnesių iki 1 metų, 9 proc. - nuo 1 iki 6 mėnesių. Dažniausiai pradėto verslo veikla nutraukta susidūrus su prieš verslo kūrimą nenumatytomis aplinkybėmis (76 proc.). 24 proc. veiklą nutraukė nepasiteisinus pačiai idėjai. 18 proc. teigė atradę patrauklesnių pasiūlymų, kur save realizuoti. 15 proc. verslą nutraukė išsiskyrus verslo partnerių požiūriams. 9 proc. nepavyko pritraukti papildomo finansavimo. Tarp bendrųjų svarbiausių priežasčių, dėl kurių jaunimas nesiiima verslo Lietuvoje, įvardijamos bankroto ir asmeninės nesėkmės baimė, į kurių sprendimą turėtų būti atsižvelgiama prieš planuojant ir rengiant priemones, skirtas jaunimo verslumui ugdyti³³.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
3.2 Kokios pagrindinės charakteristikos būdingos jaunuoliams paėmusiems paskolas iš VSF (išsilavinimas, amžius, specialybė, veiklos sritis, asmens savybės ir kt.)?	► Dauguma apklausos dalyvių yra iki 29 metų amžiaus, gyvenantys didžiuosiuose miestuose, įgiję aukštąjį išsilavinimą socialinių mokslų srityje ir turintys daugiau nei 3 metų darbo patirtį, kurią dažniausiai sukaupė dirbdami savo versle.

³³ Jaunimo verslumą skatinančių priemonių vertinimas, Lietuvos Respublikos Finansų ministerija, 2012

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

► **Kurios tikslinės grupės dalyvavimas priemonėje buvo rezultatyviausias? Kokiomis charakteristikomis pasižymi didžiausia paskolas paėmusių jaunuolių grupė?**

Priemonės „Verslumo skatinimas“ prioritetinga grupė - jaunimas iki 29 metų, bedarbiai, neįgalieji, vyresni nei 50 metų asmenys. Mokymuose dalyvavo 3132 (iš jų 2377 - jaunimas iki 29 metų) asmenys.

Paskolas gavo 617 (iš jų 470 - jaunimas iki 29 metų) asmenys. 2016 m. sausio 31 d. duomenimis, priemonės finansuota veikla sukūrė 3555 naujas darbo vietas (1391 jų sukurta jaunimo iki 29 metų).

Priemonėje dalyvavusių apklausos dalyvių charakteristika: 69 proc. dalyvių buvo vyrai, 50 proc. - 27-30 metų amžiaus, 73 proc. - didžiųjų miestų gyventojai, 62 proc. įgiję aukštąjį išsilavinimą, iš kurių 50 proc. - socialinių mokslų ir 27 proc. - technologijų mokslų srityse. Išsamios dalyvavusiųjų apklausoje socialinės ir demografinės charakteristikos pateikiamos 3 priede.

Dažniausiai verslas pradėtas didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto srityje (32 proc.), 9 proc. pradėjo statybų verslą, 8 proc. - apdirbamosios gamybos srityje, po 7 proc. nurodė apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas bei meninę, pramoginę ir poilsio organizavimo veiklą.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
3.3 Kokios prielaidos yra svarbiausios jaunuoliams iki 29 m. pradėti verslą ir imti paskolą iš VSF (pradinio kapitalo turėjimas, patirtis, papildomos paskatos/lengvatos siūlomos VSF paskolų gavėjams, mokymai, konsultacijos ir kt.)?	<ul style="list-style-type: none"> ► Dauguma (98 proc.) apklaustųjų VSF paskolų gavėjams siūlomas papildomas lengvatas nurodė kaip svarbiausią prielaidą dalyvauti priemonėje. ► 29 proc. tarp svarbiausių prielaidų nurodė lėšų verslo pradžiai (pradinio kapitalo) turėjimą.

► **Kurie veiksniai turėjo didžiausią įtaką jaunuoliams apsispręsti pradėti verslą bei imti paskolą iš VSF?**

Svarbiausia prielaida apsisprendžiant imti paskolą iš VSF - fondo paskolų gavėjams siūlomos lengvatos (98 proc.). 29 proc. tarp svarbiausių prielaidų nurodė lėšų pradėti verslui (pradinio kapitalo) turėjimą, 11 proc. - priemonės apimtyje teikiamus mokymus, konsultacijas.

► **Ar jaunuoliai būtų pradėję verslą be VSF paskolos, t. y. ar tos pačios priežastys nulėmė jaunuolių apsisprendimą verslą pradėti su VSF paskola?**

Dauguma (58 proc.) lengvatines paskolas gavusių apklaustųjų verslą būtų vystę ir negavę paskolos: 39 proc. atvejų verslas jau buvo pradėtas anksčiau, 19 proc. buvo tvirtai apsisprendę jį pradėti. 20 proc. teigė iki paskolos gavimo dar dvejoję, ar pradėti verslą, o gavę lengvatinę paskolą apsisprendė. 22 proc. tvirtai nurodė neketinę pradėti verslo, jei nebūtų gavę paskolos (žr. 16 pav.). Vyrai dažniau paminėjo, kad būtų verslą tęsę toliau ar pradėję ir be paskolos iš Verslumo skatinimo fondo.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>3.4 Ar mokymai, kurie buvo organizuoti tiems, kurie ketino imti paskolas iš VSF, buvo rezultatyvūs (kiek jaunuolių, iš gavusių paskolas iš VSF, dalyvavo mokymuose, koks jų įvertinimas, kokie mokymai nebuvo organizuoti, tačiau yra svarbūs ir kt.)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Dauguma mokymų dalyvių juos įvertino teigiamai. ▶ 66 proc. apklaustų mokymų dalyvių kreipėsi į kredito unijas, siekdami gauti lengvatinę paskolą. ▶ Dauguma (73 proc.) mokymų dalyvių dalyvavo visuose ciklo mokymuose. ▶ 96 proc. mokymų dalyvių lūkesčiai pateisinti visiškai arba iš dalies. ▶ Dažniausiai paminėti mokymų trūkumai: dalijimosi patirtimi bei praktiniais įgūdžiais stoka, gilinimosi į temą, išsamumo ir diskusijų trūkumas.

▶ **Kokia dalis jaunų asmenų, dalyvavusių mokymuose, planavo imti paskolą?**

66 proc. dalyvavusių mokymuose apklausos respondentų teigė kreipėsi į kredito unijas, siekdami gauti lengvatinę paskolą: 62 proc. paskolą gavo, 4 proc. negavo. 34 proc. dėl paskolos nesikreipė.

Pagrindinė paskata dalyvauti verslumo skatinimo mokymuose – susidomėjimas galimybe pradėti savo verslą (55 proc.). 19 proc. mokymuose dalyvavo dėl to, kad ketino kreiptis į kredito uniją dėl lengvatinės paskolos, 18 proc. norėjo pasinaudoti galimybe patobulinti jau turimus verslo savininko (įmonės direktoriaus) įgūdžius, 8 proc. teigė tiesiog susidomėję mokymų temomis.

Domėjimąsi galimybe pradėti savo verslą dažniau paminėjo 27 metų ir vyresni respondentai. Ketinimą kreiptis į kredito uniją lengvatinei paskolai gauti dažniau įvardijo mažesnių miestų gyventojai. Vyrų dažniau teigė esantys verslo savininkai ir mokymai buvo puiki proga patobulinti įgūdžius.

▶ **Kokia gavusių priemonės paskolas jaunuolių dalis sudalyvavo mokymuose?**

60 proc. paskolas gavusių apklausos dalyvių teigė dalyvavę verslumo skatinimo mokymuose. 40 proc. šiuose mokymuose nedalyvavo. „Verslumo skatinimo“ mokymuose dažniau dalyvavo moterys, 27 metų ir vyresni respondentai.

▶ **Koks mokymuose dalyvavusių jaunuolių įvertinimas dėl mokymų kokybės, temų aktualumo, profesionalumo ir kt.?**

Beveik pusė (47 proc.) mokymuose dalyvavusių respondentų teigimu, mokymai visiškai pateisino jų lūkesčius, 49 proc. lūkesčiai buvo pateisinti iš dalies, 4 proc. nurodė, jog mokymai visiškai nepateisino jų lūkesčių. Įvertinimą, kad dalyvavimas mokymuose jų lūkesčius visiškai pateisino, dažniau pateikė jauniausi tyrimo dalyviai, gyvenantys miestuose (išskyrus Vilnių).

16 proc. mokymuose dalyvavusių respondentų paminėjo, jog jiems labiausiai patiko temų įvairovė, visapusiškos žinios. 14 proc. teigimu, naudingiausios buvo verslo plano ruošimo temos, 10 proc. – verslo pradžios temos, po 9 proc. paminėjo temas bendram išprusimui bei apskaitos tvarkymą (buhalteriją), 6 proc. akcentavo asmeninės kitų patirties (pavyzdžių) naudą, taip pat 6 proc. – rinkodaros temas, po 5 proc. akcentavo finansų valdymą ir vadybą.

Dažniausiai paminėtas mokymų trūkumas – dalijimosi patirtimi bei praktiniais įgūdžiais stoka (9 proc.). 3 proc. pasigedo daugiau gilinimosi į temą, išsamumo, o 2 proc. – diskusijų.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

► **Kiek priemonės dalyvių nebaigė mokymų (nedalyvavo mokymuose)? Kokios nedalyvavimo mokymuose (mokymų nebaigimo) priežastys?**

Dauguma (73 proc.) apklaustų mokymų dalyvių dalyvavo visuose ciklo mokymuose. 27 proc. teigė mokymų ciklo nebaigę. Visuose mokymų ciklo mokymuose dažniau dalyvavo moterys, 31-35 metų tyrimo dalyviai ir ne Vilniuje gyvenantys respondentai.

Dažniausiai mokymų ciklas nebaigtas pasinaudojus galimybe pasitobulinti aktualiuose ir įdomiuose moduluose, kitų netęsiant dėl jų neaktualumo (53 proc.). 28 proc. mokymų nebaigė dėl objektyvių priežasčių (ligos, atsiradusios kitos veiklos ir pan.). 7 proc. nutraukė dalyvavimą supratę, jog jiems nenaudinga mokymų programa. 3 proc. teigimu, jiems buvo neįdomu.

Pusė (51 proc.) nedalyvavusių verslumo skatinimo mokymuose apklausos dalyvių teigė tam neturėję galimybių. 32 proc. manymu, jie turi pakankamai žinių verslui steigti (turi formalų išsilavinimą). 9 proc. nedalyvavimą mokymuose motyvavo laiko stoka. 8 proc. abejoja, kad būtų išmokę ką nors naudingo.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
3.5 Kokią papildomą pridėtinę vertę priemonė sukuria, lyginant su kitomis iš ES struktūrinių fondų lėšų ar kitų lėšų šaltinių finansuojamomis priemonėmis? T.y. ar to paties efekto nebūtų pasiekta kitų egzistuojančių verslo finansavimo šaltinių pagalba? Kodėl?	<ul style="list-style-type: none"> ► „Verslumo skatinimas“ - vienintelė vertinama priemonė, į kurios biudžetą grįžta panaudotos lėšos (lengvatinių paskolų gavėjams grąžinant paskolas), kurios yra panaudojamos tolesnei paramai. ► Šia priemone užtikrintas platesnis finansavimo prieinamumas, kadangi tai vienintelė lengvatinė priemonė garantuotoms nedidelės apimties (iki 24907,32 Eur) paskoloms verslo pradžiai ir jo vystymui teikti Lietuvoje, nereikalaujanti sėkmingo kreditavimo istorijos reikalavimo, kurį turi kiti egzistuojantys verslo finansavimo šaltiniai.

► **Ar priemonė nedubliuoja kitų ES finansuojamų jaunimo užimtumą skatinančių programų?**

Priemonė „Verslumo skatinimas“ nedubliuoja kitų ES finansuojamų jaunimo užimtumą skatinančių programų, kadangi kitos su jaunimo užimtumo skatinimu susijusios priemonės nebuvo susijusios su verslumo skatinimu (mokymais ir konsultacijomis asmenims, galvojantiems apie verslo steigimą, arba jį steigiantiems) ir lengvatinių nedidelės apimties (iki 24 907,32 Eur) paskolų pradedančiajam verslui teikimu.

► **Kaip priemonės veiklos derinamos su kitomis jaunimo verslumą skatinančiomis programomis?**

Įvertinus egzistuojančius verslo finansavimo šaltinius nustatyta, jog „Verslumo skatinimas“ - vienintelė lengvatines nedidelės apimties paskolas su valstybės garantija verslo pradžia ir jo vystymui teikianti priemonė šalyje, netaikanti sėkmingo kreditavimo istorijos reikalavimo, kurį turi kiti verslo finansavimo šaltiniai.

► **Koks priemonės finansavimas, palyginti su kitomis jaunimo užimtumą skatinančiomis priemonėmis?**

Priemonei numatyta 14 481 000,93 Eur, tačiau Verslumo skatinimo fondas iš grąžinamų anksčiau paimtų paskolų jau susigrąžina lėšas. Dėl šios priežasties 2016 m. sausio 31 d. pasinaudojant priemone iš viso išmokėta 19 636 846,89 Eur, arba 136 proc. priemonės biudžeto.

Palyginimui: projektams „Jaunimo savanoriška tarnyba“ ir „Pasitikėk savimi“ buvo numatyta po 1 158 480,07 Eur, subsidijavimo priemonei „Parama pirmajam darbui“ - 9 267 840,59 Eur.

► **Kaip priemonė prisideda prie bendrų jaunimo užimtumo problemų sprendimo?**

Priemonė prisideda prie bendrų užimtumo problemų sprendimo, kadangi priemonės įgyvendinimo laikotarpiu buvo sukurtos 3555 darbo vietos (planuotas rodiklis - 1000 darbo vietų - viršytas daugiau nei 3,5 karto), iš kurių 1391 buvo sukurta jaunimo iki 29 metų, t. y. jaunuoliai su šia priemone patys sukūrė tvarias darbo vietas sau ir kitiems potencialiems darbuotojams. INVEGOS duomenimis, vos 3 proc. iš VSF išduotų paskolų yra neveiksnius (negrąžinamos).

Vertinimo klausimas	Atsakymas
3.6 Ar priemonės apraše buvo numatytas tikslinių grupių prioritizavimas?	► Priemonės apraše nustatytos prioritetinės grupės: jaunimas iki 29 metų, vyresni nei 50 metų, bedarbiai ir neįgalieji. Priemonėje dalyvavę jaunuoliai sudarė 48 proc. dalyvavusiųjų mokymuose, 37 proc. gavusiųjų paskolas bei sukūrė 39 proc. naujų darbo vietų.

Priemonės apraše nurodytos prioritetinės grupės: jaunimas iki 29 metų, vyresni nei 50 metų, bedarbiai ir neįgalieji.

Visų prioritetinių grupių atstovai sudarė 63 proc. (3132) mokymų dalyvių ir 49 proc. (617) gavusiųjų paskolas. Vertinant jaunimo, kaip prioritetinės grupės, dalyvavimo rodiklius, priemonėje dalyvavę jaunuoliai sudarė 48 proc. (2377) dalyvavusiųjų mokymuose, 37 proc. (470) gavusiųjų paskolas ir sukūrė 39 proc. (1391) naujų darbo vietų.

► **Ar tikslinės grupės neturėjo sunkumų pasinaudodamos priemone?**

Tikslinės grupės turėjo sunkumų pasinaudoti priemone norėdamos gauti paskolą ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui, kadangi buvo taikomas hipotekos reikalavimas, kuris, tikėtina, riboja priemonės prieinamumą neturintiems nekilnojamojo turto. Taip pat paskolos sumos užtikrinimas INVEGOS garantija buvo teikiamas 80 proc. paskolos sumai, tad, norint gauti paskolą, likusiai 20 proc. sumai, paskolos gavėjai turėjo kredito įstaigai užstatyti savo turtą arba turėti laiduotoją.

► **Ar pradiniai reikalavimai gauti paskolą neribojo paskolų prieinamumo tikslinėms grupėms?**

Reikalavimas 20 proc. paskolos užtikrinti lengvatinės paskolos gavėjui, tikėtina, riboja priemonės prieinamumą mažesnių vietovių gyventojams. Dauguma apklausos dalyvių pradinį įmonės kapitalą formavo iš savo asmeninių santaupų (87 proc.), 44 proc. tam panaudojo paskolą, 25 proc. - tėvų, kitų artimųjų paskolintas lėšas, 20 proc. - artimųjų dovanotas lėšas. 10 proc. pradinį kapitalą (lėšas pradėti verslą) formavo iš išorinių akcininkų, nedalyvaujančių kasdienėje įmonės veikloje, lėšų. Asmenines santaupas pradiniam įmonės kapitalui (lėšoms pradėti verslą) dažniau panaudojo didmiesčių gyventojai. Paskola dažniau pasinaudojo mažesnių miestų ir kaimų gyventojai.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>3.7 Kaip būtų galima tobulinti priemonę, siekiant didesnio tikslinių grupių įtraukimo?</p>	<p>► Siekiant didinti tikslinių grupių įtraukimą rekomenduojame išlaikyti tokias pačias formalias tikslines grupes, tačiau plėsti priemonės prieinamumą suteikiant galimybę lengvatinę paskolą gauti tikslinėms grupėms (pvz., jaunuoliams iš nepasiturinčių šeimų, neįgaliesiems, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų jaunuoliams ir kt.), dėl objektyvių priežasčių negalinčioms savo jėgomis garantuoti dalies lengvatinės paskolos grąžinimo; šią rekomendaciją būtų galima įgyvendinti koreguojant priemonę arba derinant ją su kitomis priemonėmis ar iniciatyvomis, kuriomis būtų suteikiama galimybė gauti lengvatinę paskolą (pvz., suteikiama beprocentė paskola trūkstamai paskolos daliai), tačiau ji nebūtų garantuojama (t. y. tikslinės grupės jaunuolis būtų įsipareigojęs ją grąžinti, dėl to būtų suinteresuotas vystomo verslo sėkme) bei individualiomis verslo vystymo pagalbos paslaugomis (pvz., nuolatinėmis konsultacijomis vystant verslą).</p>

Vertinant bendrą priemonės prieinamumą, pagrindinė kliūtis didesniai tikslinių grupių (pvz., jaunuolių iš nepasiturinčių šeimų, neįgaliųjų, grįžusiųjų iš įkalinimo įstaigų ir kt.) įtraukimui dalyvauti joje ir pradėti verslą yra reikalavimas bent 20 proc. paskolos užtikrinti pačiam lengvatinės paskolos gavėjui (kadangi INVEGOS suteikiama iki 80 proc. paskolos garantija), t. y. lėšų verslo pradžia (pradinio kapitalo) ar laiduotojo neturėjimas. Atsižvelgiant į kredito įstaigų veiklos pobūdį natūralu, jog jos negali prisiimti visapusiškos rizikos ir teikti paskolas tiek verslui vystyti, tiek lėšoms verslo pradžia formuoti. Dėl šios priežasties, siekiant labiau įtraukti numatytas tikslines grupes, dėl objektyvių priežasčių negalinčias savo jėgomis garantuoti dalies lengvatinės paskolos grąžinimo, ir užtikrinti didesnę tokio pobūdžio priemonių jiems prieinamumą ateityje, rekomenduojame priemonę plėsti arba derinti su kitomis priemonėmis ar projektais, skirtais padėti lėšų verslo pradžia ar laiduotojo neturintiems tikslinėms grupėms suformuoti reikalingą pradinį kapitalą (pvz., beprocentių paskolų pavidalu, kt.).

Taip būtų užtikrinama, kad tikslinių grupių jaunuoliams, turintiems idėjų ir norintiems bei gebantiems pradėti verslą, tačiau dėl objektyvių priežasčių negalintiems savo jėgomis sukaupti pakankamai finansinių išteklių ar rasti laiduotojo, reikalavimas patiem užtikrinti 20 proc. paskolos netaptų esmine kliūtimi verslo pradžia.

Vertinant paskolų nesuteikimo priežastis, dažniausiai paskola nesuteikta dėl besikreipiančiojo neatitikties kredito unijos išskeltiems reikalavimams (86 proc.). 14 proc. paskolos negavusių apklausos dalyvių jos negavo dėl to, kad kredito unija jų verslo planą įvertino kaip netinkamą. 7 proc. teigimu, kredito unija kitus paskolai gauti parengtus dokumentus įvertino kaip netinkamus.

- **Ar nagrinėjamose užsienio šalyse (Estijoje ir Slovėnijoje) veikia verslumą skatinantys fondai, orientuoti į socialiai pažeidžiamą jaunimą? Jei taip, ar jie yra veiksmingi (daro teigiamą poveikį socialiai pažeidžiamo jaunimo užimtumui)?**

Nagrinėjant užsienio šalyse veikiančių veiksmingų verslumą skatinančių fondų, orientuotų į socialiai pažeidžiamą jaunimą, veiklos principus, pateikiami du tokių fondų pavyzdžiai (Slovėnijoje ir Nyderlanduose), kurių elementus pritaikius būtų galima pasiekti didesnę tikslinių grupių įtraukimą.

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Pateikiamo verslumo skatinimo priemonės pavyzdžio Slovėnijoje („Subsidy for Self-employment“³⁴) apibendrinimas:

2004-2014 m. veikusi priemonė teikė subsidiją bedarbiams ir neįgaliesiems pirmaisiais dvejis jų pradėto verslo metais. Subsidija dvejus metus kompensavo prarastą socialinę paramą remiamiems asmenims pradėjus individualų verslą ir minimalaus atlyginimo dydį, siekiant sumažinti pradėto verslo finansinę naštą ir užtikrinti bent minimalias pajamas pradėjusiems verslą. 2011 m. Slovėnijos darbo biržos atliktas priemonės vertinimas atskleidė, jog 85 proc. subsidijos gavėjų dirbo pačių sukurtose darbo vietose praėjus dvejiems paramos gavimo metams, o 63 proc. – po trejų metų nuo verslo sukūrimo. Taip pat nustatyta, jog 38 proc. šios priemonės metu sukurtose smulkaus verslo įmonėse buvo kuriamos papildomos darbo vietos.

Kitas pateikiamas pavyzdys, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) įvardintas gerąja tarptautine praktika, vykdomas Nyderlanduose (priemonė „Bijstandverlening aan zelfstandigen“ (BBZ), arba „Parama save įdarbinantiems“³⁵):

priemonė skirta socialiai remtiniams bei patiriantiems laikinus finansinius sunkumus pradėti smulkųjį verslą ir kurti savo darbo vietą. Priemonė apima mentorystę verslo pradžiai, lengvatinę paskolą verslui pradėti (iki 35 130 Eur) ir verslo vystymo konsultacijas. Pirminę atranką įveikusiems asmenims yra suteikiama visapusiška verslo idėjos vystymo ir planavimo pagalba, patvirtinus verslo planą atrinktos kredito įstaigos suteikia paskolą verslo pradžiai, o savivaldybės dengia verslo vystymo konsultacijų kaštus, kuriuos savivaldybės kompensuoja Nyderlandų socialinių reikalų ir darbo ministerija. Priemonė pasinaudoja apie 1800 asmenų per metus, priemonės dalyviai vidutiniškai pradeda dirbti savo sukurtame versle praėjus 6-9 mėnesiams nuo dalyvavimo priemonėje pradžios. 2011 m. atliktas priemonės vertinimas (*Ecorys*) atskleidė, jog priemonė kuria ženkliai ekonominę naudą visuomenei, kadangi vidutinė kiekvieno priemonės dalyvio sukurtos verslo kaina sudarė 104 000 Eur, kartu sutaupant 122 900 Eur socialinių išmokų ir taip sukuriant 18 900 Eur pridėtinę ekonominę naudą (vertinamas priemonės vykdymo laikotarpis, atitinkamai ilguoju laikotarpiu minima nauda būtų dar didesnė). Ši priemonė išskirtinė savo integralumu: asmenims teikiama ne tik lengvatinė paskola ir bendrojo pobūdžio verslo įgūdžių lavinimas, bet ir būtent individuali pagalba vystant sėkmingą verslą.

► **Jei taip, kokiais instrumentais šią praktiką galima pritaikyti priemonėje?**

Priemonėje „Verslumo skatinimas“ jau egzistuoja individualios pagalbos vystant verslo planą elementas: kredito įstaigos siekė užsitikrinti skolinamų lėšų grąžinimą, todėl priemonės dalyviui pageidaujant padėjo parengti kokybišką verslo planą. Atkreiptinas dėmesys, jog būtent trūkumai verslo plane bei pačioje verslo idėjoje sudarė 14 proc. visų atmestų prašymų gauti paskolą. Dėl šių priežasčių rekomenduojame orientuotis į labiau integruotų individualių verslo vystymo pagalbos paslaugų priemonės dalyviams teikimą, tai reikalautų didesnių pradinių investicijų į kiekvieną remiamą verslą, tačiau atsipirktų ilgalaikėje perspektyvoje tokiam verslui greičiau ir kokybiškiau vystantis bei kuriant didesnę pridėtinę vertę.

Verslo vystymo konsultacijų principas, taikomas Nyderlanduose, galėtų būti pritaikomas derinant priemonę „Verslumo skatinimas“ su kitomis, pagalbą smulkiajam verslui vystyti teikiančiomis priemonėmis, pavyzdžiui, patvirtinta priemone „Verslo konsultantas LT“³⁶.

---

³⁴ „Entrepreneurship Support for the Unemployed in Slovenia: Rapid Policy Assessments of Inclusive Entrepreneurship Policies and Programmes“, OECD, 2015

³⁵ „Entrepreneurship Support for the Unemployed in Slovenia: Rapid Policy Assessments of Inclusive Entrepreneurship Policies and Programmes“, OECD, 2015

³⁶ http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/patvirtintos_priemones/verslo-konsultantas-lt

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

Siekiant sumažinti pradėto verslo finansinę naštą ir užtikrinti bent minimalias pajamas pradėjusiems verslą socialiai pažeidžiamiausių tikslinių grupių asmenims (pvz., jaunimui, kuris atitinka ilgalaikio bedarbio apibrėžimą) galėtų būti pritaikomas Slovėnijos pavyzdys, pavyzdžiui, derinant priemonę su kitomis priemonėmis ar intervencijomis, kurias vykdant būtų galima numatytą laikotarpį kompensuoti prarastą socialinę paramą arba nedarbo socialinio draudimo išmoką.

3.4 Atsakymai į priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo klausimus

Žemiau esančioje apibendrinančioje lentelėje pateikiami atsakymai į priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
8.1.7. Įvertinti priemonės „Verslumo skatinimas“ įgyvendinime dalyvaujančio jaunimo iki 29 m. dalyvavimo priemonėje motyvus / tikslus ir pateikti rekomendacijas dėl jaunų asmenų aktyvaus dalyvavimo užtikrinimo analogiškose ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamose priemonėse 2014-2020 m. laikotarpyje	
3.1 Ar Verslumo skatinimo fondas (toliau - VSF) paskatino jaunuolius pradėti verslą? Ar jaunuoliai būtų pradėję verslą, jei šio instrumento nebūtų?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Nors dauguma (58 proc.) gavusiųjų lengvatines paskolas jaunuolių verslą būtų vystę, nors ir nebūtų gavę paskolos, 22 proc. neketino pradėti verslo, jei būtų negavę paskolos, dar 20 proc. lengvatinės paskolos gavimas padėjo apsispręsti pradėti verslą. ▶ Priemonė prisidėjo prie jaunuolių verslumo skatinimo, kadangi paskolų gavėjams siūlomos papildomos lengvatos (iki 80 proc. paskolos sumos užtikrinimas INVEGOS garantija ir 95 proc. paskolos palūkanų kompensavimas) sudarė unikalias sąlygas verslo pradžiai ir jo vystymui. ▶ „Verslumo skatinimas“ buvo vienintelė nedidelės (iki 24907,32 Eur) apimties lengvatinių paskolų verslui pradėti ir vystyti priemonė šalyje.
3.2 Kokios pagrindinės charakteristikos būdingos jaunuoliams paėmusiems paskolas iš VSF (išsilavinimas, amžius, specialybė, veiklos sritis, asmens savybės ir kt.)?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Dauguma apklausos dalyvių yra iki 29 metų amžiaus, gyvenantys didžiuosiuose miestuose, įgiję aukštąjį išsilavinimą socialinių mokslų srityje ir turintys daugiau nei 3 metų darbo patirtį, kurią dažniausiai sukaupė dirbdami savo versle.
3.3 Kokios prielaidos yra svarbiausios jaunuoliams iki 29 m. pradedantiems verslą ir imant paskolą iš VSF (pradinio kapitalo turėjimas, patirtis, papildomos paskatos/lengvatos siūlomos VSF paskolų gavėjams, mokymai, konsultacijos ir kt.)?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Dauguma (98 proc.) apklaustųjų VSF paskolų gavėjams siūlomas papildomas lengvatas nurodė kaip svarbiausią prielaidą dalyvauti priemonėje. ▶ 29 proc. tarp svarbiausių prielaidų nurodė 29 proc. tarp svarbiausių prielaidų nurodė lėšų verslo pradžiai (pradinio kapitalo) turėjimą.
3.4 Ar mokymai, kurie buvo organizuoti tiems, kurie ketino imti paskolas iš VSF, buvo rezultatyvūs (kiek jaunuolių, iš gavusių paskolas iš VSF, dalyvavo mokymuose, koks jų įvertinimas, kokie mokymai nebuvo organizuoti, tačiau yra svarbūs ir kt.)?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Dauguma mokymų dalyvių juos įvertino teigiamai. ▶ 66 proc. apklaustų mokymų dalyvių kreipėsi į kredito unijas, siekdami gauti lengvatinę paskolą. ▶ Dauguma (73 proc.) mokymų dalyvių dalyvavo visuose ciklo mokymuose. ▶ 96 proc. mokymų dalyvių lūkesčiai pateisinti visiškai arba iš dalies. ▶ Dažniausiai paminėti mokymų trūkumai: dalinimosi patirtimi bei praktiniais įgūdžiais stoka, gilinimosi į temą, išsamumo ir diskusijų trūkumas.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>3.5 Kokią papildomą pridėtinę vertę priemonė sukuria, lyginant su kitomis iš ES struktūrinių fondų lėšų ar kitų lėšų šaltinių finansuojamomis priemonėmis? T.y. ar to paties efekto nebūtų pasiekta kitų egzistuojančių verslo finansavimo šaltinių pagalba? Kodėl?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ „Verslumo skatinimas“ - vienintelė vertinama priemonė, į kurios biudžetą grįžta panaudotos lėšos (lengvatinių paskolų gavėjams grąžinant paskolas) ir yra panaudojamos tolesnei paramai. ▶ Šia priemone užtikrintas platesnis finansavimo prieinamumas, kadangi tai vienintelė lengvatinė priemonė nedidelės apimties (iki 24907,32 Eur) paskoloms verslo pradžiai ir jo vystymui teikti Lietuvoje, nereikalaujanti sėkmingo kreditavimo istorijos reikalavimo, kurį turi kiti egzistuojantys verslo finansavimo šaltiniai.
<p>3.6 Ar priemonės apraše buvo numatytas tikslinių grupių prioritizavimas?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Priemonės apraše nustatytos prioritėtinės grupės: jaunimas iki 29 metų, vyresni nei 50 metų, bedarbiai ir neįgalieji. Priemonėje dalyvavę jaunuoliai sudarė 48 proc. dalyvavusiųjų mokymuose, 37 proc. gavusiųjų paskolas bei sukūrė 39 proc. naujų darbo vietų.
<p>3.7 Kaip būtų galima tobulinti priemonę, siekiant didesnio tikslinių grupių įtraukimo?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Siekiant didinti tikslinių grupių įtraukimą rekomenduojame išlaikyti tokias pačias formalias tikslines grupes, tačiau plėsti priemonės prieinamumą suteikiant galimybę lengvatinę paskolą gauti tikslinėms grupėms (pvz., jaunuoliams iš nepasiturinčių šeimų, neįgaliesiems, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų jaunuoliams ir kt.), dėl objektyvių priežasčių negalinčioms savo jėgomis garantuoti dalies lengvatinės paskolos grąžinimo; šią rekomendaciją būtų galima įgyvendinti koreguojant priemonę arba derinant ją su kitomis priemonėmis ar iniciatyvomis, kuriomis būtų suteikiama galimybė gauti lengvatinę paskolą (pvz., suteikiama beprocentė paskola trūkstamai paskolos daliai), tačiau ji nebūtų garantuojama (t. y. tikslinės grupės jaunuolis būtų įsipareigojęs ją grąžinti, dėl to būtų suinteresuotas vystomo verslo sėkme) bei individualiomis verslo vystymo pagalbos paslaugomis (pvz., nuolatinėmis konsultacijomis vystant verslą).

4. Vertintų priemonių įgyvendinimo tęstinumo ir tobulinimo vertinimo rekomendacijos

Šiame skyriuje pateikiami atsakymai į su vertintų priemonių įgyvendinimo tęstinumu ir tobulinimu susijusius Vertinimo klausimus, lentelėse pateikiant pagrindinius atsakymo argumentus ir detalizuojant klausimo atsakymą po lentele.

Skyriaus pabaigoje pateikiama apibendrinta visų atsakymų į su vertintų priemonių įgyvendinimo tęstinumu ir tobulinimu susijusius Vertinimo klausimus lentelė.

4.1 Vertintų priemonių įgyvendinimo tęstinumas ir tobulinimas

Šiame poskyryje atsakoma į užduoties „8.2.1. Atsižvelgiant į vertinimo rezultatus ir kitų ES valstybių narių gerą patirtį įgyvendinant panašias priemones, parengti rekomendacijas dėl jų įgyvendinimo tęstinumo ir tobulinimo“ vertinimo klausimus.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>4.1. Kokie patobulinimai užtikrintų efektyvesnį priemonių įgyvendinimą?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JUMS priemonės projektus rekomenduojame jungti į vieną projektą, išlaikant skirtingo pobūdžio veiklas, kurias pagal savo poreikius galėtų rinktis dalyviai. Taip būtų gaunama sinergija viešinimo, darbo biržoje neregistruotų jaunuolių pritraukimo veiklose. Jaunuoliai patys galėtų rinktis jų poreikius atitinkančias veiklas. Taip pat rekomenduojame numatyti daugiau laiko dalyvių individualioms konsultacijoms bei formuoti mažesnes projekto dalyvių grupes (jei veiklos vykdomos grupėmis). Labiau prioritetizuoti tikslinių grupių nerekomenduojame, kadangi ne tik socialiai pažeidžiamai grupei priklausantys jaunuoliai susiduria su užimtumo problemomis. Grupinėse veiklose toks prioritetizavimas apribotų sąlygas dalyviams tobulėti ir mokytis vieniems iš kitų. Visgi, projektuose dalyvaujant prioritetinių charakteristikų jaunuoliams, turėtų būti užtikrinama, kad būtų atitikti jų specifiniai poreikiai, geresniam jų integravimui reikalingos papildomos jų užimtumo rėmimo priemonės. Atsižvelgiant į ribotus finansinius išteklius, tam tikras didesnis, nei projektuose taikytas, socialiai pažeidžiamo jaunimo prioritetizavimas galėtų turėti prasmę - didesnis prioritetas turėtų būti teikiamas socialiai pažeidžiamiausio jaunimo grupėms (pvz., neįgaliesiems, tautinių mažumų atstovams, priklausomybę turintiems ir pan.). ▶ PPD priemonėje, atsižvelgiant į suplanuotas 2014-2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos priemones, rekomenduojame ilginti subsidijos laikotarpį numatytoms socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių grupėms. ▶ Priemonėje „Verslumo skatinimas“, arba derinant tokią priemonę su kitomis, naujai sukurtomis mažos apimties ar jau suplanuotomis priemonėmis ar intervencijomis, rekomenduojame numatyti finansinius instrumentus, padedančius asmenims užtikrinti lėšų verslo pradžiai prieinamumą (suteikti (garantuoti) trūkstamą paskolos dalį, beprocenčių paskolų pavidalu ar pan.) ir verslo vystymo klausimais individualiai konsultuoti dalyvius pirmaisiais jų verslo gyvavimo metais. ▶ Atsižvelgiant į Vertinimo rezultatus, visoms vertintoms priemonėms ateityje rekomenduojame nustatyti poveikio rodiklius (pvz., 70 proc. dalyvių užimtumas arba sukurtos darbo vietos išlaikymas praėjus 6-12 mėnesių po

	dalyvavimo priemonėje) ir užtikrinti priemonės stebėsenos sistemos funkcionavimą.
--	---

- ▶ **Kokie pagrindiniai identifikuoti priemonių trūkumai? Kurie identifikuoti priemonių dalyvių lūkesčiai nebuvo išpildyti analizuojamomis priemonėmis? Dėl kokių priežasčių nebuvo pasiekti priemonių rodikliai? Kokios priežastys lėmė sėkmingą priemonių rodiklių pasiekimą?**

Pagrindiniai Vertinimo metu nustatyti priemonių trūkumai yra tinkamų priemonių poveikio rodiklių trūkumas, intervencijų logikos ir planavimo bei priemonių įgyvendinimo trūkumai, priemonių įgyvendinimo stebėsenos sistemų nebuvimas.

Beveik visų vertinamų priemonių dalyvių lūkesčiai buvo visiškai arba iš dalies pateisinti, tačiau priemonės galėtų būti labiau pritaikytos nustatytiems dalyvių lūkesčiams išpildyti ir priemonių rodikliams pasiekti:

- ▶ JUMS priemonės projektus rekomenduojame jungti į vieną projektą, išlaikant skirtingo pobūdžio veiklas, kurias pagal savo poreikius galėtų rinktis dalyviai. Taip pat rekomenduojame numatyti daugiau laiko dalyvių individualioms konsultacijoms ir formuoti mažesnes grupes vykdant grupines konsultacijas. Labiau prioritetizuoti tikslinių grupių nerekomenduojame, kadangi grupinėse veiklose toks prioritetizavimas apribotų sąlygas dalyviams tobulėti ir mokytis vieniems iš kitų. Visgi, projektuose dalyvaujant prioritetinių charakteristikų jaunuoliams, turėtų būti užtikrinama, kad būtų atitikti jų specifiniai poreikiai (didesnis individualių konsultacijų poreikis, psichologo pagalba, kt.).
- ▶ Vertinant kitus galimus patobulinimus JUMS priemonei ir atsižvelgiant į tai, kad ženkli dalis projektų dalyvių buvo su viduriniu arba žemesniu išsilavinimu, rekomenduojama imtis ilgalaikių priemonių, orientuotų į jaunimo nedarbo prevenciją. Pavyzdžiui, bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, bendrojo ugdymo mokyklose būtų galima aktyviau plėtoti savanorystės kultūrą ir kryptingai plėtoti darbo paieškos (įsidarbinimo) motyvacinę; skatinti moksleivius (16-18 metų amžiaus) tam tikrą nustatytą laikotarpį (pvz., 6 mėnesius) dalį dienos dalyvauti savanoriškoje veikloje, o kaip motyvacinę priemonę moksleiviams, nustatytą laiką dalyvavusiems savanoriškoje veikloje, taikyti papildomo balo skyrimą stojant į Lietuvos aukštojo lavinimo mokyklas.
- ▶ PPD priemonė turėtų atliepti skirtingas jaunimo įsidarbinimo galimybes, suteikiant socialiai pažeidžiamų grupių jaunuoliams didesnes galimybes įsidarbinti. Trumpalaikėje perspektyvoje, atsižvelgiant į suplanuotas 2014-2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos priemones, rekomenduojame ilginti subsidijos teikimo laikotarpį pasirinktoms tikslinėms socialiai pažeidžiamiausio jaunimo grupėms iki 2 metų.
Ilgalaikėje perspektyvoje, vykdant arba derinant priemonę su kitomis patvirtintomis priemonėmis ar intervencijomis, rekomenduojame numatyti du etapus (greitam integravimui į darbo rinką bei tvaraus įdarbinimo skatinimui), taikant atitinkamai skirtingus subsidijos laikotarpius ir skiriant papildomas lėšas subsidijuojamų asmenų kompetencijoms ugdyti bei darbdaviams skatinti:
  - ▶ turėtų būti svarstoma galimybė pirmos pakopos priemonėje didinti subsidijos dydį numatytoms prioritetinėms grupėms (pavyzdžiui, 7,9 procentinių punktų – iki 31,2 proc. nuo apskaičiuoto darbo užmokesčio, taip sulygintume darbdavio kaštus su darbdaviui mokamu atlyginimu);
  - ▶ turėtų būti svarstoma galimybė šią subsidiją teikti trumpesnį laikotarpį (6 arba 9 mėnesius, atsižvelgiant į priemonę įgyvendinti skirtą finansavimą), kartu užtikrinant pereinamumą į antrosios pakopos priemonę (antrąją intervencijos pakopą), užtikrinančią tikslinės grupės jaunuolių kompetencijų ir įgūdžių tobulinimą.
- ▶ Priemonėje „Verslumo skatinimas“ arba derinant tokio pobūdžio priemonę su kitomis, naujai sukurtomis mažos apimties ar jau suplanuotomis priemonėmis, instrumentais, intervencijomis, rekomenduojame numatyti instrumentus, padedančius asmenims užtikrinti lėšų verslo pradžiai pereinamumą (suteikti (garantuoti) trūkstamą paskolos dalį, beprocentių paskolų pavidalu ar pan.) ir verslo vystymo klausimais individualiai konsultuoti dalyvius pirmaisiais jų verslo gyvavimo metais

derinant priemonę „Verslumo skatinimas“ su kitomis, smulkiojo verslo vystymui pagalbą teikiančiomis priemonėmis.

Visi rodikliai sėkmingai pasiekti įgyvendinant priemones:

- ▶ „Verslumo skatinimas“, kadangi priemonė buvo gana plačiai prieinama ir ją planuojant buvo numatyta, jog tokio pobūdžio (teikiančių nedidelės apimties paskolas) verslumo skatinimo priemonių Lietuvoje daugiau nėra. Tačiau, norint didinti tikslinių grupių įtraukimą, būtina atsižvelgti į šiai priemonei skirtas rekomendacijas (išsamiau - atsakyme į 3.7 Vertinimo klausimą), paremtas gerąja užsienyje veikiančių panašių priemonių patirtimi.
- ▶ JUMS, tačiau nebuvo pasiekti visi šios priemonės projektui JST nustatyti rodikliai (su dalyvaujančių savanoriškoje veikloje jaunuolių skaičiumi susiję du rodikliai projekto eigoje buvo padidinti, jų pasiekti nepavyko), o JUMS priemonės projektų dalyvių charakteristikos tik iš dalies atitiko šios priemonės tikslu numatytą tikslinę grupę (socialiai pažeidžiami jauni žmonės).

Vertinimo klausimas	Atsakymas
<p>4.2. Kokia yra geroji ES šalių narių praktika įgyvendinant panašias priemones pritaikytina Lietuvoje?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Estijos subsidijuojamų darbo vietų priemonės pavyzdys pateikiamas dėl kokybiško į rezultatus orientuotų veiklų planavimo bei iškeltų aukštų poveikio rodiklių. Ši praktika Lietuvoje pritaikytina padidinant subsidijos trukmę, skiriant papildomas lėšas kompetencijoms kelti bei atitinkamai nustačius poveikio rodiklį (70 proc. dalyvių yra dirbantys praėjus 6 mėnesiams nuo dalyvavimo priemonėje pabaigos). ▶ Verslumo skatinimo priemonių Slovėnijoje ir Nyderlanduose („Subsidija savęs įdarbinimui“ ir „Parama savęs įdarbinimui“) geroji patirtis pritaikoma Lietuvoje teikiant nuolatinės individualias dalyvių konsultacijas verslo kūrimo ir vystymo klausimais, sudarant sąlygas kurti smulkųjį verslą gaunant kompensaciją už prarastą socialinę paramą; ir (arba) didinant tikslinių grupių įtraukimą priemonę papildžius (suderinus) su kitomis priemonėmis ar intervencijomis, suteikiančiomis galimybę užtikrinti lėšų verslo pradžia prienamumą, jei tikslinės grupės jaunuoliai negali (neturi galimybių) to padaryti patys.

- ▶ Kokios jaunimo užimtumo ir verslumo skatinimo priemonės taikomos kitose ES (Estijoje ir Slovėnijoje) šalyse? Kokiomis charakteristikomis pasižymi tikslinės grupės? Kaip kitos ES šalys (Estija ir Slovėnija) sprendžia kylančius iššūkius?

Nagrinėjant į vertinamą PPD priemonę panašius subsidijavimo priemonių pavyzdžius ES šalyse, pateikiamas Estijos subsidijuojamų darbo vietų priemonės pavyzdys³⁷, kurio pagrindiniai bruožai yra:

- ▶ Iki 50 proc. atlyginimo dydžio subsidija pirmiesiems 12 mėnesių ir darbdavio patirtų išlaidų darbuotojo kompetencijoms kelti pirmaisiais 2 metais kompensavimas yra skiriami įmonėms, įsipareigojusioms asmenį išlaikyti darbo vietoje ne mažiau nei 2 metus.
- ▶ Priemonė remia visų amžiaus grupių darbuotojus, tačiau prioritetas nustatytas jaunimo iki 29 metų bei vyresniųjų nuo 50 metų amžiaus tikslinėms grupėms.

³⁷ Youth Guarantee Implementation Plan, Ministry of Social Affairs and Ministry of Education and Research of Estonia, 2014

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ Priemonei nustatytas poveikio rezultatų pasiekimo rodiklis - 70 proc. dalyvių yra dirbantys praėjus 6 mėnesiams nuo dalyvavimo priemonėje pabaigos. Svarbu pažymėti, jog PPD priemonėje poveikio rodikliai apskritai nebuvo nustatyti.

Nagrinėjant užsienio šalyse veikiančių veiksmingų verslumą skatinančių fondų, orientuotų į socialiai pažeidžiamą jaunimą, veiklos principus, pateikiami du tokių fondų pavyzdžiai (Slovėnijoje ir Nyderlanduose).

Pateikiamo verslumo skatinimo priemonės pavyzdžio Slovėnijoje („Subsidy for Self-employment“ arba „Subsidija save įdarbinantiems“³⁸) pagrindiniai bruožai:

- ▶ Priemonėje subsidija teikiama ilgalaikiams bedarbiams ir neįgaliesiems pirmaisiais dvejais jų pradėto verslo metais.
- ▶ Subsidija dvejus metus kompensuoja prarastą socialinę paramą remiamiems asmenims pradėjus individualų verslą ir minimalaus atlyginimo dydį, siekiant sumažinti pradėto verslo finansinę naštą ir užtikrinti bent minimalias pajamas pradėjusiems verslą.

Nyderlanduose veikiančio verslumą skatinančio fondo pavyzdžio, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) įvardinto gerąja tarptautine praktika, („Bijstandverlening aan zelfstandigen“ (BBZ), arba „Parama save įdarbinantiems“³⁹) pagrindiniai bruožai:

- ▶ Priemonė skirta socialiai remtiniams bei patiriantiems laikinus finansinius sunkumus pradėti smulkųjį verslą ir kurti savo darbo vietą.
- ▶ Priemonė apima mentorystę verslo pradžiai, lengvatinę paskolą verslui pradėti (iki 35 130 Eur) ir verslo vystymo konsultacijas.
- ▶ Pirminę atranką įveikusiems asmenims yra suteikiama visapusiška verslo idėjos vystymo ir planavimo pagalba, patvirtinus verslo planą atrinktos kredito įstaigos suteikia paskolą verslo pradžiai, o savivaldybės dengia verslo vystymo konsultacijų kaštus, kuriuos savivaldybės kompensuoja Nyderlandų socialinių reikalų ir darbo ministerija.
- ▶ Ši priemonė išskirtinė integralumu: asmenims teikiama ne tik lengvatinė paskola ir bendrojo pobūdžio verslo įgūdžių lavinimas, bet ir būtent individuali pagalba plėtojant sėkmingą verslą.

Vertinimo klausimas	Atsakymas
4.3. Kokios iš įvertintų priemonių veiklos pritaikytinos kitoms su integracijos į darbo rinką problemomis susiduriančioms tikslinėms grupėms, kokioms ir kodėl? Ar jas būtų reikalinga adaptuoti? Kaip?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Labiausiai priemonių „Parama pirmajam darbui“ ir „Verslumo skatinimas“ veiklos pasiteisintų ir būtų nesudėtingai pritaikomos ilgalaikiams bedarbiams, kadangi ilgalaikis nedarbas yra viena opiausių Lietuvos socialinių problemų. ▶ Veiklas reikėtų adaptuoti atitinkamai ilginant subsidijos laikotarpį ir skiriant papildomas lėšas subsidijuojamų asmenų kompetencijoms ugdyti (PPD), teikiant pagalbą smulkaus verslo kūrimui kompensuojant prarastą socialinę paramą ir (arba) didinant tikslinių grupių įtraukimą priemonę papildžius (suderinus) su kitomis priemonėmis ar intervencijomis,

³⁸ „Entrepreneurship Support for the Unemployed in Slovenia: Rapid Policy Assessments of Inclusive Entrepreneurship Policies and Programmes“, OECD, 2015

³⁹ „Entrepreneurship Support for the Unemployed in Slovenia: Rapid Policy Assessments of Inclusive Entrepreneurship Policies and Programmes“, OECD, 2015

	suteikiančiomis galimybę užtikrinti lėšų verslo pradžia prieinamumą, jei tikslinės grupės asmenys negali (neturi galimybių) to padaryti patys („Verslumo skatinimas“).
--	--

► **Kurios jaunimo užimtumo problemos yra aktualios ir kitoms su integracijos į darbo rinką problemomis susiduriančioms tikslinėms grupėms?**

Ilgalaikio nedarbo problemos sprendimas yra itin aktualus visoms su integracijos į darbo rinką problemomis susiduriančioms tikslinėms grupėms, kadangi 2015 m. I ketvirtį⁴⁰ ilgalaikiai bedarbiai (nedirbantys daugiau nei 12 mėnesių) sudarė 42,2 proc. visų bedarbių Lietuvoje. Nors šis rodiklis yra mažesnis nei to paties laikotarpio ES vidurkis (48,3 proc.), ilgalaikis nedarbas išlieka viena opiausių Lietuvos socialinių problemų.

► **Kurios priemonių veiklos prisidėtų prie kitų tikslinių grupių užimtumo problemų sprendimo?**

Labiausiai prie kitų tikslinių grupių užimtumo problemų sprendimo prisidėtų PPD priemonės subsidijavimo įdarbinant ir leidžiant šia priemone pasinaudoti visų amžiaus grupių ilgalaikiams bedarbiams su sąlyga, jog priemonė būtų patobulinta numatant du priemonės etapus (greitam integravimui į darbo rinką bei tvariam įdarbinimui skatinti), taikant atitinkamai skirtingus subsidijos laikotarpius ir skiriant papildomas lėšas subsidijuojamų asmenų kompetencijoms ugdyti bei darbdaviams skatinti.

Priemonės „Verslumo skatinimas“ dalies veiklų pritaikymas ilgalaikiams bedarbiams pagal programų „Subsidija savęs įdarbinimui“ ir „Parama savęs įdarbinimui“ pavyzdžius Slovėnijoje ir Nyderlanduose: nuolatinis individualus dalyvių konsultavimas verslo kūrimo ir vystymo klausimais, sudarant sąlygas kurti smulkųjį verslą kompensuojant prarastą socialinę paramą su priemone ir didinant tikslinių grupių įtraukimą priemonę papildžius (suderinus) su kitomis priemonėmis ar intervencijomis, suteikiančiomis galimybę užtikrinti lėšų verslo pradžia prieinamumą, jei tikslinės grupės asmenys negali (neturi galimybių) to padaryti patys.

---

⁴⁰ Long-term unemployment (12 months or more) as a percentage of the total unemployment by age from 15 to 74 years, Eurostat, 2015 Q 1

4.2 Atsakymai į su vertintų priemonių įgyvendinimo tęstinumu ir tobulinimu susijusius Vertinimo klausimus

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami atsakymai į su vertintų priemonių įgyvendinimo tęstinumu ir tobulinimu susijusius Vertinimo klausimus

Vertinimo klausimas	Atsakymas
8.2.1. Atsižvelgiant į vertinimo rezultatus ir kitų ES valstybių narių gerąją patirtį, įgyvendinant panašias priemones, parengti rekomendacijas dėl jų įgyvendinimo tęstinumo ir tobulinimo.	
4.1. Kokie patobulinimai užtikrintų efektyvesnį priemonių įgyvendinimą?	<ul style="list-style-type: none"> ▶ JUMS priemonės projektus rekomenduojame jungti į vieną projektą, išlaikant skirtingo pobūdžio veiklas, kurias pagal savo poreikius galėtų rinktis dalyviai. Taip būtų gaunama sinergija viešinimo, darbo biržoje neregistruotų jaunuolių pritraukimo veiklose. Jaunuoliai patys galėtų rinktis jų poreikius atitinkančias veiklas. Taip pat rekomenduojame numatyti daugiau laiko dalyvių individualioms konsultacijoms bei formuoti mažesnes projekto dalyvių grupes (jei veiklos vykdomos grupėmis). Labiau prioritetizuoti tikslinių grupių nerekomenduojame, kadangi ne tik socialiai pažeidžiamai grupei priklausantys jaunuoliai susiduria su užimtumo problemomis. Grupinėse veiklose toks prioritetizavimas apribotų sąlygas dalyviams tobulėti ir mokytis vieniems iš kitų. Visgi, projektuose dalyvaujant prioritetinių charakteristikų jaunuoliams, turėtų būti užtikrinama, kad būtų atitikti jų specifiniai poreikiai, geresniam jų integravimui reikalingos papildomos jų užimtumo rėmimo priemonės. Atsižvelgiant į ribotus finansinius išteklius, tam tikras didesnis, nei projektuose taikytas, socialiai pažeidžiamo jaunimo prioritetizavimas galėtų turėti prasmę - didesnis prioritetas turėtų būti teikiamas socialiai pažeidžiamiausio jaunimo grupėms (pvz., neįgaliesiems, tautinių mažumų atstovams, priklausomybę turintiems ir pan.). ▶ PPD priemonėje, atsižvelgiant į suplanuotas 2014-2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos priemones, rekomenduojame ilginti subsidijos laikotarpį numatytoms socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių grupėms. ▶ Priemonėje „Verslumo skatinimas“, arba derinant tokią priemonę su kitomis, naujai sukurtomis mažos apimties ar jau suplanuotomis priemonėmis ar intervencijomis, rekomenduojame numatyti finansinius instrumentus, padedančius asmenims užtikrinti lėšų verslo pradžia prieinamumą (suteikti (garantuoti) trūkstamą paskolos dalį, beprocenčių paskolų pavidalu ar pan.) ir verslo vystymo klausimais individualiai

Vertinimo klausimas	Atsakymas
	<p>konsultuoti dalyvius pirmaisiais jų verslo gyvavimo metais.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Atsižvelgiant į Vertinimo rezultatus, visoms vertintoms priemonėms ateityje rekomenduojame nustatyti poveikio rodiklius (pvz., 70 proc. dalyvių užimtumas arba sukurtos darbo vietos išlaikymas praėjus 6-12 mėnesių po dalyvavimo priemonėje) ir užtikrinti priemonės stebėsenos sistemos funkcionavimą.
<p>4.2. Kokia yra geroji ES šalių (Estijos ir Slovėnijos) narių praktika įgyvendinant panašias priemones pritaikytina Lietuvoje?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Estijos subsidijuojamų darbo vietų priemonės pavyzdys pateikiamas dėl kokybiško į rezultatus orientuotų veiklų planavimo bei iškeltų aukštų poveikio rodiklių. Ši praktika Lietuvoje pritaikytina padidinant subsidijos trukmę, skiriant papildomas lėšas kompetencijoms kelti bei atitinkamai nustačius poveikio rodiklį (70 proc. dalyvių yra dirbantys praėjus 6 mėnesiams nuo dalyvavimo priemonėje pabaigos). ▶ Verslumo skatinimo priemonių Slovėnijoje ir Nyderlanduose („Subsidija savęs įdarbinimui“ ir „Parama savęs įdarbinimui“) geroji patirtis pritaikoma Lietuvoje teikiant nuolatinės individualias dalyvių konsultacijas verslo kūrimo ir vystymo klausimais, sudarant sąlygas kurti smulkųjų verslų gaunant kompensaciją už prarastą socialinę paramą; ir (arba) didinant tikslinių grupių įtraukimą priemonę papildžius (suderinus) su kitomis priemonėmis ar intervencijomis, suteikiančiomis galimybę užtikrinti lėšų verslo pradžia prieinamumą, jei tikslinės grupės jaunuoliai negali (neturi galimybių) to padaryti patys.
<p>4.3. Kokios iš įvertintų priemonių veiklos pritaikytinos kitoms su integracijos į darbo rinką problemomis susiduriančioms tikslinėms grupėms, kokioms ir kodėl? Ar jas būtų reikalinga adaptuoti? Kaip?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Labiausiai priemonių „Parama pirmajam darbui“ ir „Verslumo skatinimas“ veiklos pasiteisintų ir būtų nesudėtingai pritaikomos ilgalaikiams bedarbiams, kadangi ilgalaikis nedarbas yra viena opiausių Lietuvos socialinių problemų. ▶ Veiklas reikėtų adaptuoti atitinkamai ilginant subsidijos laikotarpį ir skiriant papildomas lėšas subsidijuojamų asmenų kompetencijoms ugdyti (PPD), teikiant pagalbą smulkaus verslo kūrimui kompensuojant prarastą socialinę paramą ir (arba) didinant tikslinių grupių įtraukimą priemonę papildžius (suderinus) su kitomis priemonėmis ar intervencijomis, suteikiančiomis galimybę užtikrinti lėšų verslo pradžia prieinamumą, jei tikslinės grupės asmenys negali (neturi galimybių) to padaryti patys („Verslumo skatinimas“).

5. Vertinimo išvados ir rekomendacijos

Šiame skyriuje pateikiamos Vertinimo išvados ir rekomendacijos - atskirai pagal vertinamas priemones:

- ▶ Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ Vertinimo išvados ir rekomendacijos;
- ▶ Priemonės „Parama pirmajam darbui“ Vertinimo išvados ir rekomendacijos;
- ▶ Priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo išvados ir rekomendacijos.

5.1 Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ Vertinimo išvados ir rekomendacijos

1. Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“, kuria siekta motyvuoti socialiai pažeidžiamus jaunos žmones integruoti į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą - suteikti asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų ir sudaryti sąlygas plėtoti jų socialinį užimtumą ir profesinį aktyvumą, projektų „Jaunimo savanoriška tarnyba“ (toliau - JST) ir „Pasitikėk savimi“ intervencijos logika buvo iš dalies tinkama ir leido siekti numatytų tikslų, uždavinių ir suplanuotų priemonės rodiklių, nors priemonės tikslinė grupė - socialiai pažeidžiami jauni žmonės⁴¹ - buvo pasiekta tik iš dalies. Projektai buvo orientuoti ne tik į socialiai pažeidžiamą jaunimą, toks reikalavimas rodikliams nebuvo numatytas priemonės finansavimo sąlygų aprašuose.
2. Priemonės projektuose taikyti darbo su jaunuoliais modeliai iš esmės yra tinkami ir efektyvūs, nors kai kurie patobulinimai leistų pasiekti geresnį rezultatą: nuodugnesnis jaunuolių supažindinimas su organizacijos veiklos sritimi ir specifika prieš pradedant dalyvavimą savanoriškoje veikloje bei veiklų ir atsakomybių priskyrimas jaunuoliams atsižvelgiant į jų poreikius ir gebėjimus (JST projekte); kompiuterinio raštingumo didinimo veiklų pritaikymas jaunimo poreikiams, didesnis individualių veiklų kiekis, mažesnių, apie 10 dalyvių, projekto dalyvių grupių formavimas (projekte „Pasitikėk savimi“). Mažesnės dalyvių grupės, tikėtina, didintų projekto išlaidas, tačiau mažesnėse grupėse jaunuoliai įgytų daugiau vertingų gebėjimų, greičiau pasirengtų integravimuisi į darbo rinką ar grįžimui į švietimo sistemą (svarstant papildomo finansavimo šiam pasiūlymui poreikį verta atsižvelgti į tai, kad sujungus projektus būtų sutaupyta viešinimo ir darbo biržoje neregistruoto jaunimo pritraukimo veiklose, gerėjant ekonominei situacijai Lietuvoje darbo jėgos paklausa augs, kartu dėl nepalankios demografinės situacijos prie darbo rinkos prisijungiant mažiau jaunų asmenų (remiantis Eurostato prognoze, 2020 m. 15-29 metų amžiaus asmenų Lietuvoje bus 18 proc. mažiau, nei jų buvo 2015 m.).
3. Organizuojant labiau prioritetizuotą socialiai pažeidžiamo jaunimo grupių veiklą, turėtų būti atsižvelgiama į šių jaunuolių specifinius ir kompleksinius poreikius. Šiai grupei reikalinga tikslingesnė, nei daugeliui kitų, niekur nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių, pagalba, aukštesnė darbo su socialiai pažeidžiamais jaunais žmonėmis kompetencija, geresniam jų integravimui reikalingos papildomos jų užimtumo rėmimo priemonės. Atsižvelgiant į ribotus finansinius išteklius, tam tikras didesnis, nei projektuose taikytas, socialiai pažeidžiamo jaunimo prioritetizavimas galėtų turėti prasmę - didesnis prioritetas turėtų būti teikiamas aukščiausioms socialiai pažeidžiamo jaunimo rizikos grupėms (pvz., neįgaliesiems, priklausomybę turintiems, išėjusiems iš įkalinimo įstaigų, jaunimui iš socialinės paramos gavėjų šeimų ir kt.).
4. Priemonė papildo arba veikia išvien (sinergijos efektas) su kitomis ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamomis priemonėmis - tiek nagrinėtomis šiame Vertinime, tiek kitų prioritetų priemonėmis. Priemonė, lyginant ją su kitomis šiame Vertinime nagrinėtomis „Parama pirmajam darbui“ ar „Verslumo skatinimas“ priemonėmis, yra orientuota į kitą nei pastarųjų priemonių jaunimo tikslinę grupę (niekur nedirbantis, socialiai pažeidžiamas jaunimas). Nei „Parama pirmajam darbui“, nei „Verslumo skatinimas“ neprioritetizuoja socialiai pažeidžiamo jaunimo. Priemonių socialiai pažeidžiamo jaunimo prioritetizavimas turėtų būti pakankamai lankstus, tačiau, mūsų nuomone, jis yra būtinas, norint padidinti darbdavių bei jaunimo suinteresuotumą dalyvauti priemonėje bei priemonės taikymo socialinį (ne tik ekonominį) efektą.

---

⁴¹ Socialiai pažeidžiamais asmenimis šioje Vertinimo ataskaitoje, vadovaujantis bendru SADM ir UAB „Ernst & Young Baltic“ susitarimu, vadinami asmenys, kurie yra jautresni socialiniams ir ekonominiams iššūkiams ir rizikoms bei turi mažiau resursų su jais sėkmingai susidoroti, pavyzdžiui neįgalieji, vienišos mamos, kvalifikacijos neturintys jaunuoliai, tautinių mažumų atstovai, prievartą patyrę asmenys ir kt.

5. Priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ ir „leškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ (pvz., iš dalies į jaunimą orientuotas projektas „Pagalba įsidarbinant“) gali būti vertinamos kaip sinergiją turinčios priemonės, kadangi projekte „Pasitikėk savimi“ jaunuolis galėjo nuspręsti, kokią darbinę veiklą norėtų vykdyti, o aktyvios darbo rinkos priemonės, tarp kurių ir projekto „Pagalba įsidarbinant“ priemonės „Įdarbinimas subsidijuojant“ ir „Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas“, suteikė galimybę įgyti tai darbinei veiklai reikiamų įgūdžių. Priemonės projektai papildė kitų ministerijų (pvz., Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos priemonės „Neformaliojo švietimo paslaugų plėtra“ projektas „Savanorystės bendruomenės kūrimas ir vystymas“) įgyvendinamas savanorystės skatinimo ir (arba) populiarinimo priemones ir iniciatyvas, prisideda prie savanoriškos veiklos, kaip būdo įgyti darbo rinkai vertingų įgūdžių, populiarinimo.
6. Priemonės projektų rodiklių pasiekimas:
  - ▶ Visi priemonės rodikliai, kurie turėjo būti pasiekti įgyvendinant JST projektą, pasiekti, tačiau du projekto sutartyje numatyti rodikliai, kurie buvo pakoreguoti vykstant projektui, nebuvo pasiekti: į savanorišką veiklą pritraukta daugiau, nei buvo planuota, jaunuolių (6 proc. daugiau, nei numatyta priemonės dokumentuose, tačiau projekto vykdymo eigoje pakoreguotas rodiklis nebuvo pasiektas (92 proc.)), jaunuoliai dalyvavo savanoriškoje veikloje didesniame, nei buvo planuota, organizacijų skaičiuje (50 proc. daugiau, nei numatyta priemonės dokumentuose, tačiau projekto vykdymo eigoje pakoreguotas rodiklis nebuvo pasiektas (90 proc.)). Viršyti organizacijų, kurios įtvirtino savanoriškos veiklos taikymą organizacijos veikloje, dalis (iš visų savanorius priėmusių organizacijų) (56,9 proc. vietoje planuotų 40 proc.) bei dalyvavusių savanoriškoje veikloje ir įgijusių (patobulinusių) kompetencijas jaunuolių (91,9 proc. vietoje planuotų 85 proc.) rodikliai. Projekto įgyvendinimo metu panaudota 100 proc. planuoto biudžeto.
  - ▶ Visi priemonės rodikliai, kurie turėjo būti pasiekti įgyvendinant projektą „Pasitikėk savimi“, pasiekti: pasiekta jaunų žmonių, dalyvaujančių aktyviose darbo rinkos priemonėse, dalis (iš visų, baigusią intensyvią pagalbą programą) šiek tiek viršijo planuotą (35,2 proc. vietoj 35 proc.). Viršyti dalyvavusių intensyvią pagalbą programoje (116 proc.) ir sėkmingai baigusią intensyvią pagalbą programą (175 proc.) jaunuolių rodikliai. Projekto įgyvendinimo metu panaudota 99 proc. planuoto biudžeto.
7. Priemonės projektų poveikis ir rezultatų tvarumas:
  - ▶ 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 50 proc. visų JST projekto dalyvių (iš jų 38 proc. įsidarbino 2015 m. arba anksčiau ir dirba iki šiol). 6,4 proc. projekto dalyvių grįžo į švietimo sistemą.
  - ▶ 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 40 proc. visų projekto „Pasitikėk savimi“ dalyvių (iš jų 30 proc. įsidarbino 2015 m. arba anksčiau ir dirba iki šiol). 11,2 proc. projekto dalyvių grįžo į švietimo sistemą.
8. Įvertinus pasiektus rezultatus, priemonė „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ laikytina iš dalies sėkmingai įgyvendinta priemone. Siekdami toliau sėkmingai panaudoti dalyvavimo savanoriškoje veikloje ir neformalaus ugdymo principus kaip būdą įgyti darbo rinkai naudingos patirties ir didinti šių būdų prieinamumą tikslinėms grupėms, rekomenduojame tokias pastangas konsoliduoti į vieną, tačiau didesnę, iniciatyvą ar projektą, planavimo etape aiškiai apibrėžti projekto tikslinę grupę ir, įtraukiant socialiai pažeidžiamiausias jaunimo grupes, atsižvelgti į šių jaunuolių specifinius ir kompleksinius poreikius:
  - ▶ **Rekomendacijos:**
    - 8.1. Atsižvelgiant į Vertinimo rezultatus, ateityje rekomenduojame jungti tokio pobūdžio projektus į vieną, išlaikant skirtingo pobūdžio veiklas (dalyvavimą savanoriškoje veikloje ir neformalų ugdymą), kurias pagal savo poreikius galėtų rinktis tokio projekto dalyviai.
    - 8.2. Siekiant įvertinti projektų poveikį jų dalyviams, rekomenduojame nustatyti poveikio

rodiklius (pvz., 70 proc. dalyvių užimtumas praėjus 6 ar 12 mėnesių po dalyvavimo projekte; dalis dalyvių, praėjus 6 ar 12 mėnesių nuo dalyvavimo projekte, dirbančių visą darbo dieną ir pan.) ir užtikrinti priemonės stebėsenos sistemos funkcionavimą.

- 8.3. Rekomenduojame numatyti daugiau laiko dalyvių individualioms konsultacijoms ir formuoti mažesnes grupinių užsiėmimų dalyvių grupes. Labiau prioritetizuoti tikslinių grupių nerekomenduojame, kadangi grupinėse veiklose toks prioritetizavimas apriboja sąlygas dalyviams tobulėti ir mokytis vieniems iš kitų.
- 8.4. Visgi, jei yra numatoma dirbti su socialiai pažeidžiamos grupės jaunuoliais, turi būti atsižvelgiama į šių jaunuolių specifinius ir kompleksinius poreikius. Geresniam jų integravimui reikalingos papildomos jų užimtumo rėmimo priemonės. Atsižvelgiant į ribotus finansinius išteklius, tam tikras didesnis, nei projektuose taikytas, socialiai pažeidžiamo jaunimo prioritetizavimas galėtų turėti prasmę – didesnis prioritetas turėtų būti teikiamas aukščiausios socialiai pažeidžiamo jaunimo rizikos grupėms (pvz., neįgaliesiems, priklausomybę turintiems, tautinių mažumų grupėms ir pan.).

► **Strateginiai siūlymai:**

- 8.5. NEET nedarbo prevencijai tikslinga plėtoti atitinkamas priemones bendrojo ugdymo mokyklose, taip būtų pasiekiamas ilgalaikis rezultatas remiantis prevencija, o ne kova su pasekmėmis. Bendradarbiavimas su kitomis institucijomis (pvz., Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija), susijusios patirties perkėlimas į bendrojo ugdymo mokyklas, potencialių NEET identifikavimas ir išankstinis darbas su jais leistų pasiekti ilgalaikį rezultatą ir mažinti su jaunimo užimtumu susijusias problemas ilguoju laikotarpiu.
- 8.6. Bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija bei Lietuvos savivaldybių asociacija, rekomenduojame bendrojo ugdymo mokyklose aktyviau plėtoti savanorystės kultūrą ir skatinti darbo paieškos (įsidarbinimo) motyvaciją. Tokią veiklą tikslinga koordinuoti savivaldybių lygmenyje. Pavyzdžiu, a) savivaldybėse, koordinuojant švietimo skyriui, parengti „Moksleivių savanoriškos veiklos plėtros programą“ ir mokyklų lygmenyje parengti jos įgyvendinimo planą; b) savivaldybių lygmenyje, koordinuojant vietos darbo biržai, parengti „Moksleivių įdarbinimo (darbo atostogų metu) programą ir mokyklų lygmenyje parengti jos įgyvendinimo planą; c) savivaldybių lygmenyje, koordinuojant vietos darbo biržai, sukurti „Profesinio orientavimo savivaldybės duomenų banką (iš pedagogų, darbdavių, profesijų konsultantų / psichologų bei vietos darbo biržos darbuotojų)“ ir mokyklų lygmenyje suderinti jo naudojimo tvarką (įtraukimą į karjeros kompetencijų ugdymo procesą).
- 8.7. Siekiant preventyviai užkirsti kelią mokyklų baigusiems jaunuoliams tapti potencialiais bedarbiais, rekomenduojame apsvarstyti galimybę, bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, skatinti 16-18 metų amžiaus moksleivius tam tikrą nustatytą laikotarpį (pvz., 6 mėnesius) dalyvauti savanoriškoje veikloje. Kaip motyvacinė priemonė moksleiviams, skatinanti nustatytą laiką dalyvauti savanoriškoje veikloje, galėtų būti skiriamas papildomas balas stojant į Lietuvos aukštąsias mokyklas (panašaus pobūdžio veikla jau yra žinoma Lietuvoje, tačiau moksleivių savanoriavimas dažnai yra atsitiktinis ir mažai efektyvus, nesuderintas su vietos savivaldybių (vietos bendruomenės) poreikiais. Kaip jau minėjome prie 8.6 punkto, būtina labiau sistemingai atlikti šį darbą, plėtoti jį per jaunimo organizacijas (skautų, ateitininkų, šaulių ir pan. organizacijas), aktyviai bendradarbiauti su vietos nevyriausybinėmis organizacijomis, pagal galimybes panaudoti papildomus finansinius išteklius veiklai skatinti bei kokybei užtikrinti, organizuoti savanorių mokymus ir pan.
- 8.8. Jaunimo užimtumo Lietuvoje skatinimo politiką tikslinga plėtoti trimis pagrindinėmis kryptimis:
  1. Bendrojo ugdymo sistemos orientavimas į abiturientų sėkmingą įsidarbinimą:
    - 1.1. Atitinkamų socialinių ir emocinių kompetencijų formavimą (pradinio ugdymo (iki 12

metų) tobulinimas);

1.2. Darbo motyvacijos ugdymą (ypatingai intensyvus darbas su vaikais iš ilgalaikės socialinės paramos šeimų ir žemos mokymosi motyvacijos vaikais);

1.3. Karjeros vadybos pagrindų sisteminį ugdymą (daugiau kontaktinių valandų, sisteminiai susitikimai su vietos darbo biržos darbuotojais bei darbdaviais ir pan.).

2. Profesinio rengimo institucijų tinklo optimizavimas pagal realius Lietuvos ūkio poreikius bei šio tinklo kokybės didinimas (orientacija ne į „diplomų suteikimą“, o į žinių suteikimą ir praktinio darbo gebėjimų ugdymą). Darbdavių galimybių kelti jaunimo kompetencijas darbo vietoje tobulinimas.

3. Perėjimo „mokykla-darbo vieta“ (sisteminis) stebėjimas bei operatyvus ir adresinis (angl. *targeted*) stiprinimas (atskiroms jaunimo grupėms). Šio perėjimo problemoms spręsti būtina apjungti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pastangas (t.y., darbo rinkos politikos bei ugdymo ir profesinio rengimo pastangas, nes tik kryptingos kompleksinės priemonės gali būti tikrai efektyvios (užtikrinti ilgalaikį jaunimo užimtumą).

9. Sėkmingai įgyvendinus šias rekomendacijas būtų galima tikėtis: Didesnio projekto žinomumo ir rezultatyvesnio darbo biržoje neregistruoto NEET pritraukimo į projekto veiklas, išvengiant pastangų dubliavimo ir konkurencijos viešinimo, tikslinių grupių pritraukimo veiklose, kartu suteikiant galimybę projekto dalyviams rinktis tarp (arba derinti) dalyvavimo savanoriškoje veikloje ir neformalaus ugdymo;

- ▶ Geresnio priemonės ilgalaikio poveikio, tikslingesnių ir į rezultatą labiau orientuotų priemonės veiklų, skirtų socialiai pažeidžiamiems jauniems žmones motyvuoti integruotis į darbo rinką ir (arba) formaliojo švietimo sistemą;
- ▶ Geresnio priemonės tikslinės grupės (ypač socialiai pažeidžiamo jaunimo grupių) poreikių patenkinimo atsižvelgiama į šių jaunuolių specifinius ir kompleksinius poreikius;
- ▶ Sėkmingai įgyvendinant NEET nedarbo prevenciją per tikslingai plėtojamą atitinkamų priemonių įgyvendinimą bendrojo ugdymo mokyklose būtų pasiektas NEET skaičiaus Lietuvoje sumažėjimas ilguoju laikotarpiu, mažesnės valstybės išlaidos NEET reabilitavimui ir socialiniam integravimui.
- ▶ Teigiamos įtakos bendruomeniškumui ir bendruomenių aktyvumui, jaunimo pilietiškumui ir motyvacijai dirbti, bei netiesioginės teigiamos įtakos jaunimo emigracijos masto mažinimui (iš dalies ir dėl geresnių galimybių įstoti į aukštąsias mokyklas, jeigu tokios būtų sudarytos), kovojant su patyčiomis, ir savižudybių skaičiaus mažinimui.

5.2 Priemonės „Parama pirmajam darbui“ Vertinimo išvados ir rekomendacijos

1. Priemonės „Parama pirmajam darbui“ (toliau – PPD), kuria siekta didinti jaunimo užimtumą, sudarant darbdaviams papildomas finansines paskatas įdarbinti darbinės patirties neturintį 16-29 metų amžiaus jaunimą, logika buvo neviseškai tinkama – priemonė galėjo pasiekti aukštesnį jaunuolių įdarbinimo tvarumo rezultatą (tik 19,5 proc. įdarbintų asmenų dirbo pas darbdavį ilgiau, nei truko DU kompensacijos laikotarpis), nors nebuvo panaudotas visas priemonėi numatytas biudžetas. Atitinkamai, priemonės vykdymo eigoje galėjo būti įgyvendinti priemonės patobulinimai (pvz., papildomų lėšų skyrimas darbdaviams trūkstantoms kompetencijoms kelti, prailginti kompensacijos laikotarpį darbdaviams, įdarbinusiems socialiai pažeidžiamus asmenis, įdarbinusiems asmenis regionuose ir kt.).

Pasiekta dalis numatytų tikslų, uždavinių ir suplanuotų priemonės rodiklių.

2. 2007-2013 m. ES paramos laikotarpiu vykdyta savo intervencijos logika iš dalies panaši ir tarp kitų tikslinių grupių jaunimo iki 29 metų nepakankamo užimtumo problemą sprendusi priemonė „leškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“ (toliau – IDAIJDR). Įvertinus esminius PPD ir IDAIJDR priemonių skirtumus nustatyta, kad priemonės, nors panašios, viena kitos nedubliavo.
3. Įgyvendinant PPD priemonę nepasiektas įmonių, gavusių paramą pirmajam darbui, rodiklis (27 proc.), tačiau viršytas pirmą kartą įsidarbinusių jaunuolių rodiklis (111 proc.). Kadangi priemonė buvo siekiama paremti didesnių asmenų, o ne įmonių, skaičių, galima teigti, jog priemonės rodikliai buvo ne nepasiekti, o netinkamai suplanuoti. Priemonės įgyvendinimo metu panaudota 86 proc. planuoto biudžeto.
4. Įdarbinimas pasitelkus intervenciją laikytinas neviseškai tvairiu, kadangi, nors 84 proc. darbdavių jaunuolius būtų įdarbinę ir be intervencijos, tačiau ilgiau, nei truko DU kompensacijos laikotarpis, pas darbdavį dirbo tik 19,5 proc. įdarbintų asmenų. Tačiau bendra priemonės įtaka jaunuolių užimtumui yra teigiama, kadangi 2016 m. I ketvirtį aktyvūs darbo rinkoje buvo 59 proc. priemonėje dalyvavusių jaunuolių.
5. Įgyvendinant PPD priemonę 2013 m. užfiksuotas 1,1 proc. (arba 941 atvejis) galimas darbuotojų „išstūmimo“ efektas, kadangi tais metais padidėjo bendras atleidimų iš darbo vietos skaičius ir sumažėjo ne pagal priemonę įdarbinamų darbuotojų skaičius, lyginant jį tiek su didesniu 2012 m. rodikliu, tiek su bendru įdarbinimų skaičiaus augimu. Šis įvertinimas grindžiamas prielaida, kad priemonėje dalyvavusios įmonės, įdarbindamos priemonės tikslinės grupės charakteristikas atitinkančius jaunuolius, nusprendė nesamdyti dalies (941) kitų, priemonės tikslinės grupės charakteristikų neatitinkančių darbuotojų ir pasinaudodami priemonė įdarbindavo jaunuolius vietoj atleistų darbuotojų.
6. Didžiausias nustatytas PPD priemonės planavimo trūkumas – poveikio rodiklių nebuvimas, dėl ko kvestionuotina ir priemonės planavimo eiga, iškeltų tikslų pasiekiamumas, realumas ir ambicingumas, tikslinės grupės pasirinkimo adekvatumas bei visos intervencijos įgyvendinimo efektyvumas ir rezultatyvumas.
7. Įvertinus pasiektus rezultatus, priemonė PPD laikytina sėkmingai įgyvendinta tik iš dalies. Siekdami užtikrinti priemonės tęstinumą ir didinti jos efektyvumą, remiantis užsienio šalių gerąja praktika bei tarptautinių organizacijų rekomendacijomis, rekomenduojame ieškoti papildomų sprendimų, skatinančių priemonės vykdytoją siekti tvaresnių bei realiai pamatuojamų priemonės rezultatų ir poveikio, tikslingesnio numatytos tikslinės grupės įtraukimo:

► Rekomendacijos:

- 7.1. **Trumpalaikėje perspektyvoje**, atsižvelgiant į suplanuotas 2014-2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos priemones, siekiant didinti subsidijavimo priemonės efektyvumą, skatinti socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių integraciją į darbo rinką ir didinti

priemonės patrauklumą darbdaviams, įdarbinantiems socialiai pažeidžiamiausių jaunimą, rekomenduojame labiau prioritetizuoti socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių grupes, ilginant šios grupės subsidijuojamą įsidarbinimo laikotarpį:

- 7.1.1. rekomenduojame užtikrinti, kad priemonės pagalba ir vertė būtų orientuota į asmenis, kuriems yra tikrai sudėtinga įsidarbinti kitais būdais. Šiam tikslui rekomenduojame išskirti tris prioritetines jaunimo iki 29 metų grupes:
  - ▶ jaunimas, kuris norėtų įsidarbinti vietovėse iki 6000 gyventojų ;
  - ▶ jaunimas, kuris norėtų įsidarbinti teritorijose, kuriose nedarbo lygis viršija vidutinį jaunimo nedarbo šalyje lygį (arba yra 1,5 karto didesnis nei vidutinis jaunimo nedarbas, atsižvelgiant į priemonės biudžeto galimybes);
  - ▶ jaunimas su ribotomis socialinės integracijos galimybėmis: neįgalieji, sugrįžę iš įkalinimo įstaigų, kilę iš ilgalaiškės (pvz., 3-5 metai ir daugiau) socialinės paramos gavėjų šeimų arba betarpiškai gaunantys socialinę paramą, našlaičiai;
  - ▶ Jaunimas, įgijęs išsilavinimą arba profesiją, tačiau per 4 mėnesius neradęs darbo (esantys bedarbiais).
- 7.1.2. rekomenduojame svarstyti galimybę priemonėje, atsižvelgiant į biudžeto galimybes, ilginti subsidijos laikotarpį įvardintoms prioritetinėms grupėms (iki 24 mėnesių);
- 7.1.3. taip būtų išlaikomas priemonės visuotinės dotacijos paramos būdas, kadangi įvardintos prioritetinės grupės turėtų turėti aiškius ir objektyvius identifikavimo kriterijus, kurie neapsunkintų priemonės administravimo (pvz., savivaldybės turėtų reguliariai pateikti standartizuotos formos informaciją apie socialinę paramą gaunančius asmenis ir šeimas).

▶ **Strateginiai siūlymai:**

- 7.2. Ateityje siekiant spręsti jaunimo užimtumo problemą iš esmės ir užtikrinti, kad jaunuolis, kartą sudalyvavęs priemonėse, skirtose jaunimo įsidarbinimui skatinti, įgytų pakankamą patirtį ir kompetencijas, planuojant panašias priemones ateityje turėtų būti planuojama dviejų pakopų priemonė (arba būti užtikrinama atskirų atitinkamų priemonių sąveika):
  - 7.2.1. **I pakopa. Greita integracija į darbo rinką prioritetinėms jaunimo tikslinėms grupėms**
    - 7.2.1.1. Siekiant užtikrinti pirmos pakopos subsidijavimo priemonės efektyvumą, tikslinga numatyti didesnę jos taikymo diferenciaciją, kad priemonės pagalba ir vertė būtų orientuota į asmenis, kuriems yra tikrai sudėtinga įsidarbinti kitais būdais. Šiam tikslui rekomenduojame išskirti šias prioritetines jaunimo iki 29 metų grupes:
      - ▶ jaunimas, gyvenantis gyvenamosiose vietovėse iki 6000 gyventojų (remiantis ES paramos teikimo gyvenamosioms vietovėms praktika);
      - ▶ jaunimas, gyvenantis teritorijose, kuriose nedarbo lygis viršija vidutinį jaunimo nedarbo šalyje lygį (arba yra 1,5 karto didesnis nei vidutinis jaunimo nedarbas, atsižvelgiant į priemonės biudžeto galimybes);
      - ▶ jaunimas su ribotomis socialinės integracijos galimybėmis: neįgalieji, sugrįžę iš įkalinimo įstaigų, kilę iš socialinės paramos šeimų arba betarpiškai gaunantys socialinę paramą, našlaičiai.
    - 7.2.1.2. Siekiant skatinti socialiai pažeidžiamiausių jaunuolių greitą integraciją į darbo rinką ir didinti priemonės patrauklumą darbdaviams, tikslinga svarstyti galimybę pirmos pakopos priemonėje didinti subsidijos dydį įvardintoms prioritetinėms grupėms (pvz., 7,9 procentinių punktų - iki 31,2 proc. nuo apskaičiuoto darbo užmokesčio, taip sulyginantume darbdavio išlaidas su darbdaviui mokamu atlyginimu).
    - 7.2.1.3. Pirmos pakopos priemonės trukmė, atsižvelgiant į biudžeto galimybes, galėtų būti 6 arba 9 mėnesiai, užtikrinant įvardintų prioritetinių grupių asmenų pereinamumą į antrosios pakopos priemonę (antrąją intervencijos pakopą).
  - 7.2.2. **II pakopa. Tvaraus įdarbinimo plėtra prioritetinėms jaunimo tikslinėms grupėms.**

- 7.2.2.1. Siekiant skatinti tvarų jaunimo dalyvavimą darbo rinkoje, antrosios pakopos priemonę tikslinga sieti su kompetencijų ir įgūdžių tobulinimu, t. y. didinti jauno darbuotojo profesionalumą, taip kompensuojant švietimo sistemos rezultatų trūkumus ir užtikrinant, jog priemone pasinaudojęs jaunuolis ateityje turėtų pakankamų gebėjimų ir patirtį užsitikrinti darbo vietą savarankiškai be valstybės pagalbos.
- 7.2.2.2. Siekiant skatinti tvarų jaunuolių įdarbinimą, jų kompetencijų didinimą bei antros pakopos priemonės patrauklumą darbdaviams, tikslinga užtikrinti šiuos esminius priemonės elementus:
- ▶ Remiantis Estijos subsidijavimo priemonės pavyzdžiu ir jį pritaikant siūlomai dviejų pakopų intervencijai, subsidijos laikotarpis antrosios pakopos priemonėje turėtų būti ilginamas iki 18 mėnesių.
  - ▶ Papildomos išmokos jaunuolių kompetencijoms kelti (arba, priklausomai nuo priemonės sandaros ir (ar) jos sąveikų su kitomis priemonėmis (projektais), galimybė gauti tam skirtą paramą pagal kitas specializuotas darbuotojų kompetencijų kėlimo priemones (projektus)) suteikiamos darbdaviui įsipareigojus išlaikyti jaunuolį darbo vietoje ne mažiau nei 24 mėnesius ir pasirašius su juo neterminuotą arba ne mažesnės nei 24 mėnesių trukmės darbo sutartį. Parama jauno darbuotojo kompetencijoms kelti turėtų būti panaudota iki subsidijavimo laikotarpio pabaigos, t. y. per 18 mėnesių.
  - ▶ Darbdaviui vykdant savo įsipareigojimus pirmaisiais 12 subsidijavimo laikotarpio mėnesių, tikslinga jį paskatinti ir paskutiniaisiais 6 subsidijavimo laikotarpio mėnesiais 7,9 proc. punktų (iki 31,2 proc., sumažinant darbdavio išlaidas, patiriamas įdarbinus darbuotoją, iki sutartyje su darbuotoju nurodyto atlyginimo dydžio („ant popieriaus“)) padidinti subsidijos dydį.
- 7.2.2.3. Siekiant užtikrinti atsakingesnį darbdavių dalyvavimą antrosios pakopos priemonėje, gali būti nustatomi papildomi reikalavimai darbdaviams, pavyzdžiui: neturėti pastabų iš darbo inspekcijos (ypač dėl nelegalaus darbo), personalo kaita įmonėse neturėtų viršyti numatyto procento (pvz., 10 proc. per metus), vidutinis darbo užmokestis įmonėje būtų numatytu procentu (pvz., bent 20 proc.) didesnis nei minimalaus atlyginimo dydis šalyje.
- 7.2.2.4. Antrosios pakopos priemonėje siūloma taikyti tas pačias jaunimo iki 29 metų tikslines grupes, kaip ir pirmosios pakopos priemonėje.
- 7.2.2.5. Profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigose mokslus baigusiams, tačiau per 4 mėnesius neįsidarbinusiems jaunuoliams siūloma leisti dalyvauti tik antros pakopos priemonėje. Papildomai galima svarstyti galimybę profesinę ir aukštojo mokslo kvalifikaciją turinčių jaunuolių dalyvavimą antros pakopos priemonėje sieti su jų įgyta specialybe, taip plečiant šių jaunuolių tikslingą profesinę patirtį ir didinant jų konkurencingumą darbo rinkoje, išskyrus atvejus, kai jaunuolio įgyta kvalifikacija nėra perspektyvi ir jo perkvalifikavimas darbo vietoje būtų tikslingesnis.
- 7.2.2.6. Šios pakopos įgyvendinimas galėtų būti siejamas su kitomis, darbo įgūdžių įgijimo rėmimą įgyvendinančiomis priemonėmis. II pakopos reikalavimai darbdaviui būtų nustatomi darbo įgūdžių įgijimo sutartyje. Šiai rekomendacijai įgyvendinti turėtų būti papildytas Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas (pavyzdžiui, 26¹ straipsnis, koreguojant numatytą ne ilgesnį nei 4 mėnesių sutarties terminą⁴²).
- 7.3. Priemonei nustatyti kokybiškus poveikio rodiklius, pavyzdžiui: užimtumo po dalyvavimo priemonėje, tikslinių grupių dalyvavimo proporcijos (proporcingai statistinei jaunimo

⁴² https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4C18D17F9BA5/TAIS_478633

sandarai) bei ilgalaikio užimtumo rezultato po dalyvavimo priemonėje (12-24 mėnesius).

7.4. Numatyti tęstinę stebėsenos sistemą, leidžiančią vertinti intervencijos poveikį tikslinei grupei pasibaigus subsidijavimo periodui. Tai leistų užtikrinti didesnį tikslinių grupių įtraukimą ir tvaresnius rezultatus ilguoju laikotarpiu. Tokia sistema prisidėtų prie kokybiškesnių ir savalaikių patobulinimų visą intervencijos įgyvendinimo laikotarpį.

8. Sėkmingai įgyvendinus šias rekomendacijas būtų galima tikėtis:

- ▶ Didesnio poveikio specifinius poreikius turinčių tikslinių grupių jaunimui, didinant jaunų asmenų integracijos bei sunkiau integruojamo jaunimo grupių įsidarbinimo galimybes;
- ▶ Dviejų pakopų priemonės logika leistų efektyviau skirstyti tikslinės grupės srautus pagal jų užimtumo situaciją ir specifinius poreikius;
- ▶ Ilgesnis pirmojo darbo stažas, derinamas su tikslingu kompetencijos kėlimu (kuris galėtų būti įgyvendinamas derinant su kitomis jau patvirtintomis, su kompetencijos kėlimu susijusiomis priemonėmis), lemtų tvaresnį jaunuolių įdarbinimą, aukštesnių kompetencijų įgijimą ir atitinkamai spartesnį jų visapusišką integravimąsi į darbo rinką;
- ▶ Numačius tikslines (prioritetines) kompetencijų ugdymo programas, būtų galima ugdyti Lietuvos darbo rinkai reikalingas, tačiau šiuo metu trūkstamas kompetencijas ir įgūdžius;
- ▶ Didesnio darbdavių suinteresuotumo dalyvauti priemonėje ir atsakingumo derinant siūlomas papildomas paskatas su papildomais reikalavimais;
- ▶ Efektyvesnio finansinių išteklių panaudojimo.

5.3 Priemonės „Verslumo skatinimas“ Vertinimo išvados ir rekomendacijos

1. Priemonės „Verslumo skatinimas“, kuria siekta sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, naudojantis finansų inžinerijos priemonėmis skatinti verslumą ir savarankišką užimtumą, teikiant finansinę paramą paskolų forma ir konsultuojant bei mokant (taip pat ir verslo plano rengimo klausimais) pradedančiuosius verslo pagrindų, logika buvo tinkama ir leido siekti numatytų tikslų, uždavinių ir suplanuotų priemonės rodiklių.
2. Priemonė nedubliuoja kitų iš ES struktūrinių fondų lėšų ar kitų lėšų šaltiniais finansuojamų priemonių, taip pat kitų egzistuojančių verslo finansavimo šaltinių. Šios priemonės išskirtinumas – jos siekis užtikrinti platesnį finansavimo prieinamumą steigiant ar vystant naujai įsteigtą verslą teikiant lengvatines nedidelės apimties (iki 24 907,32 Eur) paskolas. Kitų tokio dydžio lengvatines paskolas teikiančių priemonių Lietuvoje nėra. Paskoloms iš Verslumo skatinimo fondo gauti nebuvo būtina sėkminga kreditavimo istorija, ko reikalauja kiti egzistuojantys verslo finansavimo šaltiniai.
3. Įgyvendinant priemonę „Verslumo skatinimas“ visi nustatyti priemonės rodikliai buvo pasiekti arba viršyti iki pasibaigus priemonės vykdymui (2016 m. balandžio 30 d. duomenys):
  - ▶ mokymuose dalyvavę asmenys (iš viso 5002) – 100 proc.;
  - ▶ asmenys ir įmonės, pasinaudoję finansų inžinerijos priemone (iš viso 1292) – 106 proc.;
  - ▶ sėkmingai baigusieji mokymą (įgyti mokymo kursų baigimo pažymėjimai) (iš viso 4890) – 109 proc.;
  - ▶ sukurta naujų darbo vietų (iš viso 3580) – 356 proc.

2016 m. balandžio 30 d. duomenimis, panaudota 136 proc. planuoto biudžeto (100 proc. viršijusios lėšos sugeneruotos iš grąžinamų paskolų).

4. Įvertinus pasiektus rezultatus, priemonė „Verslumo skatinimas“ laikytina sėkmingai įgyvendinta, tačiau siekiant užtikrinti priemonės tęstinumą ir didinti jos prieinamumą tikslinėms grupėms remiantis užsienio šalių gerąja praktika rekomenduojame ieškoti papildomų sprendimų, skatinančių tikslines grupes labiau naudotis finansų inžinerijos priemone:
  - ▶ **Strateginiai siūlymai:**
    - 4.1. Kadangi INVEGOS garantija galėjo būti teikiama iki 80 proc. paskolos sumai, likusi paskolos dalis turėjo būti garantuojama paskolą ketinančio imti asmens (pvz., užstatant savo turtą arba pasitelkiant laiduotoją). Viena iš priemonės tikslinių grupių – jaunimas iki 29 metų amžiaus – galėjo neturėti pakankamai nuosavo turto užstatui arba nerasti laiduotojo. Tokiu atveju paskola jaunuoliui nebūtų suteikiama. Dėl šios priežasties rekomenduojame sukurti naują, mažos apimties priemonę, arba priemonę „Verslumo skatinimas“ susieti (suderinti) su kitomis priemonėmis ar intervencijomis, suteikiant galimybę verslą ketinančiam pradėti asmeniui, priklausančiam tikslinei grupei ((pvz., jaunuoliams iš nepasiturinčių šeimų, neįgaliesiems, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų jaunuoliams ir kt.), dėl objektyvių priežasčių negalinčiam savo jėgomis garantuoti dalies lengvatinės paskolos grąžinimo), gauti lengvatinę paskolą neturint kaip garantuoti likusios paskolos dalies, pavyzdžiui, suteikiant beprocentę paskolą trūkstamai paskolos daliai, tačiau ji nebūtų garantuojama (t. y. tikslinės grupės jaunuolis būtų įsipareigojęs ją grąžinti, dėl to būtų suinteresuotas vystomo verslo sėkme)).
    - 4.2. Individualiai konsultuoti priemonės dalyvius pirmaisiais jų verslo gyvavimo metais (remiantis Nyderlandų pavyzdžiu, kai lengvatinę paskolą gavusiam verslui teikiamos verslo vystymo konsultacijos (plačiau žr. 3.7. Vertinimo klausimo aprašymą)). Ši rekomendacija galėtų būti įgyvendinama derinant priemonę „Verslumo skatinimas“ su kitomis, smulkiajam

verslui vystyti pagalbą teikiančiomis priemonėmis.

- 4.3. Siekiant sumažinti pradėto verslo finansinę naštą ir užtikrinti bent minimalias pajamas pradėjusiems verslų socialiai pažeidžiamiausių tikslinių grupių asmenims (pvz., jaunimui, kuris atitinka ilgalaikio bedarbio apibrėžimą), rekomenduojame:
- ▶ Bent 6 mėnesius kompensuoti prarastą socialinę paramą arba nedarbo socialinio draudimo išmoką numatytą laikotarpį (remiantis Slovėnijos pavyzdžiu, kai asmenims pradėjus individualų verslą, siekiant sumažinti pradėto verslo finansinę naštą ir užtikrinti bent minimalias pajamas pradėjusiems verslų, dvejus metus kompensuota prarasta socialinė parama (plačiau žr. 3.7. Vertinimo klausimo aprašymą)). Šiai rekomendacijai realizuoti reikėtų koreguoti Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymą. Iš kitos pusės, ir pagal dabar galiojančią tvarką, savivaldybės gali taikyti socialinės paramos gavėjams tam tikras lengvatas, todėl tikslinga, kad Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija pagal šios ataskaitos rekomendacijas parengtų savivaldybėms informacinį laišką, kuriame paskatintų taikyti tam tikras lengvatas jaunimui iš socialinės paramos šeimų, pradedančiam savo verslą.
  - ▶ Paskolos gavėjui kompensuoti visas INVEGOS garantijos atlyginimo išlaidas.
  - ▶ Paskolos gavėjui suteikti fiksuoto dydžio verslo pradžios krepšelį - subsidiją (pvz., patalpų nuomai, kompiuterinei įrangai, kt.). Subsidija galėtų būti teikiama sukūrus naują, mažos apimties priemonę, skirtą šiai tikslinei grupei.
- 4.4. Gaunantiems socialinę pašalpą, auginantiems vaiką ir neįgaliesiems jaunuoliams rekomenduojama papildomai kompensuoti 30 proc. jų sumokėtų mokesčių SODRAI ir 30 proc. sumokėto gyventojų pajamų mokesčių ne ilgiau nei 12 mėnesių nuo lengvatinės paskolos gavimo.
- 4.5. Atsižvelgiant į tai, kad pirmiau pateikiamos rekomendacijos priemonei tobulinti pareikalautų papildomo finansavimo, jos turėtų būti taikomos prioritetuojant tikslines grupes, kurios be priemonės pagalbos nesiimtų pradėti verslo, t. y. papildomos priemonės paskatos verslo steigimui turėtų būti taikomos tik didžiausią poreikį turinčioms grupėms.
- 4.6. Siekiant padidinti jaunimo dalyvavimą priemonėje tikslinga suaktyvinti kryptingą atskirų jaunimo grupių informavimą ir parengimą dalyvavimui priemonėje. Tam siūloma parengti specialią informavimo ir verslumo pagrindų mokymo programą, teikiant ją nuotolinio mokymo būdu ir pritaikyti ją pateikimui:
- ▶ įkalinimo įstaigose;
  - ▶ savivaldybėse per jaunimo organizacijų veiklos koordinatorius;
  - ▶ darbdavių organizacijose;
  - ▶ susijusiose nevyriausybinėse organizacijose (pvz., Lietuvos „Carito“ tinkle, neįgaliųjų forume ir kt.);
  - ▶ bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigose.
5. Sėkmingai įgyvendinus šias rekomendacijas būtų galima tikėtis:
- ▶ Paskatinti priemone naudotis tikslines grupes, kurios kitu atveju nesiryžtų pradėti verslo, pvz.: asmenis, gaunančius soc. pašalpas, kurie nesiima verslo, nes rizikuotų jas prarasti; asmenis, gebančius vystyti verslą, tačiau neturinčius sukauptų lėšų verslo pradžiai arba negalinčius garantuoti 20 proc. prašomos paskolos (neturi pakankamai turto arba negali rasti paskolos laiduotojo).
  - ▶ Remiantis Nyderlandų priemonės pavyzdžiu, kur vidutinė kiekvieno priemonės dalyvio sukurto verslo kaina sudarė 104 000 Eur, kartu sutaupant 122 900 Eur socialinių išmokų ir taip sukuriant 18 900 Eur pridėtinę ekonominę naudą (priemonės vykdymo laikotarpiu), priemonė leistų sumažinti išlaidas socialinėms reikmėms ilguoju laikotarpiu;

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

- ▶ Pasiiekta ekonominė nauda valstybei, tikėtina, labai viršytų priemonei įgyvendinti skirtų investicijų kiekį, pvz., konsultacijos vystant įsteigtą verslą didintų jo sėkmės, kartu ir paskolos grąžinimo tikimybę. Konsultuojamas verslas, tikėtina, augtų sparčiau, greičiau kurtų naujas darbo vietas, sumokėtų daugiau mokesčių ir skatintų vietos ekonomiką. Atsižvelgiant į tai, kad sukurtas verslas veikia neizoliuotai, galima tikėtis ekonominio multiplikatoriaus efekto.

6. Šaltiniai

1. Approaches to supporting young people not in education, employment or training - a review, Julie Nelson and Lisa O'Donnell, 2012 (<https://www.nfer.ac.uk/publications/RSRN01/RSRN01.pdf>)
2. "Entrepreneurship Support for the Unemployed in Slovenia: Rapid Policy Assessments of Inclusive Entrepreneurship Policies and Programmes", OECD, 2015
3. Experience required: a demos and V report on capability building and workreadiness, Matt Grist and Phillida Cheetham, 2011 (http://www.demos.co.uk/files/Experienced_required_-_web.pdf?1307027227)
4. Investing in youth: Lithuania, EBPO, 2016 (<http://www.oecd.org/countries/lithuania/investing-in-youth-lithuania-9789264247611-en.htm>)
5. Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikta informacija ir duomenys
6. Jaunimo situacija darbo rinkoje, LDB, 2012 (http://www.jrd.lt/uploads/dokumentai/NJRKA_2012/LDB_Jaunimo%20situacija%20darbo%20rinkoje_V.%20Slipikoviene.pdf)
7. Jaunimo verslumą skatinančių priemonių vertinimas, Lietuvos Respublikos finansų ministerija, 2012
8. Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikta informacija ir duomenys
9. Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos statistiniai duomenys
10. Jaunimo verslumą skatinančių priemonių vertinimas, Lietuvos Respublikos Finansų ministerija, 2012
11. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. Lapkričio 22 d. įsakymo nr. A1-527 „Dėl 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.2-SADM-04-V visuotinės dotacijos priemonės „Parama pirmajam darbui“ aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“
12. Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymas, Valstybės žinios, 2003-07-23, Nr. 73-3352.
13. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas. Valstybės žinios, 2006-06-30, Nr. 73-2762.
14. Long-term unemployment (12 months or more) as a percentage of the total unemployment by age from 15 to 74 years, Eurostat, 2015 Q 1
15. Lost in transition? The changing labour market and young people not in employment, education or training, The work foundation (part of Lancaster university), 2012
16. Vidutinės apdraustųjų pajamos, SODRA Statistinių duomenų portalas, 2016
17. Matching Skills and Labour Market Needs Building Social Partnerships for Better Skills and Better Jobs, World Economic Forum, 2014

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

18. Nacionalinė jaunimo savanoriškos veiklos programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. A1-73
19. NEET atvejo analizė (gerosios patirties analizė apie NEET soc. įtraukimą ir integraciją darbo rinkoje), APRC, 2015
20. OECD Economic Survey: Lithuania, EBPO, 2016
21. Population projections data - main scenario for Lithuania. 2015 - 2020 year data by age group, Eurostat
22. Priemonės „Verslumo skatinimas“ paraiška dėl priemonės finansavimo
23. Priemonės „Parama pirmajam darbui“ paraiška dėl priemonės finansavimo
24. Projekto „Jaunimo savanoriška tarnyba“ paraiška dėl projekto finansavimo
25. Projekto „Pasitikėk savimi“ paraiška dėl projekto finansavimo
26. SFMIS duomenų bazė
27. Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinimas, siekiant efektyviai panaudoti 2007-2013 m. ES struktūrinę paramą vertinimo ataskaita, VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas, Lietuvos socialinių tyrimų institutas, 2011
28. “Stimulating job demand: the design of effective hiring subsidies in Europe”, European Employment Policy Observatory, 2014
29. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA) pateikta informacija ir duomenys
30. Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos duomenys
31. Verslo finansavimo 2014-2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis išankstinis vertinimas, 2015
32. The Business Environment and Enterprise Performance Survey, Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas ir Pasaulio bankas, 2013
33. “The Effects of an Employer Subsidy on Employment Outcomes: A Study of the Work Opportunity and Welfare-to-Work Tax Credits”, Institute for Research on Poverty Discussion Paper no. 1303-05, University of Florida, 2005
34. Young people neither in employment nor in education and training (NEET rates), Eurostat, 2016
35. Youth Guarantee Implementation Plan, Ministry of Social Affairs and Ministry of Education and Research of Estonia, 2014
36. 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa
37. Žmogiškųjų išteklių plėtros ir socialinės sanglaudos sričių būklės analizės ir perspektyvų 2014-2020 m. parengimo vertinimas, UAB “PPMI Group” ir VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2013
38. 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.2-SADM-04-V visuotinės dotacijos priemonės „Parama pirmajam darbui“

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

aprašas

39. 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.2-SADM-04-V visuotinės dotacijos priemonės „Parama pirmajam darbui“ finansavimo sąlygų aprašas
40. 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.2-SADM-05-V priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ aprašas
41. 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.2-SADM-05-V priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ antrasis projektų finansavimo sąlygų aprašas
42. 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.2-SADM-05-V priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ projektų finansavimo sąlygų aprašas
43. 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.1-SADM-12-V visuotinės dotacijos priemonės „Subsidijos verslumui skatinti“ aprašas
44. 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.1-SADM-12-V visuotinės dotacijos priemonės „Subsidijos verslumui skatinti“ finansavimo sąlygų aprašas
45. 2012 m. lapkričio 22 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl priemonės „Parama pirmajam darbui“ patvirtinimo, Nr. A1-527
46. 2013 m. birželio 11 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl priemonės „Jaunimo užimtumo skatinimas ir motyvacijos skatinimas“ patvirtinimo, Nr. A1-250
47. 2013 m. vasario 25 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas dėl Nacionalinės jaunimo savanoriškos veiklos programos patvirtinimo

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita

2016 m. rugpjūčio 1 d.

1 priedas. Vykdytų giluminių interviu pašnekovų sąrašas ir kita susijusi informacija

Projektas / Priemonė	Giluminio interviu šalis	Giluminio interviu šalies kontaktai	Pašnekovas, pareigos	Data	Laikas	Interviu forma
JST ir „Pasitikėk savimi“ projektų partnerių giluminiai interviu						
JST	LiJOT	Bendri kontaktai: Didžioji g. 8-5 (vidiniame kieme), 01128, Vilnius Tel.: (5) 279 12 80 Mob. tel.: 8 659 79 309 El. paštas: lijot@lijot.lt	Mantas Zakarka, LiJOT prezidentas	2016.02.02, Trečiadienis	10.00 - 11.00	Gyvai
JST	Jaunimo savanoriškos veiklos centras "Deineta"	Bendri kontaktai: Tel.: +370 37 20 40 55 El. paštas: info@deineta.lt Skype: Deineta	Živilė Dinapaitė, JST veiklų koordinatore	2016.03.10 Ketvirtadienis	16.00 - 16.30	Telefonu
JST	Švenčionių verslo ir turizmo informacijos centras	Bendri kontaktai: Tel.: 838751047	Tatjana Kuznicova, JST veiklų koordinatore	2016.03.07 Pirmadienis	16.00 - 16.30	Telefonu
JST	VšĮ "Tėviškės namai"	Bendri kontaktai: Daugų g. 5A, Alytus LT62169 Tel.: +370 641 11 641 El. paštas: info@teviskesnamai.lt	Eimantas Balaika, VšĮ "Tėviškės namai" vadovas	2016.03.10 Ketvirtadienis	14.00 - 14.30	Telefonu
„Pasitikėk savimi“	Panevėžio teritorinė darbo birža	Bendri kontaktai: Savanorių a. 13, LT-35201, Panevėžys Tel.: (8 45) 58 28 03, Faks.: (8 45) 46 22 25 El. paštas: info.paneveziotdb@ldb.lt	Aistė Narkevičienė, Erika Grigorjevaitė, JST koordinadoras	2016.03.08 Antradienis	14.00 - 14.30	Telefonu

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita

2016 m. rugpjūčio 1 d.

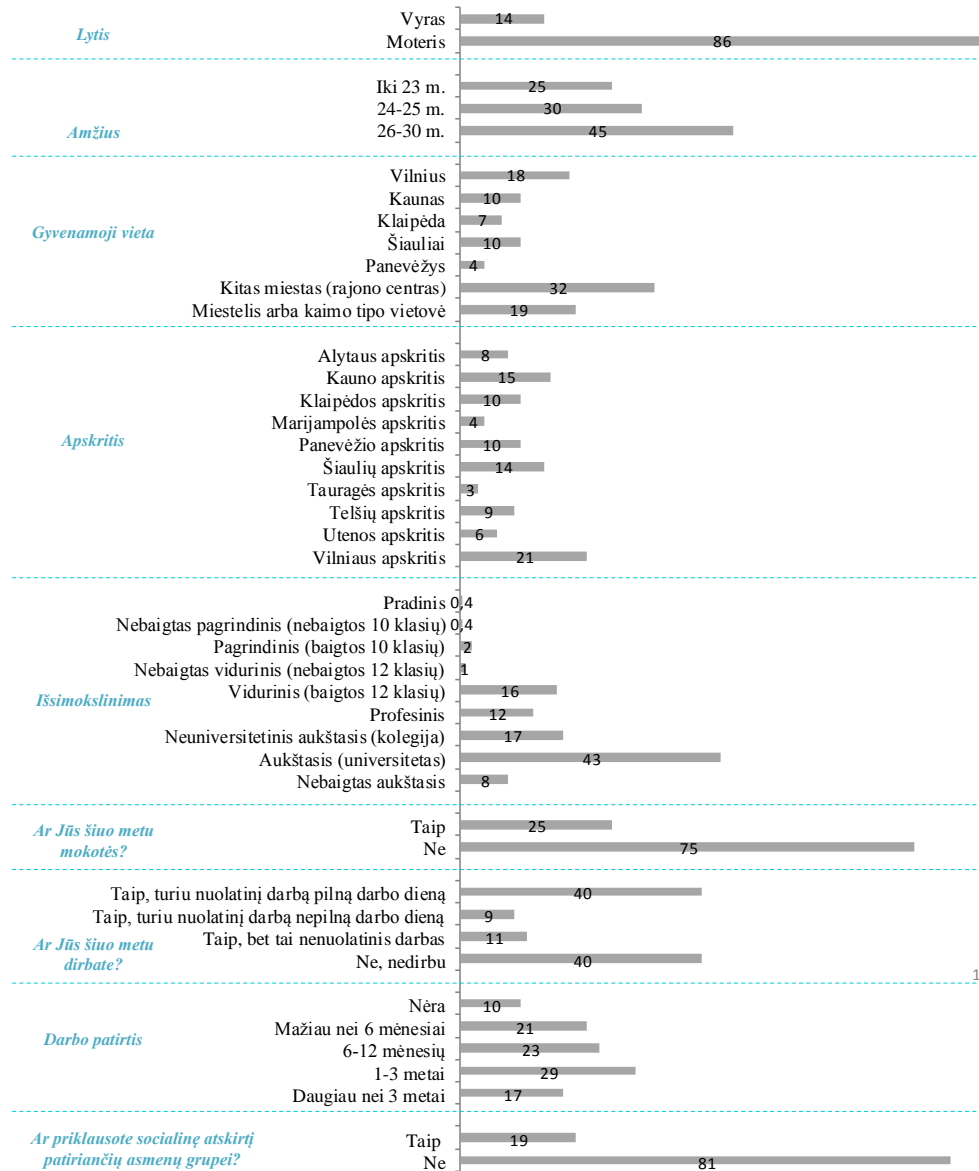
Projektas / Priemonė	Giluminio interviu šalis	Giluminio interviu šalies kontaktai	Pašnekovas, pareigos	Data	Laikas	Interviu forma
„Pasitikėk savimi“	Marijampolės jaunimo organizacijų tarnyba „Apskritas stalas“	Bendri kontaktai: Tel.: +37064645923 El.p.: bagdanavicius.ricardas@gmail.com http://mjotas.lt/	Ričardas Bagdanavičius, organizacijos pirmininkas	2016.03.09 Trečiadienis	14.00 - 14.30	Telefonu
„Pasitikėk savimi“	VŠĮ Alytaus miesto bendruomenės centras	Bendri kontaktai: Tel.: (8 315) 76 570; El.p.: info@ambc.lt http://ambc.lt/	Tomas Nekulinas, organizacijos vadovas	2016.03.08 Antradienis	15.00 - 15.30	Telefonu
„Pasitikėk savimi“	Lietuvos raudonojo kryžiaus draugija	Bendri kontaktai Tel.: +370 5 2628037 http://www.redcross.lt/lt/kontaktai	Alvyda Urbutienė, Raudonojo kryžiaus draugija, Tauragės skyrius, JST koordinatore	2016.03.17 Ketvirtadienis	11.00 - 11.30	Telefonu
Projektų ir priemonių vykdytojų giluminiai interviu						
JST	JRD	Bendri kontaktai: A. Vivulskio g. 5, Vilnius 03220 Tel.: (8-5) 249 7002	Vydūnas Trapinskas, direktorius	2016.03.14 Pirmadienis	15.00 - 16.00	Gyvai
„Pasitikėk savimi“	LDB	Bendri kontaktai: Geležinio Vilko g. 3A, Vilnius Tel.: (8-5) 236 0770	Edita Mackevič, LDB projekto vadovė	2016.03.15 Antradienis	10.00 - 11.00	Gyvai
PPD ir "Verslumo skatinimas"	INVEGA	Bendri kontaktai: Konstitucijos pr. 7 (16 aukštas), 09308 Vilnius Tel.: (+370~5) 210 7510	Agnė Mačiulienė, Projektų vadovė	2016.03.09 Trečiadienis	15.30 - 16.30	Gyvai

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

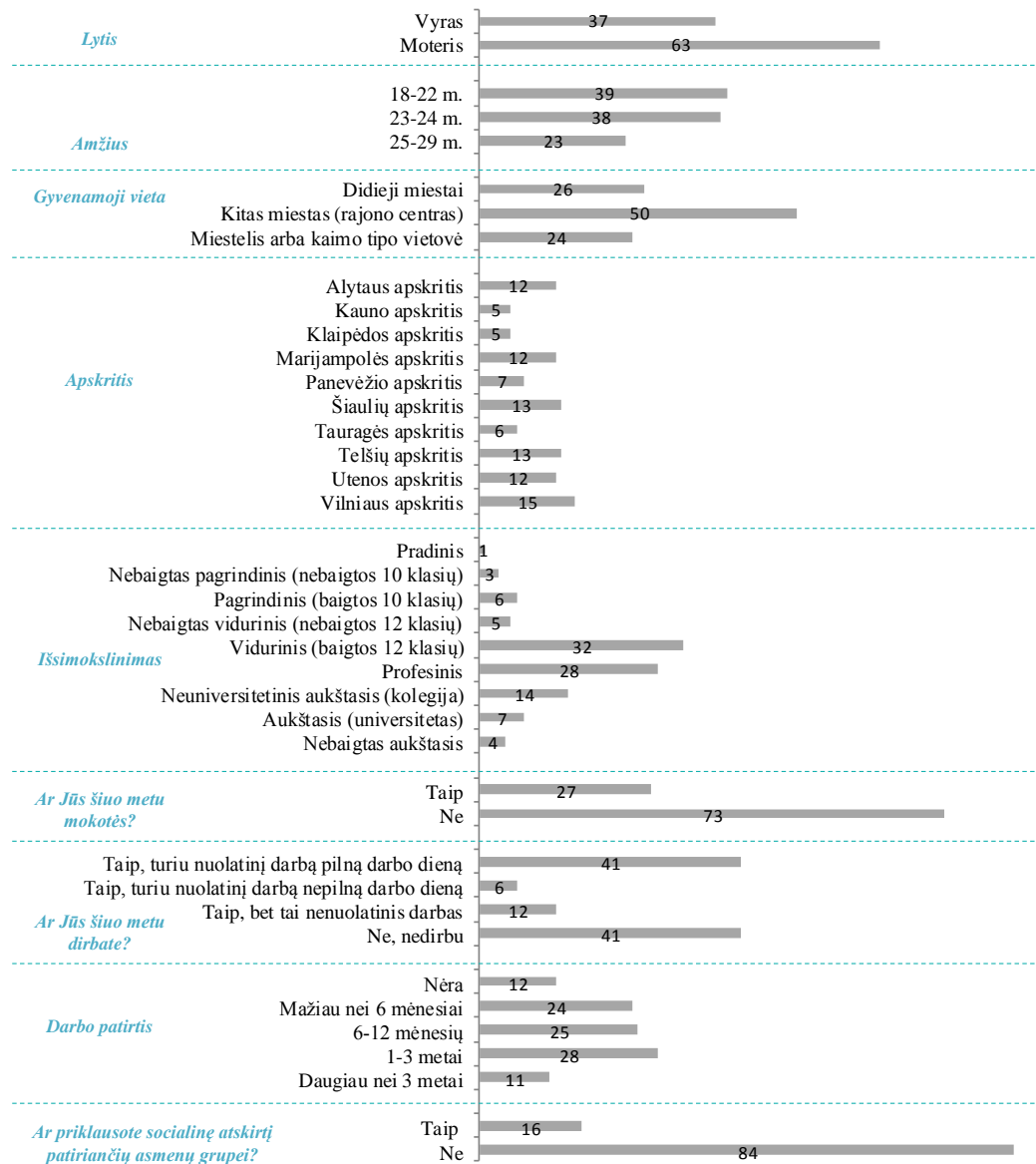
2 priedas. JUMS dalyvių (apklausos respondentų) socialinės-demografinės charakteristikos

JST projekto dalyvių (apklausos respondentų) socialinės-demografinės charakteristikos

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita
2016 m. rugpjūčio 1 d.

„Pasitikėk savimi“ projekto dalyvių (apklausos respondentų) socialinės-demografinės charakteristikos

2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą poveikio ir efektyvumo vertinimo galutinė ataskaita 2016 m. rugpjūčio 1 d.

3 priedas. Dalyvavusių „Verslumo skatinimas“ priemonėje (apklausos respondentų) socialinės – demografinės charakteristikos

